

ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ

ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΗΣ — Ε' ΤΑΞΕΩΣ

ΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ

ΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Α.

Ποντίων

Ποντίων Χανδαρής

Handwritten text in purple ink, possibly a signature or name, located in the upper left quadrant.

Handwritten text in purple ink, possibly a signature or name, located in the lower right quadrant.

ΔΗΜΟΣΘ. Μ. ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ
πρόφην επιθεωρητοῦ δημοτ. σχολείων

Αρ. εω 45113

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ

ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΗΣ

Ε'. ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

έγκριμένον διὰ τὴν τριετίαν 1929—1932

ΕΚΔΟΣΙΣ 1η

Ἀθ ἤ ν α ι

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ

56—Ὁδὸς Σταδίου—56

1929

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10/9/29

Ἀριθ. { Πρωτ. 44451
Διεκπ.

Πρὸς

τὸν κ. Δημ. Ἀνδρεάδην,
συγγραφέα διδακτικῶν βιβλίων δημοτ. σχολείου.

Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν ὅτι δι' ἡμετέρας ταῦταριθμοῦ ἀποφάσεως, ἐκδοθείσης τῇ 7ῃ Σ)βρίου 1929 καὶ αὐθημερὸν καταχωρισθείσης ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 99 (τεῦχος) Β' φύλλῳ τῆς Ἐφημ. τῆς Κυβερνήσεως ἐνεκρίθη τὸ ὑφ' ὑμῶν συγγραφέν βιβλίον ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΝ ΤΗΣ Ε' ΤΑΞΕΩΣ δημοτ. σχολείου εἰς καθαρεύουσιν γλῶσσαν κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ νόμου 3438 διὰ μία, τριετίαν, ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1929—30, ὑπὲρ τὸν ὅρον ὅπως κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν ἐντελεσθῶσιν αἱ ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ὑποδειχθεῖσαι τροποποιήσεις, αἱ διατυπωθεῖσαι ἐν τῇ σχετικῇ αἰτιολογικῇ ἐκθέσει αὐτῆς, τῇ δημοσιευθείσῃ ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 98 τῆς 31ης Ἰουλίου 1929 (τεῦχος Β') φύλλῳ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως.

Ὁ Ὑπουργός
Κ. ΓΟΝΤΙΚΑΣ

Πᾶν γνήσιον ἀντίτυπον φέρει τὴν ὑπογραφήν τοῦ συγγραφέως.

Ἡ εἰκονογράφησις τοῦ παρόντος ἀναγνωστικοῦ ἔγινε παρὰ τοῦ κ. Φ. Κόντογλου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Φρονηματιστικά διάφορα

§ 1. Ἄσμα ἐωθινόν.

Μ' ἄσπρα προβαίνει ἄνθη ἢ αὐγή
κι εὖοςμα ραίνει ρόδα στὴ γῆ.
Κάθε πουλάκι τώρα ἐξυπνᾷ,
κάθε ἀηδονάκι ψάλλει τερπνά.

Εὐθυμη ἐκάστη τώρα ψυχὴ
στέλλει στὸν Πλάστην μιὰ προσευχή.
Εὐθυμο πλάσμα κι ἐγὼ ἐξυπνῶ
καὶ μ' ἓνα ἄσμα τὸν ἐξυμνῶ.

Γ. Βυζινός

§ 2. Ὁ ναύτης ἐν τρικυμίᾳ.

Μαύρ' ἡ ὄψις τῶν νεφῶν
καὶ ὁ πόντος μαῦρος,
ἄγριος λυοσᾶ τυφών,
νότος πνέει λαῦρος.

Τίς τὸν ναύτην ὁδηγεῖ
ὅπου μειδιᾷ ἡ γῆ;
Σύ, ὁ πατήρ,
γενοῦ αὐτοῦ σωτήρ.

Σὺ τῆς κτίσεως Θεός,
Πλάστα μου, ἀπάσης.
Σὺ δεσπότης κραταιὸς
πόντου καὶ θαλάσσης.

Κύριος παντοῦ παρῶν
τῶν ἀνέμων καὶ καιρῶν.
Σύ, ὁ πατήρ,
γενοῦ αὐτοῦ σωτήρ.

Ἄγγ. Βλέχος

✓ § 3. 'Οδοιπόροι και ἄρκτος.

1. 'Ωδοιπόρουν κάποτε δύο φίλοι μαζί, ὅτε μετ' ὀλίγον παρουσιάζεται ἔμπροσθέν των μία μεγάλη ἄρ-

Ἡ ἄρκτος ὠσφραίνεται τὸ πρόσωπόν του.

κτος. 'Ο εἷς ἐξ αὐτῶν τότε, μόλις εἶδε τὸν κίνδυνον, ἔσπευσε καὶ ἀνέβη ἐπὶ τινος δένδρου. 'Ο ἄλλος ὁμως,

ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο οὔτε νὰ τρέξῃ οὔτε ν' ἀναβῇ ἐπὶ τοῦ δένδρου, ἔπεσε κατὰ γῆς, ἐκράτησε τὴν ἀναπνοήν του καὶ προσεποιεῖτο τὸν νεκρόν. Εἶχεν ἀκούσει ποτὲ ὅτι ἡ ἄρκτος δὲν ἐγγίζει νεκρὸν ζῶον.

2. Ἡ ἄρκτος ἦλθε πλησίον του καὶ ὠσφραίνετο μὲ τὸ ρύγχος τῆς τὸ πρόσωπόν του, διὰ νὰ πληροφορηθῇ, ἂν ἀνέπνεεν ἢ ἦτο νεκρός. Ἐπειδὴ δὲ εἶδεν ὅτι δὲν ἀνέπνεεν, νομίσασα αὐτὸν νεκρόν, τὸν ἀφῆκε καὶ ἔφυγεν.

3. Εὐθὺς τότε κατέβη ὁ φίλος του ἐκ τοῦ δένδρου καὶ τὸν συνέχαιρε, διότι διέφυγε τὸν κίνδυνον· ἀφοῦ δὲ τὸν συνεχάρη, τὸν ἠρώτησε τί τοῦ εἶπεν ἡ ἄρκτος. Ἐκεῖνος ἀπήντησε: «Νὰ μὴ συνοδοιπορῶ εἰς τὸ ἐξῆς μὲ τοιοῦτον φίλον, ὅστις κατὰ τοὺς κινδύνους ἐγκαταλείπει τοὺς φίλους του».

Αἰσώπειος μῦθος

§ 4. Λέων καὶ ἀλώπηξ.

1. Εἶχε γηράσει ποτὲ ὁ λέων καὶ δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ τρέχῃ εἰς τὸν κάμπους καὶ εἰς τὰ δάση νὰ κυνηγῇ. Ἀπεφάσισε λοιπόν, διὰ νὰ μὴ ἀποθάνῃ τῆς πείνης, νὰ τρέφεται δι' ἀπάτης· καὶ δι' αὐτὸ κατέφυγεν εἰς τὸ ἐξῆς τέχνασμα: Ἐξηπλώθη εἰς τι σπήλαιον καὶ προσεποιεῖτο τὸν ἀσθενῆ.

Τὰ ζῶα τῶν δασῶν καὶ τῶν ὀρέων, μόλις ἤκουσαν ὅτι ὁ λέων, ὁ βασιλεὺς των, εἶναι ἀσθενής, ἐνόμισαν ὅτι εἶχον χρέος νὰ τὸν ἐπισκεφθοῦν. Ἀλλὰ μόλις εἰσῆρχοντο εἰς τὸ σπήλαιον καὶ ἐπλησίαζον, διὰ νὰ τὸν

χαιρετήσουν καὶ νὰ τὸν ἐρωτήσουν τί κάμνει, αὐτὸς τὰ συνελάμβανε καὶ τὰ ἔτρωγε. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐτρέφετο, χωρὶς νὰ κοπιᾷ ζῆ διόλου.

2. Ἡμέραν τινὰ ἦλθε καὶ ἡ ἀλώπηξ νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν λέοντα. Ἐνῶ ὅμως ὅλα τ' ἄλλα ζῶα εἰσήρχοντο εἰς τὸ σπήλαιον καὶ ἡρώτων αὐτὸν ἐκ τοῦ πλησίον περὶ τῆς υἱείας του, ἐκείνη ἐστάθη εἰς τὴν εἴσοδον καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἡρώτα αὐτόν.

Εἰς τὸν λέοντα ἐφάνη τοῦτο παράδοξον καὶ ἡρώτησε τὴν ἀλώπεκα, διατί στέκεται εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ σπηλαίου καὶ δὲν εἰσέρχεται εἰς αὐτό. «Κάμνω τοῦτο» ἀπήντησεν ἡ ἀλώπηξ «διότι παρατηρῶ ὅτι ὑπάρχουν πολλὰ πατήματα ζώων, τὰ ὅποια διευθύνονται πρὸς τὰ μέσα τοῦ σπηλαίου, ἀλλὰ κανέν πάτημα ζώου, τὸ ὅποιον νὰ διευθύνεται πρὸς τὰ ἔξω».

Αἰσώπειος μῦθος

§ 5† Ἀλκιβιάδης καὶ Σωκράτης.

Ὁ Σωκράτης ἔβλεπε τὸν μαθητὴν τοῦ Ἀλκιβιάδην νὰ ὑπερηφανεύεται διὰ τὰ πλούτη καὶ πρὸ πάντων διὰ τὰ πολλὰ καὶ τὰ μεγάλα ἐν τῇ Ἀττικῇ κτήματά του. Ἐπειδὴ δὲ ἐπεθύμει νὰ θεραπεύσῃ αὐτὸν ἐκ τοῦ μεγάλου τούτου ἐλαττώματος, ἔφερεν αὐτὸν ἔμπροσθεν ἐνὸς γεωγραφικοῦ χάρτου καὶ τοῦ παρήγγειλε νὰ ζητήσῃ καὶ νὰ εὕρῃ ἐκεῖ τὴν Ἀττικὴν. Ὁ Ἀλκιβιάδης τοῦ τὴν

ἔδειξε. Τότε ὁ Σωκράτης παραγγέλλει νὰ ζητήσῃ καὶ νὰ εὕρῃ τὰ κτήματά του.

Ὁ Ἀλκιβιάδης, ἀφοῦ ἐπὶ πολλὴν ὥραν ἀνεζήτησεν εἰς τὸν χάρτην καὶ δὲν εὗρεν αὐτά, ἐστράφη πρὸς τὸν Σωκράτην καὶ τῷ εἶπε: «Τὰ κτήματά μου δὲν εἶναι ἐδῶ σημειωμένα». — «Καὶ ἔπειτα ὑπερηφανεύεσαι» λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ Σωκράτης «διὰ πράγματα, τὰ ὅποια εἶναι τόσον ἀσήμαντα, ὥστε οὔτε τὸ ἐλάχιστον μέρος τῆς γῆς δὲν ἀποτελοῦν;»

Ἐκ τῆς Ποικίλης Ἱστορίας τοῦ Αἰλιανοῦ

§ 6. Καρραγωγεύς.

2 Καρραγωγεύς τις μετέφερε διὰ τοῦ κάρρου του ἀπὸ τινος χωρίου εἰς τὴν πόλιν σῖτον. Ἡ ὁδὸς δὲν ἦτο διόλου καλὴ· ἐδῶ λάκκοι, ἐκεῖ πέτραι μεγάλαι καὶ ἄλλοῦ νερὰ καὶ λάσπη πολλή. Ἦτο ἀνάγκη πολὺ νὰ προσέχη, διὰ νὰ μὴ πάθῃ κανὲν δυστύχημα.

2. Ὁ καρραγωγεὺς δὲν ἦτο, φαίνεται, πολὺ προσεκτικός· δι' αὐτὸ τὸ κάρρον του ἔπεσεν εἰς τινὰ λάκκον. Ἀντὶ δὲ νὰ προσπαθήσῃ νὰ ἐκβάλῃ αὐτό, ὅπως θὰ ἠδύνατο, ἐσταύρωσε τὰς χεῖράς του καὶ παρεκάλει τὸν Θεὸν νὰ τὸν λυπηθῇ καὶ νὰ τὸ ἐκβάλῃ ἐκεῖνος ἐκ τοῦ λάκκου. «Καλέ, τί κάμνεις αὐτοῦ;» τῷ λέγει διαβάτης τις, ὅστις κατὰ τύχην διέβαινε τότε ἀπ' ἐκεῖ. «Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ ἐκβάλῃς τὸ κάρρον ἐκ τοῦ λάκκου; Ἀνθρώπε τοῦ Θεοῦ, πρέπει πρῶτον νὰ καταβῇς,

νά θέσης τὰς χεῖράς σου εἰς τοὺς τροχοὺς, νά τοὺς ὠθή-
σης, νά βοηθήσης καὶ τὸ ἄλογόν σου καὶ ἔπειτα νά παρα-
καλέσης τὸν Θεὸν νά ἔλθῃ εἰς βοήθειάν σου. Τοὺς ἀν-
θρώπους, οἵτινες κάθηνται με ἐσταυρωμένας τὰς χεῖρας
καὶ δὲν ἐργάζονται, ποτὲ δὲν τοὺς βοηθεῖ ὁ Θεός».

Αἰσώπειος μῦθος.

§ 7. Ὁ θάνατος ἐνὸς πιστοῦ σκύλου.

1. Ἐμπορός τις, ἔχων τὸ ἐμπορικόν του κατάστημα
εἰς τινα πόλιν, μετέβαινε συχνὰ καὶ εἰς τὰς ἐμπορικὰς
πανηγύρεις χάριν τοῦ ἐμπορίου του. Σύντροφον εἰς τὰ
ταξίδια του ταῦτα εἶχε μόνον τὸν σκύλον του.

Ἡμέραν τινὰ εἶχε μεταβῆ εἰς μίαν τοιαύτην ἐμπορο-
πανήγυριν, ἔχων μαζί του καὶ τὸν σκύλον του. Μετὰ τὸ
τέλος αὐτῆς ἠθέλησε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του.†
Ἔθεσε λοιπὸν τὰ ἀργυρᾶ καὶ τὰ χάλκινα νομίσματα, τὰ
ὅποια συνήθροισεν, εἰς ἓν δισάκκιον, ἔδωκεν αὐτὸ ὀπίσω
εἰς τὸ ἐφίππιον, ἵππευσε καὶ ἀνεχώρησεν. Ὁ σκύλος
τὸν ἠκολούθει.

2. Ἀλλὰ τὸ δισάκκιον δὲν εἶχε προσδεθῇ καλῶς
καί, ἐνῶ ἔτρεχεν ὁ ἵππος, ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐκεῖνο
ἐλύετο καὶ ἐπὶ τέλους ἔπεσε κατὰ γῆς, χωρὶς νὰ τὸ
ἐννοήσῃ ὁ ἔμπορος.

Ὁ σκύλος, μόλις εἶδε τοῦτο, ἤρχισε νὰ ὕλακτῃ.
Ὁ ἔμπορος δὲν ἐστράφη πρὸς τὰ ὀπίσω νὰ ἴδῃ, διατί
ὕλακτεῖ ὁ σκύλος. Ἐπροχώρει πάντοτε. Ἀλλ' ὁ σκύλος

του ὑλάκτει ἀδιακόπως καὶ προσεπάθει διὰ παντός
τρόπου νὰ δώσῃ εἰς τὸν κύριόν του νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι
ἔπρεπε νὰ στραφῇ ὀπίσω καὶ νὰ λάβῃ τὸ δισάκκιόν του.]

Ἐλάκτει πολὺ δυνατὰ καὶ πολὺ ἀλλόκοτα. Ἐπήδα

Ὁ σκύλος ὑλάκτει ἀδιακόπως

πότε δεξιὰ καὶ πότε ἀριστερὰ τοῦ ἵππου. Ἐδάγκανε
αὐτὸν εἰς τοὺς πόδας, διὰ νὰ μὴ προχωρῇ. Τὸν ἐδάγ-
κανε καὶ εἰς τὴν περισκελίδα, διὰ νὰ σταθῇ καὶ νὰ
στραφῇ ὀπίσω. Ὁ δυστυχὴς ὅλα τὰ ἔκαμνεν, διὰ νὰ μὴ
χαθῇ τὸ δισάκκιον. Ὁ ἔμπορος, βλέπων τὸν σκύλον

του εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν, ἐφοβήθη. Ἐνόμισεν ὅτι προσεβλήθη ἐκ λύσσης. Σύρει λοιπὸν τὸ πιστόλιόν του καὶ τὸν πυροβολεῖ. Ἐπειτα, προσβλέπων αὐτὸν ἐξηπλωμένον κατὰ γῆς καὶ αἱματόφυρτον, δακρύει καὶ ἐξακολουθεῖ τὸν δρόμον του.†

3. Τυχαίως ἔθεσε μετ' ὀλίγην ὥραν τὴν χειρὰ του ὀπίσω εἰς τὸ δισάκκιον καὶ ἐτρόμαξεν, διότι παρετήρησεν ὅτι αὐτὸ δὲν ἦτο εἰς τὴν θέσιν του. Παρευθὺς στρέφει τὸν ἵππον, διατρέχει πάλιν τὴν ὁδόν, τὴν

Ὁ σκύλος πλησίον τοῦ δισακκίου

ὁποῖαν εἶχε διέλθει, καὶ φθάνει εἰς τὸν τόπον, ὅπου ἐπυροβόλησε τὸν σκύλον. Ὁ σκύλος δὲν ἦτο ἐκεῖ. Προχωρεῖ πρὸς τὰ ἔμπρός. Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ παρατηρεῖ σταγόνας αἵματος. Ἐνῶ δὲ εὐρίσκετο εἰς ἀπορίαν περὶ τούτου, διακρίνει μακρόθεν τὸ δισάκκιον κατὰ γῆς. Τάχιστα τρέχει καὶ εἰς τὴν στιγμὴν φθάνει ἐκεῖ. Ἀλλὰ τί νὰ ἴδῃ! Πλησίον τοῦ δισακκίου ἦτο ἐξηπλωμένος ὁ σκύλος του μόλις ἀναπνέων.

Τὸ ἀγαθὸν ζῶον, ἅμα εἶδε πλησίον τὸν κύριόν του, ἔσεισεν ὀλίγον τὴν οὐράν, ἔγλειψε τὴν χεῖρά του καὶ ἐξεψύχησεν.

Ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ

§ 8. Μίλων ὁ Κροτωνιάτης.

1. Ὁ Μίλων ἦτο ἀρχαῖος Ἕλλην ἀθλητής, περίφημος διὰ τὴν τεραστίαν σωματικὴν του δύναμιν. Ἐγεννήθη εἰς Κρότωνα, πόλιν τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος, εἰς τὴν νότιον Ἰταλίαν, καὶ ἦτο εἷς τῶν διασημοτέρων Ὀλυμπιονικῶν. Καθὼς λέγεται, μετεκόμισε μόνος του τὸν ἀδριάντα του εἰς τὸν τόπον, ὅπου ἔμελλε νὰ στηθῇ εἰς τὴν Ὀλυμπίαν.

2. Μίαν ἡμέραν ὁ παράδοξος αὐτὸς ἄνθρωπος ἐσήκωσεν ἐπὶ τῶν ὤμων του μέγαν βοῦν καὶ τὸν μετέφερε πολὺ μακράν. Ἐπειτα, ἐπειδὴ καὶ ἡ ὀρεξίς του ἦτο ἀνάλογος μὲ τὴν δύναμίν του, ἐφόνευσε τὸ ζῶον μὲ τὸν γρόνθον του καί, ἀφοῦ τὸ ἔψησε, τὸ ἔφαγε τὴν ἰδίαν ἐκείνην ἡμέραν!

3. Ἄλλοτε πάλιν, εὕρισκόμενος μετὰ πολλῶν ἄλλων ἀνθρώπων εἰς τινα οἰκίαν, ἀπειλουμένην νὰ κρημνισθῇ ἀπὸ τὸ βάρος, ἐστήριξε τοὺς στύλους τῆς μὲ τὰς δύο του χεῖρας, καὶ τοιοιτοτρόπως ὅσοι ἦσαν ἐντὸς αὐτῆς ἐσώθησαν. Τοιαύτη δὲ ἦτο ἡ δύναμις τῶν χειρῶν του, ὥστε, ἐνῶ ποτε τέσσαρες ἵπποι ἔσυρον μὲ ὄρμην μίαν ἄμαξαν, ὁ Μίλων τὴν ἐκράτησε τόσον δυνατά, ὥστε οἱ ἵπποι,

ὅσον καὶ ἂν προσεπάθῃσαν νὰ κινηθοῦν, δὲν ἡδυνήθησαν νὰ προχωρήσουν!

4. * Ἡ θαυμασία αὕτη δύναμις, ἡ ὁποία ἐδόξασε τὸν Μίλωνα κατὰ τὴν νεότητά του, ἔγινεν αἰτία τοῦ θανάτου του, ὅτε ἡ ἡλικία του ἐπροχώρησε καὶ ἡ δύναμις του ἐξησθένησε. Διότι, περιπατῶν ποτε εἰς τι δάσος, παρετήρησε μέγα δένδρον, τὸ ὁποῖον, ξυλοκόποι τινές, ζητήσαντες νὰ σχίσουν εἰς τὸ μέσον, ἀφῆκαν ἡμισχισμένον, διότι δὲν εἶχον τὰ ἀναγκαῖα ἐργαλεῖα, διὰ νὰ τὸ κόψωσιν. † Ὁ Μίλων, ἐνθυμούμενος τοὺς παλαιούς του ἄθλους, ἐνόμισεν ὅτι ἡδύνατο νὰ κατορθώσῃ μόνος ὅ,τι πολλοὶ ἄνθρωποι ὁμοῦ δὲν ἡδυνήθησαν νὰ κάμουν. Οὕτω λοιπὸν εἰσῆλθεν εἰς τὴν σχισμάδα τοῦ δένδρου καὶ διὰ τῶν χειρῶν προσεπάθει νὰ τὸ ἀνοίξῃ. Ἐκεῖνο ὅμως, μόλις ἤνοιξεν ὀλίγον, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πρότερον θέσιν του καὶ ἐκλείσε τὸν Μίλωνα ἐντὸς του. †

Ὁ Μίλων, οὕτω πῶς συνεσφιγμένος, ἔμεινεν ὀλόκληρον τὴν ἡμέραν ἐκείνην κραυγάζων γοερῶς καὶ ζητῶν βοήθειαν. Κανεὶς ὅμως δὲν τὸν ἤκουεν εἰς τὴν ἐρημίαν. Τὴν νύκτα οἱ γογγυσμοὶ του προσεέλκυσαν πλῆθος λύκων, οἵτινες τὸν κατεσπάραξαν, διότι ὥς ἐκ τῆς θέσεώς του δὲν ἡδύνατο ν' ἀντισταθῇ διόλου εἰς αὐτούς. †

Ἐκ τῆς Ποικίλης Ἱστορίας τοῦ Αἰλιανοῦ

§ 9. Φιλοστοργία μεγάλων ἀνδρῶν.

1. Ὅταν οἱ Ἕλληνες μετὰ δεκαετῇ πολιορκίαν ἐκυρίευσαν τὴν Τροίαν, εὐσπλαγχνισθέντες τὴν δυστυ-

χίαν τῶν νικηθέντων, ἐκήρυξαν ὅτι ἕκαστος ἠδύνατο νὰ λάβῃ μαζί του ἓν ἐκ τῶν πολυτιμοτέρων πραγμάτων του καὶ ν' ἀναχωρήσῃ. Ὁ Αἰνείας, εἰς τῶν εὐγενεστάτων ἀρχόντων αὐτῆς, παραβλέψας πᾶν ἄλλο, ἔλαβεν εἰς τὰς χεῖράς του τὸ ἄγαλμα τῆς θεᾶς, ἣ ὁποία ἐπροστάτευε τὴν οἰκογενειακὴν του ἐστίαν, καὶ ἠτοιμάζετο νὰ ἐξέλθῃ. Οἱ Ἕλληνες, εὐχαριστηθέντες διὰ τὴν εὐσεβειαν τοῦ ἀνδρός, ἐπέτρεψαν εἰς αὐτὸν νὰ λάβῃ καὶ δεύτερον ἐπίσης ἀπὸ τὰ πολύτιμά του. Τότε ὁ Αἰνείας λαμβάνει ἐπὶ τῶν ὤμων του τὸν ὑπέργηρον, ἀσθενῆ καὶ τυφλὸν πατέρα του Ἀγχίσην καὶ κινεῖται νὰ φύγῃ.

Ἡ πρᾶξις αὕτη τοῦ Αἰνείου τόσον ἐνεθουσίασε τοὺς Ἕλληνας, ὥστε ἀπέδωσαν πρὸς αὐτὸν ἀμέσως ὅλην τὴν περιουσίαν του, ἀποδείξαντες οὕτω ὅτι τοὺς εὐσεβεῖς καὶ φιλοστόργους υἱοὺς καὶ αὐτοὶ οἱ ἐχθροὶ των τιμοῦν καὶ σέβονται.†

2. Ἐπίσης ὁ Ἐπαμεινώνδας, ὁ μέγας Θηβαῖος στρατηγὸς καὶ εὐεργέτης τῆς πατρίδος του, διεκρίνετο διὰ τὴν πρὸς τοὺς γονεῖς του ἀγάπην. Ὅταν εἰς τὰ Λεῦκτρα τῆς Βοιωτίας ἐνίκησε τὴν λαμπρὰν κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν νίκην, στραφεὶς πρὸς τοὺς φίλους του εἶπεν ὅτι κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἦτο εὐτυχής, ὅχι διότι ἐνίκησεν, ἀλλὰ διότι θὰ χαροῦν οἱ γέροντες γονεῖς του, μανθάνοντες τὴν νίκην τοῦ υἱοῦ των.†

3. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος διεκρίθη καὶ αὐτὸς διὰ τὴν πρὸς τὴν μητέρα του ἀγάπην.

Ἡ Ὀλυμπιάς, ἡ μήτηρ του, ἦτο δυστυχῶς χαρᾶ-κτῆρος δυστρόπου καὶ αὐστηροῦ· ἐπεθύμει νὰ ἐπεμβαίνη εἰς τὰ τῆς βασιλείας τοῦ υἱοῦ της Ἀλεξάνδρου. Καὶ

ὁμως ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ὑπέφερε μὲ πραότητα τὰς δυστροπίας καὶ τὰς ἐπεμβάσεις τῆς μητρός του.

Κάποτε ὁ Ἀντίπατρος, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀφήσει τοποτηρητὴν του εἰς τὴν Μακεδονίαν, ἔγραψε πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν Ἀσίαν ἐπιστολὴν ἐκτεταμένην καὶ πλήρη παραπόνων κατὰ τῆς Ὀλυμπιάδος. Ὁ Ἀλέξανδρος ἀναγνώσας αὐτήν, ἐκίνησε τὴν κεφαλὴν καὶ εἶπε: «Δὲν γνωρίζει ὁ Ἀντίπατρος ὅτι καὶ ἐν μόνον δάκρυ τῆς μητρός μου ἄρκεῖ νὰ σβήσῃ μυρίας τοιαύτας ἐπιστολάς». Τακτικῶς δὲ ἔστελλεν εἰς αὐτήν πολλὰ ἐκ τῶν πολυτίμων λαφύρων, τὰ ὁποῖα ἀπεκόμιζεν ἐκ τῶν νικηφόρων μαχῶν του καὶ τῆς καταλήψεως πλουσιωτάτων πόλεων, δεικνύων οὕτως ὅτι ποτὲ δὲν ἔπαυσε νὰ τὴν ἐνθυμεῖται καὶ νὰ τὴν ἀγαπᾷ.✕

Ἐκ τοῦ Πλουτάρχου

✕ § 10. Διαγόρας ὁ Ρόδιος.

Ὁ Διαγόρας ὁ Ρόδιος ἦτο ἀρχαῖος Ἕλλην ἀθλητής. Ἀφοῦ ἐνίκησεν εἰς πολλοὺς ἀγῶνας ὥς πύκτης, ἠτύχησε νὰ ἴδῃ καὶ τοὺς υἱοὺς του καὶ τοὺς ἐγγόνους του νικῶντας εἰς τὰ Ὀλύμπια. Ἀπέθανεν δὲ εὐτυχέστατος ὥς ἐξῆς:

Εἶχε μεταβῆ εἰς τὴν Ὀλυμπίαν μετὰ τῶν δύο υἱῶν του, οἱ ὁποῖοι ἐπρόκειτο νὰ διαγωνισθοῦν.

Κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν ἀγώνων, διαγωνισθέντες ἀμφότεροι, ἐνίκησαν καὶ ὥς νικηταὶ ἐστεφανωμένοι ἐπευφημοῦντο ὑπὸ τοῦ πλήθους. ✕ Τότε οὗτοι ἀναζη-

τήσαντες ἀνευρίσκουν τὸν γέροντα πατέρα των, θέ-
τουν ἐπὶ τῆς λευκῆς κεφαλῆς του τοὺς στεφάνους, τοὺς
ὁποίους εἶχον λάβει, καὶ σηκώσαντες αὐτὸν εἰς τοὺς
ὦμους των περιέφερον ἐν θριάμβῳ καὶ ἐν μέσῳ ἐπευ-
φημιῶν περὶ τὸν βωμὸν τοῦ Διός.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην Λάκων τις, βλέπων τὴν με-
γάλην αὐτὴν εὐτυχίαν, ἀνέκραξεν: «'Απόθανε πλέον,
ὦ Διαγόρα· ἀρκετὴ εἶναι ἡ εὐτυχία σου· δὲν θὰ ἀναβῇς
ἀθάνατος εἰς τὸν οὐρανόν!» (Κάτθανε, Διαγόρα, οὐκ
εἰς Ὀλυμπον ἀναβήσει). Καὶ ὁ Διαγόρας ἐξέπνευσεν
ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ σταδίου ἐπὶ τῶν βραχιόνων τῶν υἱῶν
του ραινόμενος δι' ἀνθέων ὑπὸ τοῦ πλήθους. †

Πλούταρχος

§ 11. Σεβασμὸς πρὸς τὸ γῆρας.

1. "Οτε ποτὲ ἐτελοῦντο ἐν Ὀλυμπίᾳ οἱ Ὀλυμπιακοὶ
ἀγῶνες καὶ τὸ στάδιον ἦτο πλήρες θεατῶν, γέρων τις,
ἐπιθυμῶν νὰ ἴδῃ τοὺς ἀγῶνας, εἰσῆλθεν εἰς αὐτό, διὰ νὰ
καθίσῃ. Ἐπειδὴ δὲ δὲν εὔρε θέσιν, ἤρχισε νὰ ἐρευνᾷ
διὰ τῶν ἀδυνάτων αὐτοῦ ὀφθαλμῶν, περιερχόμενος
πάσας τὰς κερκίδας τοῦ σταδίου.

Παρῆλθε πρὸ τῶν θέσεων τῶν διαφόρων πόλεων,
ἀλλ' οὐδεὶς ἐκ τῶν καθημένων θεατῶν ἐφάνη πρόθυμος
νὰ παραχωρήσῃ τὴν θέσιν του εἰς τὸν γέροντα, ἂν καὶ
πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἦσαν νέοι.

2. "Οτε ὁμοίως ἦλθε πρὸ τῶν θέσεων τῶν Σπαρτιατῶν,

πάντες ἡγέρθησαν καὶ ἕκαστος ἐξ αὐτῶν προθύμως προσέφερεν εἰς τὸν γέροντα τὴν θέσιν του.

Τότε πάντες οἱ θεαταὶ καὶ οἱ ἀγωνισταὶ ἤρχισαν νὰ χειροκροτοῦν καὶ νὰ ἐπαινοῦν τὴν πράξιν τῶν Λακεδαιμονίων.

Ὁ γέρων κινήσας τὴν κεφαλὴν καὶ δακρύσας: «Οἷμοι» εἶπε πάντες μὲν οἱ Ἕλληνες γνωρίζουν τὰ καλὰ, ἀλλὰ μόνον οἱ Σπαρτιᾶται πράττουν αὐτά!»

Πλούταρχος

§ 12. Ὁ Μιλτιάδης καὶ οἱ Δόλογοι.

1. Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους εἰς τὴν Θρακικὴν Χερσόνησον κατῴκουν οἱ Δόλογοι, λαὸς ἑλληνικός. Οὗτοι ἐκινδύνευόν ποτε νὰ ὑποδουλωθοῦν ὑπὸ τῶν βαρβάρων γειτόνων των. Τότε ἔστειλαν ἀπεσταλμένους εἰς τὸ μαντεῖον τοῦ Ἀπόλλωνος, εἰς τοὺς Δελφούς, καὶ ἠρώτησαν τί πρέπει νὰ πράξουν, διὰ νὰ σωθοῦν. Τὸ μαντεῖον ἀπεκρίθη: «Ὅταν ἀναχωρήσητε ἀπ' ἐδῶ, προσέξατε κατὰ τὴν πορείαν σας, ποῖος ἄνθρωπος θὰ σᾶς προσκαλέσῃ, νὰ σᾶς φιλοξενήσῃ εἰς τὴν οἰκίαν του· αὐτὸν νὰ ἐκλέξητε ἀρχηγόν σας καὶ θὰ σωθῆτε».

Οἱ ἀπεσταλμένοι μετὰ τὴν ἀπάντησιν ταύτην ἀνεχώρησαν, ἔφθασαν εἰς τὴν Ἐλευσίνα καὶ ἐκεῖθεν ἦλθον εἰς τὰς Ἀθήνας.

2. Συμφώνως πρὸς τὸν χρησμὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, παρετήρουν μὲ προσοχὴν, μήπως κανεὶς τοὺς καλέσῃ, διὰ νὰ τοὺς φιλοξενήσῃ. Τότε, ἐνῶ διήρχοντο διὰ τῶν

ὁδῶν τῆς πόλεως, αἰφνης ἀκούουν ἐκ τῆς θύρας οἰκίας
τινὸς νὰ τοὺς προσκαλῇ ἀνὴρ εὐγενὴς καὶ πλούσιος,
καθὼς ἐφαίνετο. Ὁ κύριος οὗτος ἦτο ὁ Μιλτιάδης,
ὁ υἱὸς τοῦ Κυψέλου. Εἶδεν αὐτοὺς διερχομένους καὶ
ἐκ τῶν ἐνδυμάτων των ἀντελήφθη ὅτι ἦσαν ξένοι.
Τοὺς ἐκάλεσε λοιπὸν εἰς τὴν οἰκίαν του καὶ τοὺς ἐφιλο-
ξένησε. Οἱ ἀπεσταλμένοι κατὰ τὴν ὥραν τοῦ φαγητοῦ
ἀνεκοίνωσαν εἰς τὸν Μιλτιάδην τὸν χρησμὸν τοῦ Ἀπόλ-
λωνος καὶ τὸν παρεκάλεσαν νὰ δεχθῇ τὴν ἀρχηγίαν
τοῦ λαοῦ των.

Ὁ Μιλτιάδης ἐδέχθη τὴν ἀρχηγίαν, μετέβη εἰς
τὴν Θράκην καὶ νικήσας τοὺς βαρβάρους ἐχθροὺς κα-
τέλαβεν ὅλην τὴν ὥραιαν καὶ εὐφορον ἐκείνην χερ-
σόνησον· οὕτω δὲ ἔγινεν ἡγεμὼν πλουσιώτατος.

Μετὰ τὸν θάνατόν του διεδέχθη αὐτὸν ὁ ἀδελφός
του Στῆσαγόρας καὶ κατόπιν τούτου ὁ ἀνεψιὸς του
Μιλτιάδης, ὁ γνωστὸς Ἀθηναῖος στρατηγός, ὁ ὁποῖος
ἐνίκησε τοὺς Πέρσας εἰς τὸν Μαραθῶνα.

Πλούταρχος

§ 13. Εὐγνωμοσύνη δούλου.

1. Κατὰ τοὺς παλαιοὺς χρόνους πολλάκις οἱ ἄνθρω-
ποι ἐπωλοῦντο ὡς κτήνη.

Μίαν φορὰν ἡγόρασέ τις ἓνα δοῦλον.

Ὁ δοῦλος οὗτος ἦτο εὐπειθὴς καὶ τίμιος καὶ διὰ
τοῦτο εἶχε τὴν εὐνοίαν τοῦ κυρίου του.

Ἡμέραν τινὰ ὁ κύριος παρέλαβε τὸν δοῦλόν του τοῦτον εἰς τὴν ἀγοράν, ἵνα τὸν βοηθήσῃ, ὅπως ἐκλέξῃ ἓνα ἄλλον δοῦλον.

Ἀφοῦ παρετήρησαν ὅλους τοὺς πωλουμένους, ὁ πρῶτος δοῦλος ἐπέμενε καὶ συνίστα εἰς τὸν κύριόν του νὰ ἀγοράσῃ ἓνα πολὺ γέροντα.†

Ὁ κύριος δὲν ἠθέλησε νὰ τὸν δυσареστήσῃ καὶ ἡγόρασε τὸν γέροντα, ἀφοῦ ἄλλως τε ἔδωκεν ἐλάχιστα χρήματα. Ὁ πωλητὴς τῶν δούλων δὲν ἤλπιζε νὰ πωλήσῃ τὸν γέροντα καὶ ἔλαβεν εὐχαρίστως ὅ,τι τῷ προσέφερον.

2. Μετά τινας ἡμέρας ὁ γέρων δοῦλος ἡσθένησεν ἐπικινδύνως.

Ὁ πρῶτος δοῦλος κατέβαλε πᾶσαν προσπάθειαν, ὅπως περιποιηθῇ αὐτόν, ὅσον ἡδύνατο καλύτερον.

Ὁ κύριος ἀντελήφθη τοῦτο καὶ ἠρώτησεν αὐτόν: «Διατί τὸν περιποιεῖσαι τόσον πολὺ; Μήπως εἶναι πατήρ σου;»

—«Ὁχι, κύριε» εἶπεν ὁ δοῦλος.

—«Εἶναι λοιπὸν συγγενής σου;»—«Ὁχι κύριε».

—«Τότε φίλος σου!»—«Ὁχι κύριε».

—«Τί εἶναι λοιπόν;»—«Εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος μὲ ἤρπασε μικρὸν ἀπὸ τοὺς γονεῖς μου καὶ μὲ ἐπώλησεν. Ἀνέγνωσα ὅμως εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Θεοῦ τὰ ἐξῆς: «Ἐὰν πεινᾷ ὁ ἐχθρός σου, δὸς εἰς αὐτόν τροφήν, ἐὰν δὲ διψᾷ, πότισον αὐτόν».‡

Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ

§ 14. Ἡ Σπαρτιᾶτις Χειλωνίς.

1. Ἐβασίλευέ ποτε εἰς τὴν ἀρχαίαν Σπάρτην ὁ Λεωνίδας, ὁμώνυμος τοῦ ἐνδόξου ἥρωος τῶν Θερμοπυλῶν. Οὗτος ἔχων θυγατέρα, ὀνομαζομένην Χειλωνίδα, ἐνύμφευσεν αὐτὴν μετὰ τοῦ Κλεομβρότου, καταγομένου ἐπίσης ἐκ γένους βασιλικοῦ.

Ἄλλ' ὁ Κλεόμβροτος ὦν δοξομανής, ἐνήργησεν, ὥστε ὁ Λεωνίδας νὰ στερηθῇ τοῦ βασιλικοῦ ἀξιώματός του καὶ ἀντ' ἐκείνου ν' ἀναβῇ αὐτὸς ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Σπάρτης.

Ὁ Λεωνίδας, φοβηθεὶς τὴν καταδρομὴν τῶν ἐχθρῶν του, κατέφυγεν ἰκέτης εἰς τὸν ἐν Σπάρτῃ ναὸν τῆς Χαλκιοίκου Ἀθηνᾶς.

Ἡ Χειλωνίς τόσον συνεκινήθη ἐκ τῆς δυστυχίας τοῦ γέροντος πατρός της, ὥστε ἀπεφάσισεν ἀμέσως νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν βασιλέα σύζυγόν της καὶ ὅλας τὰς βασιλικὰς τιμὰς. Πενθηφοροῦσα λοιπὸν καὶ μελυμένην τὴν κόμην ἔτρεξεν εἰς τὸν ναόν, διὰ νὰ παρηγορήσῃ τὸν πατέρα της εἰς τὴν δυστυχίαν καὶ τὴν ἀπομώνωσίν του.

Ὅτε δὲ ὁ Λεωνίδας μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ ἐκ τοῦ ναοῦ μακρὰν τῆς Σπάρτης, ἡ Χειλωνίς προθύμως συνώδευσεν αὐτὸν εἰς τὴν ἐξορίαν του, προτιμήσασα νὰ συμμερισθῇ τὴν δυστυχίαν τοῦ ἐξορίστου πατρός της ἢ τὴν δόξαν τοῦ βασιλέως συζύγου της.

2. Μετὰ τινα καιρὸν οἱ φίλοι τοῦ ἐξορίστου Λεωνίδου κατῴρθωσαν ν' ἀνακηρύξουν αὐτὸν πάλιν βασιλέα τῆς Σπάρτης.

Ὅτε δὲ οὗτος καὶ ἡ θυγάτηρ του ἐπανῆλθον εἰς τὴν Σπάρτην, ὁ Κλεόμβροτος κατέφυγεν ἰκέτης εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ποσειδῶνος.

Τότε ὁ βασιλεὺς Λεωνίδας λαβὼν στρατιώτας, διηυθύνθη πρὸς τὸν ναόν, ὅπως τιμωρήσῃ τὸν ἐπίβουλον γαμβρόν του Κλεόμβροτον.

Ἀλλὰ ποία ὑπῆρξεν ἡ ἔκπληξις καὶ τοῦ Λεωνίδου καὶ ὅλων τῶν Σπαρτιατῶν, ὅτε, ἐμβάντες εἰς τὸν ναόν, εὔρον ἐκεῖ τὴν Χειλωνίδα πενθηφοροῦσαν πάλιν καὶ κλαίουσαν, ἐναγκαλιζομένην τὸν ἰκέτην σύζυγόν της καὶ πλησίον της ἔχουσαν τὰ δύο ἄθῳά της τέκνα! Μὴ ἄρκεσθεῖσα δὲ εἰς αὐτὸ ἡ Χειλωνίς, ἤρχισεν ἀπαρακαλῆναι θερμῶς τὸν βασιλέα πατέρα της ὑπὲρ τῆς ζωῆς τοῦ δυστυχοῦς συζύγου της.

Ἀπαντες συνεκινήθησαν καὶ ἐδάκρυσαν διὰ τὴν ἀρετὴν τῆς Χειλωνίδος.

Ὁ πατὴρ αὐτῆς ὅμως Λεωνίδας τὸν μὲν Κλεόμβροτον διέταξε νὰ φύγῃ ἀμέσως μακρὰν τῆς Σπάρτης, τὴν δὲ θυγατέρα του προσεκάλεσεν, ἵνα συμμερισθῇ μετ' αὐτοῦ τὰς τιμὰς τοῦ θρόνου. Ἀλλ' ἡ Χειλωνίς, προτιμήσασα καὶ πάλιν νὰ συμμερισθῇ τὴν δυστυχίαν τοῦ συζύγου της ἢ τὴν δόξαν τοῦ πατρὸς της, ἔθεσεν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Κλεομβρότου τὸ ἐν τῶν τέκνων της, λαβοῦσα δὲ καὶ αὐτὴ εἰς τὰς ἰδικὰς της τὸ ἄλλο, μεβῆμα σταθερόν ἠκολούθησε τὸν σύζυγόν της εἰς τὴν ἔξορίαν.

Πλούταρχος

§ 15. Τὸ ναυτόπουλον.

1. Πέντε μῆνας τώρα λείπει εἰς τὰ ξένα τὸ ναυτόπουλον, πέντε μῆνας ἀκριβῶς. "Αχ! πόσον ἐπεθύμησε τὴν πατρίδα του!

Τὸ ἱστιοφόρον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπηρετεῖ, ἐταξίδευσεν εἰς μακρινοὺς τόπους, προσωρμίσθη εἰς πολλοὺς λιμένας καὶ τώρα ἐπιστρέφει. Νύκτα καὶ ἡμέραν ταξιδεύουν· μόνον οὐρανὸν καὶ θάλασσαν βλέπουν. Ὁ ἄνεμος σφυρίζει, κολπώνει τὰ ἱστία, τὰ κύματα κτυποῦν τὸ πλοῖον, ἀλλὰ τὸ ναυτόπουλον δὲν τρομάζει. Εἶναι γενναῖον ναυτόπουλον, καὶ μόλις προστάξῃ ὁ πλοίαρχός του, ἀναρριχᾶται ἐπὶ τῶν ἱστῶν καὶ λύνει ἢ δένει τὰ ἱστία των.

Δὲν τὸ τρομάζει ἡ θάλασσα τὸ ναυτόπουλον· δὲν συλλογίζεται τὸν κίνδυνον· ἐν πρᾶγμα μόνον συλλογίζεται, πότε νὰ φθάσῃ. "Όταν τελειώῃ τὰς ἐργασίας του, ἀκουμβᾷ ἐπὶ τῶν παρωτίδων τοῦ πλοίου καὶ συλλογίζεται τὴν γλυκεῖάν του πατρίδα. Προσβλέπει μακράν, μακράν, ὅσον ἡμπορεῖ νὰ φθάσῃ τὸ βλέμμα του, μήπως εἰς τὴν ἄκραν τοῦ ὀρίζοντος, ὅπισθεν τῶν νεφῶν, διακρίνῃ τὴν μικρὰν οἰκίαν του, ὅπου τὸ περιμένει ἡ χήρα μήτηρ του καὶ οἱ μικροὶ ὀρφανοὶ ἀδελφοὶ του. Καὶ τοῦ ἔρχονται δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς του.

2. Πέντε μῆνας τώρα λείπει εἰς τὰ ξένα. "Αχ! πότε τέλος θὰ φθάσῃ; Πῶς θ' ἀναβῇ τὴν μικρὰν των κλίμακα καὶ θὰ ὀρμήσῃ εἰς τὴν ἀγκάλῃν τῆς μητρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν του! Καὶ ἔπειτα τὴν ἐσπέραν παρὰ τὴν ἑστίαν, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ λάμπῃ ζωηρὸν πῦρ, ἐν ᾧ θὰ εἶναι ὅλοι τριγύρω του, αὐτὸ θὰ διηγεῖται

εἰς ποῖα μέρη ἐταξίδευσε, τί πράγματα εἶδεν εἰς τοὺς μακρινοὺς ἐκεῖνους τόπους, οἱ ὅποιοι εἶναι πολὺ ὠραῖοι, ἀλλ' ὄχι διὰ τὸ ναυτόπουλον. Διότι διὰ τὸν ξενιτευ-
μένον, ὁ ὅποιος ἔχει ἀγαπημένα ὄντα καὶ τὸν περιμένουν,
ποτὲ δὲν εἶναι ὠραία ἡ ξενιτεία.

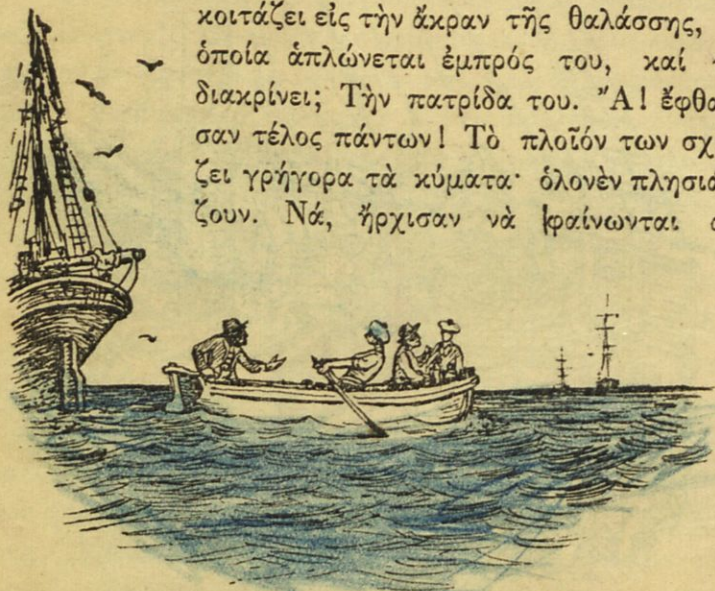

Ἀκουεὶ ἐπὶ τῶν πρῶτιδων τοῦ πλοίου καὶ συλλογίζεται

Πότε, πότε θὰ φθάσῃ; Τὸ περισσότερον βιάζεται
νὰ φθάσῃ, διότι μὲ τὰ χρήματα, τὰ ὅποια τοῦ ἔδωκαν
διὰ μισθόν, ἠγόρασε δι' ὅλα τὰ ἀδελφιά του κάτι δι'
ἄλλο ὑποδήματα, δι' ἄλλο καπελλάκι καὶ διὰ τὴν μη-
τέρα τοῦ μερικὸς πήχεις ὑφάσματος, διὰ νὰ ράψῃ φό-
ρεμα. Μὲ ποίαν χαρὰν θὰ δώσῃ εἰς τὸν καθένα τὸ δῶρόν
του καὶ μὲ ποίαν χαρὰν θὰ τὸ δεχθῇ ὁ καθείς! Καὶ ἔξαφνα
θὰ ἐκβάλῃ ἐκ τοῦ θυλακίου τῆς ναυτικῆς περισκελίδος

του δεμένα εἰς ἓνα κόμβον τοῦ μανδηλίου του καὶ τὰ χρήματά του, τὰ ὅποια τοῦ ἔμειναν, καὶ θὰ τὰ δώσῃ εἰς τὴν ἀγαπητὴν μητέρα του, ν' ἀγοράσῃ ἄλευρον, κρέας καὶ ὅ,τι ἄλλο θέλει.

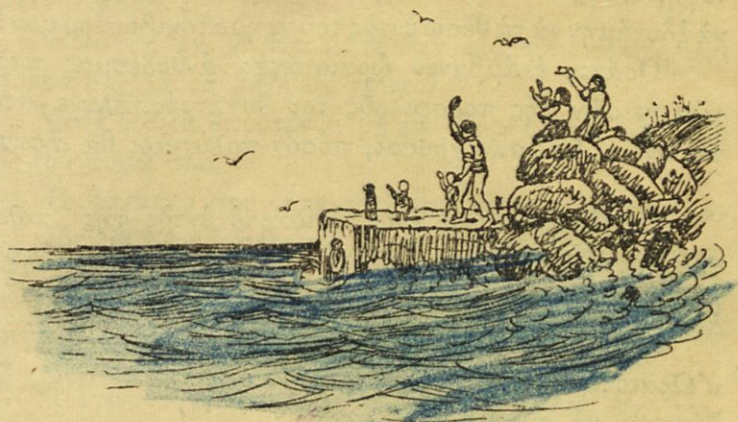
3. Ἐν ᾧ αὐτὰ ἔχει εἰς τὸν νοῦν του τὸ ναυτόπουλον, κοιτάζει εἰς τὴν ἄκραν τῆς θαλάσσης, ἣ ὅποια ἀπλώνεται ἐμπρὸς του, καὶ τί διακρίνει; Τὴν πατρίδα του. "Α! ἔφθασαν τέλος πάντων! Τὸ πλοῖόν των σχίζει γρήγορα τὰ κύματα· ὁλονέν πλησιάζουν. Νά, ἤρχισαν νὰ φαίνωνται αἱ

Καταβιβάζουν μίαν λέμβον εἰς τὴν θάλασσαν

οἰκίαι! Οἱ ναῦται καὶ αὐτὸ σκορπίζονται εἰς τοὺς ἱστούς, μαζεύοντες τὰ ἱστία. "Εξαφνα γρρρρ! ἔρριψαν τὴν ἄγκυραν. Καταβιβάζουν μίαν λέμβον εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐμβαίνει ὁ πλοίαρχος, τρεῖς ναῦται, πηδᾷ εἰς αὐτὴν καὶ τὸ ναυτόπουλον. Κάθεται ἐπὶ τοῦ καθίσματος καὶ κωπηλατεῖ. Ἡ καρδιά του κτυπᾷ δυνατά. Ἀράγε νὰ εἶναι ὅλοι καλὰ οἱ σπιτικοί του; Μὴ ἔπαθε κανεὶς τίποτε; μὴ εἶναι ἄρρωστος ἡ μήτηρ ἡ

κανεῖς ἀδελφός του; Πῶς ἀνησυχεῖ! Ἀλλὰ ποῖοι εἶναι αὐτοὶ ποὺ περιμένουν εἰς τὴν παραλίαν; Ἀ! τοὺς γνωρίζει, τοὺς γνωρίζει. Ἡ λέμβος προσεγγίζει εἰς

Ἀλλὰ ποῖοι εἶναι αὐτοὶ ποὺ περιμένουν εἰς τὴν παραλίαν;

τὴν ξηράν, ἐξέρχεται ὁ πλοίαρχος καὶ τὸ ναυτόπουλον πηδᾷ εἰς τὴν ἀγκάλην τῆς μητρὸς καὶ τῶν μικρῶν ἀδελφῶν του.

Ἀρ Κουρτίδης. (Διασκευή)

§ 16. Ὁ Μίδας.

1. Ὁ βασιλεὺς τῆς Φρυγίας Μίδας ἔζη κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους καὶ ἦτο ὁ πλουσιώτατος τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς του.

Ἐν τούτοις δὲν ἔμενεν εὐχαριστημένος ἀπὸ τὰ πλούτη του. Ἦθελε νὰ ἀποκτήσῃ ἀκόμη περισσότερα. Ἐλά-

τρευε τὸν χρυσόν. Τίποτε δὲ ἄλλο δὲν ἡγάπα περισσό-
τερον αὐτοῦ ἢ μόνον τὴν θυγατέρα του.

‘Οσάκις κατὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἔβλεπε τὰ χρυσᾶ
νέφη, ἔλεγεν. «'Αχ! νὰ ἦσαν πραγματικῶς χρυσᾶ καὶ
νὰ ἡδυνάμην νὰ τὰ θέσω ἐντὸς τοῦ χρηματοκιβωτίου μου!»

‘Οσάκις ἐλάμβανεν ὠραιότατας ἀνθοδέσμας παρὰ
τῶν χειρῶν τῆς προσφιλοῦς του θυγατρὸς, ἔλεγε στε-
νάζων. «'Αν ἦσαν χρυσαῖ, πόσον πολύτιμοι θὰ ἦσαν!»

2. ‘Ημέραν τινά, ἐνῶ εὐρίσκετο ἐντὸς τῆς πολυ-
τελεστάτης αἰθούσης τῶν ἀνακτόρων του, εἶδεν ἔξαφνα
ιστάμενον εἰς τὸ κατώφλιον τῆς θύρας ἓνα ξένον.

«Τὰ πάντα ἐδῶ εἶναι θαυμάσια» εἶπεν ὁ ξένος.
«Ὡραιότερα καὶ πλουσιωτέρα αἰθουσα ταύτης δὲν
δύναται νὰ εὐρεθῇ».

—«Δὲν ἔχω ὅ,τι ἐπιθυμῶ» εἶπε μὲ δυσαρέσκειαν
ὁ Μίδας.

—«Ποῖον λοιπὸν εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον νομίζεις,
ὅτι θὰ σὲ καταστήσῃ εὐτυχῆ;» ἠρώτησε μὲ ἐκπληξιν ὁ
ξένος.

—«'Αχ, πᾶν ὅ,τι ἐγγίζω νὰ γίνεταί χρυσός» ἀπῆν-
τησεν ὁ Μίδας, χωρὶς νὰ σκεφθῇ.

—«Εἶμαι θεός, τὸν ὁποῖον ἔχεις εὐχαριστήσῃ»
εἶπεν ὁ ξένος «καὶ σὲ συμβουλεύω νὰ ζητήσῃς κάτι
καλύτερον παρ' ἐμοῦ, διότι αὐτό, τὸ ὁποῖον ἐζήτησας
θὰ ἔχῃ πολὺ κακὰς συνεπείας».

—«Τίποτε ἄλλο δὲν ἐπιθυμῶ» εἶπεν ὁ Μίδας.

—«'Ας γίνῃ, ὅπως ἐπιθυμεῖς! Αὐριον μὲ τὴν ἀνατο-
λὴν τοῦ ἡλίου δοκίμασε» εἶπεν ὁ ξένος· καὶ ἐξηφανίσθη.

3. Τὴν πρωίαν, μόλις ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος, ὁ Μίδας

ἐξεπήδησεν ἐκ τῆς κλίνης του ἀνυπόμονος καὶ ἤρχισε νὰ ἐγγίξῃ, τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο, ὅσα ἀντικείμενα δὲν ἦσαν ἐκ χρυσοῦ, καὶ—ὦ τοῦ θαύματος!—τὰ πάντα παρευθὺς μετεβάλλοντο εἰς χρυσόν.

Ἐξαλλος ἐκ χαρᾶς κατῆλθεν εἰς τὸν κῆπον καὶ μετέβαλεν ὅλα τὰ ἄνθη εἰς χρυσόν.

Μετὰ ταῦτα ἐπέστρεψε μὲ μεγάλην ὀρεξιν νὰ λάβῃ τὸ πρόγευμά του.

Ἡ θυγάτηρ του, ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἐστιατόριον καὶ εἶδε τὰ χρυσᾶ ἄνθη εἰς τὰς ἀνθοδόχας, ἀνεφώνησεν: «ὦ, τί ἄσχημα ἄνθη!».

—«Δὲν γνωρίζεις τί λέγεις, κόρη μου· κάθισε μόνον νὰ φάγωμεν» εἶπεν ὁ Μίδας.

Τί ἔγινε τότε, ἕκαστος ἐννοεῖ. Ὁ Μίδας δὲν ἠδυνήθη νὰ φάγῃ τίποτε· διότι πᾶσα τροφή, τὴν ὁποίαν ἤγγιζε, παρευθὺς μετεβάλλετο εἰς χρυσόν.

«Δυστυχία μου!» ἀνέκραξε τότε. «Πῶς θὰ ζήσω;»

Ἡ θυγάτηρ του ἔσπευσε νὰ τὸν ἐναγκαλισθῇ καὶ νὰ μάθῃ τὸ αἶτιον τοῦ παραδόξου, τὸ ὁποῖον ἔβλεπεν.

Ὁ Μίδας, χωρὶς νὰ συλλογισθῇ, ἐνηγκαλίσθη καὶ ἐφίλησε τὴν ἀγαπητὴν του θυγατέρα. Παρευθὺς ὅμως καὶ αὕτη μετεβλήθη εἰς ὠραιότατον χρυσοῦν ἄγαλμα.

4. Ἡ λύπη καὶ ἡ ἀπελπισία τότε τοῦ Μίδα δὲν περιγράφεται. Θρηνῶν ἔλεγε: «Κόρη μου! κόρη μου! σὲ ἐφόνευσα ὁ ἄθλιος. Ἄχ, ἄς σὲ ἴδω πάλιν, ὅπως ἦσο! ἄς ἀκούσω τὴν γλυκεῖάν σου φωνὴν καὶ ἄς γίνω ὁ πτωχότατος τῶν ἀνθρώπων!».

—«Βλέπω ὅτι δὲν ἔχεις δώσει ὅλην σου τὴν καρδίαν εἰς τὸν χρυσόν» εἶπεν ὁ θεός, ἐμφανισθεὶς πάλιν. «Ἐπείσθης, βλέπω, ὅτι ἐν ποτήριον ψυχροῦ ὕδατος

εἶναι πολυτιμότερον ὅλου τοῦ χρυσοῦ τῆς γῆς. Πήγαινε τώρα νὰ φέρῃς ὕδωρ ἐκ τοῦ ποταμοῦ καὶ δι' αὐτοῦ νὰ ραντίσῃς, ὅσα θέλεις νὰ γίνουν ὅπως ἦσαν».

Πρῶτον ὁ Μίδας ἐρράντισε τὴν θυγατέρα του.

Ἔπειτα ἔλαβεν αὐτὴν ἐκ τῆς χειρὸς καὶ κατέβησαν εἰς τὸν κῆπον, διὰ νὰ ραντίσῃ τὰ ἄνθη, τὰ ὁποῖα ὑπεργάπα ἡ θυγάτηρ του.

5. Μετὰ πολλὰ ἔτη διηγεῖτο τὴν ἱστορίαν αὐτὴν εἰς τοὺς μικροὺς του ἐγγόνους καὶ ἔλεγεν:

«Ἡ ξανθὴ σας κόμη εἶναι πολὺ ὠραιότερα καὶ πολυτιμότερα τοῦ χρυσοῦ».

§ 17. Ὁ Δαίδαλος καὶ ὁ Ἴκαρος.

1. Ὁ Δαίδαλος ἦτο Ἀθηναῖος. Ἦτο ὁ μέγιστος τεχνίτης τῆς ἐποχῆς του καὶ ἐφεῦρε πολλὰ ἐργαλεῖα.

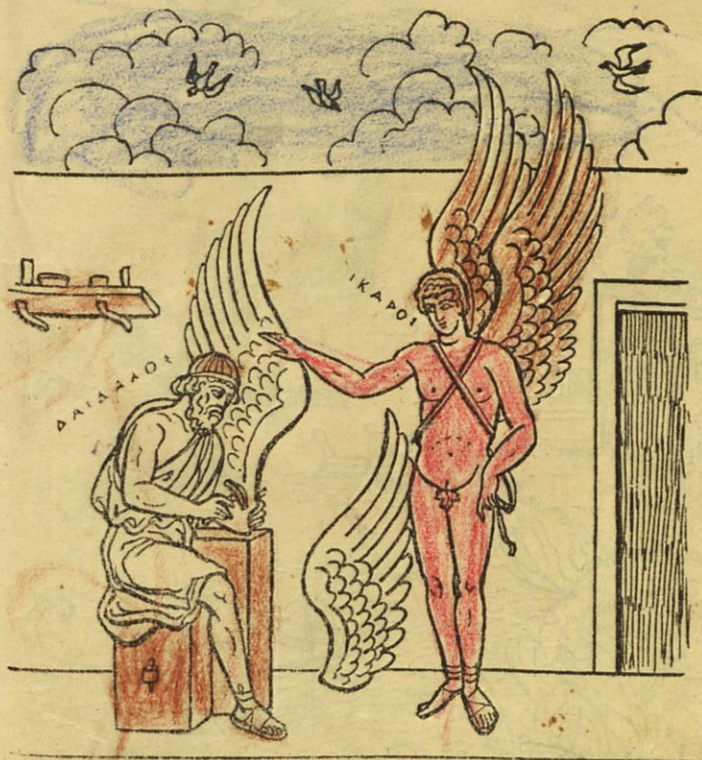
Κατεσκεύαζε ἀγάλματα τόσον τεχνικὰ, ὥστε οἱ ἄνθρωποι βλέποντες αὐτὰ ἐνόμιζον ὅτι κινοῦνται.

Ὁ Δαίδαλος μετὰ τοῦ υἱοῦ του Ἰκάρου μετέβη εἰς Κρήτην, εἰς τὴν ὁρίαν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐβασίλευεν ὁ Μίνως. Οὗτος ὑπεδέχθη μετὰ χαρᾶς τὸν ἐνδοξον τεχνίτην καὶ ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν τὴν κατασκευὴν τοῦ περιφήμου Λαβυρίνθου.

Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν αὐτοῦ καὶ ἄλλων ἔργων

ὁ Δαίδαλος ἐπεθύμησε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν ἀγαπητὴν του πατρίδα.

Ὁ Μίνως ὅμως, ὁ ὁποῖος δὲν ἤθελε νὰ φύγῃ ὁ σπουδαῖος αὐτὸς τεχνίτης ἐκ τῆς Κρήτης, εἶπεν εἰς τὸν

Κατεσκεύασε δύο μεγάλας πτέρυγας διὰ τὸν ἑαυτὸν του καὶ δύο μικροτέρας διὰ τὸν υἱόν του.

Δαίδαλον ὅτι οὐδέποτε θὰ ἐπιτρέψῃ εἰς αὐτὸν τοῦτο καὶ προσέθηκεν: «Ἐδωκα αὐστηρὰς διαταγὰς νὰ μὴ σὲ παραλάβῃ κανὲν πλοῖον».

2. Ὁ Δαίδαλος ἤθελε διὰ παντὸς τρόπου νὰ ἀνα-

χωρήσῃ, τὰ δὲ ἐμπόδια ἤϋξανον ἀκόμῃ περισσότερον
τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ αὐτῆν.

Οἱ ναῦται καὶ οἱ ἄλιεῖς ἔμενον ἐκπληχτοί.

Νύκτα καὶ ἡμέραν ἐσκέπτετο νὰ εὔρῃ τρόπον δρα-
πετεύσεως. Μετὰ πολλὴν σκέψιν μίαν ἡμέραν ἀνεφώ-
νησεν: «Εἰς μάτην αἱ αὐστηραὶ διαταγαὶ τοῦ Μίνως.

Ποῖος θὰ μὲ ἐμποδίσῃ νὰ φύγω διὰ τοῦ ἀέρος ὡς πτηνόν;»
Κατεσκεύασε λοιπὸν ἐκ πτερωτῶν δύο μεγάλας πτε-

Ἄφηκαν οἱ ποιμένες τὸν ἀγλὸν καὶ παρτήρουν τὰ δύο
πράδα καὶ πρωτοφανῇ πτηνά.

ρυγας διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ καὶ δύο μικροτέρας διὰ
τὸν υἱὸν τοῦ Ἴκαρον καὶ τὰς συνεχόλλησε διὰ κηροῦ.

Προσήμευσεν αὐτὰς ἔπειτα καλῶς εἰς τὸ σῶμα καὶ ἐπέτα ὡς πτηνόν. Κατόπιν ἐδίδαξε τὸν τρόπον τῆς πτήσεως καὶ εἰς τὸν υἱόν του. Ἀφοῦ δὲ ἐβεβαιώθη ὅτι καὶ ὁ Ἰκαρος ἔγινεν ἱκανὸς νὰ πετᾷ, ἡτοιμάσθησαν πρὸς ἀναχώρησιν.

3. Ὁ Δαίδαλος τότε ἔδωκε τὰς τελευταίας συμβουλὰς πρὸς τὸν υἱόν του: «Γιέ μου, τῷ εἶπε· πάντοτε νὰ πετᾷς πλησίον μου. Πολὺ ὑψηλὰ νὰ μὴ ἀναβαίνης, διότι θὰ ἀναλύσῃ ὁ ἥλιος τὸν κηρὸν καὶ αἱ πτέρυγες θὰ διαλυθοῦν. Ἀλλὰ μήτε καὶ πολὺ χαμηλὰ πρὸς τὴν θάλασσαν νὰ μὴ καταβαίνης. Θὰ βραχοῦν αἱ πτέρυγές σου, θὰ γίνουν

βαρεῖται καὶ δὲν θὰ δύνασαι νὰ τὰς κινῇς ».

Ὁ Δαίδαλος ἐνηγκαλίσθη τὸν υἱόν του, τὸν ἐφίλησε καί, τινάξας τὰς πτέρυγὰς του, ἐπέταξεν εἰς τὸν ἄερα.

Κατόπιν του επέτα καὶ ὁ Ἰκαρος. Μετ' ὀλίγον ἀφῆκαν ὀπίσω τὰ ὑψηλὰ ὄρη τῆς Κρήτης.

4. Οἱ ναῦται ἐπὶ τῶν πλοίων, οἱ ἄλιεῖς, οἱ γεωργοὶ καὶ οἱ ποιμένες τῶν νήσων ἔμενον ἐκπληκτοί. Ἀφῆκαν οἱ ναῦται τὰς κώπας, οἱ ἄλιεῖς τὰ δίκτυα, οἱ γεωργοὶ τὸ ἄροτρον, οἱ ποιμένες τὸν αὐλὸν καὶ παρετήρουν τὰ δύο ταῦτα παράδοξα καὶ πρωτοφανῆ πτηνὰ.

Ὁ Ἰκαρος κατ' ἀρχὰς επέτα σύμφωνα πρὸς τὰς ὁδηγίας τοῦ πατρός του.

✓ Κατόπιν ὅμως ἐσκέφθη ὅτι δὲν θὰ ἦτο ἄσχημον νὰ πετάξῃ ὑψηλότερα, καὶ τὸ ἐπραξεν.

Τότε ὅμως συνέβη ὅ,τι προέβλεψεν ὁ πατήρ του. Ὁ κηρὸς ἀνελύθη ὑπὸ τῆς θερμότητος τοῦ ἡλίου, τὰ πτερὰ διεσκορπίσθησαν ὑπὸ τοῦ ἀνέμου καὶ ὁ Ἰκαρος ἤρχισε νὰ καταπίπτῃ βαρὺς ὡς λίθος.

«Πάτερ μου! πάτερ μου!» ἐφώναξε μετὰ σπαρακτικῆς φωνῆς.

Προτοῦ ὅμως στραφῇ ὁ Δαίδαλος νὰ ἴδῃ τί συμβαίνει, τὰ κύματα ἐκλείσαν τὸ στόμα τοῦ Ἰκάρου καὶ ἡ θάλασσα τὸν κατέπιε.

5. ● δυστυχῆς Δαίδαλος ἤρχισε νὰ κραυγάζῃ τότε ἔντρομος: «Ἰκαρε! Ἰκαρε! Ποῦ εἶσαι τέκνον μου;»

Ενῶ δὲ παρετήρει ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, εἶδε μερικὰ πτερὰ νὰ ἐπιπλέουν. Ἐνόησε ὅτι ὁ ἀγαπητός του υἱὸς ἐπνίγη.

Κατέβη λοιπὸν εἰς μίαν ἐκεῖ πλησίον νῆσον καὶ περιέμενεν, ἕως ὅτου μετεκομίσθη ὑπὸ δελφῖνος τὸ σῶμα τοῦ Ἰκάρου εἰς τὴν ἀμμώδη παραλίαν. ✓

Ἔλαβε τότε τοῦτο καὶ θρηνῶν καὶ ὀδυρόμενος
τὸ ἔθαψεν ἐκεῖ. Ἐκτοτε ἡ νῆσος αὕτη ὠνομάσθη Ἰκα-
ρία καὶ τὸ πέλαγος Ἰκάριον.

Ἐκ τῆς Ἑλλ. Μυθολογίας

§ 18. Ὁ Προμηθεύς.

Ὑπῆρξεν ἐποχή, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ πῦρ ἦτο
ἀκόμῃ ἀγνωστον εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Τὴν ἐποχὴν
αὐτὴν οἱ ἄνθρωποι ἦσαν πολὺ δυστυχεῖς, διότι ἄνευ
τοῦ πυρὸς καμμία πρόοδος δὲν ἡδύνατο νὰ γίνῃ ἐπ
τῆς γῆς. Ἐπομένως ἔμενον ἡμιάγριοι καὶ ἀπολίτιστοι
καὶ ὑπέφερον πολὺ ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν παντὸς μέσου,
τὸ ὁποῖον θὰ ἡδύνατο νὰ καλυτερεύσῃ τὴν ζωὴν των.

Τότε παρουσιάσθη ὡς σωτὴρ τῆς ἀνθρωπότητος
ὁ Προμηθεύς. Ἴδου τί λέγει περὶ αὐτοῦ ἡ Ἑλληνικὴ
Μυθολογία:

1. Ὁ Προμηθεύς, υἱὸς τοῦ Ἰαπετοῦ καὶ τῆς Κλυμένης
ἦτο Τιτάν, δηλαδὴ εἷς τῶν κατωτέρων θεῶν, εὐφύε-
στατος ὅμως, τολμηρότατος καὶ προνοητικώτατος. Οὗ-
τος ἡγάπα ἰδιαιτέρως τὸ ἀνθρώπινον γένος καὶ ἔλυπεῖτο
ὑπερβολικὰ, βλέπων τὴν ἀθλιότητα καὶ τὴν στασιμότητα,
εἰς τὴν ὁποίαν ἔζη τοῦτο.

Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ καταβάλλῃ πᾶσαν προσπά-
θειαν, διὰ νὰ τὸ ἀνακουφίσῃ καὶ νὰ βελτιώσῃ τὴν τύχην

του. Καὶ πρὸς τοῦτο ἐτόλμησε νὰ λάβῃ κρυφίως ἓνα σπινθῆρα ἀπὸ τὸ οὐράνιον πῦρ καὶ νὰ τὸ φέρῃ εἰς τὴν γῆν. Πράξας τοῦτο, ἐδίδαξε συγχρόνως εἰς τοὺς ἀνθρώ-

Τεράστιος ἀετός, ἐρχόμενος καθημερινῶς, κατέτρωγε
τὸ ἥπαρ τοῦ Προμηθεῶς (σελ. 37).

πους τὴν χρησιμοποίησιν αὐτοῦ καθὼς καὶ διαφόρους
τέχνας: τὴν ἀροτρίωσιν τῆς γῆς, τὴν ἐξόρυξιν τῶν
μετάλλων ἐκ τῶν σπλάγγνων της καὶ πολλὰς ἄλλας,
Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἑκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

αἱ ὁποῖαι κατέστησαν τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου ἀνεω-
τέραν καὶ ἡνοιξαν εἰς αὐτὸν τὴν ὁδὸν τῆς προόδου-

2. Ἄλλ' ὁ μεγαλόκαρδος Τιτάν, ὁ μέγας αὐτὸς
εὐεργέτης τῆς ἀνθρωπότητος, ἐπέπρωτο νὰ μαρτυρήσῃ
σκληρῶς δι' ὅ,τι εἶχε τολμήσει νὰ πράξῃ χάριν αὐτῆς.

Ὁ Ζεὺς, ὁ μέγιστος τῶν θεῶν, ὠργίσθη τρομερὰ
διὰ τὴν πράξιν τοῦ Προμηθέως καὶ ἀπεφάσισε νὰ τιμω-
ρήσῃ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὸν προστάτην αὐτῶν.

Παρήγγειλε πρὸς τοῦτο εἰς τὸν Ἥφαιστον, τὸν
θεὸν τοῦ πυρός, νὰ κατασκευάσῃ μίαν κόρην ὠραιο-
τάτην, τὴν ὁποίαν ὠνόμασε Πανδώραν. Καὶ ἀφ' οὗ
τὴν ἐφωδίασε μὲ μίαν πυξίδα, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκλείσει
ὅλα τὰ κακὰ καὶ ὅλους τοὺς πόνους, τὴν ἔστειλεν
εἰς τὴν γῆν μίαν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Προμη-
θεὺς δὲν ἦτο ἐκεῖ.

Οὗτος, πρὶν ἀναχωρήσῃ, εἶχε συστήσει εἰς τὸν
ἀδελφόν του Ἐπιμηθέα, τὸν ὁποῖον ἄφηνε προσωρινῶς
προστάτην τῶν ἀνθρώπων, νὰ μὴ δεχθῇ κανὲν δῶρον
παρὰ τῶν θεῶν· καὶ τοῦτο, διότι ἐφοβεῖτο τὴν ἐκδίκησιν
τοῦ Διός. Ἄλλ' ἡ Πανδώρα ἦτο τόσο ὠραία, ὥστε ὁ
ἀνόητος Ἐπιμηθεὺς ἐμαγεύθη ἀπὸ τὴν καλλονὴν τῆς
καὶ λησμονήσας τοὺς λόγους τοῦ σοφοῦ ἀδελφοῦ του,
ἐδέχθη καὶ ἐκράτησεν αὐτήν. Ἐγινε δὲ κατ' αὐτὸν
τὸν τρόπον πρόξενος μεγάλων συμφορῶν εἰς τοὺς ἀν-
θρώπους· διότι ἡ πονηρὰ Πανδώρα ἡνοιξε τὴν πυξίδα
καὶ ἐχύθησαν εἰς τὸν κόσμον ὅλα τὰ κακὰ. Εὐτυχῶς
ὅμως μεταξὺ αὐτῶν ὑπῆρχε ἡ Ἐλπίς, ἥτις μείνασα
ἐκτοτε ἐπὶ τῆς γῆς, παρηγορεῖ τοὺς ἀνθρώπους διὰ
τὰ δυστυχήματα αὐτῶν.

3. Καὶ τοὺς μὲν ἀνθρώπους ὁ Ζεὺς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐτιμώρησε. Τὸν δὲ Προμηθεά διέταξε νὰ συλλάβουν καὶ νὰ τὸν προσηλώσουν ἰσχυρῶς δι' ἀλύσεων εἰς τοὺς βράχους ὑψηλοτάτου ὄρους, τοῦ Καυκάσου. Ἐκεῖ τεράστιος ἀετός, ἐρχόμενος καθημερινῶς, κατέτρωγε τὸ ἥπαρ του, τὸ ὅποῖον τὴν νύκτα ηὔξανε πάλιν, καὶ οὕτως ἡ βάσανος τοῦ Προμηθέως διηγωνίζετο.

Παρῆλθον οὕτω χρόνοι ἀμέτρητοι, μέχρις ὅτου περίφημος ἦρως τῆς ἀρχαιότητος, ὁ Ἡρακλῆς, διερχόμενος κάποτε ἐκεῖθεν, ἀπηλευθέρωσε τὸν Προμηθεά, τοξεύσας τὸν τρομερὸν ἀετόν.

Ὁ Προμηθεὺς καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἐπιμηθεὺς λέγεται ὅτι ὑπῆρξαν οἱ προπάτορες τῶν Ἑλλήνων· διότι ὁ Δευκαλίων ἦτο υἱὸς τοῦ Προμηθέως καὶ ἡ Πύρρα, ἡ σύζυγος αὐτοῦ, θυγάτηρ τοῦ Ἐπιμηθέως. Ἐκ τοῦ Δευκαλίωνος δὲ καὶ τῆς Πύρρας ἐγεννήθη ὁ Ἕλλην, ἀπὸ τοῦ ὁποίου καταγόμεθα ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες.

Ἐκ τῆς Ἑλλην. Μυθολογίας.

§ 19. Ὁ Ἐρυσίχθων.

1. Κατὰ τοὺς μυθικοὺς χρόνους ἐβασίλευε ποτε εἰς τὴν Θεσσαλίαν ὁ Ἐρυσίχθων.

Ὁ βασιλεὺς οὗτος ἐμίσει τὰ δένδρα· δὲν ἠδύνατο οὔτε νὰ τὰ βλέπῃ. Διέτασσε λοιπὸν καὶ τὰ ἔκοπτον.

Εἰς τὸ βασίλειόν του ὑπῆρχε καὶ δάσος τι πυκνόν, εἰς τὰ δένδρα τοῦ ὁποίου κατώκουν νύμφαι καὶ ἐχόρευον εἰς τὴν σκιὰν αὐτῶν.

Εἰς τὸ μέσον τοῦ δάσους τούτου ἔζη ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας μία δρυς τόσον ὑψηλή, ὥστε τὸ ἄλλο δάσος ἐφαίνετο κάτωθεν αὐτῆς ὅπως ἡ χλόη κάτωθεν τῶν δένδρων. Ἦτο δὲ τόσον παχεῖα, ὥστε καὶ μόνη ἀπετέλει δασύλλιον.

Τὸ μεγαλοπρεπὲς ἐκεῖνο δένδρον ἦτο ἀφιερωμένον εἰς τὴν θεάν. Καὶ ὅμως ὁ Ἑρυσίχθων διέταξε τοὺς δούλους του νὰ τὸ κόψουν.

Ἄλλ' οἱ δοῦλοι ἐδίσταζον: «Πῶς δυνάμεθα νὰ καταρρίψωμεν δένδρον, τὸ ὁποῖον καὶ ἡ θεὰ ἀγαπᾷ καὶ ὁ χρόνος σέβεται;» ἔλεγον.

—«Ἀδιαφορῶ ἂν τὸ ἀγαπᾷ ἡ θεὰ· τὸ δένδρον θὰ κοπῇ ἀνυπερθέτως»· καὶ πλήρης θυμοῦ ἀρπάζει τὸν πέλεκυν ἑνὸς ἐξ αὐτῶν, τὸν ζυγίζει μὲ ἀκρίβειαν καὶ κτυπᾷ τὰ πλευρὰ τῆς δρυός.

2. Τρέμει καὶ στενάζει τὸ ἱερὸν δένδρον· ἡ κακοῦργος χεὶρ πληγώνει τὸν κορμόν. Ὁ φλοιὸς σχίζεται καὶ ὁ χυμὸς ἀρχίζει νὰ σταλάζῃ ὡς δάκρυ.

Οἱ δοῦλοι παγώνουν ἐκ φόβου· εἰς ἐξ αὐτῶν τολμᾷ νὰ σταματήσῃ τὸν πέλεκυν: «Λάβε, λέγει τότε εἰς αὐτὸν ὁ Ἑρυσίχθων, τὴν ἀμοιβὴν διὰ τὴν εὐσπλαγχνίαν σου»· καὶ ἀπὸ τὸ δένδρον στρέφει τὸν πέλεκυν κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ δυστυχοῦς δούλου. Ἐπειτα ἐξακολουθεῖ πάλιν νὰ κόπτῃ τὸ δένδρον. Τότε ἔξαφνα ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸν κορμόν ἀκούεται μία φωνή:

«Ἐδῶ μέσα κατοικῶ ἐγὼ ἡ νύμφη, τὴν ὁποίαν

ἀγαπᾷ πολὺ ἡ θεά. Ἀποθνήσκω, ἀλλὰ μάθε ὅτι ταχέως θὰ τιμωρηθῇς διὰ τὰ ἐγκλήματατά σου. Αὐτὸ μὲ παρηγορεῖ διὰ τὸν θάνατόν μου ».

Καὶ ὅμως ὁ Ἐρυσίχθων ἐξακολουθεῖ νὰ πελεκᾷ. Τὸ δένδρον κλονίζεται μὲ τ' ἄλλεπάλληλα κτυπήματα εἰς τὸ τέλος πίπτει.

3. Ἡ θεὰ ὠργισμένη καταρᾶται τὸν Ἐρυσίχθωνα καὶ ἀποφασίζει νὰ τιμωρήσῃ οὕτως αὐτόν, ὥστε νὰ τὸν ἐλεῇ ὁ κόσμος· τοῦ ἐμβάλλει πεῖναν ἀγρίαν.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης τὸν καταλαμβάνει φοβερὰ βουλιμία, τὴν ὁποίαν ἀδυνατοῦν νὰ σβήσουν ὅλαι αἱ τροφαὶ τῆς γῆς.

Ἦλθεν ἡ νύξ, καὶ ὕπνος γλυκὺς κατέλαβε τὸν Ἐρυσίχθωνα. Τότε ἤρχισε νὰ ὀνειρεύεται ὅτι τρώγει ἄφθονα φαγητά.

Κινεῖ τὰς σιαγόνας του ματαίως, μασᾷ ἀδιακόπως, καταπονεῖ τοὺς ὀδόντας, κινεῖ ἄνω κάτω τὸν λάρυγγα.

Τρώγει ἀπλήστως φανταστικὴν τροφήν, ἀλλ' ἀντὶ τροφῆς καταπίνει ἐλαφρόν ἀέρα.

Μόλις ὅμως ὁ ὕπνος ἀφῆκεν αὐτόν, ἤρχισε πάλιν νὰ βασανίζῃ τὸν στόμαχόν του ἡ βουλιμία.

Ἀμέσως ζητεῖ νὰ τοῦ φέρουν νὰ φάγῃ ὅσα τρέφουν ἡ γῆ, ἡ θάλασσα καὶ ὁ ἀήρ.

Κάθεται εἰς τράπεζαν πλήρη φαγητῶν, καὶ ὅμως παραπονεῖται ὅτι πεινᾷ. Τρώγει, ἀλλὰ ζητεῖ καὶ ἄλλας τροφάς· δὲν τοῦ ἀρκοῦν ὅσα δαπανοῦν πόλεις καὶ λαοὶ ὁλόκληροι.

Ὅσῳ περισσότερα καταπίνει, τόσῳ περισσότερα θέλει νὰ ρίπτῃ εἰς τὸν στόμαχόν του. Ὅπως καταπίνει

ἡ θάλασσα, χωρὶς νὰ χορταίνει, ὅλους τοὺς ποταμοὺς τῆς γῆς, τοιουτοτρόπως καὶ ὁ Ἑρυσίχθων καταβιβάζει ἀπλήστως εἰς τὸν στόμαχόν του παντὸς εἶδους φαγητά.

Ὅπως τὸ πῦρ, ὅσον περισσότερα ξύλα ρίψη τις εἰς αὐτό, τόσον περισσότερον ἀνάπτει καὶ φλογίζει, τοιουτοτρόπως καὶ ὁ Ἑρυσίχθων. Ὅσον περισσότερον τρώγει, τόσον περισσότερον πεινᾷ.

Οὕτω μὲ τὸ ἀπληστον ἐκεῖνο πάθος εἶχε καταφάγει ὅ,τι καὶ ἂν εἶχε. Καὶ τότε πλέον ἤρχισε νὰ σχίζει μὲ τοὺς ὀνυχάς του τὰς σάρκας του, μέχρις ὅτου κατέφαγε καὶ ταύτας· καὶ τότε ἐξέπνευσε, πεινῶν ἀκόμη.

Ἐκ τῆς Ἑλλ. Μυθολογίας

§ 20. Ἡ ἱστορία τοῦ γκιώνη.

1. Ὁ ἥλιος εἶχε δύσει πρὸ πολλοῦ· ἀπὸ τὸ βουνὸν ἀπέναντι εἶχε προβάλει ἡ σελήνη καὶ ἐχρύσωνε τὰ πράσινα καὶ βελονωτὰ φύλλα τῶν πευκόνων του.

Ἐκεῖνην τὴν στιγμήν ἠκούσθη νὰ ἔρχεται ἄνωθεν τοῦ δάσους μία μονότονος φωνή: «γκιόν! γκιόν!»

Ὅσον ἡ ὥρα παρήρχετο, τόσον συχνότερον ἠκούετο ἡ φωνὴ ἐκεῖνη.

«Τίνος εἶναι ἡ φωνὴ αὐτή, πατέρα;» ἠρώτησεν μικρὸς Κανέλλος.

«Εἶναι ἡ φωνὴ τοῦ Γκιώνη, ὁ ὁποῖος φωνάζει τὸν ἀδελφόν του. Γνωρίζεις τὴν ἱστορίαν του;»

—«Ὁχι!» ἀπήντησεν ὁ Κανέλλος.

—«Ἀκουσε!» εἶπε τότε ὁ πατήρ του· καὶ ἤρχισε:

2. «Μίαν φορὰν ἦσαν δύο ἀδελφοί, ὁ Δῆμος καὶ ὁ Γκιώνης. Ὁ Δῆμος ἔβροσκε τὰ πρόβατα, ὁ Γκιώνης ἔσκαπτε τοὺς ἀγρούς καὶ ἐφύλαττε τοὺς ἵππους.

Ὅλην τὴν ἡμέραν ἔμενον οἱ δύο ἀδελφοὶ ἔξω τῆς οἰκίας των καὶ ἐπέστρεφον τὴν ἐσπέραν, ἡγαπημένοι πάντοτε.

Ἐσπέραν τινὰ ὁ Δῆμος ἐπέστρεψεν εἰς τὴν οἰκίαν του λυπημένος· εἶχε χάσει τὴν ὠραιότεραν ἀμνάδα· τὴν εἶχεν ἀρπάσει ὁ λύκος.

Μετ' ὀλίγον ἦλθε καὶ ὁ Γκιώνης ἔφιππος ἀπὸ τὴν βρύσιν· εἶχε ποτίσει ἐκεῖ τοὺς δώδεκα ἵππους του. Ἦτο νύξ καὶ ἔλαμπεν ἡ σελήνη.

Ὁ Δῆμος ἐμέτρησε μὲ ἐν βλέμμα τοὺς ἵππους καὶ τοὺς εὗρεν ἑνδεκα. Δὲν εἶχεν ὑπολογίσει τὸν ἵππον τοῦ Γκιώνη· τόσον ἦτο θολωμένος ὁ νοῦς του ἀπὸ τὸ μικρὸν δυστύχημα!

«Πόσα εἶναι τ' ἄλογα, Γκιώνη;»

—«Δώδεκα, ἀδελφέ μου».

Μετρᾷ πάλιν ὁ Δῆμος καὶ τὰ εὕρισκει ἑνδεκα· δὲν εἶχε πάλιν ὑπολογίσει τὸν ἵππον τοῦ Γκιώνη.

«Πόσα εἶναι τ' ἄλογα, Γκιώνη;» ἠρώτησε μὲ ἀγρίαν φωνήν.

—«Δώδεκα, ἀδελφέ μου» ἀποκρίνεται ἡσύχως ἐκεῖνος.

Ὁ Δῆμος ἐνόμισεν ὅτι ἔχασεν ὁ Γκιώνης τὸν ἕνα

ἵππον καὶ ὅτι τοῦ ἔλεγε ψεύματα καὶ τὸν ἐνέπαιζεν.

Ἐταράχθη τότε ἡ καρδία του, ὥστε δὲν ἔβλεπε πλέον· ἐξέσπασεν εἰς ἀγρίας κραυγάς. Ἐτρόμαξαν οἱ ἵπποι, ἠνώρθωσαν τὰ ὠτά των καὶ ἔβλεπον πέριξ ἀνήσυχτοι.

«Γρήγορα τὸ ἄλογον, Γκιώνη, ἢ νὰ μὴ ἐπιστρέψῃς ὀπίσω! Γρήγορα τὸ ἄλογον, εἰδεμὴ δὲν εἶσαι ἀδελφός μου!»

3. Ὁ Γκιώνης ἐτρόμαξεν· ἐφαντάσθη καὶ αὐτὸς πρὸς στιγμὴν ὅτι ἔχασε τὸν ἵππον, χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσῃ.

Τρέχει λοιπὸν ἔφιππος εἰς τὸ δάσος μὲ μεγάλην ὀρμὴν· τρέχει, τρέχει καὶ ζητεῖ νὰ τὸν εὔρῃ.

Ἐνῷ ἔτρεχεν ὅμως ὁ ἵππος του ὡς ἀστραπή, προσκρούει εἰς ἓν δένδρον· χονδρὸν καὶ τινάσσεται μακράν.

Παρευθὺς ἔπεσε κάτω καὶ ἐφονεύθη.

Μετ' ὀλίγον ἐπέστρεψεν ὁ ἵππος καὶ εἰσῆλθε μόνος ἐντὸς τῆς αὐλῆς μὲ χρεμετισμούς.

Ὁ Δῆμος βλέπει τὸν ἵππον, ὅχι ὅμως καὶ τὸν ἀδελφόν· μετρᾷ καὶ εὐρίσκει δώδεκα τοὺς ἵππους.

Περιμένει νὰ ἔλθῃ ὁ Γκιώνης· ἐφθασε μεσονύκτιον, ἀλλὰ ὁ Γκιώνης δὲν φαίνεται.

«Τί νὰ ἔγινεν;» ἐσυλλογίζετο ὁ Δῆμος.

Αἱ ὥραι παρέρχονται, ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην, ὁ Γκιώνης ὅμως δὲν φαίνεται ἀκόμῃ καὶ οἱ ἵπποι χρεμετίζουν.

Ἀνήσυχος πλέον ὁ Δῆμος τρέχει νὰ εὔρῃ τὸν ἀδελφόν του· τρέχει ἐδῶ, τρέχει ἐκεῖ καὶ φωνάζει: «Γκιώνη! Γκιώνη!»

Ὁ ἀδελφός του ὅμως δὲν ἀκούεται: «Γκιώνη! Γκιώνη!» φωνάζει ὁ Δῆμος, ἀλλὰ ματαίως!

Ἐνῷ ἔτρεχε καὶ ἐφώναζεν ἐντὸς τοῦ δάσους, παρατηρεῖ κάτω εἰς τὴν σκιὰν ἐνὸς δένδρου κάτι· πλησιάζει καὶ τί νὰ ἴδῃ; Ἐξηπλωμένον τὸ πτώμα τοῦ Γκιώνη! Τὸ ὠχρὸν φῶς τῆς σελήνης ἐφώτιζε τὸ νεκρωμένον πρόσωπόν του.

«Γκιώνη! Γκιώνη! ἀδελφέ μου!» ἀνακράζει ὁ Δῆμος. «Δώδεκα εἶναι· σὲ ἐφόνευσεν, ἀδελφέ μου, ὁ ἄγριός μου θυμός!»

Καὶ ὁ Δῆμος κλαίει, κλαίει καὶ ἀντηχοῦν οἱ θρῆνοί του ἐντὸς τοῦ δάσους.

4. Ὁ Θεὸς ὅμως ἐλυπήθη τὸν Δῆμον· τοῦ ἥλλαξε τὴν μορφήν καὶ τὸν μετέβαλεν εἰς πτηνὸν νυκτόβιον. Καὶ ἔκτοτε πετᾷ τὰς νύκτας ἀπὸ δένδρου εἰς δένδρον καὶ με' φωνὴν θρηνώδη κράζει: «Γκιόν! γκιόν!». Δι' αὐτὸ ὁ λαὸς σήμερον ὀνομάζει τὸν Δῆμον με' τὸ ὄνομα τοῦ Γκιώνη».

5. Οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ Κανέλλου εἶχον ὑγρανθῇ· ὁ πατήρ του εἶδε τοῦτο καὶ εὐχαριστήθη.

Λαϊκὴ παράδοσις.

§ 21. Ὁ μέθυσος Γεράσιμος.

1. Εὐρισκόμεθα εἰς τὴν καρδίαν τοῦ χειμῶνος. Ἡ χιών πίπτει ἥσυχα καὶ μαλακὰ ὡς βαμβάκι καὶ στρώνει τὴν γῆν. Τὰ δένδρα εἶναι κατάλευκα καὶ ἀκίνητα. Κάποτε μόνον κανεῖς σπουργίτης πετᾶ ἐπάνω εἰς τοὺς χιονισμένους κλάδους, σταματᾷ ὀλίγον, δὲν εὐρίσκει κανὲν πράσινον φύλλον καὶ φεύγει πάλιν εὐθύς. Καταβαίνει εἰς τὴν γῆν, κύπτει, κοιτάζει δεξιά, ἀριστερά, μήπως εὕρῃ κανένα σπόρον, ἀλλὰ τοῦ κάκου! «Τσίου! τσίου!» φωνάζει ἀπηλπισμένος, τινάσσει τὰ πτερά του, τὰ ὅποια ἔχουν ἀσπρίσει καὶ αὐτὰ ἀπὸ τὴν χιόνα, καὶ πετᾶ βιαστικὸς εἰς τὴν θερμὴν φωλεάν του κάτω ἀπὸ τὴν στέγην. Ἐκεῖ στέκεται, κοιτάζει τὴν χιονισμένην πεδιάδα, τὰ γυμνὰ καὶ χιονισμένα δένδρα καὶ ἐκβάλλει θρηνώδεις τερετισμούς, ὥσάν νὰ λέγῃ:

«Ἄχ πότε νὰ περάσῃ ὁ χειμῶν, νὰ ἔλθουν πάλιν τὰ χελιδόνια, νὰ βγάλουν πάλιν τὰ δένδρα φύλλα καὶ νὰ γεμίσῃ ὁ ἀέρας ἀπὸ ἔντομα καὶ τὸ γῶμα ἀπὸ σκουληκᾶκια καὶ σπόρους!»

Εὐτυχῶς τὰ εὐσπλαγχνικὰ παιδάκια ἐκάστην πρωΐαν, μεσημβρίαν καὶ ἑσπέραν, ὅταν φάγουν, ἀνοίγουν τὴν θύραν καὶ ρίπτουν τὰ ψίχουλα ἔξω εἰς τὴν αὐλὴν. Οἱ σπουργῖται τὸ γνωρίζουν, περιμένουν καί, εὐθύς ὡς ἴδουν νὰ προβαίῃ τὸ παιδάκι, φρρρτ! πετοῦν εἰς τὴν αὐλὴν, παίρνουν τὰ ψίχουλα εἰς τὸ ράμφος των καὶ γυρίζουν χαρούμενα εἰς τὴν φωλεάν των.

2. Εἰς τὴν Καστανιάν, ἐν μικρὸν χωρίον τῆς Ρού-
μελης, αἱ οἰκίαι εἶναι κατάκλειστοι καὶ μόνον ἀπὸ τὴν μι-
κράν καπνοδόχον ἀναβαίνει ἡσυχος καὶ σιγανὸς ὁ καπνὸς
τῆς ἐστίας. Ἐκεῖ κάτω ὑπάρχουν ἄνθρωποι· ἡ μητέρα
ἐτοιμάζει τὴν θερμὴν καὶ θρεπτικὴν σούπαν διὰ τὰ
παιδιά της, οἱ ἄνδρες ξεκουράζονται ἀπὸ τοὺς κόπους
των, ἡ μάμμη κτενίζει τὰ ἐγγόνια της ἢ τὰ κρατεῖ
ἐπάνω εἰς τὰ γόνατά της καὶ διηγεῖται παραμύθια.

Καὶ ὅμως εἰς ὅλας τὰς οἰκίας τοῦ χωρίου δὲν βασι-
λεύει ἡ εὐτυχία.

Ἐὰν ἔκυπτε τις ἀπὸ τὸ παράθυρον τῆς οἰκίας τοῦ
Γερασίου Τρίμη, θὰ ἔβλεπε τὴν ἐξῆς φρικτὴν εἰκόνα·
εἶναι νύξ· ὁ λύχνος καίει ἐπάνω εἰς τὸν λυχνοστάτην
καὶ φωτίζει μίαν οἰκίαν παλαιὰν καὶ ἐτοιμόρροπον.
Ἀπὸ τὰ παράθυρα καὶ τὴν θύραν εἰσέρχεται ὁ ψυχρὸς
βορρᾶς καὶ σαλεύει δυνατὰ τὴν φλόγα τοῦ λύχνου·
ἀπὸ τὴν στέγην τὰ νερὰ τῆς βροχῆς τρέχουν καὶ λι-
μνάζουν εἰς τὸ πάτωμα.

Εἰς ἐν παλαιὸν ξύλινον κρεββάτι κοιμᾶται καὶ ρογ-
χαλίζει ὁ Γεράσιμος. Εὐθύς, ὡς ἐπέστρεψεν ἐκ τοῦ κα-
φενείου, ἐκοιμήθη, χωρὶς νὰ φάγῃ καὶ χωρὶς νὰ κοι-
τάξῃ τὸ παιδί του, τὸν Δημητράκην, τὸ ὅποιον εἶναι ἄρ-
ρωστον καὶ κοίτεται εἰς τὸ λίκνον τοῦ καταχίτρινον.
Ἡ μητέρα του κάθηται παραπλεύρως ἐφ' ἑνὸς χα-
μηλοῦ σκαμνίου, τὸ κοιτάζει καὶ δάκρυα τρέχουν ἐκ
τῶν ὀφθαλμῶν της.

Τὸ μικρὸν φωνάζει ἀνήσυχον, ἀναστενάζει καὶ
ὕψωνει τὰς μικρὰς χεῖράς του, ὡς νὰ ζητῇ βοήθειαν.

«Θεέ μου!» ψιθυρίζει ἡ μήτηρ του «λυπήσου με!
Αὐτὸ μοῦ ἀπέμεινεν ἀπὸ τὰ τέσσαρα παιδιά μου· ἂν τὸ
χάσω καὶ αὐτό, τί θὰ γίνω ἡ ἔρημος;»

Κύπτει πάλιν εἰς τὸν λίκνον καὶ κοιτάζει τὸν Δημητράκην της. Τὸ μέτωπόν του εἶναι ὠχρόν, τὰ χεῖλη του στεγνά, ὀφθαλμοὶ θολωμένοι οἱ καὶ ξηρὸς βήξ ἀναταράσσει τὰ σπλάγχνα καὶ τὸν λαιμόν του. Ἐνθυμεῖται τότε ἡ δυστυχής, ὅτι μὲ τὸν ἴδιον τρόπον εἶχον ἀποθάνει καὶ τὰ ἄλλα τρία παιδιὰ της. Τινάσσεται ἐπάνω τρομαγμένη καὶ φωνάζει τὸν ἄνδρα της:

«Γεράσιμε, σήκω!».

Τὸν σείει δυνατὰ καὶ τὸν ἐξυπνᾷ.

3. «Τί ἔχεις; τί ἔπαθες;» φωνάζει αὐτὸς ὠργισμένος· «δὲν μεᾶφήνεις ἡσυχον;» καὶ ἐγύρισεν ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος. Ἦτο ἀκόμη ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τῆς μέθης του.

«Ἀκουσε, Γεράσιμε, σήκω! τὸ παιδί μας πεθαίνει. Δὲν φοβεῖσαι τὸν Θεόν;»

Ὁ Γεράσιμος ὠργίσθη πάλιν, ἀνεσηκώθη ὅμως, ἐχασμήθη καὶ εἶπε:

«Αἶ, καὶ τί θέλεις νὰ τοῦ κάμω ἐγώ; Θεὸς εἶμαι νὰ τοῦ δώσω ζωήν;»

— «Νὰ τρέξης εἰς τοῦ ἱατροῦ, Γεράσιμε· νὰ πέσης εἰς τὰ πόδια του, νὰ ἔλθῃ... Ἴσως προφθάσῃ ».

— «Ὁ Θεὸς δὲν τὸ κάμνει καλὰ καὶ ὁ ἱατρὸς θέλεις νὰ τὸ γιάνῃ;» εἶπεν ὁ μέθυσοις, προσπαθὼν νὰ ξεφύγῃ καὶ νὰ κοιμηθῇ πάλιν μὲ τὴν ἡσυχίαν του.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὁ θρῆνος τοῦ παιδίου ἀντήχησεν εἰς τὸ μικρὸν δωμάτιον. Ξηρὸς βήξ ἠκούσθη πάλιν νὰ τοῦ ἐρεθίζῃ τὸν λάρυγγα. Ὁ Γεράσιμος μὲ ἐν πήδημα κατέβη ἀπὸ τὸ κρεβάτι, ἐνεδύθη βιαστικά, ἔρριψεν ἐπὶ τῶν ὤμων τὴν κάπαν του, ἤνοιξε τὴν θύραν καὶ ἐξηφανίσθη.

4. Ἡ χιών εἶχε σκεπάσει τοὺς δρομίσκους τοῦ χωρίου καὶ ἐφύσα ἄνεμος παγωμένος.

«Τί διαβολόκαιρος!» εἶπε βλασφημῶν ὁ Γεράσιμος. «Ποῦ νὰ ὑπάγῃ κανεὶς τέτοιαν ὥραν; Νὰ ἦτο τοῦλάχιστον ἀνοικτὸν τὸ καφενεῖον, νὰ πῶ κανένα κρασάκι, διὰ νὰ ζεσταθῶ!»

Ὁ οἰκία τοῦ ἱατροῦ εὐρίσκετο εἰς τὸ ἄλλον ἄκρον τοῦ χωρίου, τὸ καφενεῖον εἰς τὸν μέσον καὶ κατ' ἀνάγκην ἀπ' ἐκεῖ ἔπρεπε νὰ περάσῃ ὁ Γεράσιμος, διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τοῦ ἱατροῦ.

Ἦτο μεσονύκτιον.

Ταχύνει τὸ βῆμά του καὶ ἐντὸς ὀλίγου διακρίνει τὸ χαμηλωμένον φῶς τῆς λυχνίας. Κτυπᾷ.

«Ποῖος εἶναι;» ἐφώναξεν ἀπὸ τὸ κρεββάτι του μὲ συναχωμένην φωνήν ὁ Σπῦρος ὁ κάπηλος.

— «Ἐγώ, Σπῦρο, ἀπήντησεν ὁ Γεράσιμος, ἀνοιξε!»

— «Ξανάρχεσαι; τοῦ εἶπε· δὲν σοῦ ἀνοίγω τέτοιαν ὥραν· εἶναι ἀπηγορευμένον».

— «Τότε δός μου ἀπὸ τὸ παράθυρον ἓνα ποτήρι κρασί νὰ ζεσταθῶ καὶ νὰ ὑπάγω εἰς τὸν ἱατρὸν διὰ τὸ παιδί μου. Κρυώνω καὶ δὲν ἠμπορῶ νὰ σαλεύσω».

— «Καλά, νά, πάρε καὶ φύγε!»

Ὁ Γεράσιμος ροφᾷ μὲ ἀπληστίαν τὸ κρασί τοῦ ποτηρίου, τὸ ὅποῖον τοῦ δίδει ἀπὸ τὸ παράθυρον ὁ κάπηλος. Δὲν περνοῦν ὅμως δύο λεπτά καὶ οἱ καπνοὶ τῆς μέθης ἀρχίζουν νὰ τὸν ζαλίζουν, διότι τὸν εὖρον ἐξηντλημένον. Λησμονεῖ καὶ τὸ παιδάκι του, τὸ ὅποῖον ἀπέθνησκε, καὶ τὴν μητέρα, ἣτις ἔκλαιεν ἐπάνω ἀπὸ τὸν λίκνον τοῦ μικροῦ καὶ ρίπτεται εἰς τὸ κατώφλιον τοῦ καφε-νείου.

«Πρέπει νὰ ὑπάγω εἰς τὸ σπίτι νὰ κοιμηθῶ» ἐψιθύρισε μετ' ὀλίγον.

—«Καὶ δὲν θὰ ὑπάγῃς εἰς τοῦ ἱατροῦ;» ἐφώναζεν ὁ κάπηλος. «Ἐλησμόνησες βλέπω».

—«Ἀλήθεια!» εἶπεν ὁ Γεράσιμος κτυπῶν τὸ μέτωπόν του. «Τὸ ἐλησμόνησα! Μπᾶ!» προσέθηκε «θὰ εἶναι ἀργὰ τώρα πλέον. Ἄς γυρίσω εἰς τὸ σπίτι!»

—«Ἐλα, ἐμπρός, ἴσια!» τοῦ ἐφώναζεν ἐλεεινολογῶν αὐτὸν ὁ Σπῦρος. «Κράτει τὸν τοῖχον!» Καὶ ἔκλεισε τὸ παρὰθυρον, διότι τὸ ψῦχος ἦτο δριμύ.

5. Ὁ Γεράσιμος ἠγέρθη μετὰ δυσκολίας καὶ περιεπλανήθη ἀρκετὴν ὥραν εἰς τοὺς δρόμους τοῦ χωρίου.

Ἦρχιζε πλέον νὰ ἐξημερώνῃ. Τὸ γλυκὺ φῶς τῆς αὐγῆς ἐρρόδιζε τὴν ἀνατολὴν καὶ ἡ χιονισμένη κορυφὴ τοῦ βουνοῦ ἔλαμπε.

Βαρὺς ἔπεσεν ἐπάνω εἰς τὴν θύραν τοῦ ὁ Γεράσιμος καὶ ὅλος ὁ μικρὸς οἰκίσκος ἐσείσθη.

—«Ἀνοιξε!» ἐφώναζεν εἰς τὴν γυναῖκά του.

Ἀπὸ μέσα θρῆνοι καὶ ὀδυρμοὶ ἤκούοντο. Ἡ οἰκία εἶχε γεμίσει ἀπὸ γείτονας, οἱ ὅποιοι εἶχον ἐξυπνήσει ἀπὸ τὰ μοιρολόγια τῆς δυστυχισμένης μητρός. Τὸ παιδάκι τῆς, ὁ Δημητράκης, ἡ τελευταία τῆς παρηγορία δὲν ὑπῆρχε πλέον. Ἐσβησεν ἡσυχᾶ, ὅπως σβῆνει ὁ λύχνος, ὁ ὅποιος δὲν ἔχει πλέον ἔλαιον· ἐμαράνθη καὶ ἔπεσεν, ὅπως μαραίνεται καὶ πίπτει τὸ κομμένον ἄνθος.

Μία γειτόνισσα ἔτρεξε καὶ ἤνοιξεν εἰς τὸν Γεράσιμον.

—«Ἐσχότωσες τὸ παιδί σου, ἄθλιε!» τοῦ εἶπε με δικαίαν ἀγανάκτησιν.

Γαλ. Καζαντζάκη

§ 22. Ὀμηρικὴ ἀρματοδρομία.

1. Ἡμέραν καὶ νύκτα θρηνεῖ ὁ θεῖος Ἀχιλλεὺς τὸν φίλον του Πάτροκλον, ὁ ὁποῖος ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Ἑκτορος, τοῦ φημισμένου ἀντιπάλου τῶν Ἑλλήνων ἡρώων. Καὶ ὅσον κλαίει, τόσον περισσότερον ἀνάπτει ὁ πόθος του διὰ τὸν παιδικὸν φίλον του. Καὶ ὅπως θρηνεῖ πατὴρ καίων τὰ ὅστ' αὐτοῦ υἱοῦ του, ὅστις ἀπέθανε νεόγαμος, ὁμοίως καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Πηλέως, καίων τὰ ὅστ' αὐτοῦ φίλου του, ἐστέναζε καὶ ἐσύρετο πέριξ τῆς πυρᾶς.

2. Τὴν ὥραν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ἑωσφόρος προαναγγέλλει τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, καὶ ἡ χρυσὴ Αὐγὴ προχωρεῖ ἀπὸ τὰ βάθη τῆς θαλάσσης, θέλουσα νὰ προβάλῃ εἰς τὴν γῆν, ἡ μεγάλη πυρὰ ἤρχισε νὰ ἐξασθενῇ καὶ νὰ ἐλαττώνεται ἡ φλόξ αὐτῆς. Οἱ ἄνεμοι, ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον, ἤρχισαν νὰ ἐπιστρέφουν εἰς τὰς κατοικίας των καὶ μόνον ὁ Καικίας (¹) ἀκόμη ἐκυμᾶτο κατὰ τὴν διάβασίν του. Τότε ἐσύρθη καὶ ὁ Ἀχιλλεὺς πρὸς τὴν σκηνήν του κατάκοπος καὶ κατακλιθεὶς ἐβυθίσθη ἀμέσως εἰς ὕπνον γλυκύν. Καὶ ὅταν ἐκ τῶν φωνῶν καὶ ἐκ τοῦ θορύβου τῶν φίλων του, οἵτινες εἶχον συναθροισθῇ, ἐξύπνησε κάποτε, ὠμίλησε πρὸς αὐτοὺς τοιοῦτοτρόπως:

«Φίλοι μου Ἀτρεΐδαι καὶ σεῖς οἱ πολέμαρχοι τῶν Ἀχαιῶν, σβήσατε ὅλοι σας τὴν φωτιὰν μὲ τὸ κρασί καὶ ὕστερα ἅς μαζεύσωμεν τὴν στάκτην τῶν ὀστέων τοῦ

1) Καικίας=ὁ ΒΑ ἄνεμος

Δ. Ἀνδρεάδου Ἀναγνωστ. Καθαρεύουσας Ε'. τὰς.

Πατρόκλου, καλὰ ξεχωρισμένην. "Ας τὴν θέσωμεν ἔπειτα μέσα εἰς ὀλόχρυσον σταμνίον, διὰ νὰ μείνη ἐκεῖ, μέχρις ὅτου καὶ ἐγὼ καταβῶ εἰς τὸν "Αδην. Καὶ ἄς τοῦ ἀνεγείρωμεν πρὸς τὸ παρὸν τάφον ὄχι μέγαν, τέλειον ὅμως καθ' ὅλα, καὶ ὅπως συνηθίζεται. "Οταν δὲ ἀργότερα ἀποθάνω καὶ ἐγὼ, ὅσοι θὰ ζῇτε τότε, κατασκευάσατε διὰ τοὺς δύο μας ἓνα κοινὸν τάφον πολὺ μεγαλύτερον καὶ ὑψηλότερον.

"Ολοι οἱ "Αχαιοὶ παρεδέχθησαν τὴν πρότασιν τοῦ "Αχιλλέως· καὶ κλαίοντες συνήθροισαν τὴν τέφραν τῶν ὀστῶν τοῦ Πατρόκλου ἐντὸς χρυσῆς ὑδρίας καὶ ἐσκέπασαν αὐτὴν διὰ λεπτοῦ ὑφάσματος. "Επειτα, περιγράφαντες κύκλον πέριξ τῆς πυρᾶς, ἔκτισαν θεμέλια, ἐσώρευσαν χώματα πολλὰ καὶ κατεσκεύασαν ὑψηλὸν τύμβον.

3. "Οταν δὲ ἐτελείωσαν πάντα ταῦτα, ὁ "Αχιλλεὺς καλέσας τὸν στρατὸν προεκήρυξεν ἀγῶνας διαφόρων εἰδῶν, διὰ νὰ τιμήσῃ τὴν μνήμην τοῦ φίλου του. Τότε ἐξέβαλε ἀπὸ τὰ πλοῖά του τὰ βραβεῖα τῶν ἀγώνων ἵππους, ἡμιόνους, βοῦς, αἰχμαλώτους γυναῖκας, λέβητας, τρίποδας καὶ σίδηρον κατειργασμένον. "Ωρισε δὲ τὰ ἐξῆς βραβεῖα δι' ἐκείνους, οἵτινες θὰ ἔτρεχον μετὰ ἄρματα:

"Οστις θὰ ἔφθανε πρῶτος, θὰ ἐλάμβανε δούλην κατάλληλον διὰ πάσας τὰς οἰκιακὰς ἐργασίας. Ὁ δεῦτερος μίαν ἐξαετῇ φορβάδα. Εἰς τὸν τρίτον ὥρισε λέβητα ἀμεταχείριστον, εἰς τὸν τέταρτον χρυσὸν δύο ταλάντων καὶ εἰς τὸν πέμπτον ποτῆριον μετὰ δύο λαβὰς.

"Επειτα ἐγερθεὶς εἶπεν αὐτὰ πρὸς τοὺς "Ελληνας: αἶ Ατρεΐδαι καὶ σεῖς οἱ λοιποὶ πολέμαρχοι τῶν "Αχαιῶν, τὰ βραβεῖα αὐτὰ ὀρίζω διὰ τοὺς ἄρματο-

δρόμους. Ἐὰν ἐκάμνομεν ἵππικους ἀγῶνας δι' ἄλλον
τινὰ νεκρόν, ἀναμφιβόλως ἐγὼ θὰ ἐκέρδιζον τὸ πρῶτον
βραβεῖον, διότι γνωρίζετε ὅλοι σας ὅτι οἱ ἵπποι μου
εἶναι ἀθάνατοι. Ὁ Ποσειδῶν ἐχάρισεν αὐτοὺς εἰς τὸν
πατέρα μου καὶ ἐκεῖνος εἰς ἐμέ. Τώρα ὅμως καὶ ἐγὼ
καὶ οἱ ἵπποι μου θὰ μείνωμεν παράμερα. Πενθοῦν καὶ
αὐτοὶ μαζί μου, ἔχοντες πρὸς τὰ κάτω κρεμασμένας
τὰς χαίτας των, διότι ἔχασαν τὸν καλὸν κυβερνήτην
των, ὁ ὅποιος ἐμύρωνε ὁλόκληρον τὴν χαίτην τοῦ καθε-
νός των μὲ εὐῶδες ἔλαιον. Οἱ ἄλλοι ὅμως, οἱ ὅποιοι
ἔχετε πεποιθήσιν εἰς τὰ στερεὰ ἀμάξια καὶ τοὺς ἀξιούς
ἵππους σας, ἐτοιμασθῆτε ταχέως».

4. Μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς τοῦ Ἀχιλλέως εὐθύς
ἐπρόβαλον εἰς τὸ μέσον οἱ ἄρματοδρόμοι, οἱ ὅποιοι
θὰ ἐλάμβανον μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα. Πρῶτος ὁ Εὐμηλος
ὁ Θεσσαλός, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀδμήτου τοῦ βασιλέως τῶν
Φερῶν, ὁδηγῶν ἵππους ἐξόχους θεσσαλικοῦ γένους.
Δεύτερος ὁ Διομήδης ὁ Αἰτωλὸς μὲ εὐγενεῖς ἵππους ἐκ
Μικρᾶς Ἀσίας. Οἱ ἵπποι αὐτοὶ ἦσαν τοῦ Αἰνείου τοῦ
Τρωαδίτου, τοὺς ὁποίους φεύγων οὗτος ἐκ τῆς μάχης
τοὺς ἀφῆκεν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Διομήδους λάφυρον.
Τρίτος ἐπρόβαλεν ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης καὶ ἀδελ-
φὸς τοῦ ἀρχιστρατήγου Ἀγαμέμνονος Μενέλαος μὲ δύο
ωραίους ἵππους, τὸν Πόδαγρον τὸν λευκόποδα καὶ τὴν
Αἶθην τὴν ξανθὴν. Τέταρτος ὁ Ἀντίλοχος, ὁ υἱὸς τοῦ
γέροντος Νέστορος, τοῦ βασιλέως τῆς Πύλου, μὲ ἵππους
τῆς πατρίδος του ὅχι πολὺ ἐκλεκτοῦ γένους.

Τελευταῖος ὅλων ἔξευξε τὸ ἄρμα τοῦ ὁ Μηριόνης ἐκ
Κρήτης μὲ δύο κρητικὸς μελανότριχας, ὅχι ὅμως καὶ
πολὺ ταχεῖς ἵππους.

5. Ἀνερχόμενος ἐπὶ τοῦ ἄρματός του ἕκαστος τῶν ἀγωνιστῶν ρίπτει τὸν κλῆρόν του ἐντὸς τῆς περικεφαλαίας, τὴν ὁποίαν ἐκράτει ὁ Ἀχιλλεύς. Ἐκεῖνος ἀνατινάσσει καλῶς τοὺς κλήρους, καὶ πρῶτος ἐκφεύγει ὁ κλῆρος τοῦ Ἀντιλόχου.

Ὅποια τύχη δι' αὐτόν, ὁ ὁποῖος ἔχει βραδεῖς ἵππους! Θὰ ταχθῇ πρῶτος τοῦ ἀριστεροῦ καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ὅταν θὰ στρέψῃ, δὲν θὰ εἶναι ἡναγκασμένοι οἱ ἵπποι του νὰ κάμουν μεγάλην στροφὴν.

Δεύτερος κληρώνεται ὁ Εὐμηλος, τρίτος ὁ Μενέλαος, τέταρτος ὁ Μηριόνης καὶ πέμπτος, δηλ. τελευταῖος πρὸς τὸ δεξιὸν μέρος καὶ εἰς τὴν χειροτέραν θέσιν, ὁ Διομήδης.

Οἱ ἄρματοδρόμοι, λαμβάνοντες ἕκαστος τὴν θέσιν του, προχωροῦν μὲ τάξιν πρὸς τὸ ἄρματοδρόμιον. Τοὺς ὀδηγεῖ ὁ θεῖος Ἀχιλλεύς. Καὶ ἰδοὺ μετ' ὀλίγον φθάνουν καὶ παρατάσσονται καὶ οἱ πέντε εἰς τὴν αὐτὴν γραμμὴν.

Ἐμπροσθέν των ἐκτείνεται μέγα διάστημα ὡς μακρότατον πέταλον, ἀρχίζον ἀπὸ τὴν παραλίαν καὶ φθάνον μέχρι τοῦ βάθους τῆς πεδιάδος, ὅπου μόλις διακρίνεται τὸ σημεῖον τῆς στροφῆς, εἰς μέγας κορμὸς σκληροξύλου δένδρου. Φθάνοντες εἰς τὸ ξύλον τοῦτο οἱ ἄρματοδρόμοι, ἔπρεπε νὰ στρέψουν πρὸς τ' ἀριστερὰ καί, ἀφοῦ διατρέξουν καὶ τὴν ἄλλην, τὴν ἀριστεράν, πλευρὰν τοῦ ἄρματοδρομίου, νὰ φθάσουν εἰς τὸ τέρμα. Πέραν ἐκεῖ, πλησίον τοῦ κορμοῦ τούτου, εἶχε τοποθετήσῃ ὁ Ἀχιλλεύς ὡς ἐπόπτην τοῦ ἀγῶνος τὸν Φοῖνικα, τὸν φίλον τοῦ μακαρίτου πατρός του.

Ἡ ἐπιφάνεια τοῦ ἄρματοδρομίου, ἂν καὶ ὄχι πολὺ ἀνώμαλος, ἔχει εἰς πολλὰ μέρη μικροὺς λάκκους καὶ

σχισμάδας, ἱκανὰς ν' ἀνατρέφουν τὰ ἄρματα κατὰ τὴν ὀρμητικὴν αὐτῶν διαδρομὴν.

Πέριξ τοῦ ἀπεράντου αὐτοῦ πετάλου χιλιάδες θεατῶν—ὅλος σχεδὸν ὁ ἐλληνικὸς στρατός—ἄλλοι καθήμενοι καὶ ἄλλοι ὄρθιοι, παρακολουθοῦν μὲ ἀγωνίαν, ἀλλὰ καὶ μὲ μεγάλην εὐχαρίστησιν τὴν ἄρματοδρομίαν. Πλησίον δὲ τῆς ἀφετηρίας ἐπὶ μικροῦ ὑψώματος, καθισμένοι ἐπὶ ωραίων θρόνων οἱ Ἑλληνες ἀρχηγοί, περιμένουν καὶ αὐτοὶ μὲ ἀγωνίαν τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ἀγῶνος.

6. Τὰ πάντα εἶναι ἔτοιμα. Κρατοῦντες διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τὰ ἡνία καὶ διὰ τῆς δεξιᾶς τὴν μάστιγα, κλίνοντες δὲ τὸν κορμὸν των ὀλίγον πρὸς τὰ ἐμπρὸς καὶ οἱ πέντε ἄρματοδρόμοι, ἀναμένουν ν' ἀκούσουν ἐκ τοῦ στόματος τοῦ Ἀχιλλέως τὸ σύνθημα τῆς ἐκκινήσεως. Ἀκούσαντες δὲ αὐτό, κροτοῦν τὴν μάστιγα ἀπὸ μίαν φορὰν ἕκαστος ἄνωθεν τῶν ἵππων τοῦ ἄρματος των καὶ ρίπτονται εἰς τὸν ἀγῶνα.

Ὡς ἀστραπὴ ὁρμοῦν οἱ δέκα ἐκεῖνοι ἵπποι πρὸς τὸν στίβον τοῦ ἄρματοδρομίου. Ἐννοοῦν ὄχι μόνον τί γίνεται ἐκείνην τὴν στιγμήν, ἀλλὰ καὶ τί πρέπει νὰ κάμῃ ἕκαστος αὐτῶν. Καὶ καταβάλλει πάσας τὰς δυνάμεις του, ὅπως, σύρων τὸ ἄρμα τοῦ κυρίου του τρέξῃ ταχύτερον, προσπεράσῃ τοὺς λοιποὺς καὶ φθάσῃ αὐτὸς πρῶτος εἰς τὸ τέλος.

Κυματίζουσιν ὡς ὄφεις αἱ οὐραὶ των. Τινάσσονται αἱ χαῖται εἰς τὸ φύσημα τοῦ ἀνέμου. Ἀτμίζουσιν οἱ ῥῶθωνές των. Μὲ τὸ ἰσχυρὸν καὶ ταχὺ αὐτὸ τράβηγμα τὰ πέντε ἄρματα ἄλλοτε ἐγγίζουσιν τὸ ἕδαφος καὶ ἄλλοτε αἰωροῦνται ἄνωθεν αὐτοῦ. Κατὰ τὴν διάβασίν των ὡς

σύννεφον σηκώνεται ὁ κονιορτὸς ἀπὸ τὸν στίβον, καὶ ὅτε μὲν σκεπάζει τελείως τὰ ἄρματα, ὅτε δὲ πάλιν μὲ τὸ φύσημα τοῦ ἀνέμου διακρίνονται ὑπὸ τῶν θεατῶν πᾶσαι αἱ κινήσεις τῶν ἀρμάτων, τῶν ἵππων καὶ τῶν ἀρματοδρόμων. Ἐνίοτε δὲ ἀκούονται καὶ οἱ λόγοι τῶν τελευταίων. Διότι οἱ ἀρματοδρόμοι ἐκ τοῦ πόθου τῶν νὰ κερδίσουν τὴν νίκην, δὲν διστάζουν νὰ ὀμιλοῦν καὶ μὲ τοὺς ἵππους των, διὰ νὰ διεγείρουν τὴν φιλοτιμίαν καὶ ἐξάπτουν οὕτω τὴν ἄμιλλαν αὐτῶν.

7. Οὕτω τρέχοντα τὰ πέντε ἄρματα, διέτρεζαν ταχύτατα τὸ δεξιὸν σκέλος τοῦ ἀρματοδρομίου, ἔφθασαν εἰς τὸ σημεῖον τῆς στροφῆς καί, περιτρέχοντα αὐτό, ἐπλησίαζον νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν ἀριστεράν πλευράν.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην φαίνεται νὰ προπορεύεται τὸ ἄρμα τοῦ Εὐμήλου, ὅπισθεν δὲ αὐτοῦ νὰ ἀκολουθῇ τὸ ἄρμα τοῦ Διομήδους τόσον ὅμως πλησίον τοῦ προηγούμενου, ὥστε αἱ ἀναπνοαὶ τῶν ἵππων του ἐθέρμαινον τὴν ράχιν τοῦ Εὐμήλου, καὶ οἱ πόδες των ἐνόμιζέ τις ὅτι θὰ ἐπάτουν ἐπὶ τοῦ ξένου ἄρματος.

Καὶ θὰ προέτρεχε τὸ ἄρμα τοῦ Διομήδους μὲ τὴν φορὰν καὶ τὸ σθένος, τὸ ὅποῖον εἶχον οἱ ἵπποι του, ἐὰν δὲν ἐξέφευγε τῶν χειρῶν του τὸ μαστίγιον.

Ἐδάκρυσεν ἀπὸ τὸν θυμὸν του ὁ ἀγωνιστὴς οὗτος, βλέπων τοὺς ἵππους του νὰ μένουν ὀπίσω, ἐπειδὴ ἀφῆνοντο ἀμαστίγωτοι, καὶ αἱ φοράδες τοῦ Εὐμήλου νὰ προστρέχουν. Ἐν τούτοις δὲν ἔχασε τὸ θάρρος του. Εἰς τὴν στιγμὴν σταματᾷ τοὺς ἵππους του, πηδᾷ ἀπὸ τὸ ἄρμα, ἀναλαμβάνει τὸ μαστίγιον καὶ ἐξακολουθεῖ τὸν ἀγῶνα μὲ περισσοτέραν ὁρμήν. Ποῦ νὰ φθάσῃ ὅμως τὸν Εὐμήλον, ὁ ὅποῖος εἶχεν ἀπομακρυνθῇ πολὺ καὶ βέ

βαιος περὶ τῆς νίκης του καὶ ὑπερήφανος δι' αὐτό, προσ-
ήγγιζεν ὁλοὲν πρὸς τὸ τέρμα!

Ἄλλ' ἰδοὺ! ἐσκοτισμένος ἐκ τῆς μεγάλης αὐτοῦ
χαρᾶς ὁ Εὐμήλος, δὲν προσέχει νὰ διευθύνῃ ὅπως πρέ-
πει τὸ ἄρμα του. Δι' αὐτὸ καθὼς ἔτρεχε πλησίον μικροῦ
χάνδακος τοῦ στίβου, παραπατοῦν οἱ ἵπποι του, σπάζει
ὁ ζυγός, φεύγει ἀπὸ τὴν θέσιν του ὁ ἄξων, λύονται αἱ
φοράδες του καὶ ὁ ἴδιος τινάσσεται ἔξω ἀπὸ τὸ ἄρμα
του. Ἐκ τῆς ἀποτόμου ταύτης πτώσεώς του, ἐκδέ-
ρονται οἱ ἀγκῶνες καὶ αἱ χεῖρές του, αἵματώνει καὶ ἡ
μύτη καὶ οἱ ὀδόντες του, κτυπᾷ τὸ μέτωπόν του καὶ
γεμίζει ἀπὸ χῶματα τὸ στόμα του.

Βλέπων τὸ ἀπροσδόκητον τοῦτο ἀτύχημα τοῦ
ἀντιπάλου του ὁ Διομήδης καὶ θέλων νὰ ὠφεληθῇ ἐξ
αὐτοῦ, στρέφει δεξιώτερον τῶν συντριμμάτων τοῦ
Εὐμήλου καὶ κτυπῶν εἰς τὸν ἀέρα ἐπανειλημμένως
τὸ μαστίγιόν του, διέρχεται ἔμπροσθέν του ἀκράτητος
πλέον καὶ πρῶτος πρὸς τὸ τέρμα. "Οπισθεν αὐτοῦ καὶ
εἰς ἀρκετὴν ἀπόστασιν ἀκολουθεῖ τὸ ἄρμα τοῦ Μενελάου
καὶ μετ' αὐτὸ τὸ τοῦ Ἀντιλόχου.

8. Μάτην ὁ τελευταῖος ὅτε μὲν γλυκομιλεῖ, ὅτε
δὲ παρακαλεῖ, ὅτε δὲ ἀπειλεῖ τοὺς ἵππους του. Οἱ δυσ-
τυχεῖς καταβάλλουν μεγάλας προσπάθειάς νὰ προ-
τρέξουν τοῦ ἁρματος τοῦ Μενελάου, ἀλλ' ὅμως δὲν τὸ
κατορθώνουν καὶ ὁλονὲν ὑπολείπονται περισσότερον.

Βλέπει τοῦτο ὁ κύριός των καὶ κατανοῶν ὅτι δὲν θὰ
δυνηθῇ μὲ τὴν ἱκανότητα τῶν ἵππων του νὰ προσπεράσῃ
τὸν Μενέλαον, σοφίζεται νὰ κερδίσῃ τὴν νίκην μὲ τὴν
πονηρίαν, ἔστω καὶ μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς του. Καὶ
ἰδοὺ πῶς!

Ὀλίγον πρὸ τοῦ τέρατος ὑπῆρχε νεροσυρμὴ ἀρκετὰ μεγάλη καὶ βαθεῖα, ἣτις κατελάμβανε σχεδὸν ὁλόκληρον τὸ πλάτος τοῦ στίβου καὶ ἄφηνε δεξιόθεν δίοδον δι' ἓν μόνον ἄρμα. Βλέπων αὐτὸ τὸ χανδάκιον ὁ Ἀντίλοχος, ἐσκέφθη νὰ λοξεύσῃ δεξιὰ καὶ νὰ προσπαθήσῃ νὰ διέλθῃ ἀπὸ τὴν στενὴν ἐκείνην δίοδον τοῦ στίβου. « Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον » εἶπε καθ' ἑαυτὸν « ὁ Μενέλαος, ὁ ὁποῖος τώρα μὲ περνᾷ, ἢ θὰ προχωρήσῃ ὁλονὲν κατ' εὐθείαν καὶ ὅταν θελήσῃ νὰ διαβῇ αὐτὸ τὸ χανδάκι, θ' ἀνατραπῇ ἀφεύκτως ἔνεκα τῆς ὁρμῆς, μὲ τὴν ὁποίαν τρέχει τώρα, ἢ θὰ λοξεύσῃ καὶ αὐτὸς δεξιὰ καὶ θὰ θελήσῃ νὰ περάσῃ ἀπὸ τὸ ἴδιον πέρασμα. Τότε ὅμως, φθάνοντες καὶ οἱ δύο τὴν αὐτὴν στιγμὴν εἰς τόσον στενὴν δίοδον, ἢ θὰ συγκρουσθῶμεν καὶ θὰ θρυμματισθῶμεν καὶ οἱ δύο, ἢ θὰ ὑποχωρήσῃ ὁ Μενέλαος καὶ τοιουτοτρόπως ἐγὼ ἀσφαλῶς θὰ κερδίσω τὴν νίκην ».

Αὐτὰ ἐσκέφθη ὁ Ἀντίλοχος καὶ δὲν ἠπατήθη. Διότι ὁ Μενέλαος, μόλις διέκρινε τὸ χανδάκιον καὶ ἐνόησε τὸν κίνδυνον, ἀμέσως ἐλόξευσε καὶ αὐτὸς δεξιὰ. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὅμως τὰ δύο ἄρματα ἐκινδύνευον νὰ συγκρουσθῶν.

« Ἀνόητε! » φωνάζει τότε κατηγανακτημένος ὁ Μενέλαος « πῶς κυβερνᾷς ἔτσι ἀπερισκέπτως τὸ ἄρμα σου; Δὲν βλέπεις ὅτι θὰ θρυμματισθῇ, πῖπτον ἐπὶ τοῦ ἰδικοῦ μου; Δὲν λυπεῖσαι τὴν ζωὴν σου; Βλέπεις ὅτι εἶναι στενὸν τὸ πέρασμα καὶ δὲν χωροῦμεν καὶ οἱ δύο. Κράτει τοὺς ἵππους σου, μέχρις οὗ περάσω ἐγὼ καὶ ὕστερον προσπάθησε νὰ μὲ περάσῃς εἰς τὸ πλατὺ μέρος τοῦ στίβου, ἂν ἡμπορῇς ».

Ὡς νὰ μὴ ἤκουσεν ὅμως τίποτε ὁ Ἀντίλοχος, ἔδωκε δυνατώτερον κτύπημα μὲ τὸ μαστίγιόν του

εἰς τὴν ράχιν τῶν ἵππων του καὶ τοιουτοτρόπως κα-
τώρθωσε νὰ διέλθῃ πρῶτος τὴν στενὴν ἐκείνην δίοδον,
ἀφήνων ὀπισθέν του τὸν Μενέλαον. Διότι ὁ τελευταῖος
ἐκ φόβου μὴ συγκρουσθῇ μὲ τὸ ἄρμα τοῦ Ἀντιλόχου,
συνεκράτησε τοὺς ἵππους καὶ ἄφησε τὸν ἀντίπαλόν του
νὰ προσπεράσῃ.

Ἐξωργισμένος ἔνεκα τούτου ὁ Μενέλαος κατὰ τοῦ
Ἀντιλόχου, ἤρχισε νὰ τὸν κατηγορῇ καὶ νὰ τοῦ λέγῃ:
«Κακόγνωμε καὶ πονηρὲ Ἀντίλοχε, ἀδίκως σὲ ἐπη-
νοῦμεν καὶ σ' ἐθεωροῦμεν μέχρι τοῦδε δίκαιον. Εἴσαι
πολὺ πονηρὸς καὶ ἀδίκος· θὰ ὀρκισθῇς ὅμως πρῶτον
καὶ ὕστερον θὰ λάβῃς τὸ βραβεῖον». Καὶ λέγων ταῦτα,
ἐγλυκομίλησε τοὺς ἵππους του, διὰ νὰ τρέξουν ταχέως.

9. Πέριξ τοῦ ἄρματοδρομίου, ἄλλοι καθήμενοι
καὶ ἄλλοι ὄρθιοι, παρακολουθοῦν ὅλοι οἱ Ἕλληνες μὲ
καρδιοκτύπι τοὺς ἵππους, οἱ ὅποιοι μὲ ἀκράτητον ὀρμὴν
τετραποδίζουσιν. Εἰς τὸ ἄνοιγμα τοῦ πετάλου, εἰς τὴν
ἀρχὴν δηλαδὴ τοῦ στίβου, καθήμενος μετὰ τῶν ἄλ-
λων ἀρχηγῶν εἰς τὸ ὑψηλότερον μέρος τοῦ ὑψώματος
καὶ ὁ Ἰδομενεύς, ὁ ἀρχηγὸς τῶν Κρητῶν πολεμιστῶν,
παρακολουθεῖ μὲ ἄγρυπνον προσοχὴν τὸν ἀγῶνα, διότι
εἰς ἐκ τῶν ἄρματοδρόμων ἀγωνιστῶν εἶναι καὶ ὁ ἀχώ-
ριστος εἰς τὰς μάχας σύντροφος καὶ συμπατριώτης του,
ὁ Μηριόνης.

Ὁ Ἰδομενεύς, ἐνῶ ἔβλεπε κατ' ἀρχὰς νὰ προπο-
ρεύεται τὸ ἄρμα τοῦ Εὐμήλου, τοῦ φαίνεται ὅτι δια-
κρίνει τώρα μετὰ τὴν στροφὴν νὰ προσπερνᾷ τὸ ἄρμα
τοῦ Διομήδους. Καὶ ὅχι μόνον διακρίνει τὸν ξανθὸν
ἵππον τοῦ Διομήδους ἀπὸ τὸ λευκὸν στίγμα, τὸ ὅποιον
ἔχει ἐπὶ τοῦ μετώπου του, ἀλλὰ καὶ τοῦ φαίνεται ὅτι

δῆθεν ἀκούει καὶ τὴν φωνὴν τοῦ Αἰτωλοῦ ἥρωος νὰ παρακινῇ τοὺς ἵππους του.

Ἀπορεῖ δι' αὐτὸ ὁ Ἰδομενεὺς καὶ παρακαλεῖ τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας νὰ κοιτάξουν καὶ αὐτοὶ καὶ νὰ εἶπουν, ἂν βλέπουν τὸν Διομήδη πρῶτον.

— «Τί κάθесαι καὶ φλυαρεῖς ἀπ' αὐτοῦ ὑψηλά, Ἰδομενεῦ!» τοῦ ἀπαντᾷ τραχέως ὁ ταχὺς Αἶας, ὁ υἱὸς τοῦ Οἰλέως. «Πάντοτε εἶσαι φλύαρος, καὶ τὰ μάτια σου δὲν βλέπουν καθαρά. Ἐκεῖναι, αἱ ὁποῖαι ἐξ ἀρχῆς προτρέχουν, εἶναι αἱ φορβάδες τοῦ Εὐμήλου. Ἴδου καὶ ὁ Εὐμηλος! διακρίνεται μὲ τὸ δερμάτινον μαστίγιον εἰς τὰς χεῖρας».

Ἐξαλλος ἐξ ὀργῆς ἔνεκα τῆς ὕβρεως ἐκείνης ὁ πτερόπους Αἶας ἡγέρθη ἐκ τῆς θέσεώς του· καὶ θὰ ἔδιδε πολὺ κακὴν ἀπάντησιν εἰς τὸν Ἰδομενέα, ἐὰν δὲν ἐπενέβαινεν ὁ Ἀχιλλεὺς λέγων: «Ἄς παύσουν αὐτοὶ οἱ ἀπρεπεῖς λόγοι μεταξὺ σας, Αἴαντα καὶ Ἰδομενεῦ, διότι δὲν ἀρμόζουν εἰς σᾶς. Κοιτάξετε τώρα ἥσυχοι πῶς τρέχουν εἰς τὸν στίβον οἱ ἵπποι, καὶ δὲν θὰ βραδύνουν νὰ φθάσουν ἕως ἐδῶ, ἀφοῦ τοὺς κεντᾷ ὁ ζῆλος τῆς νίκης. Τότε ὅλοι θὰ ἴδωμεν τίνος οἱ ἵπποι εἶναι πρῶτοι καὶ τίνος τελευταῖοι».

10. Δὲν εἶχεν ἀποτελειώσει καλὰ ἀκόμῃ τοὺς λόγους τοῦ ὁ Ἀχιλλεὺς, καὶ ἰδοὺ ἐφάνη καθαρά τρέχων πρῶτος πρὸς τὸ τέρμα ὁ Διομήδης, ὁ υἱὸς τοῦ Τυδέως, μὲ τόσῃν ὀρμῇν, ὥστε οἱ τροχοὶ τοῦ ἅρματός του δὲν ἄφηναν αὐλάχια ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ ἅρματοδρομίου. Τέλος ἐστάματήσεν εἰς τὸ τέρμα, πηδῶν δὲ κάτω μὲ πολλὴν χαρὰν καὶ ὑπερηφάνειαν, ἐπέθεσεν ἐπὶ τοῦ ζυγοῦ τὸ μαστίγιόν του.

• "Ηχνίζον ἀνοιγοκλείνοντες ταχέως οἱ ρώθωνες τῶν ἵππων του καὶ ἔσταζον ἐξ ἰδρωτός οἱ τράχηλοι καὶ τὰ στήθη των.

Εἰς τὴν στιγμήν ὁ ὑπασπιστής του, ὁ ἀνδρεῖος Σθένελος, λαμβάνει ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Ἀχιλλέως τὸ βραβεῖον, μίαν δυνατὴν δούλην, καί, παραδίδων αὐτὴν εἰς τοὺς συντρόφους του προστάσσει ἄλλους μὲν νὰ τὴν μεταφέρουν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ ἀρχηγοῦ, ἄλλους δὲ ν' ἀποζεύξουν καὶ νὰ περιποιηθοῦν τοὺς κουρασμένους ἵππους.

Δεύτερος ἔφθασεν ὁ Ἀντίλοχος, αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἐπέρασε τὸν Μενέλαον μὲ πονηρίαν καὶ ὄχι μὲ τὴν ὀρμὴν τῶν ἵππων του. Κατόπιν αὐτοῦ τρίτος ἔρχεται ὁ Μενέλαος, ἀκολουθῶν κατὰ πόδας τὸν προηγούμενον καὶ τόσον ὀπισθεν αὐτοῦ, ὅσον ἀπέχει ἡ οὐρὰ τοῦ ἐξευγμένου ἵππου ἀπὸ τοὺς τροχοὺς τῆς ἀμάξης του. Ὅπισθεν δὲ αὐτοῦ καὶ εἰς ἀπόστασιν βολῆς ἀκοντίου φθάνει καὶ ὁ Εὐμηλος, σύρων διὰ μιᾶς χειρὸς τὸ ἄρμα του ἐκ τοῦ ἄξονος καὶ διὰ τῆς ἄλλης κρατῶν τὰ ἡνία τῶν ἵππων, ὥσάν νὰ ἦτο ἵπποκόμος!

Τὸν εὐσπλαγχνίσθη ὁ Ἀχιλλεύς, ὅταν τὸν εἶδεν εἰς τοιαύτην κατάστασιν, καὶ εἶπε πρὸς τοὺς ἄλλους ἀρχηγούς: «Ἰδέτε! τελευταῖος φθάνει ὁ καλύτερος! Ἄς τοῦ δοθῇ ὅμως τὸ δεύτερον βραβεῖον καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Τυδέως ὃς λάβη τὰ πρωτεῖα».

Οἱ ἀρχηγοί, συμφώνως πρὸς τὴν γνώμην τοῦ Ἀχιλλέως, ἐδέχθησαν νὰ δοθῇ ἡ φοράδα εἰς τὸν Εὐμηλον. Τὴν στιγμήν ὅμως ἐκείνην προβάλλει ὁ Ἀντίλοχος καὶ λέγει πρὸς τὸν Ἀχιλλέα: «Θὰ θυμώσω μαζί σου πολὺ, Πηλεΐδη, ἐὰν κάμῃς αὐτὸ ποὺ εἶπες. Μοῦ παίρνεις ἀυθαίρετα τὸ βραβεῖόν μου καὶ τὸ δίδεις εἰς τὸν

Εὐμηλον μὲ τὴν πρόφασιν ὅτι, ἐὰν δὲν ἐθρυμματίζετο τὸ ἄρμα του, θὰ ἤρχετο πρῶτος. Αὐτὸ ὅμως ποῦ ἔπαθε, τὸ ἔπαθεν ἀπὸ τὴν μεγάλην ὑπερηφάνειάν του. Ἐχὼν πεποιθήσιν εἰς τὴν ἱκανότητα τῶν ἵππων του, παρέλειψε νὰ ζητήσῃ τὴν βοήθειαν τῶν θεῶν, πρὸ τοῦ ἀρχίσῃ ὁ ἀγών. Ἄς προσηύχετο εἰς τοὺς ἀθανάτους καὶ δὲν θὰ ἤρχετο τελευταῖος. Ἄν τὸν συμπονῆς, δῶσέ του ἀπὸ τὰ πολλὰ ποῦ ἔχεις εἰς τὴν σκηνὴν σου: χρυσόν, χαλκόν, πρόβατα, δούλους καὶ λαμπρὰ πτερόποδα πωλάρια. Τότε ὅλοι θὰ σ' ἐπαινέσουν. Τὴν φοράδα ὅμως αὐτὴν ἐγὼ δὲν θὰ ἀφήσω εἰς κανένα νὰ μοῦ τὴν πάρῃ, διότι εἶναι ἰδική μου, ἀφοῦ ἔφθασα δεύτερος. Ὅποιος θελήσῃ νὰ μοῦ τὴν πάρῃ, θὰ δοκιμάσῃ τὴν δύναμιν τῶν χειρῶν μου».

Ἀντὶ νὰ θυμώσῃ, ἐχαμογέλασεν ὁ Ἀχιλλεύς, ἀκούων τοὺς ὑπερηφάνους τούτους λόγους τοῦ νεαροῦ Ἀντίλοχου, καὶ εἶπε: «Εἶναι ὀρθὴ ἡ γνώμη σου, Ἀντίλοχε, καὶ σὲ συγχαίρω. Θὰ σὲ ἀκούσω καὶ θὰ χαρίσω εἰς τὸν Εὐμηλον ἓνα λαμπρὸν χάλκινον θώρακα, τὸν ὅποιον ἔχω πάρει λάφυρον ἀπὸ τὸν Ἀστροπαῖον»· καὶ αὐτὸ ἐγένε.

11. Τότε προχωρεῖ εἰς τὸ μέσον καὶ ὁ Μενέλαος καταλυπημένος καὶ κατηγανακτημένος, λαμβάνων δὲ ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ κήρυκος τὸ ἱερὸν σκῆπτρον λέγει: «Κρῖμα εἰς σέ, Ἀντίλοχε! Δὲν εἶσαι πλέον ὁ φρόνιμος νέος, τὸν ὅποιον ὅλοι ἐγνωρίζομεν. Πολὺ πονηρὸς καὶ δόλιος ἐδείχθης ὀλίγον πρότερον. Σπρώχνων ἐκεῖνα τὰ βραδυκίνητα ἄλογά σου ἐμπρὸς μου καὶ ἐμποδίζων τὸν δρόμον τῶν ἰδικῶν μου ἀλόγων, μοῦ ἐθόλωσες τὴν δόξαν μου. Σεῖς ὅμως ὅλοι οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Ἀχαιῶν,

σας παρακαλῶ νὰ μᾶς κρίνετε καὶ τοὺς δύο δικαίως, μήπως εὐρεθῇ κανεὶς καὶ εἴπῃ αὐτὸν τὸν λόγον: «Με ψεύματα ὁ Μενέλαος ἐπῆρε τὴν φοράδα ἀπὸ τὸν Ἀντίλοχον, ἂν καὶ εἶχε χειρότερα ἄλογα».

Ἐπειτα στραφεὶς πάλιν πρὸς τὸν Ἀντίλοχον τοῦ λέγει: «Κρατῶν τοὺς ἵππους σου, Ἀντίλοχε, ὀρκίσου εἰς τὸν Ποσειδῶνα ὅτι δὲν μετεχειρίσθης δόλον, διὰ νὰ ἐμποδίσῃς τὸ ἄρμα μου».

— «Ἡσύχασε, Μενέλαε, διότι καὶ μικρότερός σου εἶμαι καὶ σὺ καλύτερός μου καθ' ὅλα» ἀπήντησεν ὁ Ἀντίλοχος. «Γνωρίζεις πόσον εὐκόλως παρανομοῦν οἱ νέοι ἔνεκα τῆς φιλοτιμίας των. Μαλάξου ὅμως, διότι μόνος μου σοῦ δίδω τὴν φοράδα, τὴν ὁποίαν ἐκέρδισα. Καὶ ἂν ἤθελες καὶ τίποτε ἄλλο, προθύμως θὰ σοῦ τὸ ἔδιδον, διὰ νὰ μὴ χάσω τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὴν ὑπόληψίν σου πρὸς ἐμὲ καὶ ὀργὴ θεϊκὴ πέσῃ ἐπάνω μου». Καὶ λέγων αὐτὰ παραδίδει τὴν φορβάδα εἰς τὸν Μενέλαον.

Ἡὐφράνθη ἡ καρδιά τοῦ Μενελάου καὶ ἔφυγεν ἀμέσως ὁ θυμὸς ἀπὸ τὴν ψυχὴν του ἐξ αἰτίας τῆς εὐγενοῦς συμπεριφορᾶς τοῦ Ἀντιλόχου, καὶ τοῦ εἶπε: «Ἀντίλοχε, τώρα βέβαια θὰ παύσω νὰ ἔχω παράπονα ἐναντίον σου. Σήμερον μόνον ἡ ὀρμὴ τῆς νεότητός σου ἐνίκησε τὴν φρόνησίν σου. Εἰς τὸ ἐξῆς ὅμως κοίταξε νὰ μὴ μεταχειρίζεσαι τοιαῦτα πονηρὰ μέσα καὶ μάλιστα πρὸς ἄνωτέρους σου. Ὅποιοσδήποτε ἄλλος ἐκ τῶν Ἀχαιῶν ἐπιπτε εἰς ἓν τοιοῦτον σφάλμα, δὲν θὰ τὸν συνεχώρουν. Ἐσὲ ὅμως σὲ συγχωρῶ, διότι καὶ σὺ καὶ ὁ καλός σου ὁ πατήρ, ὁ γέρων Νέστωρ, καὶ ὁ ἀδελφός σου, ὁ Θρασυμήδης, πολλὰ ἔχετε ὑποφέρει πρὸς χάριν μου ἕως τώρα, πολεμοῦντες ἐδῶ μαζὶ μου τόσα ἔτη μακρὰν τῆς πατρίδος σας. Δι' αὐτό, ἂν καὶ ἡ φοράδα

εἶναι ἰδική μου, σοῦ τὴν χαρίζω μὲ ὅλην τὴν καρδίαν μου, διότι πρέπει νὰ μάθουν καὶ τοῦτο αὐτοὶ ἐδῶ οἱ συνάδελφοί μου καὶ ἀρχηγοὶ τῶν Ἀχαιῶν, ὅτι δηλ. οὔτε ἰσχυρογνώμων εἶμαι οὔτε ἀδικῶ κανένα, διότι εἶμαι βασιλεύς».

12. Ἀκούοντες αὐτοὺς τοὺς δύο ἀντιπάλους οἱ ἀρχηγοί, δὲν ἤξευραν ποῖον ἐξ αὐτῶν νὰ θαυμάσουν περισσότερο.

Τότε ὁ Ἀχιλλεύς, ἀφοῦ ἔδωκε τὸ τρίτον βραβεῖον εἰς τὸν Μενέλαον καὶ τὸ τέταρτον εἰς τὸν Μηριόνην, λαμβάνει τὸ πέμπτον, τὸ ἔξοχον ποτήριον μὲ τὰς δύο λαβάς, καὶ τὸ παραδίδει εἰς τὰς χεῖρας τοῦ γέροντος Νέστορος, τοῦ πατρὸς τοῦ Ἀντιλόχου, θέλων οὕτω νὰ δείξῃ ὅτι εἰς τοιοῦτον πατέρα, ὁ ὅποῖος ἔχει υἱὸς ὡς τὸν Ἀντίλοχον, ἀξίζει βραβεῖον νίκης.

Παράφρασις ἐκ τοῦ Ψ τῆς Ἰλιάδος

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Φυσιογνωστικὰ διάφορα.

§ 1. Οἱ ὁδηγοὶ τῶν πλοίων.

1. Εἶναι νύξ θερινή. Πλησιάζει μεσονύκτιον καὶ ἡ οἰκογένεια τοῦ κ. Ἀνανιάδου, καθημένη ἀπὸ ὥρας πολλῆς εἰς τι τῶν παραλιακῶν καφενειῶν τοῦ Φαλήρου, δροσίζεται, ἀναπνέουσα τὴν νυκτερινὴν τοῦ κόλπου αὔραν. Μακρόθεν πρὸς τὸ πέλαγος φαίνεται νὰ διέρχεται ἀτμόπλοιον. Πλέει ὀλοταχῶς πρὸς ἀνατολάς. Καὶ ἐνῶ τὸ σκότος πρὸς τὰ ἐκεῖ εἶναι βαθύ, ἐν τούτοις φαίνεται ὅτι πλέει ἀσφαλῶς. Τοῦτο ἐκπλήσσει τὸν μικρὸν υἱὸν τοῦ κ. Ἀνανιάδου, ὅστις στρεφόμενος πρὸς τὸν πατέρα του τὸν ἐρωτᾷ:

«Πατέρα, πῶς γνωρίζει τὸ πλοῖον τὸν δρόμον του; Εἰς τὴν θάλασσαν δὲν ὑπάρχουν δρόμοι ὅπως εἰς τὴν ξηράν. Ὅταν τὸ πλοῖον πλέῃ εἰς τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος, καὶ δὲν φαίνεται πέριξ, εἰμὴ μόνον θάλασσα καὶ ἐπάνω οὐρανός, τί θὰ γίνη; Δὲν εἶναι φόβος, μήπως χάσῃ τὸν δρόμον καὶ δὲν φθάσῃ ἐκεῖ, ὅπου πλέει;»

—«Κανεὶς φόβος δὲν ὑπάρχει, Κώστα, ἀπεκρίθη ὁ πατήρ του. Ὁ πλοίαρχος γνωρίζει εἰς ποῖον σημεῖον τοῦ ὀρίζοντος εὐρίσκεται τὸ μέρος ὅπου πλέει, καὶ ὁ δρόμος τοῦ ἡλίου τοῦ δεικνύει τὰ τέσσαρα σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος, τὴν ἀνατολήν, δηλαδή καὶ τὴν δύσιν, τὸν νότον καὶ τὸν βορρᾶν. Ἐκεῖ λοιπὸν διευθύνει τὸ πλοῖον».

—«Καλὰ τὴν ἡμέραν, ἀλλὰ τὴν νύκτα;» ἐπανηρώτησε ὁ Κώστας.

— «Καὶ τότε δὲν ἀνησυχεῖ ὁ πλοίαρχος. Καὶ ἰδοὺ διατί! Ἀπὸ τὸ πλοῖόν του κοιτάζει τὸν οὐρανόν. Ἐκεῖ, εἰς τὸ βόρειον μέρος τοῦ οὐρανοῦ, λάμπουν ἑπτὰ ἀστέρες, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ τέσσαρες σχηματίζουν τετράγωνον;

τρεῖς δὲ εὐρισκόμενοι ὀπισθεν, οὐράν. Τὸ σχῆμα τοῦτο ὁμοιάζει μὲ μεγάλην ἄρκτον, ὅπως καὶ λέγεται.

Ἦχι μακράν τῆς Μεγάλης Ἀρκτου φαίνονται ἑπτὰ ἄλλοι ἀστέρες ἀποτελοῦντες τὸ ἴδιον σχῆμα, ἀλλὰ μικρότερον τοῦ προηγουμένου καὶ ὀνομαζόμενοι Μικρὰ Ἀρκτος. Ὁ ἀστερισμὸς οὗτος διακρίνεται

εὐκόλως ἀπέναντι τῆς οὐρᾶς τῆς Μεγάλης Ἄρκτου κεῖν-
τι τὰ τέσσαρα ἄστρα τῆς Μικρᾶς, καὶ ἀπέναντι
τῆς οὐρᾶς τῆς Μικρᾶς τὰ τέσσαρα τῆς Μεγάλης.

Ὁ τελευταῖος ἀστὴρ τῆς Μικρᾶς Ἄρκτου εἶναι
λαμπρὸς, μένει δὲ πάντοτε ἀκίνητος καὶ πλησίον τοῦ
βορείου πόλου· διὰ τοῦτο καὶ λέγεται Πολικὸς
ἀστὴρ.

Ἐκ τοῦ Πολικοῦ λοιπὸν ἀστέρος ὁδηγεῖται ὁ πλοί-
αρχος καὶ διακρίνει τὰ τέσσαρα σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος·
οὕτω γνωρίζει πού κατευθύνεται.

3. » Ἀλλὰ καὶ τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα, ὅταν καλύ-
πτουν τὸν οὐρανὸν νέφη, πλέει καὶ πάλιν ὁ πλοίαρχος
ἄφοβος, διότι τοῦ δεικνύει τὰ σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος ἡ
πυξίς ».

— « Τί εἶναι αὕτῃ ἡ πυξίς; » ἠρώτησεν ἀπορῶν ὁ
Κώστας.

— « Εἶναι μία μεγάλη θήκη στρογγύλη καὶ ὑαλό-
φρακτος, εἰς τὸ μέσον τῆς ὁποίας ὑπάρχει ὀριζοντία
βελόνη μαγνητισμένη.

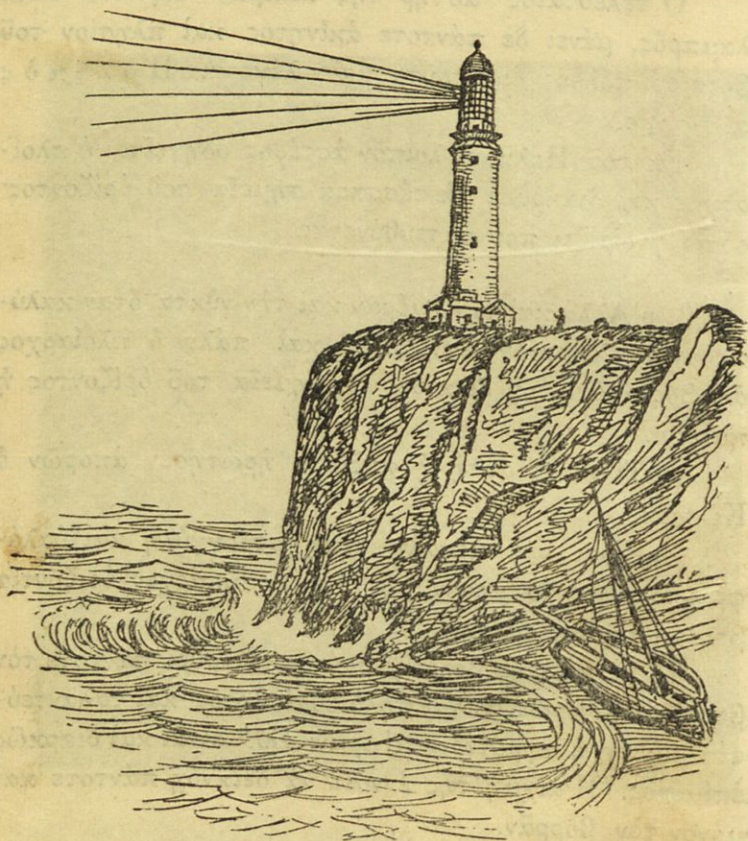
Ἡ αἰχμὴ τῆς βελόνης ταύτης δεικνύει πάντοτε τὸν
βορρᾶν σταθερῶς. Εἶναι πολὺ εὐαίσθητος καὶ ταλαντεύ-
εται μὲ τὴν ἐλαφροτέραν κίνησιν· ἄλλ' εἶναι καὶ διαρκῶς
ἐπίμονος. Ἡ αἰχμὴ τῆς ἐννοεῖ νὰ δεικνύῃ πάντοτε καὶ
μόνον τὸν βορρᾶν.

Ἐχων τὸ πολύτιμον τοῦτο ὄργανον ὁ πλοίαρχος
ἄφοβος καὶ ἀμέριμνος διευθύνει τὸ πλοῖόν του ἀσφαλῶς
εἰς ὅποιονδῆποτε μέρος θέλει νὰ ταξιδεύσῃ.

4. » Ἀλλὰ καὶ ὅταν αἱ νύκτες εἶναι σκοτειναὶ καὶ
πλέῃ τὸ πλοῖον, πάλιν δὲν φοβεῖται μὴ προσκρούσῃ

καὶ συντριβῇ εἰς σκοπέλους ἢ μὴ ἐξοκείλῃ εἰς τὴν ἀκτὴν
ἐξηκολούθησεν ὁ κ. Ἀνανιάδης.

»Διότι, ὅπως τὴν νύκτα φωτίζουν οἱ φανοὶ τοῦς

Ὁ φάρος.

δρόμους τῶν πόλεων, οὕτως οἱ φάροι ὁδηγοῦν
ἀσφαλῶς τὸ πλοῖον εἰς τὸν δρόμον του.

Ὁ φάρος εἶναι πύργος ὑψηλός, ἐκτισμένος εἰς τὴν
ἀκτὴν καὶ φέρων εἰς τὴν κορυφὴν λυχνίαν μεγάλην,

τὴν ὁποίαν ἀνάπτει ὁ φύλαξ τοῦ φάρου, μόλις δύσῃ ὁ ἥλιος.

Ὁ λύχνος οὗτος ἐξακοντίζει φῶς ἰσχυρότατον, τὸ ὁποῖον διαπερᾷ τὸ σκότος εἰς ἀπόστασιν μιλίων πολλῶν.

Τὸ φῶς τοῦτο εἶναι ἄλλοτε ἐρυθρὸν ἄλλοτε πράσινον καὶ ἄλλοτε λευκόν.

Τὰ ποικίλα ταῦτα χρώματα εἶναι ἡ γλῶσσα τοῦ φάρου δι' αὐτῶν φωνάζει τρόπον τινὰ εἰς τοὺς ναύτας: «Προσοχή! πλεύσατε εἰς τὰ ἀνοικτά, ἐδῶ εἶναι ἀκτὴ καὶ θὰ συντριβῇτε. Πλεύσατε δεξιώτερα, διότι ἀριστερὰ ὑπάρχει σκόπελος καὶ θὰ προσκρούσετε. Ἀκολουθήσατε τὸν δρόμον, τὸν ὁποῖον φωτίζει τὸ χρωματισμένον φῶς μου. Μένετε ἡσυχοί. Ἐγὼ σᾶς φωτίζω διὰ τοῦτο εὐρίσκομαι ἐδῶ!»

§ 2. Τὸ ξύπνημα τῶν πτηνῶν τοῦ δάσους.

1. Μόλις τὰ ρόδινα τῆς πρωίας νέφη ἀναγγεῖλουν τὴν προσέγγισιν τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, ἐξ ὅλων τῶν πτηνῶν τοῦ δάσους ὁ κόσσυφος ἐξυπνᾷ πρῶτος.

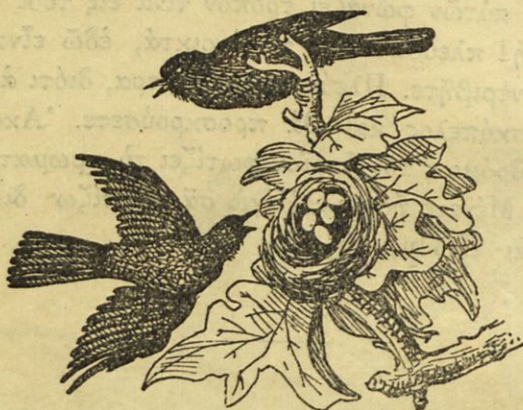
Τινάσσει τὴν δρόσον ἐκ τοῦ μελανοῦ του πτερώματος, τρίβει τὸ χρυσωπὸν του ράμφος ἐπὶ τινος κλάδου καὶ πετᾷ εἰς τὴν κορυφὴν ὑψηλοῦ δένδρου.

Ἐκεῖθεν συρίζει δις ἢ τρίς, ἔχων τοὺς ὀφθαλμούς του ἐστραμμένους πρὸς τὴν ἀπέναντι κλιτὺν τοῦ ὄρους, ὁπόθεν μετ' ὀλίγον ἀναφαίνονται αἱ πρῶται τοῦ ἡλίου

ἄκτινες, καὶ εὐθὺς ἀρχίζει τὸ ζωηρὸν καὶ λιγυρὸν κελά-
δημά του.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἔχουν ἐξυπνήσει καὶ τὰ λοιπὰ πτηνὰ
τοῦ δάσους ἀφήνουν τὰ δένδρα καὶ τοὺς θάμνους, ἐπὶ
τῶν ὁποίων διῆλθον τὴν νύκτα, καὶ πετοῦν εἰς μέρη
ὕψηλότερα, διὰ νὰ ἴδουν ἐκεῖθεν τὸν ἀνατέλλοντα λαμ-
πρὸν ἥλιον.

Εἰς τὴν θέαν τῶν χρυσῶν τοῦ ἀκτίνων τὰ μικρὰ

πλάσματα σκιρτοῦν ἐκ χαρᾶς καὶ ἀρχίζουν νὰ ψάλλουν
τὰ γλυκύτερα αὐτῶν ᾄσματα.

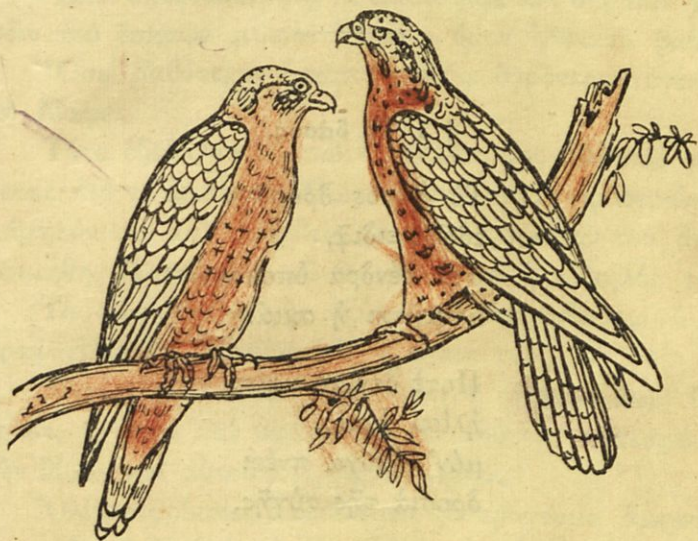
2. Ὑψηλότερα ὅλων τῶν ἄλλων πτηνῶν πετᾷ ὁ κο-
ρυδαλλός. Μόλις προβάλλῃ ἡ αὐγή, ἐγκαταλείπει τὴν
γῆν καὶ ὁρμᾷ πρὸς τὰ ὕψη, χύνων μελωδικὸν ᾄσμα.
"Ὅσον δὲ ὑψώνεται πρὸς τὸν οὐρανόν, τόσον δυναμώνει ἡ
φωνή του. Τὸ γλυκύ του ᾄσμα ἀκούεται καὶ ὅταν τὸ
μικρὸν πτηνὸν βυθισμένον εἰς τὸν κυανοῦν οὐρανὸν δὲν
διακρίνεται.

Ἡ θελκτικὴ μικρὰ καρδερίνα μὲ τὸ ὠραῖον πτέ-

ρωμά της κάθεται ὀπισθεν χλοεροῦ κισσοῦ, ἐκεῖθεν δ' ἀντηχεῖ ἡ εὐστροφος καὶ διαυγῆς φωνή της.

Ὁ σπίνος, πτηνὸν ζωηρὸν καὶ εὐκίνητον, πετᾷ ἀπὸ δένδρου εἰς δένδρον, ὅπου δὲ σταθῇ ἀνοίγει τὸ μικρὸν καὶ καλλίφωνον στόμα του καὶ μέλπει γλυκὺ καὶ εὐθυμον ᾄσμα. —

Ποῦ κελαδεῖ ἡ ἀηδὼν δὲν δύνασαι νὰ ἐννοήσης,

Ἰέρακες.

διότι εἰς ὅλον τὸ δάσος ἀντηχεῖ τὸ ζωηρότατον καὶ διαυγέστατον, ἀλλὰ καὶ γλυκύτατον αὐτῆς ᾄσμα.

3. Αἴφνης φωνὴ ὀξύτατη ἀκούεται εἰς τὸν ἀέρα, πολὺ ὑψηλά. Εἶναι ἡ φωνὴ πεινῶντος ἱέρακος, ὁ ὁποῖος ἐπισκοπεῖ τὸ πᾶν πρὸς ἀνακάλυψιν τροφῆς.

Ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ ὅλοι οἱ μικροὶ ψάλλται τοῦ δάσους γίνονται ἄφαντοι ὑπὸ τοὺς κλάδους καὶ τὰ φυλλώματα

τῶν δένδρων καὶ τῶν θάμνων, ζητοῦντες ἐκεῖ σωτηρίαν.

Οὕτω τὴν μελωδικὴν συναυλίαν διαδέχεται ἡ ἀπότομος σιγὴ καὶ τὴν χαρὰν ὁ τρόμος.

Μετ' ὀλίγον ὁμοῦς ἡ κρίσιμος στιγμή παρέρχεται. Ὁ ἱέραξ ἐξαφανίζεται. Εὐθὺς πάλιν ἐπανέρχεται ἡ χαρὰ καὶ ἡ ζωηρότης εἰς τοὺς μικροὺς καὶ ὠραίους κατοίκους τοῦ δάσους.

§ 3. Τὸ δάσος.

Τὸ δάσος δροσᾶτο
ἐδῶ μειδιᾷ,
στὰ δένδρα ὑποκάτω
κοιμᾶται ἡ σκιά.

Ποτὲ δὲν τὸ καίει
ἡλίου ἀκτίς,
μόν' ἥσυχά πνέει
δροσιὰ τῆς αὐγῆς.

Ἀπ' ἓνα καὶ ἀπ' ἄλλο
τοῦ δάσους κλαδὶ
τ' ἀηδόνι τὸ λάλο
γλυκὰ κελαδεῖ.

Τὴν ἀνοιξιν ψάλλει
καὶ λέγει θαρρῶς:
«Παιδιά, ὅσον θάλλει
κερδίστε καιρό! ».

Ἄγγ. Βλάχος.

§ 4. Ὁ φοῖνιξ.

1. Ἄραψ τις, ταξιδεύων διὰ τῆς ἐρήμου ἐπὶ καμήλου, περιεπλανήθη.

Ἡμιθανὴς ἐκ τῆς δίψης ἔφθασεν εἰς κοιλάδα, τῆς ὁποίας ἡ ἄμμος εἰς κοίλωμά τι τοῦ ἐδάφους ἦτο ὑγρὰ.

Ἐκεῖ ἐπέzeugεν, διὰ νὰ ἀναπαυθῇ, καὶ διὰ τῶν χειρῶν του ἔσκαψε μικρὸν λάκκον, ὅσον ἡδύνατο βαθύν.

Ὅσω βαθύτερον ἔσκαπτε, τόσω ὑγρότερον ἐγίνετο τὸ ἔδαφος.

Τότε ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ δισακκίου του ὀλίγους φοίνικας, διὰ νὰ δειπνήσῃ, ἔδωκέ τινας καὶ εἰς τὴν πεινῶσαν κάμηλόν του καὶ τυλιχθεὶς μὲ τὸ βουρνούζιον του ἀπεκοιμήθη. Πλησίον αὐτοῦ ἐκοιμήθη καὶ ἡ κάμηλός του.

Τὸ φῶς τῆς αὐγῆς ἐξύπνησεν ἀμφοτέρους, ὁ δὲ ἄραψ εἶδεν ὅτι ἐξεπληρώθη ἡ ἐλπὶς του.

Ἐντὸς τοῦ λάκκου εἶχε συναχθῇ ὀλίγον ὕδωρ· ἦτο θολόν, χλιαρὸν καὶ ὑφάλμυρον· ἐν τούτοις κατεπράυνε τὴν δίψαν καὶ αὐτοῦ καὶ τῆς καμήλου.

Ὀλίγοι φοίνικες ἀπετέλεσαν τὸ πρόγευμα ἀμφοτέρων. Ἀφοῦ δὲ ὁ ἄραψ ἀπηύθυνε πρὸς τὸν Πλάστην τὴν πρωινήν αὐτοῦ προσευχήν, ἐπανάλαβε τὴν πορείαν του καὶ ἔφθασε περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου σῶος καὶ ὑγιῆς εἰς τὴν καλύβην τῆς οἰκογενείας του.

2. Εἷς πυρὴν τῶν φοινίκων, τοὺς ὁποίους εἶχε φάγει, ἔμεινεν εἰς τὴν ὑγρὰν ἄμμον καὶ ἀνεμίχθη μετ' αὐτῆς. Ἡ ὑγρασία ἐδρόσισεν αὐτὸν καὶ ὁ ἥλιος τὸν ἐθέρμανε. Μετὰ τινας ἡμέρας ἐκ τοῦ πυρῆνος ἐβλάστησε μικρὰ ρίζα, ἡ ὁποία ἐβυθίσθη εἰς τὴν ἄμμον,

άνωθεν δὲ ἐβλάστησε μικρὸν φυτὸν, τὸ ὁποῖον κατ’

ἀρχὰς μὲν εἶχεν ἓν μικρὸν φύλλον, ἔπειτα δὲ περισσό-
τερα. Βραδύτερον ἐσχηματίσθη καὶ μικρὸς κορμός.

Μετά τινα ἔτη εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο ὑπῆρχε μέγας φοῖνιξ, ἔχων ἐπὶ τῆς κορυφῆς του φύλλα μακρά, ἐσχισμένα δεξιά καὶ ἀριστερά ὡς πτερὸν καὶ σχηματίζοντα ὠραῖον θυσανωτὸν φύλλωμα.

Παφῆλθον πολλὰ ἔτη. Ὁ φοῖνιξ ἔγινε μεγαλοπρεπέστατον δένδρον. Πέριξ τοῦ κορμοῦ αὐτοῦ ἐκρέμαντο ξηρὰ φύλλα, ἄνω δ' ἐξετείνετο καταπράσινον φύλλωμα, ἡσύχως ὑπὸ τοῦ ἀνέμου σειόμενον.

Μεταξὺ τῶν φύλλων ὑπῆρχον ὀρθιαί λευκαὶ θῆκαι, ἐντὸς τῶν ὁποίων εὐρίσκοντο ἀθροίσματα λευκῶν ἀνθέων, τὰ ὅποια διεσκόρπιζον τὴν ὁσμὴν αὐτῶν μακρὰν εἰς τὴν γυμνὴν καὶ κατὰξηρον ἔρημον.

Ἡ ὁσμὴ αὕτη εἴλκυεν ἔντομα, τὰ ὅποια ἐρχόμενα μακρόθεν ἐξ ἄλλων φοινίκων ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν προσκεκολλημένην εἰς τὸ σῶμά των κιτρίνην τινὰ κόνιν, προερχομένην ἐκ τῶν ἀνθέων.

Οὕτω πέριξ τοῦ φοίνικος μεταξὺ τῶν φύλλων καὶ τῶν ἀνθέων ἐβόμβουν μυῖαι καὶ κύνθαροι καὶ ἀπέθετον τὰ ῥά των ὑπὸ τὰ μααραμμένα φύλλα, τὰ ὅποια εἶχον καταπέσει, ἢ ὑπὸ τοὺς λίθους.

Τὰ διαβατικὰ πτηνὰ διέκρινον μακρόθεν τὴν σειομένην κόμην τοῦ φοίνικος καὶ διηυθύνοντο πρὸς αὐτόν. Τινὰ ἐξ αὐτῶν εὐρίσκον ἀφθονον τροφὴν ἐκ τῶν καρπῶν, οἱ ὅποιοι ἐν τῷ μεταξὺ εἶχον ὠριμάσει καὶ ἐκρέμαντο κατὰ πυκνάς δέσμας χρυσοκίτρινοι ἢ κοκκινωποί.

Ἐκαστος καρπὸς εἶχε μέγεθος βελανιδίου, ἦτο γλυκύτατος τὴν γεῦσιν καὶ περιεῖχε πυρῆνα σκληρὸν καὶ ἐπιμήκη. Ἄλλα πτηνὰ εἶχον καταπίει ἐξ ἄλλων μερῶν σκληροπύρηνα σπέρματα, ἐνῶ δὲ τὴν νύκτα ἀνεπαύοντο ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ φοίνικος, οἱ πυρῆνες κατέπιπτον μετὰ τῆς κόπρου αὐτῶν, μετὰ τινα δὲ καιρὸν

ἐβλάστανον ἐπὶ τῆς ἄμμου ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ φοίνικος.

Οὕτως ἐφύτρωσαν θάμνοι ἀκακιῶν καὶ ἄλλα ἄγρια δένδρα καὶ πέριξ τοῦ φοίνικος ἐγέμισε τὸ ἔδαφος ἐκ πόας, θάμνων καὶ δένδρων καὶ προεφυλάχθη ἐκ τοῦ καύματος τοῦ ἡλίου.

Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν σπερμάτων τῶν φοινίκων ἐβλάστησαν νέοι φοίνικες. Ἐσχηματίσθη δὲ μικρὸν δάσος, εἰς τὸ ὅποῖον προσέτρεξαν ἀντιλόπαι, διὰ νὰ βοσκήσουν χόρτον. Ταχύποδες στρουθοκάμηλοι ἤλθον νὰ δοκιμάσουν τὰ τρυφερά ἄκρα τῶν θάμνων· εὐκίνητοι λαγωοὶ ἐφάνησαν εἰς τὸ δάσος, αἱ δὲ ἀλώπεκες τῆς ἐρήμου εὗρον τροφήν δι' ἑαυτάς καὶ διὰ τὰ τέκνα των. Πτηνὰ ἔκτισαν τὰς φωλεὰς αὐτῶν ἐντὸς τῶν θάμνων καὶ ἐπλήρουν μελωδίας τὸ δάσος.

3. Πολλὰ ἔτη παρῆλθον ἔκτοτε. Ὁ ἄραψ ἐκεῖνος ἐγήρασε. Περιεκύκλωσαν αὐτὸν υἱοί, θυγατέρες καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν. Τὸ βλέμμα του ἦτο θολὸν καὶ περίλυπον, διότι ὄχι μόνον μεγάλη ξηρασία συνέβη κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο πέριξ τῆς καλύβης του, ἀλλὰ καὶ κακοὶ γείτονες ἠνώχλουν αὐτὸν ἀδιακόπως, καταστρέφοντες τὰς φυτείας καὶ διαρπάζοντες τὰ ζῷά του.

Διὰ τοῦτο ἀπεφάσισαν πάντες νὰ μετοικήσουν ἀλλαχοῦ καὶ ζητήσουν εἰς ἄλλα μέρη κατοικίαν καὶ βοσκήν. Ὁ γέρων εἶπεν ὅτι κατάλληλον θὰ εἶναι τὸ μέρος, εἰς τὸ ὅποῖον ἄλλοτε εἶχεν εὔρει ὀλίγον ὕδωρ· διὸ τότε πάντες ἐξεκίνησαν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ γέροντος πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο.

Ἀλλὰ τίς δύναται νὰ περιγράψῃ τὴν ἐκπληξιν καὶ τὴν χαρὰν αὐτῶν, ὅτε, ἀντὶ τῆς ἀμμώδους ἐρήμου, εἰς

τὴν ὁποίαν εἶχε ἐξαπλωθῇ ποτὲ ὁ ἄραψ, εἶδον μέγα δάσος ἐκ φοινίκων καὶ ἄλλων δένδρων, τὰ ὅποια παρήχθησαν πάντα ἐκ τοῦ ἐνὸς ἐκείνου πυρῆνος, ὁ ὁποῖος εἶχε πέσει ἐντὸς τοῦ λάκκου.

Ἐδῶ λοιπὸν ἔμειναν καὶ κατεσκεύασαν καλύβας καὶ πέριξ αὐτῶν ἐφύτευσαν νέους φοίνικας.

«Δοξασμένον τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ!» ἀνεφώνησεν ὁ γέρων μετὰ δακρύων εὐγνωμοσύνης. «Ὁ Θεὸς ἔπλασε τὸν φοίνικα πρὸς σωτηρίαν ἡμῶν.

Ὁ φοῖνιξ εἶναι ἀδελφὸς τοῦ ἀνθρώπου, διότι ὁ Πλάστης κατεσκεύασεν αὐτὸν ἐκ τοῦ αὐτοῦ χόματος, ἔξ οὗ καὶ τὸν ἄνθρωπον.

Μὲ τοὺς καρπούς του μᾶς δίδει ἄρτον καὶ μέλι καὶ τροφήν, ἀρκετὴν δι' ἡμᾶς καὶ διὰ τὰ ζῷα ἡμῶν. Μὲ τὰς ἱνάς του κατασκευάζομεν ψιάθους καὶ σχοινία, μὲ τὰ φύλλα του πλέκομεν ὑφάσματα καὶ ψήνομεν τὰς τροφάς.

Μὲ τὸν χυμὸν τοῦ κορμοῦ του κατασκευάζομεν ποτόν, τὸ ὁποῖον εὐφραίνει τὴν καρδίαν μας, ὡς εἰς ἄλλα μέρη ὁ οἶνος. Ὁ φοῖνιξ εἶναι εὐλογημένος.

Ὅταν, τέκνα μου, καταθέσητε τὸ καταβεβλημένον σῶμά μου ὑπὸ τὴν ἄμμον τῆς ἐρήμου, διὰ νὰ ἡσυχάσω διὰ παντός, μὴ φυτεύσητε ἐπάνω εἰς τὸν τάφον μου ἄνθη, τὰ ὅποια μαραίνονται ταχέως. Φυτεύσατε φοίνικας, οἵτινες ἔχουν εὐλυγίστους κορμούς καὶ καρποφόρον φύλλωμα. Θέλω νὰ κοιμηθῶ τὸν αἰώνιον ὕπνον ὑπὸ τὸν ψίθυρον τῶν φύλλων των, ὡς νὰ εὐρίσκωμαι εἰς τὸν παράδεισον.....»

Ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ

§ 5. «Ἔρχεται ἡ ἀνοιξίς!»

Ὁ ἄνεμος τῆς ἀνοίξεως φυσᾷ. Εἰς τὴν πνοήν του τὰ σύννεφα σκορπίζονται καὶ φαίνεται πάλιν ὁ γαλανὸς οὐρανὸς καὶ ὁ λαμπρὸς ἥλιος. Περνᾷ ἄνωθεν τῶν ξηρῶν κλάδων τῶν δένδρων καὶ οἱ βλαστοὶ αὐτῶν ἀνοίγονται καταπράσινοι καὶ τὰ πρῶτα φύλλα σκεπάζουν τοὺς κλώνους.

Ἡ ἀμυγδαλὴ ἔχει ἀνθίσει καὶ εἶναι καταστόλιστος ὡς νύμφη. Πρώτη αὐτὴ ἀψηφεῖ τοὺς πάγους τοῦ χειμῶνος καὶ ἀνοίγει τὰ ὠραῖα λευκορρόδινα ἄνθη της, ὡς ἐὰν θέλῃ νὰ παρηγορήσῃ τὰ ξηρὰ γύρω της δένδρα, καὶ νὰ εἴπῃ εἰς αὐτά:

«Θάρρος! Βλέπετε, ἡ ἀνοιξίς ἔρχεται! Πρώτη ἐγὼ τὴν εἶδα καὶ ἤνθισα. Γρήγορα ν' ἀνθίσετε καὶ σεῖς!»

Ὁ ἄνεμος τῆς ἀνοίξεως φέρει ἐπάνω εἰς τὰ πτερά του τὰ χελιδόνια. Ἔρχονται ἐκ τῶν μακρινῶν θερμῶν χωρῶν, πετοῦν χαρούμενα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ μὲ τὰ σπαθωτὰ πτερά των καὶ ζητοῦν τὴν παλαιάν των φωλεάν. Τὰ παιδάκια τὰ βλέπουν καὶ ἀρχίζουν νὰ τραγουδοῦν.

Οἱ σπουργῖται ἀκούουν τὸ τραγοῦδι, λαμβάνουν καὶ αὐτοὶ θάρρος καὶ λέγουν:

«Ἔρχεται, ἔρχεται ἡ Ἀνοιξίς!»

Ἀναβαίνουν εἰς τὸν ὑψηλότερον κλῶνον τῆς λεύκης καὶ κοιτάζουν μακράν. Νά την! ἔρχεται, μὲ φορέματα καταπράσινα, μὲ ρόδα εἰς τὴν ξανθὴν τοῦ Ἀπριλίου κόμην της, μὲ μαργαρίτας καὶ λεμονανθοὺς εἰς τὰς χεῖράς της. Καὶ ὅπου πατήσουν οἱ πόδες της, χιλιάδες ἀνθύλλια ἀνοίγουν λευκά, κίτρινα καὶ κόκκινα πέταλά των.

Τί ώραῖα τότε νὰ ἐξυπνᾷς πρωί, νὰ περιπατῇς εἰς τὴν ἐξοχὴν καὶ ν' ἀναπνέῃς τὸν καθαρὸν ἀέρα τῆς θαλάσσης ἢ τοῦ βουνοῦ! Δροσερὰ καὶ ζωογόνος αὔρα θωπεύει τὸ πρόσωπόν σου καὶ ἡ καρδιά σου σκιρτᾷ ἀπὸ εὐγνωμοσύνην καὶ εὐχαριστεῖ τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος ἐχάρισεν εἰς τὸν ἄνθρωπον τόσα μεγάλα ἀγαθὰ. Τὰ χεῖλη σου μὲ θαυμασμὸν ψιθυρίζουν:

«Μέγας εἶ, Κύριε, καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου καὶ οὐδεὶς λόγος ἐξαρκέσει πρὸς ὕμνον τῶν θαυμασίων σου!»

§ 6. Μάϊος.

Ὁ Μάϊος ἦτο τερπνός· ἡ πλουσία καὶ θάλλουσα φύσις τὴν ἀνθοστόλιστον εἶχεν ἀπλώσει αὐτῆς ἀλουργίδα. Αὔραι ζεφύρου λεπταί, διαχέουσαι δρόσον καὶ μύρα, ἔπαιζον πρὸς τοὺς ξανθοὺς καλλικόμενους παρθένους [βοστρύχους.

Δρόσου σταγόνες ἐδῶ τὸ κατάλευκον κρίνον ἐκύρτουν, καὶ ἐπὶ χλόης φαιδρᾶς ὡς πολύτιμοι ἤστραπτον λίθοι· σμήνη ἐντόμων χρυσῶν παρεκεῖ ἐκινούντο βομβοῦντα κ' εἰς ροδοδάφνας ἀνθούσας πλησίον ρυάκων πηδῶντων ἡδυπαθὲς ἀηδόνων εὐθύμων ἠκούετο μέλος.

Εἶν' ἑορτὴ τοῦ παντὸς αἰ ἡμέραι τοῦ ἔαρος· εἶναι τῆς θεϊκῆς καλλονῆς τὸ ἀπαύγασμα! Πᾶσα καρδιά, πᾶσα ζωὴ κατ' αὐτὰς ἐξυπνεῖ καὶ ὀργῶσ' ἀνακράζει:

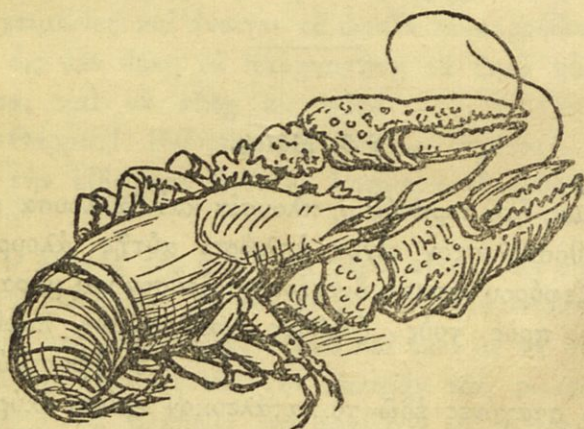
«Θέλω κ' ἐγὼ τῶν καλῶν νὰ μετᾶσχω τοῦ Πλάστου [μου δώρων».

Θεόδ. Ὁρφανίδης

§ 7. Ἀστακολογία.

1. «Ἀστακοί! Ἀστακοί! Ζωντανοὶ ἀστακοί!...»

Εἶναι πολὺ φυσικὸν εἰς ἐμέ, ὁ ὁποῖος κατάγομαι ἀπὸ ἀστακοτρόφον νῆσον, νὰ μὲ συγκινοῦν βαθύτερον αἱ φωναὶ τῶν πλανοδίων πωλητῶν, οἱ ὁποῖοι πρωί-πρωί, τώρα τὴν Σαρακοστήν, περνοῦν κάτωθεν τοῦ παραθύρου μου, μὲ πανεράκια ὑπὸ μάλης, σκεπασμένα μὲ βρεγμένον σακκόπανον.

Ἀστακός.

Καὶ φαντάζομαι τότε ἐγὼ τὴν ἐκλεκτὴν αὐτὴν ἄγραν, ὅχι ἐπάνω εἰς τοὺς πάγκους τῆς ἀθηναϊκῆς ἀγορᾶς, ἀλλ' εἰς τὴν μοσχοβολοῦσαν ἀκτὴν τῆς νήσου μου, εἰς τὴν προῖραν ἀλιευτικῷ πλοιαρίου. Διαφόρου ἡλικίας καὶ μεγέθους, ἀπὸ ἐφήβων νεοσυλλέκτων ἕως γηραιῶν στραταρχῶν, ἓνας ὁλόκληρος λόχος, ὅλοι ὀπλισμένοι, ὅλοι ἀναπαυόμενοι, ὥς ἀπὸ μεγάλα στρατιωτικὰ γυμνάσια, ἐπάνω εἰς τὴν προῖραν τοῦ πλοίου! Μὲ

τὰ πόδια των τὰ ἀγκυλωτὰ καὶ γαμψώνυχα. δέκα ὁ καθένας, ὅλοι ἀρματωμένοι μὲ τὰ σελάχια των τὰ ἀκανθώδη, τὰ πιστόλια, τὰ μαχαίρια, τὰ γιαταγάνια των! Καὶ ὅλοι θωρακοφόροι, μὲ ἓνα ἀκανθωτὸν θώρακα, περιβάλλοντα ἰσχυρῶς τὰ νῶτά των, μὲ τὴν οὐράν των τὴν ὀστρακοειδῆ, καὶ μὲ δύο ἀεικινήτους κεραίας ἐμπρός, μακρὰς ὡς δύο δόρατα.

Κ' ἐκεῖνα τὰ χρώματα! Τί μαγεία! "Ολαι αἱ εὐγενέστεραι ἀποχρώσεις τοῦ πορφυροῦ.

2. «'Αστακοί! 'Αστακοί! Ζωντανοὶ ἀστακοί!»

Παρατήρησα ὅτι αἱ φωναὶ αὐταὶ τῶν πλανοδίων πωλητῶν ἀντηχοῦν συνήθως κατὰ Παρασκευήν. Διότι τὴν ἡμέραν αὐτὴν καταπλέει τὸ ἀτμόπλοιον ἀπὸ τὴν Σκυρον. Εἶναι δὲ ἡ Σκυρος ἡ κατ' ἐξοχὴν ἀστακοφόρος νῆσος.

Ἰσως νὰ ὑπῆρχε κανεὶς μῦθος τῆς ἀρχαιότητος, λησμονηθεὶς πλέον, ὁ ὁποῖος θὰ ἔλεγεν ὅτι ὁ Κίμων, καθυποτάξας ποτὲ τὴν νῆσον ὑπὸ τὴν ἀθηναϊκὴν κυριαρχίαν, ἐπνίξεν ὅλους τοὺς ἀρχαίους τῆς νήσου κατοίκους—τοὺς ἀγρίους Δόλοπας—ἐνόπλους παραδοθέντας, καὶ αὐτοὶ εἶναι οἱ σύγχρονοι ἀστακοί. Καὶ ἐξακολουθεῖ ὁ μῦθος. Ἐκεῖθεν διεδόθη τὸ ὀστρακόδερμον τοῦτο καὶ σκληρὸν καὶ τόσον ἀκριβὸν γένος εἰς ὅλας τὰς Σποράδας, εἰς ὅλας τὰς νήσους τοῦ Ἀρχιπελάγους καὶ εἰς τὰ λοιπὰ τῆς Ἑλλάδος παράλια.

Ἄλλ' εἰς τὴν Σκυρον ἡ ἄγρα τῶν ἀστακῶν εἶναι πλουσιωτάτη. Εἰς τὴν παράμερον ἐκείνην θάλασσαν τῆς μοναχικῆς νήσου διαιτῶνται χιλιάδες χιλιάδων ἀστακῶν. Γίνεται δὲ ὡς ἐξῆς ἡ ἀλιεία των:

3. Οἱ ἄλιεῖς ἔχουν ἐκεῖ ἐπίτηδες δίκτυα δι' ἄστα-
κούς μὲ μεγάλας ὀπὰς, διὰ τῶν ὁποίων συλλαμβάνον-
ται τὰ θαυμάσια αὐτὰ θαλασσινὰ εὐκολώτατα, ὅταν
ἐξέρχωνται εἰς βοσκὴν. Τὰ δὲ ὄπλα τῶν ἐκεῖνα, τὰ
πολλὰ καὶ δεινὰ, οἱ γαμφοὶ ὄνυχες καὶ αἱ ἄλλαι ἄκανθαι
τοῦ θώρακος τῶν, χρησιμεύουν μόνον εἰς τὴν ἀσφαλε-
στέραν σύλληψιν τῶν. Τοὺς αἰχμαλώτους τῶν αὐτοὺς
τοὺς μεταφέρουν οἱ ἄλιεῖς καὶ τοὺς ρίπτουν εἰς θαλασ-
σίας μάνδρας, τὰς ὁποίας ἐπίτηδες ἔχουν εἰς τοὺς πλέον
ἡσυχούς ὄρμους τῆς νήσου, ἵνα διατηρῶνται ζωντανοὶ
μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ ἀτμοπλοίου. Καὶ τότε τοὺς
τοποθετοῦν μὲ προσοχὴν ἐντὸς καλὰθων μεγάλων, τοὺς
ὁποίους σκεπάζουν διὰ κλώνων σχοίνων ἢ ἄλλων χαμο-
κλάδων.

“Οσοὶ τῶν ἀλιέων δὲν ἔχουν μάνδρας, κρεμοῦν
εἰς τὴν θάλασσαν αὐτοὺς τοὺς καλὰθους, τοὺς ἐτοιμούς
πρὸς ἐξαγωγήν, μέχρι τοῦ κατάπλου τοῦ ἀτμοπλοίου.

4. Περιεργότατον εἶναι τὸ θέαμα, ὅταν ἐντὸς τῆς
θαλασσίου μάνδρας, ὅπου κρατοῦνται λυτοὶ οἱ αἰχμά-
λωτοι ἄστακοί, εἰσχωρήσῃ κανεὶς ὀκτάπους.

Ὁ ὀκτάπους εἶναι ὁ φοβερώτερος ἐχθρὸς τῶν ἄστα-
κῶν. Αὐτὸς ὁ πάνοπλος, ὁ ἔχων τόσον βαρύτατον ὄπλι-
σμόν, ὁ ἔχων θώρακα ἰσχυρότατον, μὲ ἀναριθμήτους
ἀκάνθας ἐστιγμένον, καταλαμβάνεται ἀμέσως ὑπὸ ἀνεξ-
ηγήτου φόβου πρὸ τοῦ μαλακοῦ καὶ ἀόπλου ὀκτάποδος.
Κάμνει βιασιότατος κινήσεις ἐντὸς τῆς θαλασσίου μάν-
δρας. Ἀναταράσσει τὸ ὕδωρ, κινεῖ ἀπηλπισμένος τοὺς
πελωρίους ἐκείνους μύστακάς του καὶ κινεῖ ἀστρα-
πιαίως τὴν τόσον δεινῶς θωρακισμένην οὐρὰν του. Τόσα
δὲ ἄλματα αἰφνίδια κάμνει ἐντὸς τοῦ ὕδατος, ὥστε

ἐπὶ τέλους διὰ ζωηροτάτων τιναγμῶν ἐκτινάσσεται.
ἔξω εἰς τὴν ξηράν, ὅπως σωθῇ ὁ δυστυχὴς στρατάρχης!
Διότι ὁ εἰσχωρήσας εἰς τὴν μάνδραν φοβερὸς ἐκεῖνος
ἐχθρὸς του, μὲ τὴν πλαδαράν κατσούλαν του, μὲ τὴν
ὡς ζύμην μαλακὴν σάρκα του, ἔχει τὴν ἐπιτηδειότητα
νὰ περισφίγγῃ τὸν δυστυχῆ ἄστακὸν μὲ τοὺς πλοκάμους
του καὶ νὰ τὸν φονεύῃ.

Ἄλξ. Μωραϊτίδης.

§ 7. Οἱ νεκροθάπται τῶν ἀγρίων ζώων.

1. Εἰς τὰς πολὺ θερμὰς χώρας, αἱ ὁποῖαι εἶναι
μακρὰν ἡμῶν, δὲν ὑπάρχουν πολλοὶ ἄνθρωποι. Ὑπάρ-
χουν ὅμως πολλὰ ἄγρια ζῷα. Ἐκεῖ ζοῦν εἰς τὰ δάση
ἐλέφαντες τόσον ὑψηλοί, ὅσον ἐν δωμάτιον, κάμηλοι
πολὺ μεγαλύτεραι τῶν ταύρων, ἔλαφοι καὶ δορκάδες
ἀναρίθμητοι καὶ ἐντὸς τῶν λιμνῶν καὶ τῶν ποταμῶν
ἰσχυροὶ κροκόδειλοι.

Ἐὰν ἀποθάνῃ ἐν τοιοῦτον ζῷον, δὲν ὑπάρχει κα-
νεὶς νὰ τὸ θάψῃ. Ἐκ τῆς σήψεως θὰ ἐδηλητηριάζετο ὁ
πέριξ αὐτοῦ καὶ τὰ ἄλλα ζῷα θὰ προσεβάλλοντο ἀπὸ
θανατηφόρους ἀσθενείας. Ὁ πάνσοφος ὅμως Δημιουργὸς
ἔχει τάξει ἐκεῖ νεκροθάπτας, οἱ ὁποῖοι θάπτουν τὰ πτώ-
ματα, καὶ προλαμβάνεται τὸ κακόν.

2. Ὁ πρῶτος τοιοῦτος νεκροθάπτης εἶναι μεγαλύ-
τερος τοῦ κυνός, ἔχει φαιὸν χρῶμα, καὶ ὀνομάζε-
ται ὕαϊνα. Αὕτη ὁσφραίνεται μακρόθεν τὰ θνη-

Ἀνδρέαδου Ἀναγνώστ. Καθαρευούσης Ε' τάξ.

σιμαῖα καὶ σπεύδει ἐκεῖ. Τρώγει μὲ μεγάλην εὐχα-
ρίστησιν καὶ μὲ μεγάλην λαιμαργίαν τὰς σαπισμέ-
νας σάρκας. Καὶ αὐτὰ τὰ ὀστᾶ θραύει διὰ τῶν ἰσχυ-
ροτάτων ὀδόντων της καὶ τὰ καταπίνει. Εὐχαριστεῖται
εἰς τὴν τοιαύτην τροφήν, ὅπως ἡμεῖς εἰς τὸ ψητὸν ἄρνιον
καὶ τὰ γλυκίσματα!

Γαῖνα.

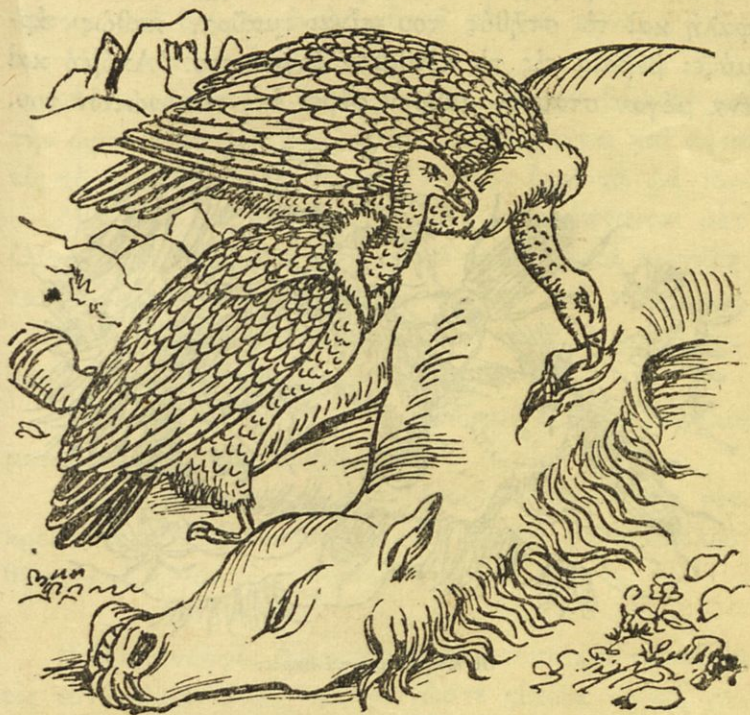
3. Ὁ δεύτερος νεκροθάπτης εἶναι ὁ γύψ, ὅστις
εἶναι κατὰ τὸ μέγεθος ἴσος μὲ Ἰνδιάνον. Ὁ μακρὸς
ἄτριχος λαιμὸς καὶ ἡ γυμνὴ κεφαλὴ του προσδίδουν
εἰς αὐτὸν ὄψιν ἀηδῆ. Οὗτος πετᾷ κάμνων μεγάλους
κύκλους πολὺ ὑψηλὰ καὶ ἀπὸ τὰ ὕψη παρατηρεῖ τοὺς
λειμῶνας.

Μόλις παρατηρήσῃ θνησιμαῖόν τι, ὡς ἀστραπὴ
πετᾷ κάτω ἐπ' αὐτοῦ. Μάλιστα δὲ παρακολουθεῖ τὰ
ἀσθενικὰ ζῶα καὶ περιμένει, πότε θὰ πέσουν κάτω
νεκρά.

Τοιουτοτρόπως ἡ ὕαινα καὶ ὁ γύψ δὲν ἀφήνουν
ἄταφα τὰ ζῶα καὶ τὸν ἀέρα νὰ μολυνθῇ ἀπὸ τὰς
ἀναθυμιάσεις τῆς σήψεως αὐτῶν.

Εἰς τὴν πατρίδα μας νεκροθάπται τῶν ἀγρίων ζώων

εἶναι ἐκτὸς τοῦ γυπὸς καὶ οἱ κόρακες. Καλὸν ὅμως
θὰ ᾔτο τὰ μεγάλα ζῷα, ὅταν ἀποθνήσκουν, νὰ τὰ θά-
πτωμεν εἰς τοὺς ἀγρούς μας, διὰ νὰ μεταβάλλωνται
εἰς λίπασμα, τὸ ὁποῖον εἶναι πολὺ χρήσιμον εἰς τὰ
φυτά.

Γυφες ἐπὶ πτώματος ἵππου.

4. Ἀλλὰ ποῖος θάπτει τοὺς βατράχους, τοὺς πον-
τικούς, τοὺς ἀσπάλακας καὶ τὰ τοιαῦτα μικρὰ ζῷα;
Καὶ τὰ πτώματα αὐτῶν εἶνε ἱκανὰ νὰ μολύνουν τὸν
ἀέρα. Ὑπάρχουν καὶ δι' αὐτοὺς νεκροθάπται. Ἰδίως
εἶναι εἷς καθαρίσκος, ὀλίγον μικρότερος τῆς μηλο-
λόνθης ἀσχολεῖται πάντοτε εἰς τὸ νὰ θάπτῃ. Διὰ

τοῦτο λέγεται καὶ νεκροθάπτης ἢ νεκροφόρος.

Μόλις ἀποθάνῃ ἐν καιρῷ θέρους ποντικός τις, ἀμέσως ἀκούεται ὁ βόμβος τῶν νεκροφόρων.

Ὁ νεκροφόρος εἶναι φαῖος τὸ χρῶμα. Ἡ κεφαλή καὶ τὸ στῆθος του εἶναι μαῦρα, καθὼς ἀρμόζει βέβαια εἰς τὸ πένθιμον ἔργον του. Ἀκόμη καὶ ἓνα μέγαν σταυρὸν μαῦρον φέρει ἐπὶ τῶν νώτων του.

Οἱ νεκροφόροι κἀνθαροί.

Ἐντὸς ὀλίγου συναθροίζονται περὶ τὸν νεκρὸν τοῦ ποντικοῦ ἀρκετοὶ νεκροθάπται.

Ἀμέσως τότε ἀρχίζουν νὰ σκάπτουν μὲ τοὺς ἐξ πόδας των καὶ ιδίως μὲ τοὺς ἐμπροσθίους, οἱ ὅποιοι εἶναι βραχεῖς καὶ πλατεῖς ὡς πτυάρια. Σκάπτουν κάτωθεν τοῦ πτώματος, ἕως ὅτου βαθμηδὸν βυθισθῇ τοῦτο εἰς ἀρκετὸν βάθος.

5. Ἐὰν κρεμάσωμεν ἐν πτώμα ποντικοῦ ἐπὶ ράβδου καὶ ἐμπήξωμεν αὐτὴν εἰς τὸ ἔδαφος, δὲν θὰ μείνῃ ἄταφος ὁ ποντικός οὗτος. Οἱ νεκροθάπται ἀνασκαλίζουσιν τὸ ἔδαφος, ὅπου εἶναι ἐμπεπηγμένη ἡ ράβδος, μέχρις ὅτου καταπέσῃ. Ἀφοῦ δὲ ἐντελῶς βυθίσουν τὸ πτώμα, ἔρπουσιν καὶ θέτουσιν ἐντὸς αὐτοῦ τὰ ῥά των.

Ἡ ἐργασία ἐτελείωσεν.

Αἱ κρεατόμυιαι τότε μὲ τὸν ἰσχυρὸν βόμβον καὶ τὴν ὠραίαν μεταλλικὴν λάμπιν των ἔρχονται καὶ αὐταὶ εἰς τὸ θαμμένον πτώμα καὶ ἐνθέτουσιν ἐκεῖ τὰ ῥά των.

Ἐκ τῶν μικρῶν τούτων ῥῶν ἐκκολάπτονται μετ' ὀλίγας ἡμέρας λευκαὶ κάμπαι, αἱ ὁποῖαι μετὰ μεγάλης λαιμαργίας κατατρώγουσιν τὰς σάρκας τοῦ πτώματος.

Ἐντὸς ὀλίγου δὲν μένει ἄλλο τι παρὰ τὸ ἀπεξηραμμένον δέρμα καὶ τὰ περιφαγωμένα ὅσῃ.

Τότε ἔρπουσιν αἱ κάμπαι, εἰσδύουσιν εἰς τὴν γῆν καὶ μεταβάλλονται εἰς χρυσαλλίδας.

Ἐξ αὐτῶν τὸ ἐπόμενον ἔτος θὰ προέλθουν νέαι κρεατόμυιαι καὶ νεκροφόροι, αἱ ὁποῖαι θὰ ἐξακολουθήσουν τὸ ἔργον τῶν γονέων των.

6. Ὁ πάνσοφος Δημιουργὸς ἐτακτοποίησε τὰ πάντα εἰς τὸν κόσμον κατὰ τρόπον, ὥστε τίποτε νὰ μὴ χάνεται. Ὁ νεκρὸς ποντικός ἐξοδεύεται, διὰ νὰ παραχθοῦν κρεατόμυιαι καὶ νεκροθάπται, καὶ οὗτοι πάλιν διὰ νὰ χρησιμεύσουν ὡς τροφή εἰς πολλὰ πτηνά.

Ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ

§ 9. Ἡ βασίλισσα τῶν μελισσῶν.

1. Ἡ βασίλισσα ἢ μήτηρ μέλισσα διακρίνεται τῶν ἄλλων μελισσῶν, διότι ἔχει μακρότερον τὸ σῶμα καὶ σχετικῶς κοντὰ τὰ πτερὰ, ὥστε ὅλον τὸ ὀπίσω μέρος τῆς κοιλίας μένει ἀσκέπαστον. Εἶναι ἀκόμη περισσότερον κιτρινωπὴ τῶν ἐργατίδων καὶ εἰς τὴν ἥλιον φαίνεται, ὡσάν χρυσωμένη. Ἐὰν ἴδῃ κανεῖς διὰ πρώτην φοράν βασίλισσαν, ἡμπορεῖ νὰ τὴν ἐκλάβῃ μικρὰν σφήκα, διότι ἔχει πολλὴν ὁμοιότητα.*

Αἱ κινήσεις τῆς βασιλίσσης εἶναι συνήθως βραδεῖαι καὶ ἐπιβλητικαί, ὡσάν νὰ ἐννοῇ ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ ἀρχόν-

κηφήν

βασίλισσα

ἐργάτις

τισσα τῆς κυψέλης. Ἐὰν ὅμως τύχῃ ἀνάγκη, τότε γίνεται ἔξαφνα πολὺ ζωηρὰ καὶ εὐκίνητος.

2. Πᾶσαι αἱ ἄλλαι μέλισσαι τῆς κυψέλης φέρονται μὲ στοργὴν καὶ σεβασμὸν πρὸς τὴν βασίλισσαν. Προθυμοποιῶνται ποῖα πρώτη νὰ παραμερίσῃ διὰ νὰ τῆς ἀφήσῃ τόπον εἰς τὰς κηρήθρας, ποῖα νὰ τὴν θωπεύσῃ μὲ τὰ κέρατά της, ποῖα νὰ τῆς προσφέρῃ τροφήν.

Ἄνευ βασιλίσσης τὸ μελίσιον δὲν δύναται νὰ διατηρηθῇ, ἀλλὰ σκορπίζεται καὶ χάνεται. Αἱ μέλισσαι ἐννοοῦν τοῦτο καὶ ἅμα χάσουν τὴν ἀγαπημένην μη-

τέρα των, φανερώνουν με τρόπον πολύ ζωηρόν τὴν λύπην, τὴν ταραχὴν καὶ τὴν ἀπελπισίαν των.

Γυρίζουν ἐπάνω καὶ κάτω, ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, καὶ τὴν ζητοῦν παντοῦ με παραπονετικὸν βοῦϊσμα τῶν πτερῶν. Εἷς μελισσοκόμος λέγει ὅτι αἱ φωναὶ αὐταὶ ἀδύνατον εἶναι νὰ μὴ συγκινήσουν ἄνθρωπον, ἀνατρέφοντα με ἀγάπην μελίσσας. Γνωρίζονται δὲ τόσον εὐκολα καὶ διαφέρουν τόσον ἀπὸ τὰς φωνὰς τῆς χαρᾶς καὶ τῆς εὐτυχίας τῶν μελισσῶν, ὅσον διαφέρει ὁ θρῆνος παιδίου ἀρρώστου ἀπὸ τὰ χαρωπὰ παιδικὰ τραγούδια.

3. Ἡ βασίλισσα ἔχει κέντρον καὶ μάλιστα μεγαλύτερον ἀπὸ τὴν ἐργάτιδα καὶ φαρμακερόν, ἀλλ' εἶναι λοξὸν καὶ ὄχι τόσον δυνατόν, ὥστε νὰ τρυπᾷ καὶ σκληρὰ ἀντικείμενα.

Ἐὰν εἰπῇ κανεὶς τοῦτο εἰς ἀπλοῖκόν μελισσοτρόφον, θὰ τὸν κάμῃ νὰ γελάσῃ, διότι ἔχει πλήρη πεποίθισιν ὅτι ἡ βασίλισσα δὲν ἔχει κέντρον.

Τὴν πεποίθισιν αὐτὴν σχηματίζουν οἱ μελισσοκόμοι δικαίως, ἀφοῦ ἐγγίζουσιν με τὰς χεῖράς των, ὡσάκισ τύχη ἀνάγκη, τὰς βασίλισσας τῶν μελισσῶν, χωρὶς νὰ κεντρωθοῦν.

Καὶ οὔτε θὰ κεντρωθῇ τις ποτέ, ὅσον καὶ ἂν τὴν σφίξῃ με τὰ δάκτυλά του καὶ ἂν τὴν βασανίσῃ, ἀκόμη καὶ ἂν τῆς κόψῃ τοὺς πόδας καὶ τὰ πτερὰ. Καὶ ὅμως ἡ βασίλισσα ἔχει κέντρον. Ἐχει, ἀλλὰ δὲν ἠξεύρει ἡ δὲν δύναται νὰ τὸ μεταχειρισθῇ ὡς ὄπλον, εἰμὴ μόνον εἰς μίαν περίστασιν, ὡσάκισ πρόκειται νὰ κτυπήσῃ ἄλλην βασίλισσαν.

4. Μέσα εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν κυψέλην δύο βα-

σίλισσαι δὲν δύνανται νὰ ζήσουν καὶ ἅμα τύχη νὰ συναντηθοῦν, ὁρμᾷ ἢ μία ἐναντίον τῆς ἄλλης καὶ ἀρχίζει ἀγὼν φοβερός, ὁ ὁποῖος τελειώνει μὲ τὸν θάνατον τῆς ὀλιγώτερον δυνατῆς ἢ τῆς ὀλιγώτερον πονηρᾶς βασιλίσσης.

Εἰς τὰς μονομαχίας αὐτὰς συμβαίνει κάτι πολὺ περίεργον. Αἱ δύο βασίλισσαι ἀρπάζονται μὲ τοὺς ἐμπροσθίους πόδας, σφίγγονται στῆθος μὲ στῆθος καὶ προσπαθοῦν ἢ μία νὰ κεντρώσῃ τὴν ἄλλην εἰς τὸ κάτω μέρος τῆς κοιλίας. Ἀλλὰ μόλις προβάλλουν τὰ φαρμακερὰ κέντρα, ἀφήνονται καὶ ἀπομακρύνονται πρὸς τὰ ὀπίσω· ἔπειτα ὁρμοῦν καὶ συμπλέκονται. Τοῦτο ἐπαναλαμβάνεται, ἕως ὅτου εὖρη ἢ μία κατάλληλον στιγμήν, καθ' ἣν ἡ ἀντίπαλός της εἶναι ἀπροφύλακτος. Τότε ὁρμᾷ ἑξαφνα, τὴν κτυπᾷ μὲ τὸ κέντρον καὶ τὴν θανατώνει. Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ἢ μία ἐκ τῶν βασιλισσῶν θὰ ζήσῃ καὶ τὸ μελίσσιον δὲν μένει ὀρφανόν, ἐνῶ, ἂν ἐκτυπῶντο καὶ αἱ δύο κατὰ τὴν ὥραν τῆς συμπλοκῆς, θὰ ἔμενε χωρὶς βασίλισσαν καὶ θὰ ἐχάνετο. "Ο,τι λοιπὸν γίνεται δὲν εἶναι οὔτε τυχαῖον οὔτε ἀσήμαντον γεγονός, ἀλλ' ἐν ἐκ τῶν πολλῶν δειγμάτων, τὰ ὁποῖα φανερῶνουν τὴν θείαν πρόνοιαν διὰ τὴν συντήρησιν τῶν πλασμάτων της.

5. Κάποτε συμβαίνει νὰ εὑρεθοῦν δύο βασίλισσαι, εἰς τὴν αὐτὴν κυψέλην, ἀλλὰ τοῦτο εἶναι σπάνιον καὶ ἐξαιρετικόν. Ὅσάκις τύχη τοιοῦτόν τι, σημαίνει ὅτι ἢ μία ἐκ τῶν βασιλισσῶν εἶναι γραῖα καὶ ἄγονος, ἐπομένως ἄχρηστος εἰς τὴν κυψέλην, ὅχι πλέον βασίλισσα, ἀλλ' εἶδος βασιλομήτορος.

Ὅπωςδὴποτε ἢ ἀνώμαλος αὐτὴ κατάστασις δὲν

δύναται νὰ διατηρηθῇ ἐπὶ πολὺν καιρόν, καὶ ἂν ἡ μία βασίλισσα δὲν φονεύσῃ τὴν ἄλλην, αἱ ἐργάτιδες θὰ ἐκτελέσουν τὴν θανατικὴν ἀπόφασιν, ἡ ὁποία πηγάζει ἐξ αὐτοῦ τοῦ πολιτεύματος τοῦ κράτους των, πολιτεύματος μοναρχικοῦ μὲ ἓνα μόνον ἀνώτατον ἄρχοντα.

Αἱ ἐργάτιδες, ὅταν θέλουν νὰ θανατώσουν βασίλισσαν, τὴν συλλαμβάνουν εἰς μίαν γωνίαν τῆς κυψέλης, ὅπου τὴν σφίγγουν μαζευμένοι πολλοὶ γύρω της, καὶ δὲν τὴν ἀφήνουν οὔτε νὰ κινηθῇ οὔτε νὰ φάγῃ. Ἀποθνήσκει λοιπὸν ἀπὸ τὴν νηστείαν ἢ ἀπὸ ἀσφυξίαν καὶ τὸ πτώμα της σύρεται ἔξω τῆς κυψέλης.

Γ. Δροσίνης

§ 9. Ὁ τρυγητός.

Καλῶς μᾶς ἦλθες, Αὔγουστε,
μὲ τὰ γλυκὰ σου δῶρα,
τοῦ τρυγητοῦ ἡ ὥρα
μᾶς κράζει· τί χαρά!
Λυγίζονται τὰ κλήματα,
χλωρὰ καὶ φουντωμένα,
σταφύλια φορτωμένα
καὶ φύλλα δροσερά.

Ἐλᾶτε, ξεκρεμάσατε,
ἀγαπητὰ παιδάκια,
αὐτὰ τὰ καλαθάκια,
ποὺ κρέμονται ἐκεῖ.

Νὰ πᾶμε νὰ τρυγήσωμε
εἰς τοῦ παπποῦ τ' ἀμπέλι
γλυκὸ γλυκὸ σὰν μέλι
σταφύλι ροζακί.

Τρύγος πρόσχαρα προβαίνει,
ἐορτάζει ἡ οἰκουμένη,
ἡ φλογέρα ἡχολογᾷ.
Τὸ φθινόπωρο βοτίζει
χορευτῆς πανηγυρίζει
καὶ τ' ἀμπέλια του τρυγᾷ.

Ἄθ. Χρηστόπουλος

§ 11. Ὁ Μπάρρης.

1. Ἡ Ἑλβετία εἶνε χώρα τῆς Εὐρώπης. Ἐχει ὄρη πολὺ ὑψηλά. Ὅταν ἡμεῖς ἐδῶ τὸ θέρος ἔχωμεν μεγάλην ζέσθην καὶ μόλις δυνάμεθα νὰ ὑποφέρωμεν καὶ τὰ ἐλαφρότερα ἐνδύματα, τὰ ὄρη ταῦτα καλύπτονται ἀκόμη ὑπὸ παχείας χιόνος. Εἰς τὰ ὄρη ταῦτα κατὰ τὸ φθινόπωρον καὶ τὸν χειμῶνα συμβαίνουν φοβεραὶ καταγίδες· πίπτει χιὼν πυκνοτάτη καὶ καλύπτει τὰς ὁδοὺς καὶ τὰ μονοπάτια αὐτῶν.

Ἐν τῶν ὁρέων τούτων εἶναι καὶ ὁ ἅγιος Βερνάρδος. Διὰ τοῦ ὄρους τούτου φέρει ὁδός, ἣτις συνδέει τὴν ὠραίαν Ἰταλίαν μετὰ τῆς ὀρεινῆς Ἑλβετίας. Ἡ ὁδὸς αὕτη εἶνε στενὴ, δύσβατος καὶ πολὺ ἐπικίνδυνος. Κατὰ τὸν χειμῶνα μάλιστα συμβαίνουν ἐκεῖ συχνάκις μεγάλα δυστυ-

χήματα. Πολλοὶ ὁδοιπόροι καταχώνονται ὑπὸ τῶν χιόνων καὶ δὲν ἐπαναβλέπουν τοὺς οἰκείους των. "Ὅπως δὲ παρέχεται ἄσυλον εἰς τὸν κατάκοπον καὶ κινδυνεύοντα ὁδοιπόρον, εὐσεβὴς τις μοναχός, ὀνομαζόμενος Βερνάρδος, ἰδρυσεν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους τούτου μοναστήριον, εἰς τὸ ὁποῖον οἱ ὁδοιπόροι εὐρίσκουν ἀσφαλὲς καταφύγιον καὶ μεγάλην περιποίησιν.

2. Τώρα μένουν ἐκεῖ δέκα ἕως δώδεκα εὐσεβεῖς μοναχοί, τῶν ὁποίων ἡ μόνη ἀσχολία εἶνε νὰ φιλοξενοῦν δωρεάν τοὺς ξένους καὶ νὰ περιποιῶνται αὐτούς. "Ὅταν συμβαίνουν καταιγίδες καὶ πίπτῃ χιὼν, ἡ δὲ ὀμίχλη καθιστᾷ τὴν ὁδὸν λίαν ἐπικίνδυνον, πολλοὶ ὁδοιπόροι ἀποπλανῶνται τῆς ὁδοῦ ἢ καταχώνονται ὑπὸ τῶν χιόνων καὶ κινδυνεύουν νὰ ἀποθάνουν. Τότε οἱ μοναχοὶ καταγίνονται εἰς τὴν ἀναζήτησιν καὶ σωτηρίαν αὐτῶν. Εἰς τὴν φιλάνθρωπον ταύτην ἐργασίαν ὑποβοηθοῦν αὐτοὺς σκύλοι μεγάλῳσωμοι, κιτρινωποί, δυνατοὶ καὶ ἐξυπνότατοι.*

Οἱ μοναχοί, ὅταν ἴδουν τὸν καιρὸν πολὺ κακόν, προσκαλοῦν τοὺς σκύλους τούτους, κρεμοῦν ἐκ τοῦ λαιμοῦ των ἓν καλάθιον, θέτουν ἐντὸς αὐτοῦ ψωμί, κρέας καὶ φιάλην μὲ οἶνον ἢ οἶνόνπνευμα καὶ τοὺς ἐξαποστέλλουν εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ εἰς τὸ μονοπάτια, τὰ ἐσκεπασμένα ὑπὸ τῶν χιόνων. Οἱ σκύλοι ἐννοοῦν περὶ τίνος πρόκειται καὶ ἀμέσως διευθύνονται καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις, ὅπου εἶνε δυνατὸν νὰ εὔρουν ὁδοιπόρον. "Αν εὔρουν τινὰ καταχωθέντα ὑπὸ τῶν χιόνων, προσπαθοῦν νὰ τὸν ἐκθάψουν. "Αν δὲν κατορθώσουν τοῦτο, ἔρχονται τρέχοντες εἰς τὸ μοναστήριον καὶ δηλοῦν εἰς τοὺς μοναχοὺς μὲ γαυγίσματα καὶ μὲ διάφορα

ἄλλα σημεῖα ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ τρέξουν, διὰ νὰ σώσουν ἀνθρώπους, ἐν κινδύνῳ εὕρισκομένους. Τότε οἱ μοναχοὶ τρέχουν κατόπιν τῶν σκύλων των καὶ διὰ μέσου τῆς χιόνος φθάνουν εἰς τὸν τόπον τοῦ κινδύνου. Πολλάκις προφθάνουν καὶ σώζουν τοὺς κινδυνεύοντας.

3. Εἰς τῶν ἰσχυροτάτων καὶ νοημονεστάτων τούτων σκύλων τοῦ ἁγίου Βερνάρδου ὠνομάζετο Μπάρρης.

Ἐπὶ δώδεκα ἔτη ἐξετέλει τὴν ὑπηρεσίαν του ταύτην προθυμότερον καὶ τοῦ νοημονεστάτου ἀνθρώπου. "Ολοι, ἀκόμη καὶ τὰ μικρότερα παιδιὰ τῶν πλησίον χωρίων, ἐγνώριζον τὸν Μπάρρη. Τὸν ἠγάπων δὲ πολὺ, διότι εἶχε διασώσει τὴν ζωὴν πολλῶν ἀνθρώπων τῶν μερῶν ἐκείνων, οἱ ὅποιοι εἴτε εἶχον χάσει τὸν δρόμον εἴτε ἡμιθανεῖς ἔκειντο ἐντὸς τῆς χιόνος.

Μόλις τὰ νέφη ἐκάλυπτον τὸν οὐρανὸν καὶ ἡ ὁμίχλη καθίστα τὴν ὁδὸν ἐπικίνδυνον ἢ ἐπῆρχετο σφοδρὸς χιονοστρόβιλος, ὁ Μπάρρης ἐγίνετο ἀνήσυχος. Ἐτρεχεν ἐπάνω κάτω, ἐγαύγιζεν, ἔσυρεν ἐκ τῶν ἐνδυμάτων τοὺς μοναχοὺς καὶ διὰ παντὸς τρόπου τοὺς ἠνάγκαζε νὰ ἐξαρτήσουν ἐκ τοῦ λαιμοῦ του καλάθιον καὶ νὰ τὸν ἐξαποστείλουν πρὸς ἀναζήτησιν κινδυνευόντων δυστυχῶν.

4. Ἡμέραν τινὰ ἐνέσκηψε σφοδρὰ θύελλα, τοιοῦτον δὲ σκότος ἔγινεν, ὥστε ἦτο ἀνάγκη καὶ κατ'αὐτὴν τὴν μεσημβρίαν νὰ ἀνάψουν φῶς εἰς τὸ μοναστήριον. Οἱ μοναχοὶ κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἐλυποῦντο ν' ἀφήσουν τοὺς σκύλους των, νὰ ἐξέλθουν ἐκ τοῦ μοναστηρίου. Ἄλλ' ὁ Μπάρρης ἦτο ἀδύνατον νὰ κρατηθῇ. Ἦναγ-

κάσθησαν λοιπὸν νὰ τὸν ἐφοδιάσουν μὲ τὸ καλὰθιὸν τοῦ καὶ νὰ τὸν ἀφήσουν.

Ὁ καιρὸς ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν ἐχειροτέρευνε, ἡ θύ-
ελλα ἐμυκᾶτο ἰσχυροτάτῃ, ἡ δὲ χιὼν ἐπιπτεν ὅλον ἐν
πυκνοτέρα καὶ μακρόθεν ἠκούετο ὁ φοβερὸς κρότος
κατακυλιομένων χιονοστιβάδων.

«Κρῦμα! ὁ Μπάρρης μας ἐχάθη» εἶπον μετὰ θλί-
ψεως οἱ μοναχοί. Ἀλλὰ δὲν εἶχον ἀκόμη τελειώσει
τὸν λόγον, ὅτε αἰφνης ὁ κῶδων τοῦ μοναστηρίου κτυ-
πᾷ ὅλοι τρέχουν πρὸς τὴν θύραν, καὶ τί βλέπουν!
Τὸν Μπάρρην φέροντα ἐπὶ τῶν νώτων τοῦ ἐν μικρὸν
παιδίον, χιονισμένον, ἀλλὰ θερμὸν εἰσέτι. Εἶχε τὸ κακό-
μοιρον τὰς δύο μικρὰς χεῖράς του περὶ τὸν λαιμὸν τοῦ
ζώου συνδεδεμένας καὶ ἐφαίνετο ναρκωμένον.

Ὁ Μπάρρης, μόλις ἔφερε τὸ διασωθὲν παιδίον
εἰς τοὺς μοναχοὺς καὶ εἶδεν ὅτι ἦτο ἐξησφαλισμένον
πλέον, ἀρχίζει νὰ κινεῖται ἐκάνω κάτω, νὰ ὑλακτῇ καὶ νὰ
σύρῃ αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ἐνδυμάτων. Ἐν γένει ἔκαμνεν ὅ,τι
ἔκαμνε πάντοτε, ὁσάκις ἤθελε νὰ δώσῃ εἰς τοὺς κυρίους
τοῦ νὰ ἐννοήσουν ὅτι πρέπει νὰ σπεύσουν, ἵνα σώσουν
δυστυχῇ τινὰ κινδυνεύοντα. Οἱ μοναχοὶ ἐνόησαν ὅτι
κάτι συμβαίνει, καὶ ἀμέσως ἔτρεξαν κατόπιν τοῦ.

Πολὺ διάστημα ἔτρεξαν ἐντὸς τῆς βαθείας χιόνος,
ὅτε αἰφνης ὁ Μπάρρης σταματᾷ. Πλησιάζουν τότε
οἱ μοναχοὶ καὶ εὐρίσκουν τὴν μητέρα τοῦ παιδίου σχεδὸν
θαμμένην ἐντὸς τῆς χιόνος καὶ μόλις ἀναπνέουσιν.
Πάραυτα τὴν ἐκθάπτουν καὶ τὴν φέρουν εἰς τὸ μοναστή-
ριον λιπόθυμον καὶ σχεδὸν νεκράν. Οἱ μοναχοὶ ἐνόμισαν
ὅτι εἶνε ἀδύνατον νὰ σωθῇ. Περιεποιήθησαν ὅμως αὐτὴν
πολὺ καὶ μετὰ πολλὴν ὥραν συνῆλθε. «Ζῇ τὸ τέκνον μου;»
ἠρώτησε, μόλις ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς. Καὶ ἀφοῦ ἔμα-

θεν ὅτι ζῇ, ἐδόξασε τὸν Θεόν, ἠὺχαρίστησε τοὺς μοναχοὺς καὶ ἡσύχασεν.

5. Ἡ δυστυχὴς ἤθελε νὰ μεταβῇ πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν γονέων της, οἵτινες κατῴκουν εἰς τὸ ἄλλο μέρος τοῦ ὄρους. Ὅταν ἐξεκίνησεν ἐκ τοῦ χωρίου της, ὁ καιρὸς ἦτο πολὺ καλός, ἀλλ' ὅτε ἔφθασεν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους, τὴν κατέλαβε πυκνοτάτη χιών. Ἀγωνίζεται, προσπαθεῖ νὰ προχωρήσῃ, ἀλλὰ ματαίως ἡ χιών ἦτο πυκνοτάτη καὶ ἐβυθίζετο ἀνὰ πᾶν βῆμα περισσότερον. Ἀπηλπισμένη ἐσταμάτησε καὶ περιέμενε τὸν θάνατον, ὅτε αἰφνης ἀκούει τὰ γαυγίσματα τοῦ Μπάρρη καὶ μετὰ μίαν στιγμὴν τὸν βλέπει ἔμπροσθέν της.

Ὁ Μπάρρης ἔσειε τὸ καλάθιον, ἵνα ἐννοήσῃ ἡ γυνὴ ὅτι ἔπρεπε νὰ φάγῃ ὀλίγον καὶ νὰ πῖν καὶ αὐτὴ καὶ τὸ παιδίον της ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἦσαν ἐντὸς αὐτοῦ. Μετὰ ταῦτα, ἀφοῦ εἶδεν ὅτι ἀνεζωογονήθησαν ὀλίγον διὰ τῆς τροφῆς καὶ τοῦ ποτοῦ, πίπτει κατὰ γῆς, ἵνα θέσῃ τὸ παιδίον της ἡ μήτηρ ἐπάνω του.

Ἡ μήτηρ θέτει τὸ τέκνον της ἐπὶ τῶν νώτων τοῦ σκύλου καὶ συνδέει τοὺς βραχίονάς του περὶ τὸν λαιμὸν αὐτοῦ. Ὁ Μπάρρης, ἔχων τὸ πολύτιμον τοῦτο φορτίον, προχωρεῖ ταχέως καὶ φθάνει εἰς εἰς τὸ μοναστήριον.

Ἡ μήτηρ κατηυχαριστήθη ὅτι τὸ παιδίον της ἐσώθη· ἔπειτα ἐπεχείρησε καὶ αὐτὴ νὰ κινηθῇ πρὸς τὰ ἐμπρὸς κατόπιν τοῦ παιδίου, ἀλλ' ἦτο ἀδύνατον καὶ ἐσταμάτησε πάλιν ἐντὸς τῶν χιόνων. Μετ' ὀλίγον τὸ ψῦχος κατέβαλεν αὐτὴν καὶ ἀπεναρκώθη. Εἰς τοιαύτην κατάστασιν τὴν εὔρον οἱ μοναχοί, σπεύσαντες πρὸς σωτηρίαν της.

6. Τεσσαράκοντα ἀνθρώπους ἔσωσε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ Μπάρρης. Ἐπειτα ἐγήρασε καὶ ἐξησθένησεν. Οἱ ἀγαθοὶ μοναχοὶ τὸν περιεποιήθησαν μέχρι τοῦ θανάτου του, ὅσον ἠδύναντο περισσότερον. Καὶ ὅταν ἀπέθανε τὸν ἐκλαυσαν, ὡσάν νὰ ᾔτο ἄνθρωπος. Ὑστερον τὸν ἐταρίχευσαν καὶ τὸν κατέθεσαν εἰς τὸ μουσεῖον τῆς πλησίον πόλεως, ὅπου μέχρι σήμερον δύναται ὁ ἐπισκεπτόμενος τὴν πόλιν τῆς Ἑλβετίας Βέρνην νὰ τὸν ἴδῃ μὲ τὸ καλάθιον εἰς τὸν λαϊμόν. Οἱ δὲ κάτοικοι τῆς Βέρνης ἀνήγειραν κενοτάφιον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔθηκαν πλάκα μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς· «Οἱ κάτοικοι τῆς Βέρνης ἐξ εὐγνωμοσύνης εἰς τὸν Μπάρρη, ὅστις ἔσωσε τὴν ζωὴν τεσσαράκοντα ἀνθρώπων».

Ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ

§ 12. Ὁ Ἄθως.

Κρυσταλλωμένε Ἄθωνα! τὸ ὕψος σου θαυμάζω,
καὶ βλέπων σε τὴν δεξιὰν τοῦ Πλάστου του δοξάζω.
Τὸ φῶς λαμβάνει τοῦρανοῦ ἢ κορυφῇ του πρώτη,
καὶ εἰς τοῦ Ἄδου φθάνουσιν οἱ πόδες σου τὰ σκότῃ.

Διάδημ' ἀδαμάντινον τὴν κορυφὴν σου στέφει,
τὰ δάση ἔχεις ζώνην σου καὶ κόμην σου τὰ νέφη·
ἢ ἀστραπὴ τὸ βλέμμα σου, ὁ χεῖμαρρος φωνή σου
καὶ ὁ ἀνεμοστρόβιλος ἢ βροντερὰ πνοή σου.

Καθὼς ὁ πρῶτος ἄνθρωπος τῆς φύσεως ἀρχαῖος
σὺ πρῶτος ἔλαβες ζωὴν, καὶ θέλεις τελευταῖος
προσφέρει τὸν αὐχένα σου στὸν αἰμοβόρον χρόνον.
Νὰ τρέχη βλέπεις ὑπὸ σὲ ἡ κόνις τῶν αἰώνων.

Κατακλυσμὸς δὲν ἔλousse τὸ μέγα μέτωπόν σου.
Ἀσπάζεται ἡ θάλασσα τὰς ἄκρας τῶν ποδῶν σου.
ὦ φύσις! τόσα τέκνα σου, χωρὶς ψυχὴν κι αἰσθήσεις
αἰῶνας ζῶσι, καθὼς σύ, ὦ αἰωνία φύσις!

Παν. Σοῦτσος

§ 12. Μία επίσκεψις εἰς μεταλλωρυχεῖον.

1. Διατηρῶ ἀκόμη ζωηράν τὴν ἐντύπωσιν, τὴν
ὁποῖαν μοὶ ἐπροξένησεν ἡ πρώτη εἰς τὸ μεταλλωρυ-
χεῖον τοῦ Λαυρείου ἐπίσκεψίς μου.

Ἐντὸς τοῦ κατερχομένου κλωβοῦ εἰσῆλθον μὲ τὸν
ὁδηγόν μου, ἀφοῦ δὲ ἐδόθη τὸ σημεῖον εἰς τὸν μηχανο-
δηγόν, ἤρχισεν ἡ κατάβασις.

Πρέπει νὰ σημειώσω ἐδῶ ὅτι, ὡσάκις ἀντὶ μεταλ-
λευμάτων εὐρίσκονται εἰς τὸν κλωβὸν ἄνθρωποι, ἡ
μηχανὴ κινεῖται βραδέως. Ὅμως ἡ πρώτη ἐντύπωσις
τῆς ἐκκινήσεώς μας ὑπῆρξε δι' ἐμὲ πολὺ ἰσχυρά· μοὶ
ἐφάνη ὅτι τὸ ἔδαφος ἔφευγε κάτω ἀπὸ τοὺς πόδας μου.
Συγχρόνως ὑγρὸν ψῦχος ἤρχισε νὰ γίνεται αἰσθητὸν
καὶ εἰς τὴν ἡσυχον κατολίσθησιν τοῦ κλωβοῦ εὐκρινῶς
ν' ἀκούεται ὁ κρότος τοῦ νεροῦ, τὸ ὁποῖον ἔσταζε ἀπὸ
τὰ κάθυγρα καὶ γλοιώδη τοιχώματα τοῦ φρέατος.

2. Προτοῦ ἀκόμη συνηθίσω εἰς τὸ περιβάλλον αὐτό, ἀντελήφθην ὅτι ἡ κάθοδός μας ἔληξεν, ὁ κλωβὸς ἐστάθη καὶ ὁ ὀδηγός μου μὲ ἐκάλεσε νὰ τὸν ἀκολουθήσω. Εὐρέθημεν εἰς τὸ ἀνοιγμα μιᾶς ὀριζοντίου στοᾶς, πλατυνομένης κάπως εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο. Δέκα περίπου βαγόνια πλήρη εὐρίσκοντο ἑτοιμα. Μόλις δὲ ἐκεῖ ἀπεβιβάσθημεν, δύο ἐργάται εἰσήγαγον ἓν βαγόνιον εἰς τὸν κλωβόν, ἔδωσαν διὰ σχοινίου τὸ σύνθημα τῆς ἐκκινήσεως εἰς τὸν μηχανοδηγὸν τοῦ στομίου καὶ ἀπεμακρύνθημεν. Ὁ κλωβὸς ἐξεκίνησεν ἀμέσως, ἡμεῖς δὲ εἰσεχωρήσαμεν εἰς τὸ μεταλλεῖον. Διετρέξαμεν κατ' ἀρχὰς στοᾶν ἐπιμήκη, πλάτους ἑνὸς καὶ ἡμίσεος περίπου μέτρου καὶ ὕψους δύο. Σκότος καὶ περιβάλλον ὑγρόν. Κρατεῖ ὁ καθεὶς μας τὸν φανὸν του, μικρὸν σιδηροῦν λύχνον ἐλαίου, μόλις φωτίζοντα 2—3 μέτρα ἔμπρός μας.

Καθ' ὅλον τὸ μῆκος ἡ στοᾶ (γαλαρία) εἶναι ἐστρωμένη μὲ σιδηροδρομικὴν γραμμὴν ἡμίσεος μέτρου πλάτους, συχνὰ δὲ διακόπτεται ὑπὸ ἄλλων στοῶν καθετοῦ διευθύνσεως, ἐπίσης σιδηροστρωμένων. Ποῦ διευθύνονται αὐταὶ αἱ κάθετοι στοαί, τῶν ὁποίων μόλις βλέπομεν τὴν ἀρχὴν μέσα εἰς τὸ ἀδιαπέραστον ἐκεῖνο σκότος, δὲν γνωρίζομεν.

Ἀπὸ διαστήματος εἰς διάστημα ἡ στοᾶ εἶναι τειχισμένη εἰς τὴν μίαν ἢ καὶ εἰς δύο πλευράς της. Ἄλλοῦ πάλιν εἶναι ἐπενδυμένη μὲ χονδροὺς κορμούς δένδρων· τὸ πέτρωμα εἰς τὰ μέρη αὐτὰ δὲν παρουσιάζει ἀρκετὴν στερεότητα, ἐπιβάλλει δὲ προφυλακτικὰ μέτρα. X

3. Τέλος φθάνομεν εἰς τὸ μεταλλεῖον, εἰς τὸ «νταμάρι». Ἐμπρός μας ἀνοίγεται ἓν κενόν, ὅμοιον μὲ σπή-
 Ανδρέαδου Ἀναγνώστης, Καθηγητὴν ἐν τῇ Β' τῇ Ε' τοῦ Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς 7

λαιον. Τέσσαρες ἢ πέντε ἐργάται εὐρίσκονται εἰς αὐτό· ἐτοιμάζουν φουρνέλλα· μολονότι δὲ οἱ ὀφθαλμοί μου εἶναι συνηθισμένοι πλέονεῖς τὸ σκότος, μόλις τοὺς διακρίνω.

Ὑπάρχουν καὶ φουρνέλλα τελειωμένα, αὐτὰ θὰ γεμισθοῦν μὲ ἐκρηκτικὴν ὕλην, ἅμα ἀνοιχθοῦν καὶ τὰ ἄλλα, καὶ ὅλα ὁμοῦ θὰ ἀναφθοῦν εἰς τὸ τέλος τῆς ὀκταώρου ἐργασίας· αὐτὸς εἶναι ὁ κανονισμός.

Τὸ ἐξορυσσόμενον μετάλλευμα εἶναι γαληνίτης (γαλένα), μετάλλευμα μολύβδου ἀργυρούχου, ἔχον λάμψιν ἐντελῶς μεταλλικὴν. Εἰς τὸ ἡμίφως τῶν λυχνιῶν τοῦ μεταλλείου ἡ ἐξ αὐτοῦ ἐντύπωσις εἶναι ζωηροτάτη. Τὸ μεταλλεῖον ἔχει μορφήν θυλακίων ἐντὸς τοῦ μαρμάρου. Αὐτό, τὸ ὅποῖον βλέπομεν, ἔχει διαστάσεις μεγάλας. Ἡ ἐκμετάλλευσίς του ἤρχισεν ἐκ τῶν κάτω, τὸ κενὸν ἐπληρώθη δι' ἀχρήστων ὕλικῶν καὶ τώρα ἡ ἐξδρυξις γίνεται εἰς τὰ ὑψηλότερα μέρη.

4. Ἀφήνομεν τὴν ἐργασίαν αὐτὴν μετ' ὀλίγον καί, ἀνερχόμενοι στοᾶν κεκλιμένην, φθάνομεν εἰς ἄλλην, ὁμοίαν περίπου. Ἐδῶ ἐξορύσσεται καλαμῖνα, μετάλλευμα ψευδαργύρου.

Εἶναι δὲ ὁ ἀερισμὸς ἐδῶ ἀτελής, ἡ ἀτμόσφαιρα χλιαρῶς ἀσφυκτικὴ. Δύο μόνον ἐργάται ἐργάζονται εἰς χῶρον περιορισμένον ἔχουν καὶ οἱ δύο γυμνὸν τὸ σῶμα, φοροῦν δὲ μόνον, ὅ,τι εἶναι ἀπαραίτητον. Ὑγρασία, ὁσμὴ μούχλας καὶ ἀπόπνοια ἰδρώτος ἀνθρωπίνου ἀναμιγνύονται μὲ τὴν καπνισμένην δυσσομίαν τῶν ἐλαϊολύχνων καὶ κάμνουν τὴν διαμονὴν πολὺ δυσάρεστον.

Ὀλίγον ἔπειτα συναντῶμεν ἄλλην ἐργασίαν καλαμίνης. Κατεργόμεθα ἐν ἰσχυρῶν σχεδὸν φρέαρ, μὲ τρεῖς

ἀλλεπαλλήλους ζυλίνας κλίμακας (ἀνεμόσκαλες). Εἰς ἐργάτης μόνος εὐρίσκεται ἐδῶ, χωμένος ἑκατὸν καὶ πλέον μέτρα ὑπὸ τὴν γῆν.

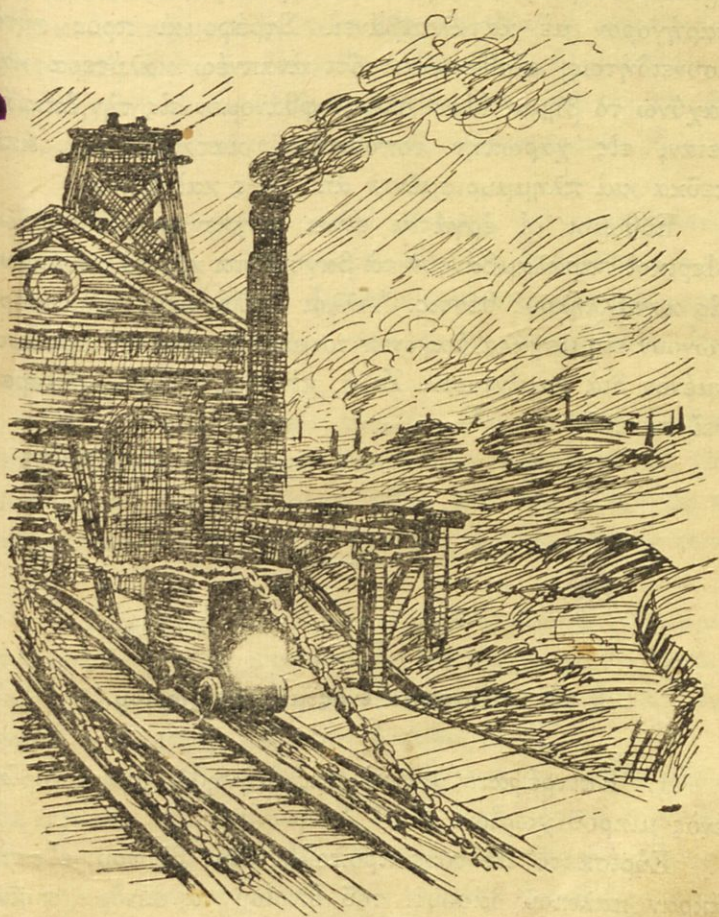
Διερχόμεθα ἀκολουθῶς μίαν ζώνην ἐργασίας τῶν ἀρχαίων. Μεγάλα κενὰ μένουں ἕως σήμερον ὡς μία τρανὴ ἀπόδειξις τῆς ἀναπτύξεως, τὴν ὁποίαν ἔλαβον ἄλλοτε αἱ μεταλλικαὶ ἐργασίαι εἰς τὸ Λαύρειον. Περί-εργον δὲ καὶ ἄξιον σημειώσεως εἶναι, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι "Ἕλληνες δὲν ἐγνώριζον τὸν ψευδάργυρον, μολονότι πλουσιώτατα μεταλλεύματά του καὶ ἄφθονα ἀπαντῶσι πᾶραπλευρῶς εἰς τὰ μολυβδοῦχα.

5. Ἀνερχόμεθα πάλιν εἰς στοὰς ὀριζοντίας καί, ἐνῶ προχωροῦμεν κρατοῦντες εἰς τὰς χεῖρας τὰς λυχνίας, ἀκούομεν αἰφνης θόρυβον δαιμονιώδη, κάτι ὡσάν νὰ κατακρημνίζωνται εἰς τὰ τάρτατα μέταλλα καὶ λίθοι. Σταματῶ κάπως φοβισμένος, ὁ δὲ ὀδηγός μου με πληροφορεῖ ὅτι ἔρχεται τραῖνον καὶ πρέπει νὰ παραμερίσωμεν. Στεκόμεθα πράγματι εἰς ἓν πλατύτερον μέρος τῆς στοᾶς καὶ περιμένωμεν ὁ θόρυβος γίνεται ὁλονέν μεγαλύτερος. Ἀπὸ τὸ σκοτεινὸν βάθος τῆς γαλαρίας φαίνεται αἰφνης ἐν φῶς κινούμενον, διακρίνομεν μετ' ὀλίγον τὸ σῶμα ἑνὸς ἀνθρώπου καὶ ὀπισθέν του σῶμα ζώου. Ὀκτῶ βαγόνια ἀκολουθοῦν συρόμενα ὑπὸ ρωμαλέου ἵππου, προηγεῖται δὲ ὁ ἐργάτης. Ἐκ τοῦ κυλίσματος τῶν τροχῶν καὶ τοῦ τινάγματος τῶν μεταλλικῶν βαγονίων, ὁ θόρυβος γίνεται τρομερός. Τὸ τραῖνον περνᾷ, ἐπὶ πολὺν δὲ χρόνον ἀκούομεν τὴν βοήν του. Καὶ ἐξακολουθοῦμεν τὴν πορείαν μας, ἀνερχόμενοι στοὰς κεκλιμένας.

6. Συναντῶμεν μίαν μικράν διακλάδωσιν τῆς στοᾶς· ὁ ὁδηγός μου μὲ προσκαλεῖ νὰ εἰσέλθω εἰς αὐτήν· εὐρίσκομαι δέ, χωρὶς καθόλου νὰ τὸ περιμένω, ἐντὸς εὐρυχώρου δωματίου, τὸ ὁποῖον χρησιμεύει ὡς στάβλος. Ὁ στάβλος χωρεῖ δώδεκα ἵππους καὶ ἡμιόνους. Ὅλα χρησιμεύουν διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν βαγονίων, μένουν δὲ διαρκῶς κάτω εἰς τὸ μεταλλεῖον. Δύο ἢ τρεῖς φορές τὸ ἔτος ἐξάγονται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν. Ὑπάρχουν δὲ ἀκόμη δύο ἄλλοι στάβλοι ὑπόγειοι. Ἀλλ' ἰδοὺ ἄλλος κρότος προσβάλλει τώρα τὴν ἀκοήν μας! κάτι ὡσὰν κρότος πυροβόλου· ἀκολουθεῖ μετ' ὀλίγον ἄλλος καὶ ἄλλος, ὁκτὼ κατὰ σειράν. Ὁμολογῶ, ὅτι μὲ ἀνησυχίαν φέρω τὸ βλέμμα πρὸς τὴν ἑροφὴν καὶ μὲ ἀγωνίαν μοῦ περνᾷ πρὸς στιγμὴν ἡ ἰδέα, ὅτι δὲν εἶναι ἴσως, ὅσον πρέπει στερεά. Εἶναι πλέον τέλος τῆς ὀκταώρου ἐργασίας καὶ ἀνάπτονται τὰ φουρνέλλα· εὐρίσκόμεθα πλησίον τῆς ἐκμεταλλεύσεως μολυβδόχων. Πλησιάζομεν, εὐρίσκομεν τοὺς ἐργάτας εἰς μίαν πλαγινὴν στοάν, εἰς τὴν ὁποίαν κατέφυγον διὰ νὰ προφυλαχθοῦν ἀπὸ τὴν ἔκρηξιν τῶν φουρνέλλων.

• Εἰσερχόμεθα ὁμοῦ εἰς τὴν ἐργασίαν, διὰ νὰ ἴδωμεν, ἂν τὰ φουρνέλλα «ἐδούλεψαν καλὰ». Καπνὸς πυκνὸς ἔχει ἀναδοθῇ ἀπὸ τὰς ἐκρηκτικὰς ὕλας καὶ σχεδὸν δὲν βλέπομεν ὁ εἷς τὸν ἄλλον· τὸ φῶς τῶν λυχνιῶν μόλις διαπερᾷ τὴν νεφελῶδη ἀτμόσφαιραν. Πλησιάζομεν τὰ μέρη, εἰς τὰ ὁποῖα ἔχουν ἐκραγῇ τὰ φουρνέλλα· φαίνεται ἀκόμη ἡ θέσις των, ὅλων ὅμως τὸ πέτρωμα πέριξ εἶναι κομμένον ἢ ραγισμένον. Οἱ ἐργάται—οἱ ἄλλοι, ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι θὰ ἀντικαταστήσουν τοὺς ἕως τώρα ἐργασθέντας—θὰ ἀρχίσουν νὰ ἐξάγουν τὰ ἀπεσχισμένα τεμάχια, θὰ τὰ φορτώσουν εἰς τὰ βαγονέττα καὶ θὰ

ἀρχίσουν νὰ ἀνοίγουν νέα φουρνέλλα· ὅταν δὲ τελειώσουν καὶ αὐτοὶ τὴν δεκάωρον ἐργασίαν των, θὰ βάλουν φωτιά.

Βαγόνια πλήρη μεταλλεύματος, ἐξερχόμενα ἐκ μεταλλωρυχείου.

7. Διατρέχουмен ἄλλας πάλιν στοάς, πότε ὀρίζον-
τίας καὶ πότε κεκλιμένας, καὶ αἴφνης βλέπομεν ἐμπρὸς
μας ἀπεριγράπτως γλυκὺ καὶ ὥραϊον τὸ φῶς τῆς ἡμέρας,

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἑκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ἀσθενῶς εἰσδύον εἰς τὰ καταχθόνια. Φαίνεται χυμένον ἐπάνω εἰς τοὺς μαύρους βράχους τῶν στοῶν, ὡς ἀνὰ χρυσάφι ὑγρόν, καὶ πρὶν ἀντιληφθῶ τί εἶναι, αἰσθηματικὸν παρήγορον μὲ καταλαμβάνει. Στρέφομαι πρὸς αὐτὸ ἀσυνειδήτως, αἰσθάνομαι ὅτι ἀναπνέω καλύτερα καὶ ταχύνω τὸ βῆμα. Μετ' ὀλίγον φθάνομεν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, εἰς χαρωπὴν τοποθεσίαν, καταπράσινον ἀπὸ πεῦκα καὶ πλημμυρισμένην ἀπὸ φῶς καὶ ἥλιον.

Εὐθυμοὶ οἱ ἐργάται εἶναι συγκεντρωμένοι ἐδῶ. Μερικοὶ παραλαμβάνουν τὰ βαγονέττα καὶ τὰ κενώνουν εἰς καταλλήλους θέσεις. Ἄλλοι διαλέγουν, ἄλλοι φορτώνουν εἰς μεγάλα βαγόνια τὸ μετάλλευμα, τὸ προσωρισμένον διὰ καμίνευσιν. Ζωή, κίνησις, θόρυβος ἐπικρατεῖ παντοῦ.

I. Δοανίδης

§ 13. Ἡ ἱστορία ἐνὸς μικροῦ χωρίου.

1. Ἐπιτρέψατέ μοι νὰ σᾶς διηγηθῶ τὴν ἱστορίαν ἐνὸς μικροῦ χωρίου.

Εὐρίσκετο εἰς τοὺς πρόποδας ἐνὸς βουνοῦ, εἰς τὴν ἄκραν παλαιοῦ δάσους, τοῦ ὁποίου τὰ δένδρα πυκνὰ πυκνὰ καὶ συμμαζευμένα ἐσκέπαζον τοὺς βράχους, τὰ ρεύματα καὶ τὰς κοιλότητας τοῦ ὄρους καὶ ἀνήρχοντο ὑψηλὰ μέχρι τῆς κορυφῆς. Ἐφαίνετο, ὡς ἀνὰ νὰ εὐρίσκετο περιμαζευμένον μέσα εἰς θωπευτικὴν καὶ φιλόστοργον ἀγκάλην, οἱ δὲ μικροὶ καὶ λευκοὶ οἰ-

κίσκοι του, προβάλλοντες ἀνὰ μέσον τῶν παχυσκίων δένδρων, ἀπετέλουν ἀληθῶς μαγευτικὸν θέαμα.

Κατὰ τὸ θέρος τὸ φιλόστοργον δάσος ἐμετρίαζε τὴν καυστικὴν πνοὴν τῶν ἀνέμων. Καὶ ἡ κατάξηρος γῆ τῶν πέριξ ἀγρῶν ἐδροσίζετο ἐκ τῶν ἀφθόνων ὑδάτων τῶν πηγῶν, τὰ ὅποια ἀκούραστα ἔρρεον ἀπὸ τὰς προεξοχὰς καὶ τοὺς βράχους τοῦ δενδροσκεπασμένου ὄρους.

2. Ἦσαν εὐτυχεῖς τότε οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου ἐκεῖνου. Ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ ἐνόμιζες ὅτι ἐβασίλευεν ἐκεῖ. Αἱ ἐσοδεῖαι τῶν ἦσαν ἀφθονοί, καὶ σπανίως ὑπέφερον ἀπὸ καυστικοῦ ἀνέμου, ἀκόμη δὲ σπανιώτερον ἀπὸ ξηρασίαν.

Ἡ ὑγεία ἐβασίλευε παντοῦ. Τὰ παιδιά ζωηρὰ καὶ ροδοκόκκινα ἔκαμνον εὐχάριστον ἐντύπωσιν εἰς τὸν ἐπισκέπτῃν διὰ τὸ εὐχαρί ἦθος καὶ τὴν ζωηρότητα, συγχρόνως δὲ καὶ διὰ τὴν ἡμερότητα τῶν τρόπων τῶν.

3. Παρεκτὸς τοῦ καλοῦ δημοδιδασκάλου τοῦ χωρίου, ὡς θαυμάσιος παιδαγωγὸς ἐπενήργει καὶ τὰ δάσος. Καὶ ἡ θαυμαστὴ πέριξ φύσις ἐνέπνεεν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν χωρικῶν τὸ σέβας πρὸς τὸν Δημιουργόν.

Ἀληθῶς ὅποῖος μέγας παιδαγωγὸς τὸ δάσος! Πῶς ἐξημερώνει τὸν ἄνθρωπον! Πῶς ἐπιβάλλεται διὰ τῆς μεγαλοπρεπειᾶς του! Τὸ δένδρον εἶναι τὸ ἀλάνθαστον τοῦ πολιτισμοῦ μέτρον. Ὅπου τὸ βλέπετε νὰ ὑψώνεται περιποιημένον καὶ θαλερόν, ἐκεῖ ἀκμάζει ἡ ἡμερότης καὶ ἡ ἀγάπη. Ὅπου μαῦραι, γεροντικαὶ καὶ ρυτιδωμένοι προβάλλουν αἱ ράχεις τῶν βουνῶν μὲ βράχους ὀξεῖς καὶ γυμνοὺς ἀπὸ τὸν πράσινον πέπλον τῶν δασῶν, ἐκεῖ βασιλεύει ἡ ἀγριότης καὶ ἡ ἐρήμωσις.

4. Ἄν ποτε διὰ τοῦ σιδηροδρόμου διατρέξετε τὴν Εὐρώπην καὶ ἀπὸ τῆς Δύσεως ἔλθετε εἰς τὴν Ἀνατολήν, δύνασθε μὲ ἐν ἀπλοῦν βλέμμα ἀπὸ τὴν θυρίδα τῆς σιδηροδρομικῆς ἀμάξης νὰ σχηματίσετε ἀμέσως ἐκ τῆς καταστάσεως καὶ μόνης τῶν δενδροφυτειῶν ἰδέαν τοῦ πολιτισμοῦ τῶν χωρῶν, τὰς ὁποίας διέρχεσθε.

Τὸ γλυκὺ καὶ πράσινον τῶν δένδρων χρῶμα εἶναι τοῦ πολιτισμοῦ τὸ χρῶμα. Τὸ μαῦρον, τὸ σκοτεινὸν χρῶμα τῶν γυμνῶν βράχων, εἶναι τὸ ἔμβλημα τῆς ἐρημώσεως καὶ τῆς ἐγκαταλείψεως. Παντοῦ, ὁπόθεν ἐξέλιπε τὸ δένδρον, ἐκλείπει καὶ ὁ ἄνθρωπος.

Εἰς τὰς ἀχανεῖς ἐκτάσεις τῆς Ἀσίας, ἐκεῖ ὅπου ὁ πολιτισμὸς ἐγεννήθη, ὅπου τόσα ἔθνη ἤκμασαν, ὅπου πυκνότητος πληθυσμὸς ἔζη ἄλλοτε εὐημερῶν, σήμερον θὰ ἀπαντήσετε τελείαν ἐρήμωσιν. Καὶ ἡ ἐπιστήμη μᾶς λέγει ὅτι ἡ ἐρήμωσις προῆλθεν ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον ἀπὸ τὴν καταστροφὴν τῶν ἀπεράντων δασῶν, τὰ ὁποῖα ἐκάλυπτον ἐκεῖ ἄλλοτε τὰ ὄρη καὶ τὰς πεδιάδας.

5. Ἄλλ' ἄς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ χωρίον μας.

Ἄν κατὰ τὸ θέρος, χάρις εἰς τὸ πολύτιμον δάσος, γλυκεῖα ἐπεκράτει δρόσος καὶ ἄφθονα παντοῦ ἔρρεον ὕδατα, κατὰ τὸν χειμῶνα τὸ ψῦχος ἐμετριάζετο. Οἱ παγεροὶ ἄνεμοι ἔχانون τὴν ὀρμητικότητά των, διότι εὐρισκον ἐμπόδιον τοὺς κορμούς τῶν δένδρων, καὶ τὰ νερά τῶν βροχῶν διεσκορπίζοντο εἰς μυρίας λεπτὰς διακλαδώσεις καὶ ἀπερροφῶντο ὑπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς· αὕτη δὲ ἀποτελουμένη ἀπὸ ἡμισαπημένους λεπτοὺς κλάδους καὶ ἀπὸ φύλλα, ἐνήργει ὡς ἀληθὴς σπόγγος.

Οἱ εὐτυχεῖς κάτοικοι τοῦ χωρίου διόλου δὲν ἐφο-

βοῦντο τὸν σκληρὸν χαιρετισμὸν τοῦ βορρᾶ. Τὸ εὐεργετικὸν δάσος χάρις εἰς τ' ἄφθονα ὕδατα, διὰ τῶν ὁποίων ἐποτίζοντο οἱ ἄγροί των, χάρις εἰς τὴν προφύλαξιν τῶν ἐσοδειῶν των ἀπὸ βιαίους ἀνέμους καὶ ὀρμητικοὺς χειμάρρους, τοὺς καθίστα καὶ ἀρκετὰ πλουσίους, ὥστε νὰ φοροῦν κατάλληλα χειμερινὰ ἐνδύματα. Χάρις δὲ εἰς τὰ ξηρὰ ξύλα καὶ τοὺς χονδρούς καταπίπτοντας κλάδους, ἐπέτρεπε νὰ διαθέτουν ἄφθονα καυσόξυλα καὶ νὰ θερμαίνωνται κατὰ τὴν ψυχρὰν τοῦ χειμῶνος ἐποχὴν.

6. Ἀποφρὰς ὅμως ἡμέρα ἀνέτειλε διὰ τὸ δυστυχὲς χωρίον. Ἦλθαν πρωῒαν τινὰ μερικοὶ ἀνθρακοποιοὶ καὶ ἐθάμβωσαν τοὺς χωρικοὺς μὲ τὰς γενναίας των προσφορὰς καὶ τοὺς ἐδελέασαν μὲ τὰ κέρδη, τὰ ὅποια θὰ ἐπραγματοποιούν, ἐὰν τὸ δάσος ἐκεῖνο, τὸ κατὰ τὰ λεγόμενά των ἄχρηστον, τὸ ἀδίκως καταλαμβάνον τόσους ἄγρους, ἐκόπτετο καὶ μετεμορφώνετο εἰς κάρβουνα.

Καὶ ἀφῆκαν οἱ χωρικοὶ νὰ σφαγιασθῇ ὁ προστάτης των. Ὁ μαγικὸς πράσινος πέπλος, ὁ ὅποιος ἐκάλυπτεν ὅλας τὰς ἀσχημίας τοῦ ὄρους, ἀνεσύρθη καὶ ἐξηφανίσθη. Καὶ τὴν ὠραίαν καὶ τὴν συνεχῇ, τὴν καταπράσινον καὶ θάλλουσαν ἐπιφάνειαν, διεδέχθη ἡ γεροντικὴ ὄψις τοῦ βουνοῦ μὲ τὰς ρυτίδας καὶ σχισμάς της, μὲ τὰς φάραγγας καὶ τοὺς βράχους της.

7. Δυστυχῶς τὸ κακούργημα δὲν ἀφέθη ἡμιτελές. Ἐὰν τοῦλάχιστον ἀπηγόρευον τὴν βοσκὴν εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ κοπέντος δάσους, τὰ κολοβωθέντα δένδρα θὰ ἠϋξανον καὶ πάλιν, θὰ ἐθωπεύοντο ἀπὸ τὸ γλυκὺ τοῦ

ἡλίου φῶς καὶ τὸ ἀπαλὸν τῆς αὔρας φύσημα. Ἄλλ' ἡ βάρβαρος καταστροφή ἔπρεπε νὰ συντελεσθῇ. Ἀφέθησαν αἶγες καὶ πρόβατα, καὶ μόλις ἀνεφαίνετο ὁ τρυφερὸς βλαστός, ἀμέσως κατετρώγετο ὑπὸ τῶν ἀδηφάγων ζώων.

Καὶ ἐκεῖ ὅπου ἄλλοτε μὲ σφρίγος καὶ δύναμιν ἀνεπτύσσετο ζωὴ καὶ βλάστησις, μετὰ εἴκοσιν ἔτη ἐβασίλευον ἐρήμωσις καὶ καταστροφή. Τὰ ὕδατα τῶν βροχῶν ὀρμητικῶς ἐκυλίνοντο ἤδη ἐπὶ τῶν ράχεων τοῦ βουνοῦ καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐξέπλυνον τὸ λεπτὸν στρῶμα τῆς φυτικῆς γῆς, τὸ ὁποῖον ἐκάλυπτε τὴν πετρώδη ἐπιφάνειαν τοῦ ὄρους. Καὶ οὕτως ἐγυμνώθησαν ἐντελῶς οἱ βράχοι καὶ πᾶσα ἐλπίς βλαστήσεως ἐξέλιπε. Τὰ ὕδατα, τὰ ὁποῖα ἄλλοτε ἀπερροφῶντο ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τοῦ δάσους καὶ συνηθροίζοντο εἰς ὑπογείους ρωγμὰς καὶ δεξαμενὰς καὶ ἀπ' ἐκεῖ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐξεχύνοντο διὰ μυρίων πηγῶν παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ βουνοῦ, σήμερον τρέχουν ἐπάνω εἰς τὴν ἀδιαπέραστον ἐπιφάνειαν τοῦ βράχου κατέρχονται ὀρμητικῶς καὶ σχηματίζοντα χειμάρρους καὶ ξηροποτάμους, παρασύρουν λίθους χονδρούς καὶ ἀνασκάπτουν τοὺς κάτω ἀγρούς καὶ τοὺς σκεπάζουν μὲ χαλίγια, τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν πορείαν των συμπαρασύρουν.

Τὰς εὐεργετικὰς λοιπὸν πηγὰς διεδέχθησαν οἱ χεῖμαρροι. Τὴν εὐχάριστον καὶ δροσερὰν τοῦ ἔαρος αὔραν διεδέχθη καυστικὸς λίβας. Τὸν χειμῶνα ὁ ὀρμητικὸς καὶ παγερὸς βορρᾶς δὲν μετριάζεται πλέον ἀπὸ τὸ ἀδιαπέραστον προτείχισμα χιλιάδων χονδρῶν κορμῶν. Τὰ πρὸς θέρμανσιν ξύλα λείπουν, καὶ ὁ κάτοικος τοῦ χωρίου μας πεινᾷ καὶ κρυώνει. Μετενόησαν οἱ δυστυχεῖς καὶ ἐκλαυσαν, ἀλλ' ἦτο πλέον ἀργά.

Στερηθέντες τῶν ἀφθόνων πηγῶν των, καιόμενοι κατὰ τὸ θέρος ἀπὸ τὴν τρομερὰν θερμότητα, τὴν ὁποίαν ἐξαπέστελλον οἱ πυρακτωμένοι γυμνοὶ βράχοι τοῦ βουνοῦ, παγώνοντες κυριολεκτικῶς τὸν χειμῶνα καὶ πνιγόμενοι ἀπὸ τὰ νερὰ τῶν ὀρμητικῶν χειμάρρων, ἐνόησαν πολὺ ἄργα ὅτι τὸ δένδρον εἶναι ὁ φιλόστοργος οἰκονόμος, ὁ ἐναποθηκεύων ἐν πολὺτιμον διὰ τὸν ἄνθρωπον κεφάλαιον, τὸ ὕδωρ, καὶ ἀποδίδων αὐτὸ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὅτι ἐπίσης εἶναι ὁ θαυμάσιος παιδαγωγός, ἐξημερώνων τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν, ὁ μαλάσων τὸν χαρακτῆρα καὶ ἐξευγενίζων τὸ ἦθος καὶ ὁ θαυμασιώτερος μετρίαστὴς τῆς πνιγηρᾶς θερμότητος καὶ τοῦ παγεροῦ ψυχους καθὼς καὶ τὸ δραστηριώτερον ἀντιφάρμακον ἐναντίον τῶν μολυσμάτων.

Γ. Γρηγοριάδης

§ 14. Χειμῶν.

Ἐφύσησε πάλιν βορρᾶς μὲ θυμὸν
καὶ γέρων' μᾶς ἦλθε ψυχρὸς ὁ χειμῶν.
Τὰ ἡδόνι τὴν φύσιν ὥς πρὶν δὲν ὕμνεϊ,
ἀστόλιστος μένει ἡ γῆ καὶ γυμνή.

Κελάδημ' ἀφήνει ὁ κόραξ τραχύ,
ὁ βράχος μὲ πένθος κρὰ-κρὰ ἀντηχεῖ.
τὰ ἄνθη, τὰ φύλλα, πεσμένα στὴ γῆ,
ὦχρὰ τὰ σκεπάζει φθορὰ καὶ σιγή.

Παντοῦ ἔρημία, παντοῦ σιωπή,
ἢ φύσις κοιμᾶται, ὠχρά, σκυθρωπή.

Ἄχ. Παράσχος

§ 15. Χειμῶν.

Τὰ νέφη ἀπλοῦνται,
μὲ βίαν ὠθοῦνται,
ἀγέρας μουγκρίζει
καὶ δένδρα κλονίζει
μ' ἀγρίαν φωνήν!

Τὴν φύσιν νεκρώνει
καὶ φρίκην ἀπλώνει
παντοῦ ὁ χειμῶνας
ποῦ σπεῖρει χιόνας
ἐπάνω στὴν γῆν.

Παγώνει ἡ κρήνη
καὶ ὕδωρ δὲν χύνει
οἱ λόφοι, οἱ βράχοι
ὑφοῦνται μονάχοι
μὲ χιόνια πυκνά!

Πουλιὰ μονωμένα
πετοῦν φοβισμένα,
τάρνι τὸ καῦμένο,
στὴ μάντρα κλεισμένο
κρυώνει, πεινᾷ!

Ἡμέρα θλιμμένη
τὸ φῶς της πηγαίνει
μὲ τάχος νὰ χύσῃ
καὶ μέσα νὰ κλείσῃ
εἰς σκότος βαθύ.

Πλὴν τρέχει ὁ χρόνος
ἄκνύραστος μόνος
καὶ μ' ἄνθη ἐν τέλει
ἢ ἄνοιξις μέλλει
εὐώδης νάρθη.

Γ. Δ. Θ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ἀρχαία ἑλλην. ζωή.

§ 1. Ἀνέκδοτα περὶ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου.

1. "Όταν ὁ Μ. Ἀλέξανδρος ἦτο μικρὸν παιδίον καὶ ἔβλεπε τὰ κατορθώματα τοῦ πατρὸς του, ἀντὶ νὰ χαίρῃ, ἔλεγε πρὸς τοὺς συντρόφους του: «Εἰς ἐμὲ δὲν θ' ἀφήσῃ τίποτε ὁ πατήρ μου νὰ πράξω». "Όταν δὲ οἱ φίλοι του εἶπον πρὸς αὐτόν: «Ἄλλ' ὅ,τι ἀποκτᾷ ὁ πατήρ σου διὰ σέ τὸ ἀποκτᾷ». «Τί τὸ ὄφελος» ἀπεκρίθη «ἐὰν ἔχω μὲν πολλά, δὲν πράξω δὲ ἐγὼ τίποτε;», >

2. Ἐπειδὴ ἦτο πολὺ εὐκίνητος καὶ ἐπιτήδειος εἰς τὸ τρέξιμον, ὁ πατήρ του τὸν παρώτρυνε νὰ λάβῃ μέρος εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας. «Τότε μόνον θὰ ἡγωνιζόμεν» ἀπεκρίθη «ἐὰν εἶχον βασιλεῖς ἀνταγωνιστάς».

< 3. "Όταν βραδύτερον, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς του, ἔγινε βασιλεὺς καὶ ἤτοιμάσθη διὰ τὴν ἐκστρατείαν κατὰ τῆς Ἀσίας, πρὶν ἀναχωρήσῃ, διένειμε τὸ μακεδονικὸν κράτος εἰς τοὺς φίλους αὐτοῦ στρατηγούς. «Εἰς σέ δὲ τὸν ἴδιον τί ἀφήνεις, βασιλεῦ;» τὸν ἠρώτησεν εἰς ἐξ αὐτῶν. «Τὴν ἐλπίδα» ἀπεκρίθη ἐκεῖνος. >

4. Κάποτε εἰς τὴν Μίλητον εἶδε πολλοὺς ἀνδριάντας ἀθλητῶν, οἱ ὅποιοι εἶχον νικήσει εἰς τὰ Ὀλύμπια καὶ τὰ Πύθια: «Καὶ ποῦ ἦσαν αὐτὰ τὰ σώματα, ἠρώτησεν, ὅταν οἱ βάρβαροι ἐπολιόρχησαν τὴν πόλιν σας;»

5. Ὄταν ὁ Δαρεῖος, ὁ ὁποῖος ἤθελε νὰ εἰρηνεύσῃ μαζί του, ἐπρότεινεν εἰς αὐτὸν νὰ τῷ δώσῃ μύρια τάλαντα καὶ νὰ διαμοιρασθῇ μετ' αὐτοῦ τὴν Ἀσίαν, ὁ στρατηγὸς Παρμενίων εἶπεν: «Ἐὰν ἡμὴν Ἀλέξανδρος, θὰ ἐδεχόμεν».

—«Καὶ ἐγώ, μὰ τὸν Δία, ἐὰν ἡμὴν Παρμενίων».
Εἰς δὲ τὸν Δαρεῖον παρήγγειλεν: «Οὔτε εἰς τὴν γῆν δύνανται νὰ συνυπάρξουν δύο ἥλιοι, οὔτε εἰς τὴν Ἀσίαν δύο βασιλεῖς».

§ 2. Οἱ γάμοι τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου.

1. Περὶ τὰς ἀρχὰς Φεβρουαρίου τοῦ ἔτους 324 Π.Χ. ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, περατώσας τὴν κατὰ τῶν Ἰνδιῶν ἐπίπονον αὐτοῦ ἐκστρατείαν, εἰσῆλθε θριαμβευτικῶς εἰς τὰ Σοῦσα, τὴν πρωτεύουσαν τῆς Σουσιανῆς, ἐπαρχίας τῆς Περσίας. Ἐκεῖ ἐώρτασε μίαν τῶν λαμπροτέρων ἐορτῶν, ἐξ ὧν ἀναφέρει ἡ παγκόσμιος ἱστορία.

Ἀπὸ δέκα περίπου ἐτῶν ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἐπεδίωκε τὸν μέγαν αὐτοῦ σκοπὸν, νὰ συμφιλιώσῃ καὶ νὰ ἐνώσῃ τὴν Ἀνατολὴν μετὰ τῆς Δύσεως· τὴν δὲ ἐπίστευεν ὅτι ἐφθασε εἰς τὸ τέλος τοῦ μεγαλεπήβολου τούτου σχεδίου. Ὡς σύμβολον τῆς ἐνώσεως τῶν ἐθνῶν εἶχεν ἐκλέξει σύζυγον τὴν Στάτειραν, τὴν ὡραίαν θυγατέρα τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν Δαρείου. Πρὸς πλειοτέραν δὲ καὶ ἐντελεστέραν ἐνωσιν διέταξε τοὺς ἐπισημοτέρους τῶν στρατηγῶν τοῦ νὰ λάβουν ταῦτο-

χρόνως συζύγους, ἐπιφανεῖς γυναῖκας Ἀσιανάς. Τὴν αὐτὴν δὲ ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἐγίνοντο οἱ γάμοι τοῦ μεγάλου βασιλέως μετὰ τῆς Στατείας, ἔπρεπε νὰ τελεσθῶν καὶ οἱ γάμοι ὅλων τῶν ἐνδοξοτέρων αὐτοῦ στρατηλατῶν.

2. Ἡ μεγαλοπρεπὴς σκηνὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἦτο διεσκευασμένη καταλλήλως διὰ τὴν περίστασιν, περιέχουσα εἰς τὴν μεγάλην τῆς τελετῆς αἴθουσαν καὶ τὰ ἰδιαίτερα διὰ τοὺς νεονύμφους δωμάτια, χωριζόμενα διὰ πλουσιωτάτων περσικῶν παραπετασμάτων.

Ὁ ὅλη σκηνὴ εἶχε περίμετρον 750 μέτρων καὶ ἐστηρίζετο ἐπὶ 50 κιόνων, ἐστολισμένων διὰ πολυτίμων λίθων καὶ μετάλλων. Χρυσοκέντητοι τάπητες ἐκάλυπτον τὸ ἔδαφος καὶ ὑφάσματα πορφυρᾶ καὶ χρυσᾶ ἀπετέλουν τοὺς ὀρόφους.

Λαμπροτάτη ἦτο ἡ μεγάλη αἴθουσα τῆς τελετῆς, εἰς τὸ μέσον τῆς ὁποίας ἦτο ἐστρωμένη μεγίστη τράπεζα, ἔχουσα χρυσοῦν τὸ ἐν ἄκρον, τὸ ὠρισμένον διὰ τὸ βασιλικὸν ζεῦγος, ἀργυρᾶ δὲ τὰ ἄλλα μέρη, τὰ προωρισμένα διὰ τοὺς ἀρχηγούς.

✓ Οἱ προσκεκλημένοι ἀνήρχοντο εἰς ἐννέα χιλιάδας. Σάλπιγγες ἀνήγγειλαν τὴν ἐναρξιν τῆς τελετῆς καὶ ἦχοι σαλπίγγων συνώδευον ἐκάστην πρόποσιν. Ἐπινον δὲ ὅλοι οἱ προσκεκλημένοι μὲ χρυσᾶ ποτήρια, τὰ ὅποια ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος εἶχε δωρήσει εἰς αὐτούς.

Εἰς σημεῖον τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀνεσύρθησαν τὰ παραπετάσματα, καὶ ἡ Στάτειρα, ἀπαστράπτουσα ἐκ νεότητος καὶ ὠραιότητος ἐνδεδυμένη δὲ ὀλόχρυσά, ἐνεφανίσθη εἰς τὴν αἴθουσαν ἐν συνοδείᾳ ὠραιωτάτων δεσποινίδων καὶ ἐνθουσιωδῶς χαιρετιζομένη ὑπὸ τοῦ

πλήθους καὶ τοῦ εἰς προὔπαντήσιν αὐτῆς σπεύσαντος Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Ἐπειτα ἕκαστος τῶν στρατηγῶν ἔλαβε θέσιν πλησίον τῆς ἰδικῆς του μελλονύμφου. ✓

3. Ἐπὶ πέντε ὁλοκλήρους ἡμέρας διήρκεσαν αἱ ἐορταὶ τῶν γάμων τούτων εἰς τὰ Σοῦσα.

Εἰς τὸ στρατόπεδον εἶχον συρρεύσει ἐξ ὅλων τῶν μερῶν ραψῳδοὶ καὶ κιθαρωδοί, ὑποκριταὶ καὶ ταχυδακτυλουργοί, μάγοι καὶ χορευταί.

Ἐν τέλει δέ, ὅπως ἐπιστέφη ἐπαξίως τὴν ἐορτήν, ὁ μεγαλόδωρος Ἀλέξανδρος ἐπλήρωσεν ὅλα τὰ χρῆματὰ τῶν στρατηγῶν του, τῶν ἀξιωματικῶν καὶ στρατιωτῶν του, ἀνερχόμενα εἰς εἴκοσι χιλιάδας ταλάντων, ἥτοι περὶ τὰ δύο περίπου δισεκατομύρια σημερινῶν δραχμῶν. ✓

Ἀρριανός

§ 3. Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες.

1. Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες ἐτελοῦντο τὸ θέρος. Ἰκανὸν χρόνον πρὸ τῆς ἐορτῆς ἀνήγγελλον αὐτὴν οἱ κήρυκες τῶν Ἡλείων. Τὸ κήρυγμα τοῦτο ἔφερε πανταχοῦ τὴν εἰρήνην· ἀπὸ τῆς ἡμέρας δέ, καθ' ἣν ἠκούετο ἐν τινι χώρᾳ, ἕκαστος ἠδύνατο ἀφόβως νὰ διέρχεται καὶ δι' ἐχθρικῆς ἀκόμη χώρας μεταβαίνων εἰς Ὀλυμπίαν.

Δ. Ἀνδρεάδου Ἀναγνωστ. Καθαρευούσης Ε' τάξ.

8

Πρὸ τῆς ἑορτῆς ἤρχοντο εἰς Ὀλυμπίαν οἱ Ἑλλανο-
δίκαι καὶ οἱ ἀθληταί, μετ' αὐτοὺς δὲ οἱ πωληταὶ ἐδω-
δίων καὶ ἄλλων πραγμάτων, ἅτινα ἐξέθετον εἰς σκηνάς
καὶ παραπήγματα.

Εἰς σκηνάς καὶ παραπήγματα διέμενον καὶ οἱ πλεῖ-
στοι τῶν ἐρχομένων, πολλοὶ δὲ ἔσπευδον νὰ ἔλθουν
ἐγκαίρως, διὰ τὰ καταλάβουν καλὴν θέσιν.

Οὕτω δὲ ἱκανὸν χρόνον πρὸ τῆς μεγάλης ἑορτῆς
ἐπεκράτει ἐν Ὀλυμπίᾳ κίνησις ζωηρά. Ἐδῶ οἱ Ἡλεῖοι
ἐκαθάριζον ἢ διώρθωνον καὶ ἐπεσκεύαζον τὰ ἔχοντα
ἀνάγκην ἐπισκευῆς κτίρια· ἐκεῖ ἰδιῶται ἵδρυον παρα-
πήγματα καὶ σκηνάς καὶ μετέφερον τὰς ἀποσκευάς
καὶ τὰ ἐμπορεύματα αὐτῶν, εἰς δὲ τὸ γυμνάσιον ἐγυ-
μνάζοντο ἀθληταί.

2. Καθ' ὅσον ἐπλησίαζον αἱ πέντε μεγάλαι ἡμέραι,
τὰ πλήθη συνέρρεον ἐκ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Στε-
ρεᾶς Ἑλλάδος, ἐκ τῆς Ἡπείρου καὶ τῆς Μακεδονίας,
ἐκ τῶν παραλίων τῆς Θράκης καὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου,
ἐκ τῆς Ἀσίας καὶ τῶν νήσων, ἐκ τῆς Ἀφρικῆς, Σι-
κελίας καὶ Ἰταλίας.

Οἱ ἐκ τῆς κυρίως Ἑλλάδος ἤρχοντο διὰ ξηρᾶς, ὥς
ἐπὶ τὸ πολὺ, οἱ ἄλλοι διὰ θαλάσσης μέχρι λιμένος τινὸς
τῆς Πελοποννήσου καὶ ἐκεῖθεν ἐπὶ ζώων ἢ ὀχημάτων
μέχρι τῆς Ἀλτεως.

Πλὴν τῶν ἐρχομένων ἐξ ἰδίας θελήσεως εἰς Ὀλυμ-
πίαν, ἀπέστελλον καὶ αἱ πόλεις ἐπισήμους ἀντιπροσώ-
πους, οἵτινες ἐλέγοντο θ ε ω ρ ο ί· ἔργον δ' αὐτῶν ἦτο
νὰ προσφέρουν ἐν ὀνόματι τῆς πατρίδος αὐτῶν θυσίαν
εἰς τὸν Θεὸν καὶ διάφορα ἀφιερώματα.

3. Μέγαν θαυμασμόν διήγειρεν ἐν Ὀλυμπίᾳ ἡ ἐμφάνισις ἀνδρῶν ἐνδόξων. Ὁ Θεμιστοκλῆς, ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων, ἀφοῦ ἐνίκησεν ἐν Σαλαμῖνι τὸν Περσικὸν στόλον (τῷ 480 π.Χ.) καὶ ἔσωσε τὴν Ἑλλάδα ἐκ τοῦ Περσικοῦ ζυγοῦ, μετέβη νῆϊ ἰδῆ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας.

Τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἶχε διαφημισθῇ καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα, διό, ὅτε ἐφύνη εἰς τὸ στάδιον, οἱ ἀναριθμητοὶ Ἕλληνες, οἵτινες εἶχον συρρεύσει ἐκεῖ ἐκ πάσης ἑλληνικῆς γῆς, ἀφῆσαντες καὶ ἀγῶνας καὶ θεάματα, ἔστρεψαν ἅπαντες τὰ βλέμματα πρὸς τὸν νικητὴν τῆς Σαλαμῖνος καὶ ἐπευφήμουν καὶ ἐχειροκρότουν αὐτόν. Ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς ἐκ τῆς μεγάλης τιμῆς συγκινηθεὶς, εἶπεν ὅτι ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἀπέλαυσε τὴν γλυκυτάτην ἀμοιβὴν τῶν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἀγώνων του,

4. Ἡ πρώτη ἡμέρα ἦτο ἀφιερωμένη εἰς θυσίας τὴν δευτέραν ἡμέραν, ἅμα τῇ ἀνατολῇ τοῦ ἡλίου, ἤρχιζον οἱ ἀγῶνες· ἡγωνίζοντο δὲ μόνον οἱ παῖδες, τὴν δὲ ἐπομένην ἡγωνίζοντο οἱ ἄνδρες.

Ἀγῶνες δὲ ἦσαν ὁ δρόμος, ὁ δίσκος, τὸ ἄλμα, ἡ πάλη, ἡ πυγμὴ, τὸ ἀκόντιον, προσέτι δὲ καὶ ἡ ἄρματοδρομία.

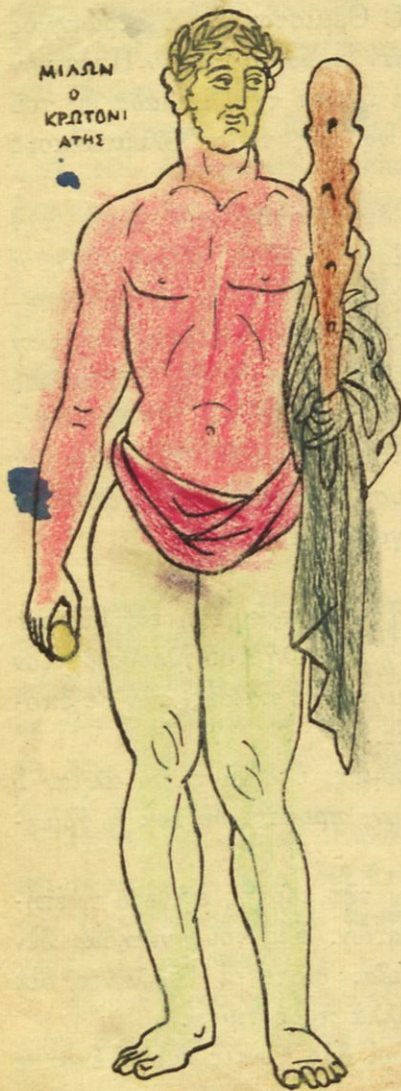
Τὴν τελευταίαν ἡμέραν τῆς ἐορτῆς ἐγίνετο ἡ ἐπίσημος ἀνακήρυξις τῶν νικητῶν. Εἰς τοὺς νικητὰς δὲν ἐδίδοντο χρηματικὰ βραβεῖα, διότι οἱ Ἕλληνες δὲν ἡγωνίζοντο πρὸς κέρδος, ἀλλὰ πρὸς τιμὴν.

Παῖς, τοῦ ὁποίου καὶ οἱ δύο γονεῖς ἔζων, ἔκοπτε διὰ χρυσῆς μαχαίρας κλάδους ἐκ τῆς ἱερᾶς ἀγριελαίας, ἥτις ἐφύετο ἐντὸς τῆς Ἀλτews. Ἐκ τῶν κλάδων αὐτῆς κατασκεύαζον στεφάνους, εἰς δὲ τῶν Ἑλλανοδικῶν,

λαμβάνων αὐτοὺς ἀνὰ ἓνα ἔστεφε τοὺς νικητάς, ἐνῶ

ὁ κῆρυξ μεγαλοφώνως ἐξεφώνει τὸ ὄνομα ἐκάστου αὐτῶν, τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τῆς πατρίδος αὐτοῦ, οἱ δὲ θεαταὶ ἐπευφήμουν.

ΜΙΛΩΝ
Ο
ΚΡΩΤΩΝΙΑΤΗΣ

Μίλων ὁ Κρωτωνιάτης.

5. Ἡ νίκη εἰς τοὺς ἀγῶνας τούτους ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἡ μεγίστη τιμή· οἱ ποιηταὶ ἐξύμουν τοὺς νικητάς, οἱ δὲ ἀνδριάντες αὐτῶν ἰδρύοντο ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς Ἀλτεως. Ὅχι δὲ μόνον αὐτοὶ καὶ ἡ οἰκογένειά των, ἀλλὰ καὶ ἡ πατρίς αὐτῶν ἐδοξάζετο.

Ὅτε ὁ νικητὴς ἐπέστρεφεν εἰς τὴν πατρίδα του, οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι καὶ οἱ ἄλλοι πολῖται προὔπῃντων αὐτὸν πρὸ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως καὶ τὸν εἰσῆγον εἰς αὐτήν, ἐνδεδυμένον πορφυρᾶν στολήν, ἐπὶ ἄρματος συρομένου ὑπὸ τεσσάρων λευκῶν ἵππων. Πόλεις τι-

νές ὑποδεχόμεναι τὸν Ὀλυμπιονίκην ἐκρήμνιζον μέρος

τοῦ τείχους, διὰ νάεισέλθῃ οὗτος, δηλοῦσαι δὲ, ὅταν ἔχουν τοιοῦτους ἄνδρας, τὰ τεῖχη εἶνε περιττά.

Ἐν δὲ τῇ Σπάρτῃ εἰς τοὺς Ὀλυμπιονίκας παρείχετο ἡ τιμὴ νὰ ταχθοῦν κατὰ τὴν πρώτην μάχην ἐν τῇ ἐπικινδυνωτάτῃ θέσει· ἐσήμαινε δὲ τοῦτο ὅτι ἡ πατρις ἐνεπιστεύετο εἰς τὴν ἀνδρείαν αὐτῶν τὴν σωτηρία καὶ τὴν δόξαν της.

6. Μετὰ τὴν ἀνακλήρουσιν τῶν νικητῶν ἐγίνοντο θυσίαι· οἱ δὲ Ἡλεῖοι παρέθετον μέγα δεῖπνον εἰς τοὺς νικητάς.

Ἡ τελευταία ταύτη ἡμέρα ἦτο ἐν γένει ἡμέρα κοινῆς εὐθυμίας, ἥτις ἐκορυφοῦτο, ὅτε μετὰ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου ἐμετριάζετο ὁ καύσων καὶ αὔρα ἐλαφρὰ ἐδρόσιζε τοὺς συμπότας.

Τότε ἐν τῇ αἰθρίᾳ θερινῇ νυκτί, ὑπὸ τὸ φέγγος τῆς σελήνης καὶ τῶν ἀστέρων, ἡ κοιλὰς τῆς Ὀλυμπίας ὠμοιάζε πρὸς εὐρὺ στρατόπεδον πανηγυρίζον ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης μεγάλην καὶ ἔνδοξον νίκην. Ἐκ τῶν ἀπείρων φωτεινῶν σκηνῶν ἠκούοντο ἄσματα καὶ ὕμνοι καὶ μουσικὰ ὄργανα, ὅμιλοι δὲ διεσκέδαζον ἐν ὑπαίθρῳ ἢ περιήρχοντο τὰς σκηνὰς τῶν εὐθυμούντων.

Τὴν ἐπαύριον αἱ σκηναὶ συνεστέλλοντο, τὰ ἐπιπλα συνεσκευάζοντο καὶ ἐφορτώνοντο ἐπὶ ζώων φορτηγῶν ἢ ἐπὶ ἁμαξῶν, οἱ δὲ πανηγυρισταὶ ἀποχαιρετίζοντες φίλους παλαιοὺς ἢ ξένους, μεθ' ὧν πρό τινων ἔτι ἡμερῶν δὲν ἐγνωρίζοντο, ἐξεκίνουν ἐπιστρέφοντες εἰς τὰς πατρίδας των.

Sw

§ 4. Ἡ ἐορτὴ τῶν Μεγάλων Παναθηναίων.

1. Τὰ Μεγάλα Παναθήναια ἦσαν ἡ λαμπροτέρα ἐορτὴ τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων, διήρκουν δέκα σχεδὸν ἡμέρας καὶ ἐπανηγυρίζοντο ἀνὰ τέσσαρα ἔτη.

Οἱ βωμοὶ τῶν θεῶν ἔλαμπον τότε ἀπὸ πρωίας μέχρις ἐσπέρας, τὸ πῦρ ἔκαie τὰς λιπαρὰς σάρκας τῶν βοῶν καὶ τῶν κριῶν καὶ ὁ καπνὸς των, ἐνῶ ἀνέβαινεν ὑψηλά, διέχεεν εἰς ὅλην τὴν πόλιν εὐώδη τὴν κνίσσαν.

Εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν Ἀθηναίων ἐκινουῦντο ἄμετρα πλήθη, τὰ ὅποια συνέρρεον ἐκ τῆς Ἀττικῆς καὶ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος, ἐκ τῶν ἀποικιῶν καὶ τῶν ὑπο τελῶν χωρῶ καὶ ἐφιλοξενουῦντο ἀπὸ τὴν πόλιν.

Ὅπου καὶ ἂν ἔστρεφέ τις τότε τοὺς ὀφθαλμοὺς του, θὰ ἔβλεπε πυκνὰ τὰ πλήθη νὰ ἐορτάζουν.

Εἰς τὸ στάδιον, ὅπου ἐτελοῦντο ἀγῶνες γυμνικοὶ καὶ δρόμοι ἵππων καὶ ἄρμάτων· εἰς τὸ ᾠδεῖον, ὅπου ἐτελοῦντο ἀγῶνες αὐλοῦ καὶ κιθάρας καὶ ὅπου ἔψαλλον ραψῳδοὶ τὰ ποιήματα τοῦ Ὀμήρου· εἰς τὰς πλατείας, ὅπου ἐγίνοντο χοροὶ· παντοῦ θὰ ἔβλεπες νὰ στεφανώνουν μὲ ἄνθη τοὺς ναοὺς τῶν θεῶν νὰ ἴστανται εὐλαβῶς ἐκεῖ, ὅπου ἐτελοῦντο θυσίαι καὶ νὰ καίουν εἰς τοὺς βωμοὺς θυμιάματα· τὴν δὲ ἐσπέραν νὰ σχηματίζουν εἰς τὰς ὁδοὺς μεγαλοπρεπεῖς λαμπαδηφορίας, καὶ νὰ δειπνοῦν εἰς δεῖπνα κοινά, τὰ ὅποια παρέθετεν ἡ πόλις ἀπὸ τὰ κρέατα τῶν πολυτελεστάτων θυσιῶν.

2. Ἐκ τῶν ἐορτασίμων ἐκείνων ἡμερῶν μία ἦτο ἡ σημαντικωτέρα, ἡ τελευταία. Ἐγίνετο τότε μεγαλοπρεπεστάτη πομπή, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔφερον εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τὸν ἱερὸν πέπλον τῆς Ἀθηναῖς.

Τὸν πέπλον αὐτὸν ὕφαινον ἐπὶ ἐννέα μῆνας παρθένοι τῶν Ἀθηναίων, ἐκλεγόμεναι διὰ κλήρου. Ὁ πέπλος εἶχεν ἐνυφασμένας εἰκόνας τῶν ἀγώνων τῶν θεῶν κατὰ τῶν γιγάντων.

Κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς πομπῆς χιλιάδες ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, νέων καὶ γερόντων, μὲ φορέματα λαμπρά, μὲ τὴν χαρὰν εἰς τὸ πρόσωπον, διεχύνοντο ὡς μυρμήκια ἀπὸ τὸ ἐν καὶ τὸ ἄλλο μέρος τῆς ὁδοῦ, ἥ ὅποια ἔφερεν

Πομπή Παναθηναίων.

(ἐκ τῶν ἀναγλύφων τοῦ Παρθενῶνος)

ἀπὸ τὸν Κεραμεικὸν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, καὶ ἀνέμενον τὴν διάβασιν τῆς πομπῆς.

Πρὶν ἐκκινήσῃ ἡ πομπή, ἐγίνετο εἰς τὸν Κεραμεικὸν θυσία. Ὁ θύτης ἐξεδύετο τὸ φόρεμά του, ὡς ἦτο συνήθεια, πλησίον τοῦ δὲ ἴστατο δημόσιος κῆρυξ, ὁ ὅποιος ἤρχετο πρὸ τοῦ πλήθους ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Πλαταιέων. Ἐπειτα οἱ ἐπιμεληταὶ τῆς ἑορτῆς ἔκαμνον σημεῖον καὶ ἐξεκίνει ἡ πομπή, σεμνὴ καὶ βραδεῖα. Ἐμπρὸς ὠδηγοῦντο θύματα ἀναρίθμητα: βόες εὐτραφεῖς μὲ στεφάνους καὶ ταινίας εἰς τὰ συν-εστραμμένα των κέρατα· κριοὶ παχεῖς μὲ ἄνθη καὶ ται-

νίας ὡσαύτως. Ἦκολούθει ὁ θύτης καὶ αἱ ἱέρειαι τῆς Ἀθηνᾶς.

Ὅπισθεν ἐβάδιζον μὲ σεμνότητα ἀνὰ δύο παρθένοι ἐκ τῶν πρώτων οἰκογενειῶν τῆς πόλεως, κρατοῦσαι εἰς τὰς χεῖρας κάνιστρα κομψά, ἐντὸς τῶν ὁποίων ὑπῆρχον τὰ σκεύη τῆς θυσίας καὶ ἀφιερώματα εἰς τὴν θεάν.

Ἐπειτα, ἀνὰ δύο ἐπίσης, ἤκολούθουν ἄλλαι παρθένοι, μὲ σκιάδια εἰς τὰς χεῖρας, κατόπιν ἄλλαι μὲ κομψὰς μικρὰς λαγήνους καὶ ἄλλαι μὲ φιάλας. Ἦκολούθει ἔπειτα ἄλλη παρθένος μὲ τὸ θυμιατήριον καὶ ὀπισθεν ταύτης νεανίαι μὲ μικρὰς κομψὰς σκάφας.

Τελευταῖοι ἐτάσσοντο οἱ μουσικοί, αὐλῆται καὶ κιθαρισταὶ νεανίαι, ψάλλοντες παιᾶνας εἰς τὴν θεάν.

3. Μετὰ ταῦτα ἤρχιζε τὸ δεύτερον μέρος τῆς πομπῆς.

Ἐμπρὸς ἐπροχώρει ἐπὶ τροχῶν πλούσιον πλοῖον, φέρον κώπας, αἱ ὁποῖαι ἐκινοῦντο ρυθμικῶς. Εἰς τὸν ἱστὸν αὐτοῦ ἦτο ἠπλωμένος ὁ ἱερὸς πέπλος.

Τὸ πλοῖον συνώδευον τέθριπποι ἄμαξαι πολυτελεῖς, συρόμεναι ὑπὸ ὠραίων ἵππων.

Ὅπισθεν αὐτῶν ἤκολούθουν ἔφηβοι πάνοπλοι, ἄλλοι ἔφιπποι καὶ ἄλλοι πεζοί· ἀπὸ τὸ ἐν δὲ καὶ τὸ ἄλλο μέρος καὶ ὀπισθεν τῆς λαμπρᾶς ταύτης ἀκολουθίας ἐβάδιζον ἄνδρες μὲ κλάδους ἐλαίας εἰς τὰς χεῖρας.

Τοιουτοτρόπως διήρχετο ἡ πομπή διὰ μέσου τοῦ ἀπεράντου πλήθους τῶν ἀνθρώπων, ἀνέβαινεν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, εἰσῆρχετο εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς, τὸν περίφημον Παρθενῶνα, καὶ κατέθετε τὸν πέπλον εἰς τοὺς πόδας τῆς θεᾶς, ἀμέσως δὲ αἱ ἱέρειαι τὴν ἐνέδυσον δι' αὐτοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄

Θρησκεία.

§ 1. Ὁ Μέγας Βασίλειος.

1. Περὶ τὰ μέσα τοῦ 4ου μ.Χ. αἰῶνος, τὴν νύκτα τῆς 25 Ἰουνίου τοῦ 363 ἀπέθνησκειν, ὑποκύπτων εἰς τὰ τραύματα, τὰ ὅποια εἶχε λάβει εἰς τινὰ πρὸς τοὺς Πέρσας μάχην, ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουλιανός, εἰς τῶν μᾶλλον πεισμόνων διωκτῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ. Προτοῦ ἐκπνεύσῃ ὁ αὐτοκράτωρ, ἔλαβεν αἷμα ἐκ τοῦ τραύματος του, ἐσκόρπισεν αὐτὸ εἰς τὸν ἀέρα, καὶ ἐφώναξε: «Νενίκηκας, Χριστέ· χορέσθητι, Ναζωραῖε!»

Ὁ χριστιανισμὸς μὲ τὸν θάνατον τοῦ αὐτοκράτορος αὐτοῦ ἀπηλλάγη ἑνὸς μεγάλου ἐμποδίου. Δὲν θὰ ἐξηπλοῦτο ὅμως περισσότερον, ἐὰν δὲν ἀνεφαίνοντο εἰς τὸν σκιερὸν ἀκόμη τότε οὐρανὸν του, δύο λαμπροὶ πρῶτου μεγέθους ἀστέρες, ὁ θεῖος Βασίλειος καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός. Ἐν ἄλλῳ λαμπρὸν ἄστρον τῆς Ὁρθοδοξίας, ὁ μέγας Ἀθανάσιος, εἶχε δύσει πρὸ ὀλίγων ἐτῶν.

2. Ὁ Βασίλειος καὶ ὁ Γρηγόριος εἶχον τὴν ἰδίαν σχεδὸν ἡλικίαν. Ἐγεννήθησαν μεταξὺ τοῦ 329 καὶ τοῦ 331, ἦσαν δὲ συμμαθηταὶ καὶ φίλοι στενωτάτοι, ὅπως ὁ Ὁρέστης καὶ ὁ Πυλάδης, ὁ Δάμων καὶ ὁ Φιντίας. Ὁ Γρηγόριος ἔγραψε διὰ τὴν φιλίαν αὐτὴν ἀργότερα, ὅτι «δύο σώματα ὑπῆρχον, ἀλλὰ μία ψυχὴ».

Ὁ Μέγας Βασίλειος ἐγεννήθη εἰς τὴν πόλιν Και-

σάρειαν τῆς Καππαδοκίας. Ἡ μήτηρ του, Ἑρμέλεια, ἦτο ἐνάρετος, φρόνιμος καὶ ἔξυπνος οἰκοκυρά, καὶ κατέβαλε μεγίστας φροντίδας διὰ τὴν ἀνατροφὴν καὶ τὴν μόρφωσιν τοῦ τέκνου της. Δὲν ἐφείσθη οὔτε κόπων οὔτε ἐξόδων διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντός της τούτου. Προέβαινε δὲ εἰς αὐτὸ μὲ ἐνθουσιασμόν, διότι ἔβλεπεν ὅτι ὁ υἱὸς της ἦτο ἄξιος πάσης θυσίας. Ἀγαθός, πρᾶος, μελετηρὸς μὲ πνεῦμα εὐφρέστατον, καὶ φαντασίαν ζωηροτάτην, προώδευεν ἀλματικῶς εἰς τὰς σπουδὰς του. Δὲν ἤρκεϊτο δὲ εἰς τὰ μαθήματα τοῦ σχολείου τῆς πατρίδος του, ἀλλὰ συνεπλήρωνε τὰς γνώσεις του καὶ μὲ ἰδιαίτερας μελέτας κατ' οἶκον. Καί, ἐνῶ ἡ φυσικὴ του διάθεσις τὸν ἔσυρε πρὸς ὑψηλὰς σκέψεις καὶ πράξεις, ἡ εὐσεβὴς ψυχὴ του ἔσυρεν αὐτὸν μακρὰν τοῦ κόσμου τούτου.

3. Ἡ μήτηρ του ὃν ἔστειλεν εἰς τὰς Ἀθήνας, διὰ νὰ συμπληρώσῃ τὰς σπουδὰς του. Ἐκεῖ δὲ συνεδέθη διὰ θερμῆς φιλίας μὲ τὸν Γρηγόριον τὸν Ναζιανζηνόν· καὶ μὲ τὸν μετέπειτα αὐτοκράτορα Ἰουλιανόν, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ὅμως ταχέως ἀπεμακρύνθη ἕνεκα τοῦ θρησκευτικοῦ παραλογισμοῦ του. Θρεμμένος μὲ τὸ ἀρχαῖον ἐλληνικὸν πνεῦμα ὁ Βασίλειος, ἐπέστρεψε μετὰ τὴν συμπλήρωσιν πῶν σπουδῶν του εἰς τὴν πατρίδα του, Καισάρειαν, ὅπου ἐδίδαξε τὴν ρητορικὴν καὶ μετῴλησε τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ρήτωρ δεινὸς ἦτο καὶ εὐθὺν χαρακτῆρα καὶ γνώσεις πολλὰς εἶχε, ταχέως διεκρίθη μεταξὺ τῶν συμπολιτῶν του. Ἀλλ' ἡ ψυχὴ τοῦ μεγάλου ἰσαποστόλου τῆς Ὁρθοδοξίας ἐστενοχωρεῖτο μὲ τὴν κοινὴν αὐτὴν δρᾶσιν. Ἐβλεπεν ὅτι δὲν ἦτο προωρισμένος διὰ τὸν συνήθη αὐ-

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς καὶ ὅτι ἄλλο ὑψηλότερον καὶ εὐρύτερον καθήκον τὸν ἐκάλει.

Ὁ Βασίλειος ἔκαμε τότε μίαν μεγάλην χειρονομίαν. Ἠκολούθησε τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς ἐμπνευσμένης ψυχῆς του. Ἐγκατέλειψε τὸ ἐπάγγελμά του, ἀπηρνήθη τὰ ἀγαθὰ τῆς ζωῆς καὶ, ἀφοῦ (ἦτο τότε 27 ἐτῶν) ἐδέχθη τὸ ἅγιον βάπτισμα εἰς τὴν μητρόπολιν, τῆς Καισαρείας ἐνώπιον ὅλων τῶν συμπολιτῶν του, διένειμεν εἰς τοὺς πτωχοὺς τὸ ἀναλογοῦν εἰς αὐτὸν μερίδιον τῆς μεγάλης περιουσίας του καὶ ἀπεσύρθη μαζὶ μετὰ τὸν Γρηγόριον εἰς τὸν Πόντον, ὅπου ἐπεδόθη εἰς τὴν μελέτην τῶν συγγραφέων τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ χριστιανισμοῦ, καθὼς καὶ τῶν Ἀγίων Γραφῶν. Ταῦτο χρόνως ἀφωσιώθη καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἣ ὁποία ἐκλονίζετο τότε ἀπὸ τὴν αἵρεσιν τοῦ Ἀρείου.

4. Ὁ μέγας πνευματικὸς ἐπαναστάτης τῆς Καισαρείας, προτοῦ ἐγκατασταθῆ εἰς τὸν Πόντον, εἶχε δαπανῆσει δύο ἔτη εἰς περιηγήσεις ἀνὰ τὴν Αἴγυπτον, Παλαιστίνην, καὶ Συρίαν, Μεσοποταμίαν, σπουδάζων, μελετῶν τὰ πάντα καὶ συναναστρεφόμενος θεολόγους, ἐρημίτας καὶ φιλοσόφους. Ἐξετάζων τὰς πεποιθήσεις, τὰς γνώσεις καὶ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς αὐτῶν, διέκρινε τὰ ὑγιᾶ καθὼς καὶ τὰ ἀσθενῆ των σημεῖα. Καὶ ἐκεῖνα μὲν ὑσπάζετο, ταῦτα δὲ ἐκαυτηρίαζε μετὰ μεγάλην τόλμην. Οὕτως ἐκαυτηρίασε τὰς καταχρήσεις τοῦ ἀσκητικοῦ βίου καὶ ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῶν κοινοβιακῶν μοναστηρίων, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅμως νὰ εἶναι ταῦτα ἢ πρόφασις μιᾶς ζωῆς ἀφιερωμένης εἰς τὴν ἐργασίαν καὶ τὴν προσευχήν. Οἱ ἀσκηταὶ καὶ μοναχοί, οἵτινες δὲν ἡσχολοῦντο τίποτε, ἦσαν ἀντιπαθεῖς διὰ τὸν Μέγαν Βασίλειον.

5. Ἐπιστρέψας εἰς τὴν πατρίδα του, ἔζησεν εἰς τὴν μοναζίαν, ἐφαρμόζων τὰς γνώσεις, τὰς ὁποίας ἀπεκόμισε καὶ ἀπὸ τὰς μελέτας καὶ ἀπὸ τὰ ταξίδιά του, Ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον ἦτο τὸ ἰσχυρότερον κίνητρον τῆς δράσεώς του. Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἠγωνίσθη ὡς γίγας ἐναντίον τῆς αἵρέσεως τοῦ Ἀρείου καὶ κατέπληξε τοὺς ἀκροατάς του μετὰ τὴν λάμψιν τῆς ρητορικῆς του δυνάμεως. Εἰς τὴν Καππαδοκίαν καὶ εἰς τὸν Πόντον κατόπιν, ὅπου μία τρομακτικὴ ἐπιδημία ἐθέριζε τοὺς κατοίκους, ὁ Μέγας Βασίλειος ἔσπευσε ἄνευ δισταγμοῦ, παρηγόρησεν καὶ ἐνεθάρρυνε τὸν τρομοκρατημένον λαὸν μετὰ τοὺς γλυκεῖς λόγους του, συνέκίνησε τοὺς πλουσίους καὶ τοὺς ἔπεισε νὰ ἔλθουν εἰς βοήθειαν τῶν δυστυχούντων, δώσας αὐτὸς πρῶτος τὸ παράδειγμα τῆς ἐλεημοσύνης.

Ἀπέναντι τῆς δυστυχίας οἱ ἄνθρωποι ὅλοι ἦσαν ἴσοι διὰ τὸν Μέγαν Βασίλειον, ὅλοι εἶχαν τὰ αὐτὰ δικαιώματα, ὅλοι ἦσαν τέκνα τοῦ Θεοῦ. Ἀρειανοὶ ἢ Ἰουδαῖοι, εἰδωλολάτραι ἢ Χριστιανοί, ὅλοι διὰ τὸν μέγαν ἀγωνιστὴν ἦσαν ἄνθρωποι χωρὶς καμμίαν διάκρισιν μεταξὺ τῶν.

6. Ἡ τόλμη, ἡ γενναιοφροσύνη, ἡ φιλάνθρωπία καὶ ἡ ἡμερότης τῆς ψυχῆς, ἐχαρακτήρισαν πάντοτε τὸν μέγαν αὐτὸν στυλοβάτην τῆς Ὁρθοδοξίας, ἰδίως δὲ ἀφότου ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος Καισαρείας. Ἦτο τότε (372) βασιλεὺς ὁ ἀρειανὸς Οὐάλης, ὕπαρχος δὲ Καππαδοκίας ὁ Μόδεστος. Ὁ Οὐάλης, ὠργισμένος διὰ τὴν ἐναντίον τῆς ἀρειανῆς αἵρέσεως πολεμικὴν τοῦ Βασιλείου, διέταξε τὸν Μόδεστον νὰ συμφιλιώσῃ μετὰ κάθε θυσίαν τὸν ἐπίσκοπον Καισαρείας πρὸς τοὺς ἀρει-

ανούς. Ὁ Μόδεστος ἐκάλεσε τὸν Βασίλειον καὶ προσεπάθησε κατ' ἀρχὰς νὰ τὸν μεταπείσῃ. Ὅταν ὅμως εἶδε τὸ ἀδύνατον, τὸν ἠπείλησε καὶ τοῦ εἶπεν ὅτι ἡδύνατο νὰ τὸν τιμωρήσῃ, ἐὰν ἤθελε, μὲ ἀδήμευσιν, ἐξορίαν, βάσανον ἢ θάνατον. Ἀλλ' ὁ Βασίλειος ἀπήντησε μὲ ἀπάθειαν:

«Φοβέρισέ με μὲ ὅ,τι ἄλλο θέλεις, διότι ἀπὸ ὅσα εἶπες, τίποτε δὲν μὲ φοβίζει. Δήμευσιν περιουσίας δὲν φοβεῖται ἄνθρωπος, ὁ ὅποῖος δὲν ἔχει παρὰ ὀλίγα τριμμένα ἐνδύματα καὶ μερικὰ βιβλία· τὴν ἐξορίαν ἐπίσης, διότι εἰς οἶονδῆποτε μέρος τῆς γῆς ὁδοιπόρος ἄπατρις θὰ εἶμαι· τὰ βασανιστήρια ἐπίσης, διότι τὸ ἀδύνατον σῶμά μου θὰ νεκρωθῇ μὲ τὸν πρῶτον πόνον καὶ πληγὴν. Τὸν δὲ θάνατον δὲν φοβοῦμαι, διότι θὰ μὲ φέρῃ γρηγορώτερα πλησίον τοῦ Θεοῦ».

Ὁ Μόδεστος κατόπιν τῆς ἀπαντήσεως αὐτῆς ἀφῆκεν ἥσυχον πλέον τὸν Βασίλειον, ὁ ὅποῖος ἐξηκολούθησε τὸ ἔργον του μέχρι τῆς στιγμῆς ποὺ ὁ Θεὸς τὸν ἐκάλεσε πλησίον του. Ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἦτο ἡ πρώτη Ἰανουαρίου τοῦ 379. Καὶ ἦτο ἡμέρα λαϊκοῦ προσκυνήματος. Εἰδωλολάτραι, Ἰουδαῖοι καὶ Χριστιανοί, πλήθη ἀμέτρητα ποὺ εἶχον εὐεργετηθῇ ἀπὸ τὸν μέγαν νεκρόν, παρηκολούθησαν τὴν ἐκφορὰν του. Τόσος δὲ ἦτο ὁ συνωστισμὸς, ὥστε πολλοὶ ἀπέθανον ἀπὸ ἀσφυξίαν καὶ ὠνομάσθησαν «ἐπιτάφια θύματα».

7. Τόσον μεγάλη ἦτο ἡ δημοτικότητα τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, τὸν ὅποιον δικαίως ἢ Ὁρθοδοξία κατέταξε μεταξὺ τῶν ἁγίων της καὶ ὁ ἐλληνικὸς λαὸς ἀπηθανάτισε μὲ τὴν παράδοσιν καὶ τὸ τραγοῦδι. Τὸ μεγαλεῖον τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδίας τοῦ ἐνδόξου ἐπι-

σκόπου τῆς Καισαρείας δὲν εἶναι ἀπὸ τὰ πράγματα ἐκεῖνα, ποὺ ἡμποροῦν νὰ συγκριθοῦν μὲ ἄλλα ὅμοια καὶ ποὺ ἀφήνουν μόνον ἀναμνήσεις εἰς τὴν ἐποχὴν των. Ἡ δόξα των περνᾷ κάθε ὅριον καὶ ἀπλώνεται καὶ ἀστράπτει αἰωνίως εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Ἡ δόξα των γίνεται θρύλος, γίνεται παραμῦθι γλυκὺ καὶ παρηγορητικὸν μέσα εἰς τοὺς πάγους τῆς χειμερινῆς νυκτός, μέσα εἰς τὰ σκότη κάθε δυστυχίας καὶ στερήσεως.

Οὕτως ὁ Μέγας Βασιλείος ἔγινε διὰ τὸν λαὸν ὁ «Βασιλῆς»· ὅχι πλέον ὁ σοφὸς καὶ ὑψηλὸς νοῦς τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ὁ ἐλεήμων, εὖσπλαγχνος, πρόθυμος, γενναί-
όδωρος καὶ πλούσιος εἰς ἐλέη καὶ δῶρα, γλυκὺς «πατε-
ρούλης τῆς Πρωτοχρονιάς», ὁ ἀσπρομάλλης γέρος ποὺ
ξεκινᾷ ἀπὸ τὴν Καισαρείαν, ὅταν ὅλοι κοιμηθοῦν τὴν
νύκτα τῆς «παραμονῆς», διὰ νὰ ἐπισκεφθῇ
ὅλας τὰς οἰκίας ποὺ κάτι ζητοῦν, καὶ ἀποθέσῃ εἰς τὰ
προσκεφάλαια τῶν τέκνων αὐτῶν τὰ δῶρά του.

Ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησίᾳ ἀντὶ τοῦ μεγάλου ἰδικοῦ
μας Ἀγίου, ἐορτάζει τὴν 1 Ἰανουαρίου τὸν Σίλβεστρον,
πάπαν Ρώμης. Τὸ γεγονὸς ὅμως τοῦτο δὲν ἴσχυσε νὰ
ἐμποδίσῃ ἀπὸ τὴν συνείδησιν τῶν Δυτικῶν τὴν στε-
ρέωσιν καὶ εἰς αὐτὴν τῆς ἰδικῆς μας παραδόσεως.
Ὁλος ὁ λαὸς καὶ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς
σήμερον ἔχει ἀποτυπωμένον καὶ εἰς τὴν φαντασίαν καὶ
εἰς τὰ ἐπισκεπτήρια καὶ εἰς τὰς ὁμιλίαις του, ἓνα ἀσπρα-
μάλλην γεροντάκιον, ὁ ὁποῖος ἔρχεται ἀπὸ μακρὰν, φορ-
τωμένος δῶρα διὰ τὰ παιδιὰ καὶ τοὺς μεγάλους· εἶναι
ὁ Ἅγιο-Βασιλῆς τῆς Καισαρείας μὲ τὸ καλαμάρι, τὴν
πένναν καὶ τὸ χαρτὶ τῆς ἐλληνικῆς παραδόσεως.

Ἀγνώστου

(διασκευή)

§ 2. Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος.

1. Ὁ Ἰωάννης Χρυσόστομος ἐγεννήθη τῷ 347 εἰς Ἀντιόχειαν. Ὁ πατήρ του ἐκαλεῖτο Σεκοῦνδος, ἦτο δὲ στρατιωτικός. Ἡ μήτηρ του, Ἀνθοῦσα, μείνασα χήρα νεωτάτῃ, μόλις εἰκοσαέτις, ἀπεφάσισε νὰ μὴ ἔλθῃ εἰς δεύτερον, γάμον, διὰ νὰ ἀφοσιωθῇ ὅλως εἰς τὴν ἀνατροφὴν τοῦ Ἰωάννου. Ἡ Ἀνθοῦσα ἦτο εὐσεβεστάτῃ γυνὴ καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἀνατροφή, τὴν ὁποίαν ἔδωκεν εἰς τὸν υἱὸν τῆς, ἐστηρίζετο ἐπὶ τῆς εὐσεβείας, ἡ ὁποία πρέπει νὰ εἶνε ἡ βάσις πάσης ἀνατροφῆς. Διότι ἄνευ φόβου Θεοῦ, ἄνευ ἀγάπης πρὸς τὸν θεῖον θέλημα πᾶσα ἄλλη ἀνατροφή στερεῖται στερεῶς βάσεως. Εὐτυχεῖς ὅσοι ἔχουν καλὰς, χρηστάς καὶ εὐσεβεῖς μητέρας! Ἡ μήτηρ εἶναι ἡ πρώτη διδασκαλὸς τοῦ ἀνθρώπου, οἱ λόγοι τῆς ἡ πρώτῃ διδασκαλίᾳ, τὸ παράδειγμά τῆς ὁ πρῶτος ὁδηγός.

2. Ὁ Ἰωάννης ηὐτύχῃσε νὰ ἀποκτήσῃ καὶ τῆς ρητορικῆς καὶ τῆς φιλοσοφίας λαμπροὺς διδασκάλους, τὸν περίφημον Λιβάνιον καὶ τὸν Ἀνδραγάθιον. Ὁ Λιβάνιος ἀνεκάλυψεν ἀμέσως τὴν φυσικὴν εὐφράδειαν τοῦ Ἰωάννου καὶ προησθάνθη τὸ ἐνδοξὸν ρητορικὸν στάδιόν του. Διὰ τοῦτο, λέγεται, ὅτι μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου του, ἐρωτηθεὶς ποῖον ἐσκόπει νὰ ἀφήσῃ διάδοχόν του εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς ρητορικῆς, εἶπε μελαγχολικῶς: «Τὸν Ἰωάννην θὰ ἄφῃνα, ἂν δὲν τὸν εἶχον ἀρπάσει οἱ χριστιανοί». Ρητορικῶς λοιπὸν μορφωθεὶς ἄριστα, ἤρχισε κατ' ἀρχὰς νὰ μετέρχεται τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα καὶ νὰ εὐδοκιμῇ εἰς αὐτό. Ἀλλ' ἡ κλίσις τῆς ψυχῆς του, τὴν ὁποίαν παρὰ τῆς μητρὸς του εἶχεν ἐμπνευσθῇ, ὥθει αὐτὸν

εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν στάδιον. Ἡ θρησκεία τὸν εἴλκυε καὶ ἤσκει γόητρον ἐπ' αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο αἴφνης ἀφήνει τὴν δικηγορίαν καί, ἀποχωρήσας μετὰ τοῦ ἐπιστηθίου φίλου του Βασιλείου, ἐπιδίδεται εἰς θρησκευτικὰς μελέτας καὶ ζῇ τοῦ λοιποῦ βίον μοναχοῦ, προαλειφόμενος ἵνα εἰσέλθῃ εἰς τὸν κλῆρον καὶ ὑπηρετήσῃ τὴν ἐκκλησίαν.

3. Ὁ Μελέτιος, ὁ τότε ἀρχιεπίσκοπος Ἀντιοχείας, λαβὼν γνῶσιν τούτου, τὸν ἐνθαρρύνει τὸν βαπτίζει καὶ τὸν χειροθετεῖ ἀναγνώστην τῆς ἐκκλησίας, τὸ ἔτος 369. Ὁ Ἰωάννης ἔκτοτε ἐξακολουθεῖ τὸν νέον βίον του καὶ τὰς θρησκευτικὰς μελέτας μετὰ τοῦ φίλου του Βασιλείου τοσοῦτον ἐπιμελῶς, ὥστε ταχέως ἤρχισεν ἡ φήμη τῶν δύο νὰ ἐξαπλώνεται παντοῦ ὡς νέων μορφωμένων καὶ ἐναρετωτάτων. Τόσον μάλιστα ἐτιμῶντο ἔκτοτε ὑπὸ τοῦ λαοῦ τῆς Ἀντιοχείας ἀμφοτέροι, ὥστε, ὅτε ἀπέθανεν ὁ Μελέτιος καὶ ἐχήρευσαν καὶ ἄλλαι τινὲς ἐπισκοπαὶ εἰς Συρίαν, ἐζητήθησαν νὰ γίνουν ἐπίσκοποι, καίτοι νεαρῶταται τὴν ἡλικίαν. Καὶ ὁ μὲν Βασίλειος ἐπείσθη ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου καὶ ἐχειροτονήθη πράγματι ἐπίσκοπος. Ὁ Χρυσόστομος ὅμως, πτοούμενος πρὸ τοῦ μεγέθους τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος, ἡρνήθη νὰ πράξῃ τὸ αὐτό. Τότε ἔγραψεν ὁ Χρυσόστομος τοὺς περὶ Ἱερωσύνης περιφήμους λόγους του, διὰ νὰ δικαιολογηθῇ διατί δὲν ἐδέχθη ἐπισκοπὴν, πλέκων τὸ ἐγκώμιον τῆς Ἱερωσύνης καὶ παριστάνων τὸ μέγεθος τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος καὶ τὴν βαρεῖαν εὐθύνην τῶν ἀναλαμβανόντων αὐτό.

4. Ἐν τῷ μεταξὺ, ἀποθανοῦσης τῆς μητρός του,

Δ. Ἀνδρεάδου Ἀναγνωστ. Καθαρευούσης Ε' τάξ.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἑκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

εἰσέρχεται ὁ Χρυσόστομος εἰς τὴν θεολογικὴν σχολὴν τῆς Ἀντιοχείας, εὐρισκομένην πλησίον τῆς πόλεως, διὰ τὴν συμπληρώσῃ τὰς θεολογικὰς τοῦ σπουδᾶς. Ἐκεῖ δὲ ὑπὸ τὰς ὁδηγίας σοφῶν διδασκάλων ἐπιδίδεται εἰς τὴν βαθυτέραν μελέτην τῆς Γραφῆς καὶ τῶν θεολογικῶν ἐν γένει πραγμάτων. Σπουδάζει βαθύτερον τὰ δόγματα τῆς ἐκκλησίας, γνωρίζει καλύτερον τὰ συγγράμματα τῶν ἀρχαιοτέρων πατέρων καὶ οὕτω καταρτίζεται ἄριστος θεολόγος, ἱκανὸς νὰ διαπρέψῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅπως καὶ πράγματι διέπρεψεν ὥς εἰς τῶν σοφωτάτων αὐτῆς πατέρων.

5. Τῷ 380 ἀσθενήσας ὁ Χρυσόστομος, καταλείπει τὴν σχολὴν καὶ ἀναέρχεται εἰς Ἀντιόχειαν. Τότε ὁ νέος ἀρχιεπίσκοπος Ἀντιοχείας Φλαβιανός, ἐκτιμῶν τὴν ἀξίαν τοῦ, τὸν πείθει νὰ χειροτονηθῇ πρεσβύτερος, καὶ ἀναθέτει εἰς αὐτὸν τὸ ἔργον τοῦ κηρύγματος εἰς τὴν μητροπολιτικὴν ἐκκλησίαν. Ὁ ναὸς οὗτος ἦτο μέγιστος, τὰ δὲ συρρέοντα πλήθη ἀναρίθμητα. Ἀμέσως δὲ ἡ ἔμφυτος ρητορικὴ τοῦ ἱκανότης, ἡ ὁποία εἶχε τελειοποιηθῇ καὶ διὰ μακρᾶς σπουδῆς καὶ ἀσκήσεως, ἔλαμψεν ἀπὸ τοῦ ἁμβωνοῦ τῆς μεγάλης ἐκείνης ἐκκλησίας καὶ τὸν διεφῆμισε ταχύτατα. Οἱ λόγοι τοῦ ἐκείνου εἶναι ἡ θεμελιώσαντες κυρίως τὴν φήμην τοῦ ὡς εὐγλωττοτάτου ἀνδρός, διὰ τὴν ὁποίαν εὐγλωττίαν οἱ μετὰ ταῦτα αἰῶνες ἔμελλον νὰ τὸν ὀνομάσουν Χρυσόστομον. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν κηρύττων ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐπολέμησε καὶ τὰς τότε ταραττούσας τὴν ἐκκλησίαν αἱρέσεις. Ἐμάστισε δὲ διὰ τῶν εὐγλωττων λόγων τοῦ καὶ τὴν ἐπικρατοῦσαν εἰς Ἀντιόχειαν ἀκολασίαν τῶν ἡθῶν τῶν ἐθνικῶν, ἡ ὁποία ἠπείλει νὰ παρασύρῃ καὶ τοὺς με-

ἡ ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἑκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ταξὺ αὐτῶν ζῶντας χριστιανούς. Ἐκτοτε δὲ ἤρχισε νὰ συγγράφῃ καὶ πολλὰ τῶν συγγραμμάτων του.

6. Τῷ 397, ἀποθανόντος τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῆς Κωνσταντινουπόλεως Νεκταρίου, ὁ αὐτοκράτωρ Ἀρκάδιος συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ ἀναβιβάσῃ εἰς τὸν πρῶτον θρόνον τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς τὸν Ἰωάννην, τοῦ ὁποίου ἡ φήμη εἶχε φθάσει μέχρις αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο τὸν προσκαλεῖ εἰς Κωνσταντινούπολιν, χωρὶς νὰ δηλώσῃ εἰς αὐτὸν τὸν σκοπὸν τῆς προσκλήσεως. Ἐρχεται ὁ Χρυσόστομος εἰς τὴν πρωτεύουσαν, καὶ ἐκεῖ ἐκόντα ἄκοντα τὸν προχειρίζουν ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως· τὸν ἀνακηρύττουν δηλαδὴ κορυφὴν τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς.

Εἰς οὐδένα ἄλλον ἤρμοζε τοσοῦτον ὁ περιβλεπτότατος οὗτος θρόνος, ὅσον εἰς τὸν Χρυσόστομον, τὸν ὁποῖον καὶ μεγάλη παιδεία ἐκόσμει καὶ ἀρετὴ ἑξοχος καὶ ζῆλος ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας καὶ ρητορικὴ κανότης ἀπαράμιλλος καὶ σύνεσις διοικητικὴ σπανιωτάτη.

Ὡς ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως ἔλαμψεν ὁ Χρυσόστομος ὡς ἀστήρ πρώτου μεγέθους. Ὑπῆρξαν καὶ ἄλλοι ἐπίσκοποι καὶ πατριάρχαι καὶ κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοῦ καὶ εἰς ἀρχαιοτέραν ἐποχὴν καὶ μετὰ ταῦτα· ἀλλ' ἐκ τούτων ἐλάχιστοι ἔφθασαν εἰς τὸ ὕψος τῆς ἀρετῆς τοῦ Χρυσοστόμου.

7. Ὁ Χρυσόστομος ἔζη καὶ ὡς ἀρχιεπίσκοπος τῆς πλουσιωτάτης τῶν τότε πόλεων βίον λιτότατον, βίον ἀπλοῦ ἀσκητοῦ, ἐνδεδυμένος ὡς μοναχὸς μὲ πενιχρότατον ἔνδυμα. Ἡ τροφή του ἦτο ἀπλουστάτη, ἀπέφευγε δὲ πᾶσαν ἐπίδειξιν καὶ ἐξερχόμενος εἰς τὰς ὁδοὺς δὲν

ἤθελε νὰ συνοδεύεται ὑπὸ ἀκολουθίας ὑπηρετῶν καὶ κατωτέρω κληρικῶν, ὡς συνήθιζον οἱ τότε ἀρχιεπίσκοποι καὶ μητροπολίται, πολλοὶ τῶν ὁποίων διεκρίνοντο καὶ διὰ τὴν ἐπίπλωσιν τῶν μεγάρων των καὶ διὰ τὴν πλουσιωτάτην τράπεζάν των καὶ ἐκ τοῦ ὅτι κατὰ τὰς ἐπισήμους ὑποδοχὰς ἐπωχοῦντο ἐπὶ πλουσίων ἀμαξῶν. Ἀντιθέτως πρὸς πάντας τούτους ἔζη ὁ ταπεινός, ἀπλοῦς, ἀπέριτος καὶ ἀνεπίδεικτος Χρυσόστομος. Οὗτος ἐφρόνει, ὅτι ὁ ἀρχιερεὺς πρέπει νὰ δεικνύῃ τὸ παράδειγμα τῆς ἀπλότητος, τῆς λιτότητος καὶ τῆς ταπεινοφροσύνης. νὰ ζῇ ὀλιγαρχέστατα καὶ νὰ ζητῇ νὰ ἐπιβάλλεται εἰς τὸν λαὸν καὶ τοὺς ἄρχοντας ὅχι διὰ τῶν ἐξωτερικῶν ἐπιδείξεων καὶ τῆς πολυτελείας, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἀξίας του.

Ἐνῷ δὲ ἔζη τόσον λιτῶς καὶ οὐδὲν δι' ἑαυτὸν ἐδᾶπανα, ἐσκόρπιζε, ὅπως καὶ ὁ μέγας Βασίλειος, τὰ πλουσιώτατα εἰσοδήματα τῆς ἀρχιεπισκοπῆς του ὑπὲρ τῶν πτωχῶν καὶ ἐνδεῶν καὶ ἐφρόντιζεν ὑπὲρ αὐτῶν ὡς ἀληθῆς πατήρ. Ὑπ' αὐτοῦ ιδρύθησαν φιланθρωπικά ιδρύματα παντὸς εἴδους εἰς Κωνσταντινούπολιν: πτωχοκομεῖα, γηροκομεῖα, ὀρφανοτροφεῖα καὶ νοσοκομεῖα κ.α.τ. Τὰ ιδρύματα ταῦτα ἀπ' οὐδεμιᾶς μεγάλης βυζαντινῆς πόλεως ἔλειπαν, εἶχον δὲ τὴν μέριμναν καὶ συντήρησιν αὐτῶν συνήθως οἱ ἐπίσκοποι, ἀλλὰ καὶ οἱ ἱερεῖς. Ἰδίως ὅμως καὶ κατ' ἐξοχὴν τὸ καθῆκον τοῦτο εἶχεν ὁ ἐπίσκοπος. Ὁ Χρυσόστομος ἐξεπλήρωνε τὸ καθῆκον τοῦτο ἐπιμελέστερον καὶ προθυμότερον παντὸς ἄλλου ἐπισκόπου.

8. Οὐδέποτε προσήρχετο εἰς τὴν ἐκκλησίαν, χωρὶς ν' ἀνοίγῃ τὸ ἀληθῶς χρυσοῦν αὐτοῦ στόμα καὶ

νά διδάσκη τὸν λαόν. Καὶ πρῶτον μὲν ἀνέπτυσσε τὰ νοήματα τῶν ἱερῶν κειμένων, ἔπειτα δὲ ἐξῆγε τὰ πρακτικὰ διδάγματα ἐξ αὐτῶν καὶ προέτρεπε τὸν λαὸν πρὸς ἐφαρμογὴν των ἐν τῷ βίῳ. Ἡ ρητορεία του ἐγοῦτευε καὶ κατέθελγε τὰ πλήθη, τὰ ὅποια συνέρρεον πρὸς αὐτὸν καὶ ἀπλήστως ἤκουον τοὺς λόγους του. Τὸ συναθροιζόμενον πλῆθος κατὰ τὰ διδάγματα ταῦτα τοῦ Χρυσόστομου ἦτο τοσοῦτον, ὥστε, ἐνῶ συνήθως οἱ ἐπίσκοποι ἐλάλουν ἀπὸ τοῦ θρόνου των, αὐτὸς ἠναγκάζετο ν' ἀναβαίνειν τὸν ἄμβωνα καὶ ἐκεῖθεν ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ ἄμβωνος νὰ ὁμιλῇ, διὰ νὰ εἶναι ἀκουστός εἰς τοσαῦτα πλήθη.

Εἰλκύνοντο δὲ εἰς τὰ κηρύγματά του ὄχι μόνον χριστιανοί, ἀλλὰ καὶ ἐθνικοὶ καὶ αἰρετικοί, πολλοὶ τῶν ὁποίων ἐπέστρεφον δι' αὐτῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

Οὐδεὶς τῶν ἐκκλησιαστικῶν ρητόρων ἐπευφημεῖτο καὶ ἐχειροκροτεῖτο, ὅσον αὐτός. Μολονότι δὲ ἀπέτρεπε τοὺς ἀκροατάς του ἀπὸ τῶν τοιούτων θορυβωδῶν καὶ ἀπρεπῶν ἐκδηλώσεων ἐπιδοκιμασίας, ἐν τούτοις οὐδεὶς πλειότερον αὐτοῦ ἐχειροκροτεῖτο, διότι καὶ αὐτοὶ οἱ ἔλεγχοί του ἦσαν εὐγλωττότατοι. Συνήθως προητοίμαζεν ὁ Χρυσόστομος τοὺς λόγους του, ὅπως ἔπραττον καὶ οἱ ἄλλοι ρήτορες ἐν τούτοις βαθμηδὸν ἀπέκτησε τοσαύτην εὐχέρειαν, ὥστε καὶ ἐκ τοῦ προχείρου ἐλάλει πρὸς τὸν λαόν. Τοῦτο δὲ εἶναι, ὡς γνωστόν, ὁ ὕψιστος βαθμὸς τῆς ρητορικῆς δεινότητος.

9. Ὁ Χρυσόστομος ἔχων ὑψίστην ιδέαν περὶ τῆς ἱερωσύνης καὶ τοῦ προορισμοῦ τοῦ ἱερέως, ὁ ὅποιος ὄχι μόνον διὰ τῆς διδασκαλίας, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ παραδείγματός του πρέπει νὰ ὁδηγῇ τοὺς πιστοὺς εἰς τὴν ὁδὸν

τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς ἀρετῆς, ἤθελε τὸν κλῆρον σεμνὸν καὶ κόσμιον, ἔχοντα βίον ἄμεμπτον καὶ ἀνεπίληπτον. Διὰ τοῦτο ἤλεγχεν αὐστηρῶς τοὺς παρεκτρεπομένους ἐκ τῶν κληρικῶν. "Οχι μόνον δὲ τὸν ὑπὸ τὴν ἄμεσον αὐτοῦ ἐπίβλεψιν ἰστάμενον κλῆρον τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπέβλεπε καὶ ἀπῆτει νὰ εἶναι ἄξιος τοῦ ὑψηλοῦ προορισμοῦ του, ἀλλὰ καὶ παρὰ πάντων τῶν ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν, τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν δικαιοδοσίαν του, ἀπῆτει νὰ ζοῦν σεμνῶς καὶ νὰ μὴ παρέχουν διὰ τοῦ βίου των κανὲν σκάνδαλον. Διὰ τοῦτο, μαθὼν ποτὲ ὅτι δεκατρεῖς ἐπίσκοποι περὶ τὴν "Εφεσον διώκουν κακῶς τὰς ἐκκλησίας των καὶ ὅτι ἐπώλουν ἀντὶ χρημάτων τὴν ἱερωσύνην, μεταβαλόντες τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ εἰς οἶκον ἐμπορίου, ἦλθεν εἰς "Εφεσον, καθήρесе καὶ τοὺς δεκατρεῖς καὶ ἐχειροτόνησεν ἄλλους ἐπισκόπους. Τοιοῦτον ἤθελεν ὁ Χρυσόστομος τὸν κλῆρον καὶ τὸ παράδειγμα καὶ τὸν τύπον τοῦ τοιούτου κληρικοῦ ἔδιδεν αὐτὸς πρῶτος διὰ τοῦ ἀγιωτάτου βίου του. Καὶ οἱ λόγοι του δὲ περὶ ἱερωσύνης καθωδήγουν τοὺς ὑπ' αὐτὸν κληρικοὺς εἰς τὴν τελείαν κατανόησιν τῶν καθηκόντων αὐτῶν.

Πόσον εὐτυχὴς θὰ ἦτο σήμερον ἡ ἐκκλησία, ἐὰν εἶχε τοιούτους ἱερεῖς, ὁποίους ἀπῆτει οὗτος καὶ ἐμόρφωνεν! "Οσοι λαοὶ ἐννοοῦν τὸ ἀληθὲς ἠθικὸν συμφέρον των, φροντίζουν νὰ πλάσσουν τοιούτους ἀρχιερεῖς καὶ τοιούτους ἱερεῖς· διότι αὐτοὶ εἶναι οἱ διδάσκαλοι τῆς ἠθικῆς, οἱ ὀδηγοῦντες τοὺς λαοὺς εἰς τὸ ἀγαθόν. Οἱ λαοὶ ἄνευ χρηστοῦ καὶ πεφωτισμένου κλήρου διαφθείρονται καὶ καταπίπτουν.

10. Καθὼς δὲ τὸν κλῆρον, οὕτως ὠδήγει εἰς τὴν ἑδὼν

τῆς ἀρετῆς καὶ τὸν λαόν, καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν διδάσκων αὐτὸν καὶ κατ' ἰδίαν συμβουλευὼν καὶ νοουθετῶν. Τὰς νοουθεσίας τοῦ δὲ ταύτας δὲν ἐδίσταζε νὰ ἀπευθύνῃ καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἰσχυροὺς τῆς γῆς καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς περιστοιχίζοντας τὸν αὐτοκράτορα, ὅσάκις τοὺς ἔβλεπε παρεκτρεπομένους. Διότι, ὅταν οἱ ἄρχοντες θίδουν τὸ κακὸν παράδειγμα, διαφθείρεται κατ' ἀνάγκην καὶ ὁ λαός.

Εἰς τὴν αὐλὴν τότε τοῦ Ἀρκαδίου ἐγίνοντο πολλὰ ἄτοπα καὶ πολλὰ σκάνδαλα συνέβαινον, τῶν ὁποίων ἥρωες ἦσαν διάφοροι μεγιστᾶνες. Ὁ Χρυσόστομος ὑπεδείκνυε πολλάκις εἰς τοὺς λόγους του καὶ ἀπεδοκίμαζε τὰ ἄτοπα ταῦτα. Ὁμοίως ἔστρεφε τὰ βέλη τῶν ἐλέγχων του καὶ κατὰ τοῦ πολὺ τότε ἰσχύοντος ἀρχιθαλαμηπόλου τοῦ αὐτοκράτορος, Εὐτροπίου.

11. Ἡ τολμηρὰ γλῶσσα τοῦ Χρυσοστόμου, μετὰ τῆς ὁποίας ἤλεγχε τὰ κακῶς γινόμενα, καὶ οἱ ἐλεγχοὶ του πρὸς κληρικοὺς ἐπιφανεῖς, πρὸς ἀρχιερεῖς, πρὸς ἰσχυροὺς τῆς γῆς, πρὸς αὐτὴν τὴν αὐλὴν δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ γεννήσουν εἰς αὐτὸν ἐχθροὺς ἀσπόνδους.

Πράγματι ἐσχηματίσθη τότε εἰς Κωνσταντινούπολιν κύκλος τοιούτων ἐχθρῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπεδίωξαν διὰ παντὸς μέσου νὰ τὸν ἀπομακρύνουν ἀπὸ τοῦ περιβλεπτοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ ψυχὴ τοῦ κύκλου ἐκείνου ἦτο ἡ αὐτοκράτειρα Εὐδοξία, ἡμισοῦσα τὸν ἀρχιεπίσκοπον, διότι ἀπεκάλυπτε τὰ αἵσχη τῆς αὐλῆς τῆς. Ἀλλὰ καὶ πολλοὶ μεγιστᾶνες καὶ μητροπολῖται ἦσαν θανάσιμοι ἐχθροὶ τοῦ Χρυσοστόμου. Πάντες οὗτοι, συνομοτήσαντες ἐναντίον

του, κατώρθωσαν τῷ 403 μ.Χ. νὰ καταδικάσουν αὐτὸν διὰ συνοδικῆς ἀποφάσεως εἰς ἐξορίαν.

Ὁ λαὸς ὅμως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὁ ὁποῖος ἐτίμα μέγਾਲως τὸν Χρυσόστομον, εἰς τὸ ἄκουσμα τῆς ἐξορίας του στασιάσας, ἐπανάφερε διὰ τῆς βίας τὸν ὑπὸ στρατιωτῶν ἀπαγόμενον ἱεράρχην καὶ τὸν ἐγκαθίδρυσεν ἄκοντα εἰς τὸν θρόνον του. Σύνοδος δὲ συνελθοῦσα τὸν ἀπήλλαξε τῆς κατηγορίας, καὶ ἡ αὐλὴ ἔσπευσε φοβηθεῖσα τὴν ὀργὴν τοῦ λαοῦ νὰ δικαιολογηθῇ, ἐπιρρίπτουσα εἰς ἄλλους τὰ γενόμενα. Ἡ ἔχθρα ὅμως τῆς Εὐδοξίας καὶ τῶν ἄλλων ἐχθρῶν τοῦ Χρυσοστόμου ἐξακολουθοῦσα, δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐκδηλωθῇ καὶ πάλιν. Διὸ κατηγορεῖται ἐκ νέου ὅτι κατέλαβε δῆθεν τὸν θρόνον, πρὶν ἢ συνοδικῶς ἀπαλλαγῇ τῆς κατ' αὐτοῦ ἀποφάσεως, καὶ ἐξορίζεται πάλιν κρυφίως, χωρὶς νὰ ἐννοήσῃ τι ὁ λαός, εἰς Κουκουσὸν τῆς Ἀρμενίας.

12. Ἀφοῦ δ' ἔμενεν ἐκεῖ ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον ἐν τῷ μέσῳ μεγάλων ταλαιπωριῶν καὶ ἀθλιότητος, δεικνύων ἰώβειον ὑπομονὴν καὶ εὐλογῶν τὸν Θεόν, μετετέθη πρὸς αὐξήσιν τῆς δυστυχίας του εἰς ἔτι χειροτέραν ἐξορίαν, εἰς Πιτυοῦντα τοῦ Πόντου. Ἀλλὰ τὸ ἐξηντλημένον ἐκ τῶν στερήσεων καὶ τῶν κακώσεων σῶμά του δὲν ἀντέσχεν εἰς τοὺς κόπους τῆς ὁδοιπορίας ταύτης καὶ καθ' ὁδὸν παρέδωκε τὸ πνεῦμα εἰς κύριον τῷ 407 μ. Χ.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡ εἵδησις τοῦ θανάτου του τοὺς μὲν ἐχθροὺς του ἐνέπλησε χαρᾶς, τὸ μέγα ὅμως πλῆθος τῶν κατοίκων ἐβύθισεν εἰς πένθος, διότι καὶ μετὰ τὴν ἐξορίαν του ἡ πρὸς αὐτὸν ἀγάπη τοῦ λαοῦ δὲν εἶχεν ἐκλίπει. Μερὶς τις μάλιστα τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν, μένουσα ὅλως ἀφωσιωμένη εἰς αὐτόν,

δὲν ἤθελε ν' ἀναγνωρίσῃ τὸν διάδοχόν του καὶ ἐξηκούθῃ θεωροῦσα ἀκόμη ὡς κανονικὸν ἀρχιεπίσκοπον τὸν Χρυσόστομον. Οὗτοι ἐκλήθησαν Ἰωαννῖται. Ἡ διάστασις μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῆς ἄλλης ἐκκλησίας ἐξέλιπε πολὺ βραδύτερον ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Πρόκλου, ὅτε Θεοδοσίος Β', θέλων νὰ τιμήσῃ τὸν Χρυσόστομον καὶ νὰ ἐπανορθώσῃ τὸ γενόμενον ἀδίκημα, διέταξε νὰ ἀνακομίσουν τὸ λείψανον αὐτοῦ ἐκ τῆς ἐξορίας καὶ ἐπισημότατα ἐν τῷ μέσῳ ἀνεκλαλήτου χαρᾶς νὰ τὸ καταθέσουν εἰς τὸν ναὸν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἐν Κωνσταντινουπόλει.

13. Τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ βίος Ἰωάννου τοῦ Χρυσόστομου, βίος ἁγιωτάτου καὶ σοφωτάτου ἐκκλησιαστικοῦ πατρός. Τοιοῦτοι οἱ ἀγῶνές του ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας· τοιοῦτοι οἱ ἄθλοί του ὑπὲρ τοῦ δικαίου καὶ τοῦ ὀρθοῦ. Τῆς σοφίας ταύτης καὶ τῶν ἀγώνων καὶ ἄθλων του μαρτύρια ἔχομεν τὰ πολυάριθμα συγγράμματά του, τὰ ὅποια εἶναι πλείονα τῶν ἔργων παντὸς ἄλλου πατρός. Ὀλίγοι τῶν ἀρχαίων πατέρων ἔγραψαν, ὅσα ὁ Χρυσόστομος. Ὑπῆρξε γονιμώτατος συγγραφεύς, ἔγραψε δὲ εἰς γλῶσσαν γλαφυρωτάτην καὶ καθαρωτάτην τόσον, ὥστε ἀναγινώσκων τις αὐτὸν νομίζει, ὅτι ἔχει εἰς χεῖράς του Ἀττικὸν τινα συγγραφέα. Τὰ συγγράμματά του εἶναι Ὀμιλῖαι, Λόγοι καὶ Ἐπιστολαί.

Πάντα τὰ συγγράμματά του εἶναι ἀριστουργήματα ἐκκλησιαστικῆς εὐγλωττίας. Ὁ Χρυσόστομος εἶναι ὁ λαμπρότερος ρήτωρ τῆς ἐκκλησίας, ὁ Δημοσθένης αὐτῆς. Πρὸ αὐτοῦ εἶχε τὰ πρωτεῖα εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ρητορικὴν ὁ Ναζιανζηνὸς Γρηγόριος ὅτε ὁμοίως

ἀνέτειλεν ὁ νέος ἀστήρ, ὠχρίασεν ἐνώπιον τῆς λάμψ
 ὡς τοῦ ὁ παλαιός.

Ὡς ρήτωρ ὁ Χρυσόστομος ἔχει πολλὴν δύναμιν εἶναι πειστικώτατος, συνάμα δὲ ἔχει ὕψος λόγου, ἀναφαινόμενον εἰς τὰς μεγάλας καὶ ὑψηλὰς εἰκονάς, τὰς ὁποίας πολλάκις μεταχειρίζεται. Γνωρίζοντες ἀκριβέστατα τὴν Ἀγίαν Γραφὴν καὶ ἔχει πάντας τὰς προχειρατὰς κατάλληλα χωρία πρὸς πᾶν θέμα τοῦ. Εἰς τὴν γνώστης βαθὺς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων κλασσικῶν συγγραφέων, φιλοσόφων πρὸ πάντων καὶ ποιητῶν προσάγει ἐξ αὐτῶν ἀφθόνους τὰς μαρτυρίας πρὸς ἐκτίθαι βαίωσιν τῶν λόγων τοῦ. Ρήτωρ ὢν ἐκ φύσεως, καθὼς ἀνεγνώρισεν αὐτὸν ἤδη σπουδάζοντα ὁ Λιβάνιος, ἀπεκρίθησε διὰ τῆς μελέτης τῶν ἀρχαίων ρητόρων καὶ μετὰ τὴν λιστα τοῦ Δημοσθένους καὶ διὰ τῆς ἀσκήσεως τέχνης ρητορικῆς ἑκτακτον, ὥστε ὑπερέβαλε πάντας τοὺς συγχρόνους τοῦ καὶ ἀνεγνώρισθη ὡς εἰς τῶν μεγίστων ρητόρων πάντων τῶν αἰώνων.

Ὁ Χρυσόστομος συνέταξε καὶ τὴν γνωστὴν λειτουργίαν τοῦ, ἡ ὁποία ἀναγινώσκεται συνήθως κατὰ τὴν Κυριακὰς, εἶναι δὲ ἐπιτομὴ τῆς λειτουργίας τοῦ Μεγάλου Βασιλείου. Κατ' ἀρχὰς ἦτο ἡ λειτουργία αὕτη ἐκτὸς τοῦ χρῆσι μόνον εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἐκκλησία ἐκείνη ἐτιμᾶτο ὡς ἡ πρεσβυτέρα ἀδελφὴ ἐκκλησία καὶ μέγα εἶχε πάντοτε τὸ κύρος, διότι ἦτο ἡ ἐκκλησία τοῦ πολιτικοῦ κέντρου τοῦ Κράτους, διὰ τοῦτο καὶ ἡ λειτουργία αὕτη ἐκτὸς τοῦ μικρὸν ἐγενικεύθη εἰς ὅλας τὰς ἐκκλησίας.

Διομήδης Κυριακὸς
 (δικαστὴς)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Ἐκ τῆς βυζαντινῆς Ἱστορίας.

§ 1. Οἱ Ρῶσσοι εἰς τὰ Βαλκάνια.

1. Εὗρισκόμεθα εἰς τὸ ἔτος 972. Ὁ Βασιλεὺς Ἰωάννης Τσιμισκῆς, Ἀρμενικῆς καταγωγῆς, κυβερνῶν τὸ Βυζαντινὸν κράτος ὡς ἐπίτροπος τοῦ βασιλέως, ἡγωνίζετο ἀπὸ δύο ἐτῶν ἐντεῦθεν τοῦ Δουνάβεως νὰ ἀποκρούσῃ

τὴν πρώτην ἐπιδρομὴν τῶν τρομερῶν Ρώσσων. Τοὺς βαρβάρους τούτους ὠδήγει ὁ ἡγεμὼν αὐτῶν, ὁ διαβόητος Βάραγκος Σβιατοσλάβος, ὁ εἰδωολάτρης υἱὸς τῆς μεγάλης τσαρίνας Ὀλγας. Αἱ τρομεραὶ ὀρδαὶ αὗται διέβησαν τὸν Αἰμον καὶ ἐλεηλάτησαν τὴν Φιλιππούπολιν ἐν μέσῳ φοβερῶν σφαγῶν. Ἡ Φιλιππούπολις ἦτο ἡ πρώτη μεγάλη πόλις, τὴν ὁποίαν συνήντησαν πρὸς νότον τοῦ Αἰμου. Τὴν κατέλαβον ἐξ ἐφόδου καὶ τὴν κατέκλυσαν μὲ ποταμοὺς αἵματος.

2. Ἡ Ἑλληνικὴ αὐτοκρατορία ἐκλονίσθη. Ὁ πανικὸς ἐν τῇ Κωνσταντινοπόλει καὶ ὁ τρόμος ἐκ τοῦ πλησιάζοντος ἐχθροῦ ἦτο μέγιστος. Ὁ Ἰωάννης Τσιμισκῆς ὁμως ἔλαβε δραστηκώτατα μέτρα. Καθ' ὃν χρόνον ὁ στόλος αὐτοῦ ἐπλεε πρὸς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Δουνάβεως, στρατὸς ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Βάρδα Σκληροῦ, τοῦ ἱκανωτέρου στρατηγοῦ τοῦ κράτους, ἐβάδισε κατὰ τῶν Ρώσων. Μάχη αἱματηρὰ συνήφθη εἰς τὴν Ἀρχαδιούπολιν, παρὰ τὴν Ἀδριανούπολιν, κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 970. Καλυπτόμενοι μὲ τὰς τεραστίας ξυλῖνας

μονομαχία βάρδα τῶ σκληροῦ καὶ τῶ ρώσου ἀρχηγῶς ::

ἀσπίδας των, τὰς σκεπασμένας μὲ δέρμα, οἱ γιγάντιοι πεζοὶ πολεμισταὶ τῶν στεππῶν, ἀντέταξαν μανιῶδη ἀντίστασιν εἰς τὸ βαρὺ βυζαντινὸν ἱππικόν, χειριζόμενοι μὲ ἀκατανίκητον ὁρμὴν τὸν πέλεκυν καὶ τὴν λόγχην. Ὁ θρησκευτικὸς δὲ φανατισμὸς ἐδιπλασίαζε τὰς δυνάμεις των. Ἀντὶ νὰ παραδίδωνται, ἐπροτίμων νὰ αὐτοκτονοῦν διανοίγοντες τὴν κοιλίαν των. Δραματικὰ ἐπεισόδια ἐσημειώθησαν κατὰ τὴν πρώτην αὐτὴν ἥρωικὴν σύγκρουσιν μεταξὺ τῶν δύο τούτων τόσον διαφερόντων λαῶν. Εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς μάχης Ρῶσος ἀρχηγός,

περιώνυμος μεταξύ τῶν συμπατριωτῶν του διὰ τὴν σπανίαν δύναμιν του καὶ τὸ κολοσσιαῖον ἀνάστημά του, ὥρμησεν ἔφιππος κατὰ τοῦ Βάρδα Σκληροῦ, ὁ ὁποῖος ἔφιππος ἐπίσης ἐμάχετο ἐπὶ κεφαλῇς τοῦ στρατοῦ του, καὶ κατέφερε κατὰ τοῦ κράνους του τρομερὸν κτύπημα διὰ τοῦ ξίφους του. Ὁ Ἕλλην στρατηγὸς ἐπληξεν ἐπίσης τὸν Ρῶσσον εἰς τὴν κεφαλὴν, τόση δὲ ἦτο ἡ ὁρμὴ τοῦ κτυπήματος, ὥστε τὸ ξίφος του, ἀφοῦ ἔκοψε τὸ μετάλλινον κράνος, ἔσχισεν εἰς δύο τὸν γίγαντα πολεμιστήν. Δεύτερος Ρῶσσος τρομερώτερος τὴν θέαν ὥρμησε κατὰ τοῦ Βάρδα. Πλησίον ὅμως αὐτοῦ ἐμάχετο ὁ ἀδελφός του, ὁ πατρίκιος Κωνσταντῖνος Σκληρός, νεώτατος ἀκόμη. Βλέπων τὸν κίνδυνον, τὸν ὁποῖον διέτρεχεν ὁ ἀδελφός του ὁ γενναῖος νεανίας, ὥρμησε κατὰ τοῦ Ρῶσσου καὶ μὲ τὸ ξίφος του ἠθέλησε νὰ τὸν σχίσῃ. Ἐκεῖνος, κύψας ἐπὶ τοῦ ἵππου του, ἀπέφυγε τὸ κτύπημα. Τὸ βαρὺ ὅμως ξίφος, χειριζόμενον ἀπὸ ρωμαλέον βραχίονα, ἠκολούθησε τὸν δρόμον του καὶ ἀπεκεφάλισε σχεδὸν τὸ ζῶον, τὸ ὁποῖον ἔπεσε μετὰ τοῦ ἀναβάτου του. Ὁ Κωνσταντῖνος ὁρμήσας ἤρπασε τὸν ἀντίπαλόν του ἀπὸ τὴν σιαγόνα καὶ τὸν ἀπετελείωσε παρευθύς!

Περὶ τὴν ἐσπέραν οἱ Ρῶσσοι μετὰ πεισματώδη ἀντίστασιν ἠττήθησαν κατὰ κράτος καὶ διεσκορπίσθησαν, ὠρυόμενοι ἀπὸ τὸν φόβον καὶ τὴν ἀπελπισίαν των. Οἱ Βυζαντινοὶ νικηταὶ κατέσφαξαν πολλοὺς καὶ ἡ ἐπελθοῦσα νύξ ἔσωσε τοὺς ἐπιζήσαντας.

3. Τὴν καταστροφὴν αὐτὴν ἐπηκολούθησεν ἀρκετὰ μακρὰ γαλήνη. Τὰ λείψανα τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ, τὸν

ὁποῖον τόσον γενναίως ἐνίκησεν ὁ Βάρδας Σκληρός, πιθανώτατα ἔσπευσαν εἰς τὴν Φιλιππούπολιν πρὸς συνάντησιν τοῦ κυρίου σώματος τοῦ Σβιατοσλάβου, ὁ ὁποῖος εὐθὺς ἀμέσως ἐγκατέλειψε τὴν Θράκην, διέβη ἐκ νέου τὸν Αἷμον καὶ συνεκέντρωνεν ἐκ νέου στρατεύματα εἰς τὴν Βουλγαρίαν.

✠ Μόλις τὴν ἀνοιξιν τοῦ 972 ὁ Ἰωάννης Τσιμισκῆς, ὁ ὁποῖος ἀπὸ ἐνὸς ἔτους ἦτο ἀπησχολημένος διὰ σοβαρὰν τοῦ Κράτους ὑπόθεσιν ἐν τῇ Ἀσίᾳ, κατώρθωσε νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τοῦ τρομεροῦ ἐχθροῦ τοῦ Βορρά. Τὸν Νοέμβριον τοῦ 971, τελέσας μεγαλοπρεπῶς τοὺς γάμους του μετὰ τῆς Θεοδώρας, θυγατρὸς τοῦ αὐτοκράτορος Ρωμανοῦ τοῦ Β', ἡτοιμάσθη νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν Ρώσων. Πρὶν βαδίσῃ ὅμως κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἠθέλησε νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν θείαν ἀρωγὴν.

Τὴν 28ην Μαρτίου, πέμπτην ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος τῶν Βαΐων, ὁ βασιλεὺς ἐξῆλθεν ἐν λιτανείᾳ ἀπὸ τὸ παλάτιον, κρατῶν διὰ τῆς δεξιᾶς του τὸ αὐτοκρατορικὸν λάβαρον. Τοῦτο ἦτο πλούσιος σταυρὸς λιτανείας ἐπὶ μακροῦ κοντοῦ, φέρων εἰς τὸ μέσον στερεωμένην θήκην, περιέχουσαν τὸ μεγαλύτερον τεμάχιον τοῦ Τιμίου Ξύλου. Ὁ βασιλεὺς, ἀκολουθούμενος ὑφ' ὀλοκλήρου τῆς αὐλῆς του καὶ ὑπὸ πάντων τῶν μεγιστάνων, μετέβη ἐν πομπῇ νὰ προσευχηθῇ καὶ νὰ ἐπικαλεσθῇ τὸν Θεὸν τῆς Νίκης εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Σωτῆρος, τοῦ ἐπιλεγομένου Χαλκίτου.

✠ Μετὰ τὴν πρώτην ταύτην δέησιν εἰς τὸ ἀνακτορικὸν παρεκκλήσιον ὁ βασιλεὺς, ἐν πομπῇ πάντοτε, μετέβη εἰς τὴν Μεγάλην Ἐκκλησίαν, δηλ. εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν. Ἐκεῖ αἱ πρὸς τὸν Θεὸν δεήσεις του ἔλαβον ἰδιόζουσιν μορφήν. Ἐζήτησε μετὰ κατανύξεως παρὰ τοῦ

Θεοῦ νὰ τοῦ ἀποστείλῃ ὁδηγὸν ἄγγελον ἐκ δεξιῶν του, προπορευόμενον τοῦ στρατοῦ καὶ δεικνύοντα αὐτῷ τὸν δρόμον μὲ τὴν πυρίνην ρομφαίαν του. Κατόπιν ἡ ἀτελείωτος συνοδεία κατηυθύνθη πρὸς τὸν ναὸν τῶν Βλαχερνῶν, τὸ ὀνομαστότερον ἱερὸν τέμενος τῆς πρωτεύουσας, ὅπου ἦτο τοποθετημένη ἡ ἐνδοξος εἰκὼν τῆς Παρθένου, τὸ παλλάδιον τῆς Θεοφυλάκτου Πόλεως.

Καθ' ὅλον τὸν δρόμον ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ ἀκολουθία του μὲ τὴν μακρὰν σειρὰν τῶν ἱερέων καὶ τῶν μοναχῶν ἔψαλλον ἐν κατανύξει καταλλήλους ὕμνους καὶ προσευχάς. Αἱ μεγάλαι αὗται θρησκευτικαὶ τελεταὶ παρουσίαζον ἕξοχον θέαμα μὲ τὰς ἐπισκέψεις εἰς τοὺς κυριωτέρους ναοὺς κατὰ τὰς κρισίμους περιστάσεις, καθ' ἃς ἡ ὑπαρξίς τοῦ κράτους εὐρίσκετο ἐν κινδύνῳ, ὅταν ἀπηνῆς ἐχθρὸς εἶχεν ἐπιδράμει εἰς τὰς ὠραιότερας ἐπαρχίας, ὅταν τέλος αὐτὸς ὁ ἡγεμὼν, ἡ ὑστάτη ἐλπίς ἡτοιμάζετο νὰ τεθῇ ἐπὶ κεφαλῇ τοῦ στρατοῦ.

4. Κατόπιν ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης, ἀφήσας τὸ παρεκκλήσιον τῶν Βλαχερνῶν, ἀνῆλθεν εἰς τὸ ὁμώνυμον παλάτιον. Ἀπὸ τοῦ κυκλοτεροῦς ἐξώστου του ἐπεθεώρησε τὸν λαμπρὸν στόλον τῶν πυρφόρων πλοίων, τὰ ὅποια ἐπρόκειτο νὰ πλεύσουν εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Δουνάβεως. Λαμπρὸν ἐπίσης ὑπῆρξε τὸ θέαμα τοῦ ἀπόπλου τοῦ ἐπιβλητικοῦ αὐτοῦ στόλου ἐκ τοῦ Κερατίου κόλπου.

Πρὸ τοῦ τέλους Μαρτίου ὁ βασιλεὺς μὲ τὰς τελευταίας δυνάμεις ἄφησαν τὴν πρωτεύουσαν καὶ ἤνώθη μετὰ τοῦ στρατοῦ, τοῦ διαχειμάσαντος πρὸς Ν. τοῦ Αἴμου.

Ἡ ἐκστρατεία εἶχεν ἀρχίσει. Διέβησαν εὐκόλως

τάς ἐπικινδύνους κλεισούρας τοῦ ὄρους, διότι οἱ Ρῶσσοι δὲν τὰς εἶχον καταλάβει. Ὅπισθεν τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς ἐπορεύετο ὁ βασιλεὺς περιστοιχιζόμενος ἀπὸ λαμπρότατον ἐπιτελεῖον. Ἐφερε θαυμασίαν πανοπλίαν, ἥτις τὸν περιέβαλε ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν. Ἐπέβαινε θυμοειδοῦς ἵππου καὶ ἐκράτει εἰς τὴν χεῖρα μακροτάτην λόγχην.

5. Μετὰ τὴν διάβασιν τοῦ Αἵμου ὁ βυζαντινὸς στρατὸς προῆλase πρὸς πολιορκίαν τῆς μεγάλης Πρεσθάνας, τῆς περιέργου καὶ ἀγρίας πρωτευούσης τῶν βουλγάρων βασιλέων, ὅπου εἶχε συγκεντρωθῇ μέγα μέρος τοῦ εἰσελάσαντος ρωσικοῦ στρατοῦ. Ἐπηκολούθησαν τότε φοβεραὶ μάχαι. Ἡ πολιορκία ἐτελείωσε μὲ τρομερὰ ἐπεισόδια. Οἱ τελευταῖοι Ρῶσσοι πολεμισταί, ἔγκλειστοι ἐντὸς τοῦ ἀνακτόρου τῶν βουλγάρων βασιλέων, ἐκάησαν ζῶντες. Κολοσσιαία σφαγὴ ἀπετελείωσε τοὺς ἄλλους. Ἐπειτα ὁ νικηφόρος στρατὸς ἐβάδισε κατὰ τοῦ Δορυστόλου, τῆς σημερινῆς Σίλιστρίας. Ἐκεῖ ὁ Σβιατοσλάβος, ὁ μέγας ἡγεμὼν τῶν «Ρώς», ἀνέμενε τοὺς Ἕλληνας μὲ τὰ λείψανα τοῦ στρατοῦ του. Ἐπηκολούθησε φρικωδεστέρα πολιορκία. Ὁ βυζαντινὸς στόλος, πρὸ μικροῦ φθάσας διὰ τοῦ Δουνάβεως, ἠπεῖλει τὸν ἐξ ἀναριθμῆτων πλοιαρίων στόλον τῶν πολεμιστῶν τοῦ Βορρά. Καθημερινῶς τὰ βυζαντινὰ στρατεύματα προσέβαλλον τοὺς Σκύθας. Ἐκάστην νύκτα ἠκούοντο οἱ Ρῶσσοι θρηνοῦντες τοὺς νεκροὺς των. Οἱ πένθιμοι ὠρυγμοὶ των ἔπαυον μόνον τὴν αὐγὴν. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο πανσέληνος, οἱ Ἕλληνες ἐκ τοῦ στρατοπέδου των τοὺς ἐβλεπον νὰ ἐξέρχονται κατὰ μεγάλας ὁμάδας ἀπὸ

τάς πύλας τῆς πόλεως, διὰ νὰ περισυλλέξουν τὰ γιγάντια σώματα τῶν γενναίων συμμαχητῶν των, διπαρμένα εἰς τὴν πεδιάδα. Συσσωρεύοντες τὰ δὲ αἵμοσταγῇ ταῦτα σώματα, τὰ ἐτοποθέτουν ἐπὶ πυρῶν ἔμπροσθεν τοῦ τείχους. Εἰς τὴν λάμψιν τῶν φλογῶν οἱ Χριστιανοὶ μαχηταί, ἔβλεπον μὲ ζωηρὰν περιέργειαν καὶ φόβον τὰς μεγάλας σκιᾶς τοῦ βαρβάρου αὐτοῦ πλήθους νὰ κινοῦνται πέριξ τῶν λευκῶν πτωμάτων τῶν καιομένων ὑπὸ τὴν ἑναστρον νύκτα. Τὴν ἐπαύριον τῆς ἐπικηδείου αὐτῆς τελετῆς οἱ Ἕλληνοὶ σκυλεύοντες τὰ τελευταῖα Ρωσικὰ πτώματα, τὰ ὅποια δὲν κατώρθωσαν νὰ περισυλλέξουν οἱ ἀδελφοὶ των, εὔρον μεταξὺ αὐτῶν τὰ ἄκαμπτα σώματα πολλῶν γυναικῶν, αἱ ὅποια μετεμφιεσμένοι εἰς ἄνδρας εἶχον πολεμήσει μέχρι θανάτου πλησίον τῶν συζύγων των! Μεταξὺ τῶν Ρώσων ὑπῆρχον καὶ ἁμαζόνες!

6. Φοβεραὶ καὶ τρομεραὶ ὑπῆρξαν αἱ μάχαι τοῦ Δορυστόλου. Ἐνόμιζέ τις ὅτι παρραυρίσκεται εἰς νέον Τρωϊκὸν πόλεμον. Ἐπὶ ἑξ ἡμέρας συνεχῶς οἱ ἀντίπαλοι ἐπολέμουν σῶμα πρὸς σῶμα. Τὴν ἕκτην οἱ βυζαντινοί, νικηταὶ καὶ πάλιν, συνέλεξαν εἰς τὸ παιδίον τῆς μάχης εἴκοσι χιλιάδας ἀσπίδων καὶ τεράστιον σωρὸν ξιφῶν καὶ ἄλλων ὅπλων. Ὁ Σθιατοσλάβος, μετὰ τοιαύτην πανωλεθρίαν δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ κρατηθῇ. Αἰσθανόμενος θανάσιμον θλῖψιν, ἐνόησεν ὅτι δὲν ὑπελείπετο ἄλλο ἢ νὰ συνθηκολογήσῃ μὲ τὸν νικητὴν αὐτόν, ὁ ὅποιος τὸν ἀπέπνιγε μὲ τὴν σιδηρὰν του χεῖρα. Ὁλην τὴν νύκτα ἐθρήνησε μὲ τοὺς εἰκείους του τὴν ἡττάν του ὀδυρόμενος καὶ δίδων ἐλευθέραν διέξοδον εἰς τὴν ἀπολπίσιν του.

Τὴν πρωΐαν τῆς 25ης Ἰουλίου, θέλων νὰ σώσῃ τοὺς ἐπιζῶντας μαχητάς του, ἀποφασισμένος δὲ νὰ ὑποστῇ πᾶσαν θυσίαν ὁ Ρῶσος ἡγεμὼν, ἔστειλε πρέσβεις πρὸς τὸν βασιλέα περὶ εἰρήνης. Ἐδίδεν ὑπόσχεσιν ὅτι θὰ διέβαινε τὸν Δούναβιν καὶ θὰ ἐξηφανίζετο διὰ παντός, ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ τὸν ἀφήσουν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν μακρυνὴν πατρίδα του μὲ τὰ λείψανα τοῦ στρατοῦ του. Ὁ Ἰωάννης Τσιμισκῆς ἐδέχθη προθύμως τὰς προτάσεις τοῦ μεγάλου ἡγεμόνος τοῦ Κιέβου. Ἡ εἰρήνη συνωμολογήθη καὶ τὰ ρωσσικὰ μονόξυλα, κατεσκευασμένα ἐκ κορμοῦ δένδρου, μετέφερον τὸ πλῆθος τοῦτο τῶν ἡττημένων εἰς τὴν βορείαν ὄχθην τοῦ Δουνάβεως, ἐνῶ τὰ πυροφόρα πλοῖα τῶν Βυζαντινῶν δὲν ἔφερον ἀντίστασιν εἰς τὴν διάβασιν ταύτην.

7. Ὄταν τὰ πάντα ἐκλονίσθησαν, ὁ ὑπερήφανος Βάραγγος, πρὶν ἀπομακρυνθῇ διὰ παντός εἰς τὴν ψυχρὰν πατρίδα του, παρεκάλεσε τὸν βασιλέα νὰ τοῦ χορηγήσῃ συνέντευξιν. Ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης κατήλθε μέχρι τῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ. Ἦτο ἔφιππος περιβεβλημένος τὴν πανοπλίαν του. Ὅπισθὲν του ἐκάλπαζε πολυάριθμος ἀκολουθία πατρικίων, λαμπρῶς ἐστολισμένων. Ἀμέσως ἐπεφάνη ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως ὁ Ρῶσος ἀρχηγὸς διευθυνόμενος πρὸς τὴν αὐτοκρατορικὴν ὁμάδα. Ἡ ὑπέροχος ἀπλότης τῆς συμπεριφορᾶς του εὐρίσκετο εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς βυζαντινῆς συνοδείας. Ὁ ἥρως τόσων μαχῶν ἦτο ἐντὸς μικροῦ ἀκατίου τῆς πατρίδος του, κωπηλατῶν καὶ μὴ διακρινόμενος ἀπὸ τοὺς ἄλλους κωπηλάτας. Ἦτο μετρίου ἀναστήματος εἶχε δασεῖα ὄφρῦς, ὀφθαλμοὺς, γαλανοὺς ρῖνα ἀστείον καὶ ἀραιὰν

γενειάδα. Εἶχε πυκνὸν καὶ μακρὸν μύστακα πίπτοντα πρὸς τὰ κάτω, ἦτο σχεδὸν φαλακρὸς ἐκτὸς τῶν κροτάφων του, οἱ ὅποιοι εἶχον βόστρυχον εἰς σημεῖον τῆς εὐγενοῦς τάξεώς του. Ἐκράτει τὴν κεφαλὴν του πολὺ ὑψηλά, εἶχεν εὐρὺ στῆθος καὶ ἀρμονικὰ μέλη. Ἡ φυσιογνωμία του εἶχέ τι τὸ σκυθρωπὸν καὶ ἄγριον. Ἐφερε δὲ εἰς ἓν ἐκ τῶν ὠτων του δακτύλιον κοσμημένον μὲ δύο μαργαρίτας. Ἡ ἐνδυμασία του, ἐντελῶς λευκή, διεκρίνετο ἀπὸ τὴν ἐνδυμασίαν τῶν συντρόφων του μόνον, διότι ἦτο καθαρωτέρα.

Περὶ τῆς συνεντεύξεως τῶν δύο ἡγεμόνων, δὲν γνωρίζομεν δυστυχῶς τίποτε περισσότερον. Ὁ Λέων Διάκονος, ὁ χρονογράφος τῆς ἐκστρατείας ταύτης, ἀναφέρει ἀπλῶς τοῦτο: «Ὁ Σβιατοσλάβος, ὁρθίος ἐπὶ τῆς ἔδρας τῶν κωπηλατῶν, ἀντήλλαξεν ὀλίγας λέξεις μετὰ τοῦ βασιλέως ἐν σχέσει πρὸς τὴν εἰρήνην». Εἶνε πιθανὸν ὅτι ὁ Ἰωάννης Τσιμισκῆς δὲν ἀφίππευσε καθόλου καὶ ὅτι ὠμίλησεν ἑφιππος ἀπὸ τὴν ὄχθην μὲ τὸν παράδοξον συνομιλητὴν του.

8. Κατὰ τὴν ἀνοιξιν τοῦ ἀκολούθου ἔτους 673 ὁ φεύγων ρωσσικὸς στρατός, ὁ ὁποῖος εἶχε διαχειμάσει παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Δνειπέρου, τοῦ ἀρχαίου Βορουσθένους, ἐπανέλαβε τέλος τὴν πρὸς τὸ μακρυνὸν Κίεβον πορείαν του. Ἦδη τὰ ἀτυχῇ λείψανα τόσων μαχῶν ἔβλεπον ὡς ἐν ὄνειρῳ τὴν βάρβαρον πρωτεύουσάν των. Ἦδη ἐπίστευον ὅτι ἔβλεπον ἔμπροσθέν των τὰς πιστάς συζύγους των, τὰ ξανθὰ των τέκνα νὰ τρέχουν εἰς προῦπάντησίν των, διὰ νὰ ξηράνουν τὰ δάκρυα τόσων μηνῶν ταλαιπωρίας, τὴν ὁποίαν εἶχον ὑπομείνει τόσον

καρτερικῶς, καὶ τείνοντα πρὸς αὐτοὺς τοὺς λευκοὺς τῶν βραχίονας.

Ἀλλοίμονον! δὲν ὑπελόγιζον τοὺς πειρατὰς τῶν στεππῶν, τοὺς ἀνηλεεῖς Πατσινάκας, οἱ ὅποιοι τοὺς παρεμόνευν. «Οἱ Πατσινάκαι, λέγει ὁ Λέων ὁ Διάκονος, ἔθνος νομιδικὸν καὶ πολυάριθμον, βάρβαρον, φθειροφάγον τε καὶ φερέοικον, ἐφ' ἁμαξῶν ὡς τὰ πολλὰ βιοτοῦν, σχεδὸν διέφθειραν ἅπαντας». Ὁ Σβιατοσλάβος συγκατελέγετο μετὰ τῶν νεκρῶν. Εἵκοσιν ὀκτῶ ἔτη ἦτο βασιλεὺς τῶν Ρώσσω. Ὁ ἡγεμὼν τῶν Πατσινάκων κατεσκεύασε κύπελλον ἐκ τοῦ κρανίου του.

Ἀπὸ τὰ «Βυζαντινὰ Ἱστορήματα» τοῦ Σλουμπερζέ

§ 2. Ἡ τελευταία λειτουργία τῆς Ἀγίας Σοφίας.

1. Ἦτο ὀρθρος τῆς Κυριακῆς 29 Μαΐου 1453, ἀποφρὰς ἡμέρα τῶν Ἀγίων Πάντων.

Ὁ ἥχος τῶν κλαυθμῶν, ἡ βοή τῶν γυναικείων γογγυσμῶν καὶ αἱ φωναὶ τῶν παίδων κατεσπάραζον τὰς δεήσεις τῶν διακόνων, οἵτινες ἐνώπιον τῆς ὡραίας Πύλης ἱστάμενοι, τὴν τελευταίαν ἤδη ἀνέπεμπον ἱκεσίαν ἐν τῇ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ, «ὑπὲρ τοῦ καθυποτάξαι ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν ὀρθοδόξων πάντα ἐχθρὸν καὶ πολέμιον».

2. Ὀλόκληρος ἡ πέριξ σκηνὴ ἐνέπνεε λύπην, πένθος, μελαγχολίαν· αἱ καρδίαι πάντων ἦσαν καταπεπιεσμένοι, ὥσάν νά ἐτελεῖτο ἡ νεκρώσιμος κηδεία ὀλοκλήρου γενεᾶς.

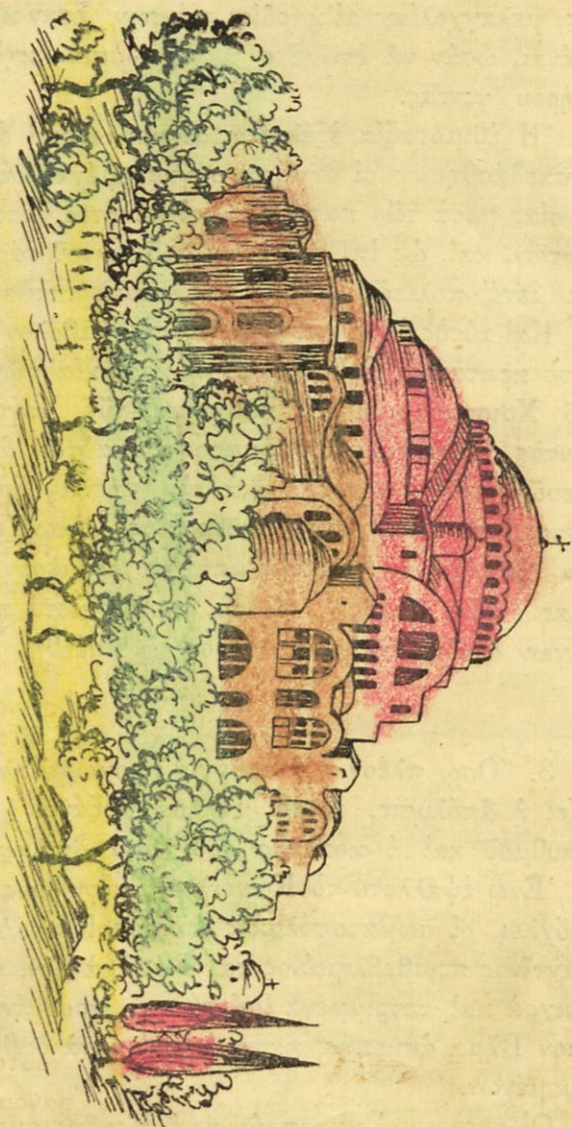
Ἡ ἐθιμοταξία ἐξέλιπεν· αἱ κοινωνικαὶ ἀνισότητες διεσκεδάσθησαν· οἱ δημόται συγκεχυμένως κάμνουν μετανόιας μετὰ τῶν πατρικίων, οἱ πένητες μετὰ τῶν ἀρχόντων, καί, ὥς ἐπὶ τὸ χεῖλος τοῦ κοινοῦ τάφου, πολῖται μετὰ πολιτῶν ἀδιακρίτως συμπεριπτύσσονται.

Καὶ αὐτὸς ὁ πάνσεπτος ναός, τὸ σύμβολον τῆς πάλαι ποτὲ κραταιᾶς Ὁρθοδοξίας, ἡ κατοικία τῶν αἰώνων, τοῦ Χριστιανισμοῦ τὸ καύχημα, νῦν γεγυμνωμένος παντὸς πολυτίμου κοσμήματος καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν σκευῶν, τῶν ἀναγκαίων διὰ τὴν μυσταγωγίαν, ἀφώτιστος, ἀκαλλώπιστος, σκυθρωπός, εἰκονίζει πιστῶς τὴν ταλαίπωρον Ἑλλάδα κατὰ τὸ τρομερὸν τῆς δουλείας ἐκεῖνο στάδιον, εἰς τὸ ὁποῖον μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων ὥρῶν ἦτο γεγραμμένον νά εἰσέλθῃ.

3. Ὅσῳ πλέον ἡ λειτουργία προχωρεῖ καὶ προσεγγίζει ἡ ἀπόλυσις, τόσῳ μᾶλλον αὐξάνει ἡ βοή τοῦ κλαυθμοῦ καὶ ὁ κοπετὸς τοῦ λαοῦ διπλασιάζεται.

Ἐνῶ ἐφάλλετο τὸ Κοινωνικόν, αἰφνιδίως σχίζονται οἱ ὄχλοι, οἱ σωματοφύλακες παραμερίζουν, ὁ δὲ Κωνσταντῖνος περιβεβλημένος τὰ βασιλικά μέν, ἀλλὰ φεῦ! πενιχρὰ καὶ τετριμμένα ἱμάτιά του, προβαίνει πρὸς τὸ ἄγιον Βῆμα ἀσκεπής, κατηφής καὶ μετὰ ὀφθαλμῶν δακρυσμένων.

Οἱ στεναγμοὶ καταπαύουν, ὁ θόρυβος σιγάζει· καθ' ὅλον ἐκεῖνον τὸν ἀπέραντον ναὸν δὲν ἀκούεται ἄλλο τι

Ἡ Ἁγία Σοφία ὡς εἶχεν ἐπὶ Ἰσλαμικὰ

ἐκτὸς τῆς φωνῆς τοῦ λειτουργοῦ, ὅστις προσκαλεῖ τοὺς χριστιανούς, ἵνα μετὰ πίστεως καὶ ἀγάπης προσέλθουν.

4. Ὁ αὐτοκράτωρ ἐπὶ πολλὴν ὥραν προσεύχεται, προσπίπτει τρὶς ἐνώπιον τῆς εἰκόνης τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ καὶ τῆς Θεομήτορος, ἀναχαιτίζει τοὺς λυγμούς, οἵτινες ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀναβαίνουν ἀπὸ στήθους του, ἔπειτα στρέφεται πρὸς τὸν λαὸν καὶ λέγει μὲ ἰσχυρὰν φωνήν:

«Χριστιανοί, συγχωρήσατε τὰς ἁμαρτίας μου καὶ ὁ Θεὸς ὃς συγχωρήσῃ τὰς ἰδικάς σας!».

Πλησιάζει κατόπιν καὶ παρὰ τῶν χειρῶν τοῦ ἀρχιερέως μεταλαμβάνει τῶν ἀχράντων μυστηρίων.

Ὅλοι μὲ μίαν φωνὴν ἐφώναζαν: «Ἐσο συγχωρημένος». Μετὰ ταῦτα ὁ ἡγνισμένος τελευταῖος αὐτοκράτωρ ἀποτείνεται πρὸς τοὺς παρευρισκομένους καὶ προτρέπει αὐτοὺς νὰ συγκοινωνήσουν ὅλοι ἔπειτα νὰ ἐνθυμηθοῦν, ὅτι ἔφθασεν ἡ ὥρα, ὅτε μέλλουν ν' ἀγωνισθοῦν τὸν ὑπὲρ πάντων ἀγῶνα. «Ἐὰν δὲν εἶναι παρὰ Θεοῦ ὠρισμένον, λέγει, νὰ σώσωμεν διὰ θυσίας τὴν ἀγαπητὴν πατρίδα, τοῦλάχιστον ὀφείλομεν νὰ ἀφήσωμεν εἰς τοὺς ἀπογόνους μνήμην ἀνδρείας καὶ ἀρετῆς τοιαύτης, ὅποια εἶναι ἀναγκαία, ὅπως οὔτοι διαφυλάξουν κατὰ τὸν χρόνον τῆς δουλείας τὴν πίστιν τῶν πατέρων καὶ τὸν σεβασμὸν πρὸς τὸ παρελθόν».

5. Εἰς τούτους τοὺς λόγους τούτους, οἱ ὅποιοι ἀπὸ στόματος εἰς στόμα ἐπαναλαμβάνοντο ἀντηχοῦν εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, μετὰ περισσοτέρας ὁρμῆς ἐκρη-

γνύονται οἱ κλαυθμοὶ καὶ οἱ ὀδυρμοὶ τῶν προσερχομένων εἰς τὴν μετάληψιν. Ἡ φωνὴ τῶν αἰτούντων συγχώρησιν δὲν ἀκούεται πλέον. Λέγει ὁ Φραντζῆς συνοπτικῶς: «Ἐν τῇδε τῇ ὥρᾳ τίς διηγήσεται τοὺς τότε κλαυθμοὺς καὶ θρήνους; Ἐὰν ἀπὸ ξύλου ἄνθρωπος ἢ ἐκ πέτρας ἦν, οὐκ ἠδύνατο μὴ θρηνῆσαι».

Ὁ ἥχος τῆς σάλπιγγος διακόπτει τὴν τραγικὴν σκηνὴν, αἱ μητέρες ἀποχαιρετοῦν τὰ τέκνα των, αἱ γυναῖκες ρίπτονται εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν συζύγων οἱ τελευταῖοι ἀσπασμοὶ συγχέονται μὲ τὸν κρότον τῶν σπαθίων καὶ τῶν ἀσπίδων.

Ἀπὸ τὰ «Βυζαντινὰ Ἱστορήματα» τοῦ Ἀλουμπερζέ.

§ 3. Ἐμβατήριον.

Ἐμπρός! κροτεῖ τὸ τύμπανον
καὶ ἡ σάλπιγξ ἀντηχεῖ.
Ἐμπρός! ἡ μάχη ἤρχισε,
τὸ βῆμά μας ταχύ.

Μυρίζει ἡ πυρῖτις
καὶ ἡ σφαῖρ' ἀντιλαλεῖ
καὶ ἡ βροντερὰ φωνὴ της
εἰς μάχην μᾶς καλεῖ.

Ἐμπρός! ὁ πόλεμος αὐτὸς
εἶναι ἱερὸς ἀγών,
καὶ τὸν κρατύνει ὁ Θεός
ἐξ ὕψους εὐλογῶν.

Ἄν εἶναι οἱ ἐχθροί μας
πλειότεροι ἡμῶν,
εἶναι ὁ Θεὸς μαζί μας,
μαζί μας πολεμῶν.

Τοῦ νικητοῦ-ἡ κεφαλὴ
μὲ δάφνην θὰ στεφθῇ,
καὶ ὅπου πέσῃ ὁ πεσὼν
μνημεῖον θὰ στηθῇ.

Καθεὶς ἅς πολεμήσῃ
ὡς γίγας, ὡς Τιτάν,
ἅς πέσ' ἢ ἅς νικήσῃ,
ἢ τὰν ἢ ἐπὶ τάν!

Ἄγγ. Βλάχος

§ 4. Ἡ εἰσόδος τοῦ Μωάμεθ Β' εἰς τὴν Ἀγ. Σοφίαν

1. Ἡ Κωνσταντινούπολις, ἡ θ ε ο φ ύ λ α κ τ ο ς
π ό λ ι ς, ἡ ἀπὸ 10 αἰώνων χριστιανικὴ μητρόπολις
τῆς Ἀνατολῆς, ἡ λαμπροτέρα πόλις τοῦ κόσμου μετὰ
τὴν πτῶσιν τῆς Ρώμης, εἶχεν ὑποκύψει κατὰ τὴν τρο-

μερὰν πολιορκίαν τῶν στρατιωτῶν τοῦ Μωάμεθ τοῦ Β' τὴν πρωίαν τῆς 29ης Μαΐου τοῦ ἔτους 1453, ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος Τρίτην. Ἀφοῦ ἐπὶ πεντήκοντα τέσσαρας ἀγωνιώδεις ἡμέρας ὁ τουρκικὸς στρατὸς ἀριθμῶν πολλὰς ἑκατοντάδας χιλιάδων μαχητῶν ἐπολιορκήσεν αὐτὴν ἐξ ὅλων τῶν σημείων· ἀφοῦ τὰ τεῖχη αὐτῆς σχεδὸν εἶχον κρημνισθῆ καὶ τὰ ρήγματα ἀδιακόπως ἐπισκευαζόμενα δὲν ἦτο δυνατόν πλέον νὰ ἐπιδιορθωθοῦν ὑπὸ τῶν ἐξηντλημένων χριστιανῶν μαχητῶν, ὁ Σουλτάνος τὴν νύκτα τῆς 28ης πρὸς τὴν 29ην Μαΐου περὶ τὴν 3ην πρωινὴν ὥραν ἔρριψεν εἰς τρεῖς διαδοχικὰς ομάδας, ἄνω τῶν ἑκατὸν χιλιάδων μαχητῶν εἰς ἔφοδον. Μετὰ μακρὰς ὥρας ἥρωικωτάτης καὶ θαυμασίας ἀντιστάσεως ὁ ἀριθμὸς τέλος ἐνίκησε τὴν γενναιότητα. Οἱ θαυμάσιοι Γενίτσαροι τοῦ Μωάμεθ ἐφώρμησαν διὰ τοῦ ρήγματος τῆς πύλης τοῦ ἁγίου Ρωμανοῦ καί, ποδοπατοῦντες τὰ πτώματα τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Δραγάτη καὶ τῶν κυριωτέρων ἀρχηγῶν τῆς ἀμύνης, κατῴρθωσαν ἐπὶ τέλους νὰ εἰσδύσουν εἰς τὴν περίφημον πόλιν καὶ νὰ κυριεύσουν αὐτήν.

2. Τότε ὁ νικητὴς στρατός, ἀπληστος νὰ ἐκδικηθῇ διὰ τὰς μακρὰς ταλαιπωρίας, ἐπεδόθη μὲ ἄγριον πάθος εἰς τὴν φρικωδεστέραν σφαγὴν. Γενίτσαροι, ναῦται τοῦ στόλου, ἄπειροι ἄτακτοι στρατιῶται ἐπὶ πολλὰς ὥρας ἔσφαζον εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως πάντα, ὅστις ἐπιπτεν εἰς τὰς χεῖράς των χωρὶς διάκρισιν ἡλικίας, φύλου ἢ τάξεως. Ἐπειτα περὶ τὴν δωδεκάτην ὥραν ἀπαυδῆσαντες νὰ φονεύουν, ἤρχισαν τὴν λεηλασίαν, ἰδίως τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν πλουσιωτέρων καὶ ὠραιό-

τέρων ἐκ τῶν ἐπιζώντων τοῦ ἡττημένου πληθυσμοῦ, διὰ νὰ τοὺς πωλήσουν ἢ νὰ ἀποσπάσουν παρ' αὐτῶν τεράστια λύτρα. Ἀνω τῶν ἐξήκοντα χιλιάδων προσώπων, πάσης ἡλικίας καὶ τάξεως, ἐδέθησαν σκληρῶς καὶ συνεσωρεύθησαν ἀναμένοντες τὴν διανομὴν. Πωληθέντες καὶ ἀναπωληθέντες ἔμελλον νὰ τερματίσουν τὰς ἀθλίους ἡμέρας των εἰς τὰ πέρατα τοῦ μουσουλμανικοῦ κόσμου εἰς ὅλας τὰς ἀκτὰς τὰς οἰκουμένας ὑπὸ τῶν βαρβάρων τέκνων τοῦ Ἰσραήλ.

3. Παντοῦ κατὰ τὰς φρικώδεις αὐτὰς ὥρας οἱ δυστυχεῖς ἡττημένοι, φεύγοντες τὸν θάνατον ἢ τὴν αἰχμαλωσίαν, καὶ ὠθούμενοι ὑπὸ θρησκευτικοῦ ἐνστίκτου συνεκεντρώθησαν εἰς τοὺς ναοὺς, πιστεύοντες ὅτι ὁ Θεὸς θὰ τοὺς ἐπροστάτευεν ἐκεῖ. Πολλὰ χιλιάδες ἀνδρῶν, γυναικῶν, παίδων, ἱερέων καὶ μελῶν τῆς ἀνωτάτης βυζαντινῆς εὐγενείας, εἶχον καταφύγει εἰς τοὺς μεγάλους θόλους τῆς Ἀγίας Σοφίας.

Ὅταν τὸ μεγαλοπρεπὲς οἰκοδόμημα ἐπληρώθη ὑπὸ τοῦ ἀξιοθρηνήτου αὐτοῦ πλήθους, τοῦ ἱκετεύοντος καὶ οἰμώζοντος ἀπελπιστικῶς, ἔκλεισαν τὰς περιφήμους χαλκᾶς πύλας του καὶ οἱ ἀτυχεῖς ἐκεῖνοι πνευστιῶντες ἐξ ἀγωνίας περιέμενον τὴν ἀφίξιν τῶν νικητῶν, ἐνῶ πολυάριθμοι ἱερεῖς, φέροντες τὰ ἄμφιά των, ἐτέλουν τὴν τελευταίαν αὐτῶν λειτουργίαν. Ἀλλοίμονον, δὲν περιέμειναν ἐπὶ πολὺ! Στῖφος Τούρκων αἰμοφύρτων ἐκ τοῦ φόνου τῶν θυμάτων των ἐκλόνισε καὶ ἐξεβίασε ταχέως τὰς θύρας. Τότε ἐπηκολούθησε μία τῶν ἀγριωτέρων σκηνῶν τῆς ἱστορίας, τὴν ὁποίαν οἱ περισσότεροι τῶν συγχρόνων τῆς πολιορκίας ἱστορικῶν λεπτομερῶς περι-

γράφουν. Ἐκεῖ δὲν ἔγιναν πλέον σφαγαί. Οἱ σφαγεῖς εἶχον χορτάσει. Ἐσκέπτοντο τώρα ἀποκλειστικῶς καὶ τὴν ἀπόλαυσιν. Μετὰ τινα λεπτά οἱ δαίμονες αὐτοὶ ἐρρίφθησαν ἐπὶ τοῦ ἀόπλου αὐτοῦ πλήθους τοῦ ὀλο-λύζοντος ἐκ φρίκης. Πάντες οἱ νέοι ὑγιεῖς καὶ ὠραῖοι παρευθὺς ἀπεγυμνώθησαν καὶ ἐδέθησαν. Καὶ οἱ ἄλλοι δὲ ἐληστεύθησαν ἢ ἐφονεύθησαν. Ἐδενον τοὺς ταλαι-πώρους αὐτοὺς εἰς μακρὰς σειράς, γέροντας πλησίον παρθένων, μοναχὰς παρὰ τὸ πλευρὸν ἐφήβων, πατρικίας πλησίον ἀγοραίων ἀνθρώπων! Τὰ πάντα ἐχρησίμευον διὰ νὰ τοὺς δέσουν· αἱ ζῶναί των, οἱ τελαμῶνές των, τὰ σχοινία τῶν σκηνῶν, αἱ χαλινοὶ τῶν ἵππων καὶ τῶν καμήλων των. Οἱ περισσότεροι τῶν αἰχμαλώτων τούτων, ἐπειδὴ ἠρπάγησαν τὰ ἐνδύματά των, ἔμενον γυμνοί. Πολλοὶ ἔφερον αἱματηρὰ ἔχνη τῆς βιαιότητος τῶν δημίων των. Οἱ ἀτελείωτοι θρῆνοι τῶν ἀτυ-χῶν αὐτῶν καὶ αἱ ἀγωνιώδεις κραυγαὶ των ἔφθανον μέχρι τοῦ οὐρανοῦ. Κατόπιν, ἐνῶ τοὺς παρέτασσαν μὲ κτηνώδη βίαν εἰς μακρὰς σειράς δεμένους, τὸν ἕνα μὲ τὸν ἄλλον, διὰ νὰ τοὺς μεταφέρουν εἰς τὰ πλοῖα ἢ εἰς τὴν ἀγοράν, ὅπου τὸ πλῆθος τῶν νικητῶν τοὺς διε-φιλονεῖκει ἤδη μὲ τὸ βάρος χρυσοῦ, νέα σκηνὴ διαρ-παγῆς ἤρχιζεν.

4. Οἱ Τοῦρκοι πολεμισταὶ ἤρχισαν νὰ διαρπάζουν τὴν περιλάλητον ἐκκλησίαν, ὅπου ἀπὸ τόσων αἰώ-νων ἡ εὐλάβεια τόσων γενεῶν εἶχε συσσωρεύσει ἀ-πείρους θησαυρούς. Καὶ ἐδῶ ἔγινε μία ἀκόμη σκηνὴ ἀκατονόμαστος. Ὅλα αὐτὰ τὰ θαύματα τῆς τέχνης ἐθραύσθησαν, κατεστράφησαν, διηρπάγησαν ἐντὸς ὀλί-

γων λεπτῶν. Καὶ ἦσαν ταῦτα περικαλλῆ ἱερὰ σκεύη ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, ἀπαράμιλλα ἄμφια ἀνηκούστου πλούτου, λείψανα ἁγίων, εἰκόνες, κηροπήγια κατὰ ἑκατοντάδας, ἴσως κατὰ χιλιάδας, κατεσκευασμένα ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ διάστι' τα ἐκ μαργαριτῶν καὶ πολυτίμων λίθων. Οἱ νικηταὶ περιεβάλλοντο τὰ ἄμφια τῶν ἱερέων, περιέφερον πρὸς χλευασμὸν τοὺς σταυροὺς καὶ τὰ ποτήρια τῆς Μεταλήψεως καὶ τοὺς Ἐσταυρωμένους πρὸς τὰ σαρίκια των! Πρὸ πάντων εἰς φρικώδη βδελυγμίαν τῶν Βυζαντινῶν, τὰ ἄγρια ἐκεῖνα κτήνη ἐσκόρπιζον τὰ ἄπειρα λείψανα τῶν ἁγίων, ἀποσπῶντες αὐτὰ ἀπὸ τὰς ἐκ πολυτίμων μετάλλων θήκας των. Αἱ περισσότεραι εἰκόνες τῆς Παναμώμου Παναγίας, αἱ τόσον λατρευόμεναι σεβασταὶ προστάτιδες τῆς Πόλεως, αἱ ὅποῖαι χιλιάκις τὴν εἶχον προστατεύσει κατὰ τὰς ὥρας τῆς κοινῆς ἀγωνίας, τώρα ἐσκόρπιζοντο, ἐρρυπαίνοντο καὶ ἐμιαίνοντο μεταξὺ τῶν πτωμάτων καὶ τῶν περιφερομένων σκύλλων.

4. Οἱ ἱερεῖς, ἀνερχόμενοι εἰς πολλὰς ἑκατοντάδας καὶ περιβεβλημένοι τὰ ἄμφια τῶν ἐπισημοτέρων ἑορτῶν, ἐτέλουν τὴν λειτουργίαν κατὰ τὴν ὥραν τῆς εἰσόδου τῶν δολοφόνων στιφῶν.

Ἡ τύχη τῶν περισσοτέρων τούτων ὑπῆρξεν ὁμοία μὲ τὴν τύχην τῶν ἄλλων θυμάτων τῆς μεγάλης αὐτῆς λεηλασίας. Συνελήφθησαν, ἐγυμνώθησαν, ἐδέθησαν καὶ ἐπωλήθησαν ὅσοι δὲν ἐφονεύθησαν, ἐπειδὴ ἦσαν πολὺ γέροντες. Ἐν τούτοις περίφημος παράδοσις, ζῶσα ἀκόμη μεταξὺ τοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ ἀφηγεῖται, ὅτι καθ' ἣν στιγμὴν τὰ μαινόμενα στίφη τῶν σφαγέων ἐξεβί-

ασαν τὰς θύρας τῆς Ἀγίας Σοφίας, ὁ ὀπισθεν τῆς Ἀγίας Τραπεζῆς τοῖχος τῆς ἐκκλησίας αἰφνης διηνοιχθῇ. Εἶδον τὸν ἱερέα, τὸν τελοῦντα τὴν τελευταίαν ταύτην λειτουργίαν, νὰ ἐξαφανίζεται μαζί μὲ τὸ Ἅγιον Ποτήριον, περικυκλούμενος ὑπὸ τοῦ ἱερατικοῦ πλήθους, τὸ ὁποῖον τὸν περιστοιχίζεν. Ἐπειτα ὁ τοῖχος ἔκλεισεν ἐπίσης ἀποτόμως. Ἡ παράδοσις βεβαιώνει ὅτι, ὅταν ὀρθόδοξος ἡγεμὼν θὰ εἰσέλθῃ ἐκ νέου εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν ἐλευθερουμένην μετὰ αἰῶνας, ὁ τοῖχος θὰ ἀνοιχθῇ πάλιν αἰφνιδίως, διὰ νὰ ἐξέλθῃ ὁ αὐτὸς ἱερεὺς, ὅστις πρὸ τῆς Ἀγίας Τραπεζῆς θὰ ἀποτελειώσῃ τὴν τέσον τραγικῶς διακοπεῖσαν πρὸ τετρακοσίων πεντήκοντα καὶ πλέον ἐτῶν λειτουργίαν. ✠

6. Τὸ ἀπόγευμα τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἦ καὶ τῆς ἑπιούσης, ὁ σουλτάνος Μωάμεθ εἰσῆλθε θριαμβευτῆς εἰς τὴν κατακτηθεῖσαν πόλιν. Ἦτο νεώτατος, περίπου εἴκοσι πέντε ἐτῶν ἔτρεφε μεγάλους καὶ παχεῖς πυρροὺς μύστακας. Ὅπισθέν του ἔπνευε πολυπληθὲς ἐπιτελεῖον: ὅλοι οἱ ἐπισημότεροι βεζύραι, πασάδες καὶ βέηδες τοῦ στρατοῦ του, φέροντες τὰς πολυτελεῖς στολὰς των, τὰ ἀκτινοβολοῦντα ὅπλα των, ἴσταντο πλησίον του, περιφρουρούμενοι ὑπὸ ἰσχυροῦ ἀποσπάσματος γενιτσάρων. Ἡ λαμπρὰ συνοδεία εἰσελθοῦσα ἔφιππος διὰ τῆς πύλης τοῦ Ἁγίου Ρωμανοῦ καὶ διὰ τῶν μεγάλων δρόμων τῆς δηωθείσης πόλεως, ποδοπατοῦσα ἄπειρα πτώματα, διηυθύνθη πρὸς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν. Ὁ Σουλτάνος ἀφιππεύσας πρὸ τῶν μεγάλων χαλκῶν πυλῶν τῶν δι' ἀργύρου κεκοσμημένων, ἐγονυπέτησε καὶ προσευχθεὶς εἰς τὸν Θεόν, ὅστις τοῦ

ἔδωκε τὴν τόσον ἐπιθυμητὴν νίκην, ἐσχόρπισεν εἴτα ἐπὶ τῆς σαρικιυφόρου κεφαλῆς τοῦ δράκα χώματος. Ἐπειτα δ' ἐγερθεὶς ἐπροχώρησεν ὑπὸ τοὺς λαμπροὺς θόλους. Ἡ σκηνὴ ἐκείνη ὑπῆρξε μία τῶν ἐπισημοτάτων ἐν τῇ ἱστορίᾳ.

7. Ἐνῷ ὁ νέος μονάρχης ἐπροχώρει ἐντὸς τοῦ θαυμαστοῦ περιβόλου τοῦ τόσον καταπληκτικῶς ρυπανθέντος ἐκ τῶν φρικωδῶν σκηνῶν τοῦ φόνου καὶ τῆς λεηλασίας, ἐθαύμαζεν ἐν σιγῇ τὸ ἀνήκουστον αὐτὸ θέαμα, τεταραγμένος ἐκ τῆς τόσον σεπτῆς μεγαλοπρεπειᾶς. Ἰδὼν δέ τινα τῶν πολεμιστῶν τοῦ θραύοντα μαρμάρινον τεμάχιον τοῦ θαυμασίου δαπέδου, τὸν ἠρώτησεν αὐστηρῶς, διατί ἔκαμνε τοῦτο; «Εἶνε μνημεῖον τῶν ἀπίστων καὶ εἶμαι ἀληθὲς πιστός» ἀπήντησεν ὁ φανατικὸς Τοῦρκος. Ὁ Μωάμεθ ἀνεπτυγμένος εἰς βαθμόν, ὥστε νὰ ἀντιλαμβάνεται τὴν ὠραιότητα τῆς Ἀγίας Σοφίας, μανιώδης γενόμενος ἐκ τῆς ἀπαντήσεως αὐτῆς ἀπέσπασε τὸ γιαταγάνιον καὶ ἐπληξεν τὸν συνομιλητὴν του, λέγων πρὸς αὐτόν, ὅτι ἐπέτρεψε μὲν εἰς τὸν στρατόν του νὰ διαρπάσῃ τὰς οἰκίας καὶ νὰ αἰχμαλωτίσῃ τοὺς ἀνθρώπους, ἐπεφύλαξεν ὅμως διὰ τὸν ἑαυτὸν του τὰ κτίρια τῆς κατακτηθείσης πόλεως. Ἐπειτα καλέσας ἓνα τῶν ἱερέων τοῦ τὸν διέταξε νὰ ἀνέλθῃ ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος καὶ νὰ ἀναγνώσῃ ἐκεῖ τὸ σύμβολον τῆς μουσουλμανικῆς πίστεως. Ὁ ἴδιος, ὄρθιος ἐπὶ τῆς ἐκ μαρμάρου Ἀγίας Τραπεζῆς, στραφεὶς πρὸς τὴν Μέκκαν ἔκαμε τὴν πρώτην προσευχὴν του. Ἀπὸ τῆς στιμῆς αὐτῆς ὁ περίφημος ναὸς τῆς ὑπάτης Σοφίας, ὁ κτισθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ τῆς συζύγου του

Θεοδώρας πρὸς δόξαν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, μετεβλήθη εἰς τζαμίον.

8. Συνεχίζων τὴν πορείαν του εἰς τὸ εὐρὺ οἰκοδόμημα ὁ Σουλτάνος καὶ διασχίζων τὸ πλῆθος τῶν στρατιωτῶν του, οἱ ὅποιοι ἀπῆγον τὴν ἀθλίαν ἀνθρωπίνην ἀγέλην, εὐρέθη ἔμπροσθεν θύρας, τῆς ὁποίας τὰ καταπετάσματα ἀποτόμως ἤνοιξαν. Εἶδε λοιπὸν ὁ Σουλτάνος πλῆθος ὀρθοδόξων ἱερέων, οἱ ὅποιοι προχωρήσαντες ἐν σπουδῇ εἰς συνάντησίν του ἐγονυπέτησαν πρὸ αὐτοῦ καὶ μεγαλοφώνως τὸν ἰκέτευσαν νὰ μὴ τοὺς θανατώσῃ. Τοὺς προσέβλεψε μετ' οἴκτου καὶ νεύσας πρὸς αὐτοὺς διὰ τῆς χειρὸς νὰ ἐγερθοῦν, ὑπεσχέθη ὅτι θὰ τοῖς χάριση τὴν ζωήν. Ἐπειτα ἔστειλεν ἀνὰ τὴν πόλιν δημοσίους κήρυκας, διὰ νὰ καταπαύσῃ τὴν σφαγὴν. Εἶναι δὲ πιθανὸν ὅτι κατὰ τὴν εἴσοδον τῶν δολοφόνων ὀρδῶν, οἱ ἱερεῖς αὐτοὶ ἠδυνήθησαν, χωρὶς νὰ γίνουν ὁρατοί, νὰ καταφύγουν εἰς αἵθουσάν τινα συνεχομένην πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, ὅθεν ἐξῆλθον κατὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ Σουλτάνου.

Ἀπὸ τὰ «Βυζαντινὰ Ἱστορήματα» τοῦ Γουσταύου Σλουμπερζέ.

§ 5. Ἡ γῆ ἡ Ἑλληνίς.

«Ξεύρεις τὴν χώραν ποῦ ἀνθεῖ
φαιδρὰ πορτοκαλλέα,
ποῦ κοκκινίζει ἡ σταφυλὴ
καὶ θάλλε ἡ ἐλαία

αἰ

— «ὦ! δὲν τὴν ἀγνοεῖ κανεῖς·
εἶναι ἢ γῆ ἢ Ἑλληνίς».

— «Ξεῦρεις τὴν γῆν, ἥτις παντοῦ
μὲ αἵματα ἐβάφη,
ὅπου κοιλάδες καὶ βουνὰ
εἶναι τυράννων τάφοι;»

— «ὦ! δὲν τὴν ἀγνοεῖ κανεῖς·
εἶναι ἢ γῆ ἢ Ἑλληνίς».

—
Γῆ μήτηρ παλαιῶν θεῶν
καὶ νέων ἡμιθέων,
Γῆ ἀναμνήσεων κλεινῶν
καὶ γῆ ἐλπίδων νέων.

— «ὦ! δὲν τὴν ἀγνοεῖ κανεῖς·
εἶναι ἢ γῆ ἢ Ἑλληνίς».

Ἄγγ. Βλάχος

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

ΥΓΕΙΑ

§ 1. ~~Χ~~ Η σπουδαιότερα τῶν φροντίδων μας.

1. Θέλεις νὰ ἀπολαύσῃς τὰ καλὰ τοῦ κόσμου τούτου μὲ εὐχαρίστησιν καὶ νὰ χαρῇς τὴν ζωὴν σου; Θέλεις νὰ εἶσαι χρήσιμος καὶ εἰς τὸν ἑαυτὸν σου καὶ εἰς τοὺς ἄλλους, χωρὶς νὰ προξενῇς βάρος εἰς κανένα; Φρόντισε πρῶτον καὶ κύριον νὰ ἔχῃς καλὴν ὑγείαν διότι κανεὶς δὲν ἤμπορεῖ νὰ εἶναι εὐτυχὴς καὶ χρήσιμος, ὅταν στερῇται τῆς ὑγείας του.

Πᾶς ἄνθρωπος εἰς τοῦτον τὸν κόσμον πρέπει νὰ κάμνῃ ἐν ἔργον κανεὶς δὲν πρέπει νὰ μένῃ ἀργός. Μερικοὶ ἄνθρωποι ἐργάζονται μὲ τὰς χεῖρας καὶ ἄλλοι μὲ τὸν γούν των ἄλλὰ κανὲν ἔργον δὲν ἤμπορεῖ νὰ γίνῃ

ὅπως πρέπει, ἐὰν τὸ σῶμα καὶ ὁ νοῦς δὲν εὐρίσκωνται εἰς καλὴν ὑγείαν.

2. Καθὼς δὲν ἡμποροῦν τὰ σώματά μας νὰ φροντίζουν μόνον τῶν, διὰ νὰ μένουν ζωντανά, οὕτω δὲν ἡμποροῦν μόνον τῶν νὰ φροντίζουν, διὰ νὰ ἔχουν καὶ καλὴν ὑγείαν. Διὰ νὰ ἡμποροῦμεν νὰ ζῶμεν, ἔχομεν ἀνάγκην δύο πραγμάτων, τροφῆς καὶ ἀέρος· ἀλλὰ διὰ νὰ ἡμποροῦμεν νὰ ἔχωμεν καλὴν ὑγείαν, πρέπει ἡ τροφή, τὴν ὁποίαν λαμβάνομεν, νὰ εἶναι ἡ κατάλληλος, καὶ ὁ ἀήρ, τὸν ὁποῖον ἀναπνέομεν, νὰ εἶναι καθαρός· πρέπει δὲ καὶ ἡμεῖς νὰ εἴμεθα καθαροὶ καὶ ἐγκρατεῖς, καὶ νὰ γυμνάζωμεν καλῶς τὸ σῶμά μας, τὴν δὲ νύκτα νὰ χορταίνωμεν τὸν ὕπνον μας.

3. Ἐὰν μάθωμεν καὶ ἐννοήσωμεν καλῶς διὰ ποῖον σκοπὸν ἔγιναν τὰ διάφορα μέρη τοῦ σώματός μας, π.χ. οἱ πνεύμονες, ἡ καρδιά, ὁ στόμαχος κ.τ.λ., θὰ ἡμποροῦμεν νὰ κρίνωμεν καλύτερον τί πρέπει νὰ κάμνωμεν, διὰ νὰ φυλάττωμεν αὐτὰ εἰς καλὴν κατάστασιν. Πολλοὶ ἄνθρωποι ἀσθενοῦν καὶ ἀποθνήσκουν ἀδίκως, διότι δὲν γνωρίζουν πῶς νὰ περιποιῶνται τὸ σῶμά των καὶ νὰ προλαμβάνουν τὰς ἀσθενείας.

4. Πολλάκις ἡ ἀσθένεια τοῦ ἑνὸς ἡμπορεῖ νὰ μεταδοθῇ καὶ εἰς ἄλλον. Ἐὰν παιδίον τι πάσχη ἀπὸ εὐλογίαν, ἡ ἀσθένεια αὐτοῦ ἡμπορεῖ νὰ μεταδοθῇ καὶ εἰς ἄλλους καὶ οὕτω νὰ προξενήσῃ θάνατον εἰς πολλούς. Τὸ ἴδιον ἡμπορεῖ νὰ συμβῇ καὶ ἀπὸ ἄλλην κολλητικὴν ἀσθένειαν. Τὸ παιδίον ἐκεῖνο θὰ ἠδύνατο ν' ἀποφύγῃ

τὴν εὐλογίαν, ἐὰν οἱ γονεῖς τοῦ ἐφρόντιζον νὰ ἐμβολιάσουν αὐτὸ ἐγκαίρως. Καὶ αἱ ἄλλαι κολλητικαὶ ἀσθένειαι θὰ ἦτο δυνατόν νὰ μὴ διαδοθοῦν, ἐὰν οἱ ἄνθρωποι ἐγνώριζον νὰ προφυλάττωνται ἀπὸ τὰ μιάσματα. Οὕτω λοιπὸν ὀλίγαι γνώσεις περὶ ὑγιεινῆς καὶ μικραὶ τινες προφυλάξεις ἡμποροῦν νὰ σώσουν τὴν ζωὴν πολλῶν ἀνθρώπων.

5. Ὄταν ἀρρωστήσῃ τις, δὲν ὑποφέρει μόνον ὁ ἴδιος, ἀλλὰ ἀναγκάζει καὶ τοὺς οἰκείους τοῦ νὰ ὑποβάλλωνται εἰς κόπους καὶ δαπάνας καὶ νὰ συνυποφέρουν.

Διὰ νὰ ἀποφεύγωμεν λοιπὸν πάντα ταῦτα καὶ νὰ μὴν ὑποφέρωμεν καὶ ἡμεῖς, πρέπει νὰ προλαμβάνωμεν τὰς ἀσθενείας προφυλαττόμενοι ἀπὸ αὐτάς.

Ὁ ἄνθρωπος, ὅσον προσεκτικὸς καὶ ἂν εἶναι, δὲν δύναται νὰ προφυλαχθῇ ἀπὸ πᾶσαν ἀσθένειαν. Εἶναι ὅμως ἀποδεδειγμένον ὅτι εἰς πολλὰς περιστάσεις ἡμπορεῖ ν' ἀποφεύγῃ τὸν κίνδυνον τῆς ἀσθενείας, ὅταν ἡξεύρῃ πῶς πρέπει νὰ προφυλάττῃ τὴν ὑγίαν τοῦ.

Μ. Κωνσταντινίδης

§ 2. Τὸ λούσιμον τοῦ σώματός μας.

1. Διὰ τοῦ δέρματος ἐξέρχεται ἀκατάπαυστα ἀπὸ τὸ σῶμά μας ὑγρὸς τις ἀτμός. Τοῦτον εὐκολὰ δύναται τις νὰ διακρίνῃ, ἐὰν πλησιάσῃ τὸν δάκτυλόν του εἰς καθρέπτῃν, χωρὶς νὰ τὸν ἐγγίσῃ. Εἰς ἓν δύο λεπτά

θα ἴδῃ ὅτι τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ καθρέπτου θα θαμβώσῃ καὶ θα ὑγρανθῇ. Τοῦτο συμβαίνει, διότι ὁ ὑγρὸς ἐκεῖνος ἀτμὸς ἀπὸ τὸν δάκτυλόν του μεταβαίνει εἰς τὸν καθρέπτην. Ἡ ἐξάτμισις αὕτη τοῦ σώματος διὰ τοῦ δέρματος ὀνομάζεται ἀδελος διαπνοή.

2. Ὄταν συμβῇ ἢ ἀπὸ πολλὴν ζέστην ἢ ἀπὸ ἄλλην αἰτίαν νὰ θερμανθῇ πολὺ τὸ σῶμά μας, ὁ ὑγρὸς αὐτὸς ἀτμὸς μεταβάλλεται εἰς ἰδρῶτα, τὸν ὁποῖον βλέπομεν φανερά νὰ ρέῃ εἰς τὸ δέρμα μας.

Ὁ ἰδρῶς ἀποτελεῖται ἀπὸ νερὸν καὶ παχεῖάν τινα οὐσίαν, ἡ ὁποία μένει ἐπάνω εἰς τὸ σῶμα, ὅταν τὸ ὑγρὸν μέρος ξηρανθῇ. Τοῦτο τὸ λιπαρὸν μέρος τοῦ ἰδρῶτος κάμνει νὰ λερώνωνται τὰ ἐνδύματά μας, καὶ ὅταν δὲν φροντίζωμεν νὰ λούωμεν συχνὰ τὸ σῶμά μας, νὰ ἀλλάζωμεν τὰ ἐσώρρουχά μας, εἶναι βλαβερὸν καὶ ἀηδές. Ἐὰν ἡ παχεῖα ἐκείνη οὐσία μείνῃ ἐπάνω εἰς τὸ δέρμα πολὺν καιρόν, κλείει τοὺς πόρους καὶ οὕτως ἐμποδίζει τὰς ἀχρήστους καὶ βλαβεράς οὐσίας νὰ ἐξέρχωνται ἀπὸ τὸ σῶμα ὁμοῦ μὲ τὸν ἰδρῶτα.

3. Ἡ περιττὴ αὕτη ὕλη, ἡ ὁποία ἐξέρχεται ἀπὸ τὸ σῶμα ὁμοῦ μὲ τὸν ἰδρῶτα, εἶναι πολὺ βλαβερά εἰς τὴν ὑγείαν, ἐὰν μένῃ ἐπάνω εἰς τὸ δέρμα. Διὰ τοῦτο ὅσοι δὲν φροντίζουν νὰ λούουν συχνὰ τὸ σῶμά των, κρυολογοῦν καὶ ἀρρωστοῦν εὐκολώτερα ἀπὸ ἐκείνους, ὅσοι τὸ φυλάττουν πάντοτε καθαρὸν. Πολλοὶ ἄνθρωποι νομίζουν ὅτι εἶναι καθαροί, ἐὰν πλύνουν μόνον τὰς χεῖρας καὶ τὸ πρόσωπόν των· ἀλλ' ἐπειδὴ ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τοῦ σώματός μας γίνεται ἀκατάπαυστα ἐξάτμισις, διὰ

τοῦτο κανεῖς δὲν ἡμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ καθαρός, ἐὰν δὲν λούῃ τακτικὰ ὁλόκληρον τὸ σῶμά του. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐγνώριζαν τοῦτο καὶ ἐλούοντο τακτικὰ καθ' ἑκάστην καὶ διὰ τοῦτο εἶχον τόσον ὥραϊα καὶ ρωμαλέα σώματα. Καὶ τὴν σήμερον βλέπομεν τοὺς Ἀγγλους, οἱ ὅποιοι δὲν παραμελοῦν, ὅπου καὶ ἂν εὐρίσκωνται, νὰ λούωνται καθ' ἑκάστην μὲ ψυχρὸν ὕδωρ. Εἰς ἡμᾶς, οἱ ὅποιοι κατοικοῦμεν εἰς θερμὸν κλῖμα καὶ ἰδρώνομεν περισσότερον, τὸ συχνὸν λούσιμον τοῦ σώματος εἶναι ἀναγκαιότατον.

Μ. Κωνσταντινίδης

§ 3. Ὁ καθαρὸς ἀήρ πηγὴ τῆς ζωῆς μας.

1. Ἡ ἀναπνοή μας συνίσταται ἀπὸ δύο πράγματα, ἀπὸ ὕδωρ καὶ ἀπὸ βλαβερὸν ἀέρα.

Τὸ ὕδωρ εὐκόλα δυνάμεθα νὰ τὸ διακρίνωμεν, ἐὰν βάλωμεν πλησίον τοῦ στόματός μας καθρέπτην καὶ ἀναπνεύσωμεν ταχέως. Τότε θὰ ἴδωμεν ὅτι ἡ ἀναπνοή μας μεταβάλλεται εἰς ὕδωρ. Ἡ θερμότης τοῦ σώματός μας μεταβάλλει τὸ ὕδωρ ἐντὸς ἡμῶν εἰς ἀτμὸν, ἀλλ' ὁ ἔξω ψυχρὸς ἀήρ εὐθὺς πάλιν μεταβάλλει τὸν ἀτμὸν εἰς τὴν πρώτην του κατάστασιν, δηλαδὴ εἰς ὕδωρ.

Τὸν βλαβερὸν ἀέρα, ὅστις ἐξέρχεται ἀπὸ τὸ σῶμά

μας ὁμοῦ μὲ τὴν ἀναπνοὴν μας, δὲν τὸν βλέπομεν, ἀλλ' εὐκολα δυνάμεθα νὰ τὸν κίσθανθῶμεν ἀπὸ τὰς βλάβας, τὰς ὁποίας συχνὰ προξενεῖ.

Ἐὰν κλεισθοῦν πολλοὶ ἄνθρωποι εἰς ἓν μικρὸν δωμάτιον, ὅπου δὲν ὑπάρχουν παράθυρα, μετ' ὀλίγα λεπτὰ οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι ἀρχίζουν νὰ στενοχωρῶνται καὶ νὰ δυσκολεύονται νὰ ἀναπνεύσουν καί, ἂν μείνουν περισσότερο, λιποθυμοῦν.

Αἰτία τοῦ κακοῦ εἶναι ὁ φαρμακερὸς ἀήρ, ὁ ὁποῖος σχηματίζεται ἀπὸ τὴν ἀναπνοὴν τῶν ἀνθρώπων.

2. Μίαν φορὰν εἰς ἓν πλοῖον, τὸ ὁποῖον ἐταξίδευε τὸν χειμῶνα εἰς τὴν Μαύρην θάλασσαν, συνέβη τὸ ἐξῆς: Τὸ πλοῖον τοῦτο μετέφερεν ἐξήκοντα ἐπιβάτας εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ὁ καιρὸς μετεβλήθη καὶ προσημνύετο μεγάλη τρικυμία. Εἰς δὲ τὴν Μαύρην θάλασσαν ἡ τρικυμία δὲν παίζει, διότι τὰ κύματα γίνονται ὡς βουνὰ καὶ πολλάκις ἀρπάζουν ὅ,τι εὗρουν εἰς τὸ κατάστρωμα.

Ὁ πλοίαρχος ὡς ἐκ τούτου ἠναγκάσθη νὰ καταβιβάσῃ ὅλους τοὺς ἐπιβάτας εἰς τὸ κῆτος τοῦ πλοίου καὶ νὰ τοὺς κλείσῃ ἐκεῖ καλὰ, διὰ νὰ μὴ ἐμβαίνουν νερὰ τῆς θαλάσσης.

Ἡ τρικυμία διήρκεσε πολλὰς ὥρας καὶ ἐπειδὴ τὸ κῆτος, ὅπου ἦσαν κλεισμένοι οἱ ἐπιβάται, ἦτο στενόχωρον διὰ τόσους ἀνθρώπους καὶ καθαρὸς ἀήρ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτὸ ἀπὸ κανέναν μέρος, τὰ βάσανα τῶν ἀτυχῶν ταξιδιωτῶν ἦσαν ἀπερίγραπτα. Προσεπάθουν ν' ἀνοίξουν τὸ σκέπασμα τοῦ κήτους, ἀλλὰ δὲν ἠδύναντο. Ἐπὶ τέλους εἷς ἐξ αὐτῶν κατῴρθωσε μετὰ πολ-

λοὺς ἀγῶνας νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὸ κατὰστροφμα καὶ νὰ διηγηθῇ τὰ δεινὰ, τὰ ὁποῖα ὑπέφεραν κάτω. Ὁ πλοίαρχος μὲ φρίκην του τότε παρετήρησεν ὅτι οἱ περισσότεροι εἶχον ἀποθάνει, ἄλλοι ἐψυχορράγουν καὶ ὀλίγοι μόνον ἔζων, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι ἦσαν εἰς ἐλεεινὴν κατάστασιν.

Οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι ἀπέθανον, διότι ἀνέπνευσαν ἐπὶ πολλὴν ὥραν φαρμακερὸν ἀέρα καὶ ἐδηλητηριάσθη τὸ αἷμά των. Ὁ φαρμακερὸς δὲ αὐτὸς ἀὴρ προῆλθεν ἐκ τῆς ἰδίας των ἀναπνοῆς, τὴν ὁποίαν ἠναγκάζοντο ν' ἀναπνέουν διαρκῶς, ἕως ὅτου ἔγινεν ὅλως διόλου ἀκατάλληλος πρὸς διατήρησιν τῆς ζωῆς.

3. Διὰ νὰ ἡμπορῇ λοιπὸν νὰ ζῇ τις, πρέπει ν' ἀναπνέῃ καθαρὸν ἀέρα.

Ὁ καθαρὸς ἀὴρ συνίσταται κυρίως ἀπὸ δύο ἀέρια. Τὸ ἐν ἐκ τούτων ὀνομάζεται ὀξυγόνον καὶ τείνει νὰ ἀναμιγνύεται μὲ ἄλλα πράγματα καὶ νὰ τὰ καίῃ. Τὸ ἄλλο ἀέριον ὀνομάζεται νιτρογόνον ἢ ἄζωτον καὶ εἶναι πολὺ βραδυκίνητον· τίποτε δὲ δὲν καίεται μέσα εἰς αὐτό.

Ἐὰν ὁ ἀὴρ ἀπετελεῖτο ὅλος ἀπὸ ὀξυγόνον, θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ ζήσωμεν· ἀλλὰ ζῶμεν, διότι εἶναι ἀναμιγμένος μὲ ἄζωτον.

4. Τὸ φαρμακερὸν ἀέριον, τὸ ὁποῖον ἐξάγομεν μὲ τὴν ἀναπνοὴν μας, ὀνομάζεται ἀνθρακικὸν ὀξὺ καὶ εἶναι πολὺ βλαβερὸν εἰς ὅλα τὰ ζῶα. Τοῦτο καθὼς καὶ τὰ ἄλλα ἀέρια, δὲν φαίνεται τὴν ἐνέργειάν του ὅμως ἡμπορεῖ τις εὐκόλως νὰ τὴν ἴδῃ, ἐὰν βάλλῃ εἰς ὑάλινον ἀγγεῖον ἀσβεστόνερρον, καλὰ κατακαθισμένον, καὶ ἂν κάμῃ

νά υπάγῃ ἢ ἀναπνοή του ἐντὸς αὐτοῦ ἐπὶ ἐν ἡ δύο λεπτά καὶ ἔπειτα τὸ κινήσῃ. Τὸ καθαρὸν ἀσβεστόνερον τότε γίνεται ἄσπρον ὡς γάλα· ἐνῶ, ἐὰν ἐκίνει τὸ ἀγγεῖον, πρὶν ἀναπνεύσῃ εἰς αὐτό, θὰ ἔμενε διαυγές. Ἀπὸ τὸ ἀέριον τοῦτο εὐρίσκεται μικρὰ ποσότης καὶ εἰς τὸν ἀέρα, ἀλλ' εἶναι ἀσήμαντος, ὅταν τὴν παραβάλλῃ τις πρὸς τὴν ποσότητα, ἡ ὁποία ἀκατάπαυστα ἐξέρχεται μαζὶ μετὰ τὴν ἀναπνοήν.

5. Τὸ βλαβερὸν τοῦτο ἀέριον, τὸ ὁποῖον ὡς περιττὸν ἐξέρχεται ἀπὸ τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ζώων, εἶναι ὠφελιμώτατον εἰς τὰ δένδρα, ἅτινα τὸ ἀπορροφοῦν ἐκ τοῦ ἀέρος διὰ τῶν κλαδίων, τῶν κλωναρίων καὶ τῶν φύλλων των. Διὰ τοῦτο εἰς τὰ πολιτισμένα κράτη φροντίζουν οἱ διοικοῦντες τὰς πόλεις νὰ φυτεύουν εἰς τοὺς δρόμους πολλὰ δένδρα καὶ νὰ διατηροῦν αὐτὰ εἰς καλὴν κατάστασιν, ὅχι μόνον διὰ τὴν σκιάν των, ἀλλὰ καὶ χάριν τῆς υἱείας τῶν κατοίκων.

Εἶναι δὲ περιττὸν νὰ προσθέσωμεν ὅτι ὅχι μόνον εἶναι στολισμός, ἀλλὰ καὶ πολὺ ὠφέλιμον νὰ ἔχῃ πᾶσα οἰκία μικρὸν ἢ μεγάλον κῆπον.

6. Συντελεῖ δὲ πολὺ πρὸς τὴν υἱείαν καὶ τὸ μέρος, εἰς τὸ ὁποῖον κατοικοῦμεν. Εἶναι καλὸν ἢ οἰκία νὰ βλέπῃ πρὸς μεσημβρίαν καὶ νὰ ἔχῃ ἀρκετὰ παράθυρα, ὥστε νὰ εἰσέρχεται καὶ νὰ ἐξέρχεται ὁ ἀῆρ ἐλευθέρως, ὅταν τὰ ἀνοίγωμεν. Πρέπει δὲ νὰ προτιμῶμεν πάντοτε τοὺς πλατεῖς καὶ ἀνοικτοὺς δρόμους, καὶ νὰ προσέχωμεν οἱ ὅχστοι τῆς οἰκίας νὰ εὐρίσκωνται εἰς καλὴν κατάστασιν.

Τὸ πρῶτ', εὐθὺς ὅταν σηκώνεσθε ἀπὸ τὸν ὕπνον, νὰ ἀνοίγετε τὰ παράθυρα τοῦ δωματίου σας, διὰ νὰ ἐμβαίνη μέσα ὁ καθαρὸς ἀήρ.

Μὴ ἀμελεῖτε, ὅσάκις ἔχετε καιρὸν, νὰ ἐξέρχεσθε εἰς περίπατον διὰ νὰ ἀναπνέετε καθαρὸν ἀέρα, νὰ προτιμᾶτε δὲ πάντοτε τὰς ἐξοχάς, ὅπου ὑπάρχουν πολλὰ δένδρα. "Οσοι ἄνθρωποι ζοῦν διαρκῶς εἰς μέρη ἐξοχικά, ὅπου ὁ ἀήρ εἶναι καθαρὸς, ἔχουν καλυτέραν ὑγείαν ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐξ ἀνάγκης μένουν κλεισμένοι ἐντὸς τῶν πόλεων.

Μ. Κωνσταντινίδης

§ 4. "Εν βλέμμα ἐντὸς τοῦ στομάχου μας.

1. "Ισως εἰς πολλοὺς ἐκ τῶν ἀναγνωστῶν νὰ φανῇ παράδοξον, πῶς ἡμποροῦμεν νὰ ὁμιλῶμεν τί γίνεται ἐντὸς τοῦ στομάχου, ἀφοῦ ἔξωθεν δὲν φαίνεται τίποτε.

Πρὸ ἐβδομήκοντα περίπου ἔτων εἰς τὸν Καναδᾶν τῆς Βορείου Ἀμερικῆς συνέβη εἰς νέον τινὰ δυστύχημα, ἐκ τοῦ ὁποῖου κατῴρθωσεν Ἀμερικανὸς τις ἰατρός νὰ ἴδῃ μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς του τί γίνεται ἐντὸς τοῦ στομάχου ζῶντος ἀνθρώπου.

Τὸ δυστύχημα, τὸ ὁποῖον συνέβη εἰς τὸν νέον ἐκεῖνον ἦτο, ὅτι ὄπλον τι ἐξεπυρσοκρότησεν ἀπὸ ἀπροσεξίαν πολὺ πλησίον του καὶ τοῦ ἐτρύπησε τὸν στόμαχον.

Ὁ δυστυχὴς νέος δὲν ἀπέθανε μὲν ἀπὸ τὸ τραῦμα αὐτό, ἀλλ' ὑπέφερε πολλοὺς πόνους καὶ ἔμεινε κλινῆρης περισσότερον ἀπὸ ἓν ἔτος. Εὐτυχῶς ἔπεσεν εἰς χεῖρας καλοῦ ἱατροῦ καὶ ἐπὶ τέλους ἱατρεύθη. Τὸ ὄνομα τοῦ ἱατροῦ ἦτο Βωμόντ· ἡ ὁπὴ τῆς πληγῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἤμποροῦσε νὰ χωρέσῃ ἓν μικρὸν αὐγόν, ἂν καὶ ἱατρεύθη, ἔμεινε ὅμως ἀνοικτὴ. Ὁ ἱατρὸς Βωμόντ, βλέπων ἀπὸ τὴν ὁπὴν, κατάρθωσε νὰ ἐξετάσῃ τί ἐγίνετο ἐντὸς τοῦ στομάχου, καὶ ἔγραψεν ὁλόκληρον βιβλίον περὶ αὐτοῦ, εἰς τὸ ὁποῖον μᾶς λέγει ὅσα εἶδε καὶ παρατήρησε περὶ τοῦ πῶς γίνεται ἡ χώνευσις τῶν φαγητῶν.

2. Μεταξὺ τῶν ἄλλων παρατήρησε καὶ τοῦτο, ὅτι μόλις κατέβαινεν εἰς τὸν στόμαχον ἡ τροφή, διὰ μιᾶς ἔκλειε καὶ συνεστέλλετο οὗτος, μὲ τὰς διαφόρους δὲ κινήσεις του ἔκαμνε τὸ φαγητὸν νὰ ἀναμιχθῇ μὲ τὸ γαστρικὸν ὑγρὸν, τὸ ὁποῖον ἐξήρχετο ἐκ τῶν παρειῶν του. Ἀφοῦ δὲ ἔκαμνε τοῦτο, πάλιν ἤνοιγε διὰ νὰ δεχθῇ καὶ ἄλλην τροφήν. Ἐὰν ὅμως καὶ ἄλλη τροφή κατέβαινε πρὸ τῆς ὥρας, ὁ στόμαχος συνεστέλλετο περισσότερον καὶ δὲν τὴν ἄφηνε νὰ εἰσέλθῃ.

Ἐνίοτε ἐπίτηδες ἔλεγεν ὁ ἱατρὸς εἰς τὸν νέον νὰ τρώγῃ καὶ νὰ καταπίνῃ ταχέως ἐπειδὴ δὲ τότε ὁ στόμαχος δὲν ἐπρόφθανε νὰ κάμνῃ τὴν τακτικὴν του ἐργασίαν, ὅπως ἔπρεπεν, αἱ κινήσεις του ἐγίνοντο ἄτακται καὶ αἱ τροφαὶ δὲν ἐχώνευον καλά.

Ἐκ τούτου γίνεται φανερόν, διατί ἡ φύσις ἔκαμε τὸν οἰσοφάγον τοιοῦτον, ὥστε νὰ μὴ κατεβαίνῃ ἡ τροφή ταχέως. Τοιουτοτρόπως δίδεται καιρὸς εἰς τὸν στά-

μαχον· νὰ μὴ βιάζεται, ἀλλὰ νὰ κάμνη τὴν ἐργασίαν τοῦ τακτικά, προτοῦ νὰ καταβῇ καὶ ἄλλη τροφή.

3. Ὁ ἰατρὸς Βωμόντ παρετήρησεν ὅτι, μόλις κατέβαινεν εἰς τὸν στόμαχον ἢ τροφή, τὴν περιέλουε τὸ γαστρικὸν ὑγρὸν καὶ μίγνυόμενον μὲ αὐτὴν τὴν μετέβαλλεν εἰς χυλόν. Ἀκόμῃ δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι δηλ. μερικάι τροφαὶ μετεβάλλοντο εἰς χυλὸν πολὺ ταχύτερον ἀπὸ ἄλλας. Οὕτω π.χ. τὸ ψωμὶ καὶ τὸ κρέας ἐχώνευον καὶ ἐγίνοντο χυμὸς πολὺ πρωτύτερα ἀπὸ τὰ λαχανικά καὶ ἀπὸ τὰ ὀπωρικά.

Παρετήρησε προσέτι καὶ ὅτι, ὅταν ὁ στόμαχος ἦτο εἰς καλὴν κατάστασιν, εἶχε κιτρινοκόκκινον χρῶμα καὶ ἡ ἐπιφάνειά του ἦτο ὡς βελουδον. Ὅσάκις ὅμως κατέβαινεν εἰς αὐτὸν ἡ κακὴ τροφή ἢ πρὸ τῆς ὥρας, προτοῦ δηλαδή ἡ ἄλλη νὰ χωνεύσῃ, εὐθὺς ἥλλαζε χρῶμα καὶ ἐφαίνετο ὡς νὰ ἔπαθε φλόγωσιν.

Μίαν φορὰν ὁ τραυματίας ἔτυχε νὰ φάγῃ πολλὰ ἄωρα μῆλα καὶ μετ' ὀλίγον ὁ στόμαχός του ἐκοκκίνισε καὶ ἐφαίνετο φλογισμένος.

4. Εἰς μίαν ἄλλην περίστασιν ὁ τραυματίας κρυφὰ ἀπὸ τὸν ἰατρὸν ἤρχισε νὰ πίνῃ οἶνοπνεύματα. Ὁ ἰατρὸς ὅμως ταχέως τὸν ἐνόησε, διότι παρετήρησεν ὅτι ὁ στόμαχός του ἐγέμισεν ἀπὸ πληγὰς, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐξήρχετο εἶδος πηκτοῦ αἵματος· τὸ δὲ γαστρικὸν ὑγρὸν ἐχύνετο εἰς μικρὰς ποσότητας, αἱ ὁποῖαι δὲν ἦσαν ἀρκεταὶ νὰ χωνεύσουν τὴν τροφήν. Ἐκτὸς δὲ τούτου ἦτο ἀναμειγμένον μὲ αἷμα καὶ πῦον, ὅμοιον μὲ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον τρέχει ἀπὸ τὰς πληγὰς.

Ὅταν ἐνόησεν ὁ ἱατρὸς Βωμόντ τὴν αἰτίαν τοῦ κακοῦ, ἠμπόδισεν αὐστηρῶς τὸν νέον νὰ πίνη οἶνο-
πνεύματα καὶ τὸν διώρισε νὰ πίνη δροσιστικὰ ποτὰ
καὶ νὰ τρώγῃ ἀπλὴν τροφήν. Μὲ αὐτὴν τὴν δίαιταν,
μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὁ στόμαχος τοῦ νέου ἱατρεύθη καὶ
ἦλθε πάλιν εἰς τὴν πρώτην του κατάστασιν καὶ τὸ γασ-
τρικὸν ὑγρὸν ἔγινε τακτικόν.

5. Ἐὰν ὀλίγων μόνον ἡμερῶν οἶνοπνευματοποσία
ἐπροξένησε τόσον κακόν, ἠμπορεῖ νὰ φαντασθῇ τις
εἰς ποίαν ἐλεεινὴν κατάστασιν εὐρίσκεται ὁ στόμαχος
τοῦ τακτικοῦ μεθύσου. Ὁ στόμαχος τοιοῦτου ἀνθρώ-
που γίνεται χάρβαλον καὶ ἐπειδὴ ἡ τροφή, τὴν ὁποίαν
τρώγει, δὲν χωνεύει, εἶναι ἐπόμενον νὰ χάσῃ πρῶτον
τὴν ὀρεξίν του καὶ ἔπειτα τὴν ὑγείαν του. Ἡ ζωὴ τοι-
οῦτου ἀνθρώπου καὶ εἰς τὸν ἑαυτὸν του καὶ εἰς τοὺς
ἄλλους καταντᾷ μαρτύριον.

Τὸ κακόν, τὸ ὁποῖον τὰ πνευματώδη ποτὰ προ-
ξενοῦν εἰς τὸν στόμαχον, εὐθὺς εἰς τὴν ἀρχὴν δὲν τὸ
αἰσθάνεται ὁ ἄνθρωπος. Ὅταν ὁ ἱατρὸς Βωμόντ παρε-
τήρησε τὴν ἀθλίαν κατάστασιν τοῦ στομάχου τοῦ ἀσθε-
νοῦς του, ἐκεῖνος δὲν ἠσθάνετο κανένα πόνον. Μόνον
ὀλίγην στενοχωρίαν ἠσθάνετο εἰς τὸν στόμαχον, καὶ
μικρὰν ζάλην εἰς τὴν κεφαλὴν. Ἐκ τούτου γίνεται
φανερὸν ὅτι ὅσοι ἔπεσαν εἰς τὴν κακὴν συνήθειαν νὰ
πίνουν, ἠμποροῦν νὰ ἐξακολουθοῦν νὰ πίνουν πολὺν
καιρὸν, πρὶν καταλάβουν τὸν κίνδυνον, τὸν ὁποῖον δια-
τρέχουν· ἀλλὰ νὰ τὸν διαφύγουν εἶναι ἀδύνατον, διότι
ἀργὰ ἢ γρήγορα θὰ τὸν αἰσθανθοῦν καὶ τότε πᾶσα
ἐλπίς σωτηρίας δι' αὐτοὺς χάνεται. Τῶν τοιούτων ἀν-

θρώπων δὲν παθαίνει μόνον τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ ὁ νοῦς.
Ἐὰν ἐπισκεφθῇτε φρενοκομεῖον, θὰ πληροφορηθῇτε
ὅτι πλεῖστοι τῶν ἐκεῖ φρενοβλαβῶν ἔχασαν τὰς φρένας
τῶν ἐκ τῆς καταχρήσεως τῶν οἶνοπνευμάτων.

Μ. Κωνσταντινίδης.

§ 5. Αἱ καλαὶ τροφαί.

1. Εὐτυχῶς δὲν εὐρισκόμεθα εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ
βλέπωμεν ἐντὸς τοῦ στομάχου μας, διὰ νὰ ἐννοήσωμεν
ποία τροφή καὶ ποῖον ποτὸν τὸν ὠφελοῦν καὶ ποῖα τὸν
βλάπτουν.

Ἐὰν π.χ. συμβῇ μετὰ τὸ φαγητὸν νὰ αἰσθανθῶμεν
βάρος εἰς τὸν στόμαχον καὶ γενικὴν στενοχωρίαν, δὲν
εἶναι ἀνάγκη νὰ ζητήσωμεν ἄλλοῦ τὴν αἰτίαν, ἀλλ'
εὐθὺς πρέπει νὰ σκεφθῶμεν τί ἐφάγομεν ἢ τί ἐπίομεν.
Πολὺ πιθανὸν νὰ ἐφάγομεν ἢ νὰ ἐπίομεν τίποτε βαρυ-
στόμαχον ἢ μὲ βίαν ἢ νὰ ἐφορτώσαμεν τὸν στόμαχόν
μας μὲ πολλὰ φαγητὰ καὶ ποτά.

2. Πολλάκις συμβαίνει νὰ μὴ ἡμπορῇ τις νὰ ἡσυχά-
σῃ εἰς τὸ στρῶμά του καὶ νὰ γυρίζῃ ἀπὸ ἐδῶ καὶ ἀπὸ
ἐκεῖ ὅλην τὴν νύκτα καὶ ἂν τὸν πάρῃ ὀλίγος ὕπνος,
νὰ εἶναι καὶ αὐτὸς ταραγμένος ἀπὸ πολλὰ καὶ φοβερά

ὄνειρα. Πόθεν τοῦτο τὸ κακόν; Εἰς ἓνα ὑγιῆ ἄνθρωπον δὲν ἔμπορεῖ νὰ εἶναι ἄλλη ἢ αἰτία, εἰμὴ ἡ πολυφαγία. Ἐκ τούτου συμπεραίνομεν ὅτι ποτὲ δὲν πρέπει νὰ πηγαίνει τις εἰς τὴν κλίνην μὲ φορτωμένον στόμαχον.

Συχνὰ βλέπομεν παιδιά ἀνήσυχα καὶ μουρμουριάρικα. Βεβαίως καὶ βαρυστόμαχον ἔφαγον τὰ καυμένα καὶ ἔχουν στενοχωρίαν. Εἰς τοιαύτην περίστασιν δὲν ὠφελεῖ τὸ μάλωμα οὔτε ἡ τιμωρία, διότι μὲ αὐτὰ δὲν εὐκολύνεται ἡ χώνευσις. Ἔτι δὲ χειρότερα εἶναι τὰ γλυκίσματα καὶ τὰ ὀπωρικά, τὰ ὅποια δίδουν εἰς αὐτὰ διὰ νὰ ἡμερώσουν, διότι μὲ αὐτὰ ἐνοχλοῦν περισσότερο τὸν φορτωμένον ἤδη στόμαχόν των.

Τινὲς νομίζουν ὅτι ἡ πολυφαγία δὲν βλάπτει, ἀρκεῖ νὰ πάρῃ τις ἐν ἡ δύο καθαρκτικὰ καταπότια μετὰ τὸ γεῦμα. Ἡ σκέψις αὕτη δὲν εἶναι ὀρθή, διότι τὰ καταπότια ἔμπορουν ἴσως νὰ τοὺς βοηθήσουν προσωρινῶς, ἀλλ' ἔχουν τὸ κακὸν νὰ ἀδυνατίζουν τὸν στόμαχον. Οἱ τοιοῦτοι ἄνθρωποι προσπαθοῦν νὰ ἰατρεύσουν τὸ ἐν κακὸν μὲ ἄλλον χειρότερον.

3. Τὸ καλύτερον διὰ τὴν υἰεῖαν μας εἶναι νὰ προσπαθῶμεν νὰ ἀποφεύγωμεν τὰ ἱατρικά. Τὸ μόνον δέ, τὸ ὅποῖον δύναται νὰ φυλάξῃ καὶ ἡμᾶς καὶ τὰ παιδιά μας εἰς καλὴν υἰεῖαν, εἶναι τὸ νὰ φροντίζωμεν νὰ ἀγοράζωμεν καλὰς καὶ υἰεινάς τροφάς.

Εἶναι πολὺ πλεόν εὐχάριστον καὶ ὠφέλιμον νὰ ἐξοδεύωμεν τὰ χρήματά μας πρὸς ἀγορὰν καλοῦ κρέατος ἢ πρὸς ἀγορὰν ἱατρικῶν.

Μ. Κωνσταντινίδης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Γεωργία καὶ κτηνοτροφία.

§ 1. Τὸ ἐπάγγελμα τοῦ γεωργοῦ.

1. "Εν ἀπὸ τὰ περισσότερον περιφρονημένα ἐπαγγέλματα σήμερον εἰς τὴν πατρίδα μας θεωρεῖται τὸ ἐπάγγελμα τοῦ γεωργοῦ. Καὶ ὁ πτωχότερος τῶν Ἑλλήνων γονέων ποτὲ δὲν εὐχεται εἰς κανένα ἐκ τῶν υἱῶν του νὰ γίνῃ γεωργός. Δὲν πιστεύω δὲ νὰ ὑπάρχῃ καὶ μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων γεωργῶν τις, ὅστις νὰ ὑπερηφανεύεται καὶ νὰ καμαρώνῃ διὰ τὸ ἐπάγγελμά του, ὅπως καμαρώνουν καὶ ὑπερηφανεύονται ἄλλοι συμπολίται μας ἐπαγγελματίαι διὰ τὸ ἐπάγγελμά των.

Μεταξὺ τῶν περισσοτέρων Ἑλλήνων ἐπικρατεῖ ἡ ἰδέα ὅτι τὸ νὰ γεωργῇ τις τὴν γῆν εἶναι ἔργον ἐξευτελιστικόν. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον καὶ αὐτοὶ οἱ γεωργοί μας μόνον ἀπὸ μεγάλην ἀνάγκην κάμνουν τὰ τέκνα των γεωργοῦς. Ὁ πόθος καὶ τῶν γονέων τούτων εἶναι νὰ ἴδουν τοὺς υἱοὺς των δικηγόρους, ἰατροὺς, ἀξιωματικούς, μηχανικούς, ἐμπόρους ἢ τοῦλάχιστον δημοσίους ὑπαλλήλους. Γεωργοὺς ποτέ! Καὶ τοῦτο, διότι εἰς τὸν νοῦν τῶν πλείστων συμπατριωτῶν μας ἔχει κολλήσῃ, φαίνεται, ἡ ἰδέα ὅτι ὁ γεωργός εἶναι δυστυχῆς ἐπαγγελματίας, τὸ δὲ ἔργον του πρόστυχον καὶ μὴ ἔχον καμμίαν σημασίαν διὰ τὴν εὐτυχίαν τῆς πατρίδος μας.

Ἄλλ' ἄς ἐξετάσωμεν κατὰ πόσον ἀληθεύει καὶ εἶναι ὀρθὴ ἡ γνώμη αὕτη.

2. Ὁ γεωργὸς θεωρεῖται ἀπὸ πολλοὺς συμπατριώ-
τας μας δυστυχῆς ἄνθρωπος, πρῶτον διότι πιστεύ-
εται περὶ τοῦ ἔργου του ὅτι εἶναι ὄχι μόνον πολὺ κοπια-
στικὸν καὶ σκληρόν, ἀλλὰ καὶ πολὺ ἐξευτελιστικόν.
Ἐπειδὴ βλέπουν τὸν γεωργόν, καὶ ὅταν ὀργώνῃ καὶ ὅταν
βωλοκοπῇ καὶ ὅταν σπείρῃ καὶ ὅταν θερίζῃ καὶ ὅταν
μεταφέρῃ τὰ θερισμένα γεννήματά του εἰς τὸ ἀλώνι
καὶ ὅταν ἀλωνίζῃ καὶ λιχνίζῃ καὶ κοσκινίζῃ αὐτά, νὰ
ἐργάζεται ἀπὸ βαθείας πρωίας μέχρι βαθείας νυκτός,
φαντάζονται, ὅσοι δὲν γνωρίζουν καλῶς τὸ ἔργον του
ὅτι οὗτος κοπιᾷ περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλον ἐπαγ-
γελματίν.

Ἐπειδὴ ἐξ ἄλλου βλέπουν αὐτὸν νὰ εἶναι ἡναγ-
κασμένος καὶ πολὺ πρῶι νὰ ἐξυπνᾷ πάντοτε καί, ὅταν
φυσᾷ παγερὸς ὁ ἄνεμος καὶ ἡ ὑγρασία εἶναι ἀνυπόφορος,
νὰ μεταβαίνει αὐτὸς εἰς τὸ χωράφι του, διὰ νὰ σπείρῃ
ἢ νὰ ὀργώσῃ· ἐπειδὴ πρὸς τούτοις τὸν βλέπουν νὰ ἐκτί-
θεται ὅλην τὴν ἡμέραν εἰς τὸ ψῦχος καὶ εἰς τὴν ὑγρασίαν,
εἰς τὸν ἄνεμον καὶ τὸν κονιορτόν, εἰς τὸν ἥλιον καὶ
τὸ φοβερὸν καῦμα τοῦ λιβὸς καὶ νὰ ἐκτελῇ βαρείας ἐργα-
σίας, ὅποῃαι πρᾶγματι εἶναι ὁ θερισμὸς καὶ ὁ ἀλω-
νισμὸς, τὸ λίχνισμα καὶ τὸ κοσκίνισμα τῶν σιτηρῶν·
ἀκόμη δὲ ἐπειδὴ βλέπουν ὅτι, διὰ νὰ περιποιηθῇ τὰ
ζῶά του, εἶναι ἡναγκασμένος νὰ παραμείνῃ ἐπὶ πολλὴν
ῥαυαν καθ' ἐκάστην εἰς τὸν στάβλον αὐτῶν, ὅπου καὶ
ἀκαθαρσία ὄχι ὀλίγη ὑπάρχει καὶ ἡ ἀτμόσφαιρα εἶναι
βαρεῖα, δι' ὅλ' αὐτὰ φαντάζονται πολλοὶ ὅτι τὸ ἔργον
του εἶναι βαρὺ καὶ σκληρόν.

Ἐπειδὴ δὲ τέλος ἀντιλαμβάνονται τὸν γεωργὸν
νὰ ἀνακατεύεται διαρκῶς μὲ βώδια καὶ γαῖδούρια, μὲ
χώματα καὶ μὲ ἄχυρα, μὲ κόπρους καὶ μὲ λιπάσματα,
θεωροῦν τὸ ἔργον του καὶ πολὺ ἐξευτελιστικόν.

Πιστεύοντες δὲ ταῦτα περὶ τοῦ ἔργου τοῦ γεωργοῦ
πολλοὶ τῶν συμπατριωτῶν μας, ἐπόμενον εἶναι νὰ θεω-
ροῦν αὐτὸν καὶ ὡς δυστυχῆ ἄνθρωπον.

3. Καὶ αὐτὰ μὲν πιστεύουν ὅσοι δὲν γνωρίζουν κα-
λῶς τὸ ἔργον τοῦ γεωργοῦ. Οἱ παρακολουθοῦντες ὁμως
μετὰ προσοχῆς τὰ ἔργα τῶν διαφόρων ἐπαγγελματιῶν
φρονοῦν ἀντιθέτως, ὅτι τὸ γεωργικὸν ἐπάγγελμα οὔτε
πολὺ κοπιῶδες οὔτε πολὺ σκληρὸν ἐπάγγελμα εἶναι.
Καὶ ἰδοὺ διατί!

Ὁ γεωργὸς ἐν πρώτοις δὲν ἐργάζεται ὅλας τὰς
ἡμέρας τοῦ ἔτους, διὰ νὰ καταπονεῖται πολὺ, ὅπως εἶναι
ὕποχρεωμένος νὰ ἐργάζεται ὁ μάγειρος, ὁ ξενοδόχος,
ὁ ἀμαξηλάτης, ὁ ναύτης, ὁ τροchioδρομικὸς καὶ ὁ σιδηρο-
δρομικὸς ὑπάλληλος καὶ ἄλλοι πολλοί. Πλὴν τῶν Κυρια-
κῶν καὶ τῶν ἑορτῶν, ὁ γεωργὸς δὲν ἐργάζεται καὶ ὅταν
βρέχη ἢ χιονίζῃ καθὼς καὶ ὅταν ἡ γῆ εἶναι παγωμένη.
Δὲν ἐργάζεται ἀκόμη καὶ ὅταν τελειώσῃ τὴν σπορὰν
καθὼς καὶ μετὰ τὸν ἁλωνισμόν ἐπὶ ἀρκετὰς ἐβδομάδας.
Ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐργάζεται, δὲν κοπιᾷ ἐπεὶ ὑπερβολικά.
Ἐκτὸς τοῦ παργιοῦ τοῦ, ὁ ὅποῖος τοῦ κάμνει
ὅλα τὰ μικροτελήματα, τοῦ βόσκει τὰ ζῷά του καὶ τοῦ
καθαρίζει τὸν στάβλον του, ἔχει καὶ ἄλλους πολλοὺς
καὶ πολυτίμους βοηθοὺς, οἵτινες τὸν ἀνακουφίζουν καὶ
ἐλαφρύνουν τὸ ἔργον του.

Ἐχει τὴν γαῖδουρίτσαν του, ἐπὶ τῆς ὁποίας φορ-

τώνει τὸ ἄροτρον, τὴν σβάρναν, τὴν ἀξίνην καὶ τὰ τροφίματά του, καὶ δὲν ἀναγκάζεται κατὰ τὴν μεταφορὰν αὐτῶν εἰς τὸ χωράφι τοῦ νὰ τὰ μεταφέρῃ ἐπὶ τῶν ὤμων του, ὅπως ὁ ξυλουργός, ὁ κτίστης καὶ ὁ ἀμμοκονιατὴς τὸν σάκκον μὲ τὰ ἐργαλεῖά του.

Ἔχει τὰ δυνατὰ βώδια ἢ τὰ βουβάλια ἢ τὰ μουλάρια του, τὰ ὅποια ζεύει εἰς τὸ ἄροτρον ἢ εἰς τὴν σβάρναν του, καὶ οὕτω δὲν ἀναγκάζεται νὰ σκάπτῃ ἢ νὰ σβαρνίζῃ ὁ ἴδιος τὰ χωράφια του.

Ἔχει τὸ γρήγορον καὶ δυνατόν ἄλογόν του, τὸ ὅποιον ζεύει εἰς τὸ ἀμάξιόν του, καὶ οὕτω μεταφέρει εὐκόλως καὶ ταχέως τὰ ἀλέσματά του εἰς τὸν μύλον, τὸν σπόρον εἰς τὸ χωράφι καὶ τὸ καθαρισμένον γέννημά του ἐκ τοῦ ἁλωνίου εἰς τὴν ἀποθήκην του.

4. Πλὴν δὲ ὅλων τούτων, τῶν πολλῶν καὶ πολυτίμων βοηθῶν του, ὁ γεωργὸς ἔχει καὶ πλεῖστα ὅσα ἐργαλεῖα καὶ μηχανήματα, τὰ ὅποια εὐκολύνουν αὐτὸν παρὰ πολὺ εἰς ἕκαστον βῆμα τοῦ ἔργου του. Εἶναι δὲ ταῦτα τόσον πολλὰ καὶ τόσον διευκολυντικά δι' ὅλας τὰς γεωργικὰς ἐργασίας, ὥστε σήμερον ὁ μορφωμένος γεωργὸς νὰ μὴ ἔχῃ ἀνάγκην νὰ ἐκτελῇ τίποτε μὲ τὰς χεῖράς του.

Τῷ ὄντι σήμερον ἐκτὸς τοῦ ἄρότρου, τῆς σβάρνης, τῆς ἁλωκάνης, τοῦ πτυαρίου καὶ τοῦ κοσκίνου—τῶν μόνων ἐργαλείων, μὲ τὰ ὅποια εἶναι ἐφωδιασμένοι οἱ περισσότεροι Ἕλληνες γεωργοί—οἱ συγχρονισμένοι συνάδελφοί των ὀργάνουν χιλιάδες στρέμματα κατ' ἔτος καὶ μηχανικὰ ἄροτρα, χωρὶς οὔτε νὰ ἐγγίζουσιν αὐτὰ μὲ τὰς χεῖράς των. Καθαρίζουσιν ἐπίσης τὸν πρὸς σπορὰν

σίτον καὶ σπείρουν τὰ σιτηρά των μὲ ἰδιαιτέρας μηχανάς, χωρὶς νὰ ἐγγίξουν διόλου τὸν σπόρον. Θερίζουν δὲ ἀκόμη καὶ δένουν τὰ δεμάτια τοῦ σίτου καὶ τῆς κριθῆς καὶ ἀλωνίζουν μὲ θεριστικάς καὶ ἀλωνιστικάς μηχανάς, χωρὶς οὔτε νὰ καψώσουν οὔτε νὰ νὰ σκονισθοῦν οὔτε καὶ νὰ γεμίσουν σκόνην καὶ ἄχυρα.

Σήμερον ὁ γεωργός, ὅταν γνωρίζῃ καλῶς τὸ ἔργον του, ἔχῃ δὲ καὶ τὰ μέσα, δύναται νὰ ἐκτελέσῃ ὅλας αὐτοῦ τὰς ἐργασίας μὲ τὰ χειρόκτια εἰς τὰς χεῖρας καὶ χωρὶς τὸν παραμικρὸν κόπον. Ἀρκεῖ μόνον νὰ εἶναι ἐφωδιασμένος μὲ ὅλα τὰ ἀπαιτούμενα διὰ τὸ ἔργον του μηχανήματα καὶ νὰ γνωρίζῃ νὰ μεταχειρίζεται αὐτά.

Ὡστε, ὡς ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἀποδεικνύεται, ὁ γεωργός δὲν κοπιᾷζει περισσότερον τοῦ κτίστου ἢ τοῦ ἀμμοκονιοατοῦ ἢ τοῦ ἀχθοφόρου ἢ τοῦ σκαφέως ἢ τοῦ ναύτου, οἵτινες οὔτε τοὺς βοηθοὺς οὔτε τὰ βοηθητικὰ μηχανήματα τοῦ γεωργοῦ ἔχουν.

5. Ἄλλ' οὔτε καὶ βαρὺ, σκληρὸν δηλαδή, εἶναι τὸ ἔργον τοῦ γεωργοῦ, ὥστε καὶ ἔνεκα τοῦ λόγου τούτου νὰ θεωρῇται οὗτος δυστυχὴς ἐπαγγελματίας.

Ὑπάρχουν πλεῖστα ὅσα ἐπαγγέλματα ἀσυγκρίτως σκληρότερα τοῦ ἔργου τοῦ γεωργοῦ, ὅπως π.χ. τοῦ ναύτου, τοῦ σπογγαλιέως, τοῦ θερμαστοῦ τῶν ἀτμοπλοίων, τοῦ μεταλλωρύχου κ.α.π.

Μήπως ὁμως τὸ ἔργον καὶ αὐτῶν τῶν θεωρουμένων ὡς ἐν γενικῶν ἐπαγγελμάτων—τοῦ διδασκάλου, τοῦ ἱατροῦ, τοῦ δικηγόρου, τοῦ ἀξιωματικοῦ κ.τ.τ.—εἶναι ὀλιγώτερον κοπιαστικὸν ἢ σκληρὸν ἀπὸ τὸ τοῦ γεωργοῦ; Ἐνθυμηθῆτε τοὺς κόπους, τὴν στενοχωρίαν

καὶ τὰ νευριάσματα διτοῦ δασκάλου ἢ τῆς διδασκαλίσσης σας, οἱ ὅποιοι κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς μαθητικῆς ζωῆς σας σᾶς ἐδίδαξαν νὰ ἀναγινώσκετε καὶ νὰ γράφετε. Μὴ λησμονεῖτε δὲ πόσον καὶ τώρα ἀκόμη κοπιᾶζουν καὶ στενοχωροῦνται καὶ νευριάζουν οὗτοι μὲ τὰς ἀνορθογραφίας ἢ τὰ λάθη εἰς τοὺς λογαριασμούς σας ἢ ὅταν προσπαθοῦν νὰ διορθώσουν κανέν ἀπὸ τὰ τόσα καὶ τόσα παιδικὰ ἐλαττώματά σας.

Ἄλλὰ καὶ τοῦ ἱατροῦ τὸ ἔργον ποῖος ἡμπορεῖ νὰ τὸ χαρακτηρίσῃ ὡς ὀλιγώτερον σκληρὸν ἀπὸ τὸ τοῦ γεωργοῦ; Ἀρκεῖ νὰ ἐνθυμηθῇ ὅτι ὁ ἱατρὸς εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ χαλᾷ συχνὰ τὸν ὕπνον τοῦ τὴν νύκτα, διὰ νὰ μεταβαίνει, ὅσάκις καλεῖται, πρὸς ἐπίσκεψιν βαρέως ἀσθενούντων· νὰ κόπτῃ ἀπὸ τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων τεμάχια σαρκῶν καὶ ὀστέων· νὰ βλέπῃ καθημερινῶς ἔμπτυα καὶ αἵματα· νὰ καθαρίζει πληγὰς δυσώδεις· νὰ θεραπεύῃ ἀσθενεῖς ἀπὸ κολλητικὰ νοσήματα, κινδυνεύων πολλάκις καὶ ἀποθνήσκων κατόπιν μολύνσεως ἐξ αὐτῶν.

Τί δὲ νὰ εἴπῃ τις διὰ τὸ ἔργον τοῦ ἀξιωματικοῦ, ὅστις ἐκτὸς τῶν καθημερινῶν κόπων καὶ τῶν συχνῶν κακουχιῶν, ὑφίσταται καὶ ὅλας τὰς ταλαιπωρίας τῶν ἐκστρατειῶν, διατρέχει δὲ πλειστάκις καὶ τὸν κίνδυνον τοῦ θανάτου εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν ἢ νοσηλεύμενος εἰς τὰ ἀτελῆ νοσοκομεῖα τῆς ἐκστρατείας;

Ὡστε καὶ ἐκ τούτων φαίνεται, ὅτι τὸ ἔργον τοῦ γεωργοῦ δὲν εἶναι τὸ σκληρότερον.

6. Ἄλλὰ καὶ ἂν γεωργὸς τις δὲν ἔχῃ παραγιούς, στερούμενος δὲ τῶν μέσων νὰ προμηθευθῇ ὅλα τὰ βοη-

θητικά καὶ διευκολυντικά τοῦ ἔργου του ἐργαλεῖα, εἶναι ἡναγκασμένος νὰ διεκπεραιώσῃ αὐτὸ διὰ τῶν ἰδίων του χειρῶν, καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν δὲν δύναται τις νὰ εἴπῃ περὶ αὐτοῦ ὅτι κοπιᾷ ἢ ὑποφέρει περισσότερον ἄλλων τεχνιτῶν.

Ὁ γεωργὸς δὲν εἶναι ἡμερομίσθιος ἐργάτης οὔτε ὑπάλληλος, ὑποχρεωμένος νὰ ἐργάζεται ἀκόμη καὶ ὅταν αἰσθάνεται τὸν ἑαυτὸν του κουρασμένον. Ὁ γεωργός, κύριος τοῦ οἴκου του, ἐργάζεται, ὅταν καὶ ὅσον ἡμπορεῖ. Μόλις αἰσθανθῇ κούρασιν, παραιτεῖ τὴν ἐργασίαν του καὶ ἀναπαύεται, μέχρις ὅτου ἀναλάβῃ πάλιν νέας δυνάμεις.

Ἐπειτα ὁ γεωργός, ζῶν διαρκῶς ἔξω, εἰς τὸ ὑπαιθρον καὶ εἰς τὸν καθαρὸν ἀέρα, συνηθίζει τόσον πολὺ εἰς τὸν ἄνεμον, εἰς τὸ ψῦχος, εἰς τὴν ὑγρασίαν καὶ εἰς τὴν ζέστην, ὥστε δύναται νὰ ἀντέχῃ εἰς πᾶσαν κακοκαιρίαν περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλον ἐπαγγελματίαν, συνηθισμένον νὰ ἐργάζεται ἐντὸς περιορισμένου χώρου. Ἀλλὰ καὶ ἂν ποτε κακοπαθήσῃ, βραχὴ δὴλ. ἢ κρυολογήσῃ ἢ καψώσῃ, ἐπειδὴ ὡς ἐκ τῆς μακρᾶς ὑπαιθρίας διαμονῆς τὸ σῶμά του εἶναι ἀρκετὰ τωμένον, εὐκόλως ἀντιδρᾷ εἰς τὰς τοιαύτας ἀνωμαλίας καὶ τὰς ἀντιπαρέρχεται χωρὶς λυπηρὰ ἐπακόλουθα.

7. Ἴσως ὅμως εἴπῃ τις ὅτι ἀπὸ ἄλλης ἀπόψεως ὁ γεωργὸς εἶναι δυστυχής· ὅτι δηλ., ἐπειδὴ ὡς ἐκ τῶν ἀσχολιῶν του εἶναι ἡναγκασμένος νὰ κατοικῇ πάντοτε εἰς χωρία καὶ εἰς μικροσυνοικισμούς, στερεῖται ὅλων τῶν εὐχαριστήσεων, τὰς ὁποίας ἀπολαμβάνουν οἱ ζῶντες εἰς τὰς μεγαλοπόλεις διάφοροι ἄλλοι ἐπαγγελματίαι.

Ἀληθῶς ὁ γεωργὸς δὲν ἡμπορεῖ οὔτε εἰς θέατρα

οὔτε εἰς κινηματογράφους νὰ μεταβαίνῃ οὔτε ν' ἀπολαμβάνῃ τὴν μουσικὴν, παιανίζουσιν εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ χωρίου του ἢ τὴν ὀρχήστραν εἰς τι τῶν καφενείων αὐτοῦ, οὔτε νὰ βλέπῃ παρατάξεις καὶ φωταψίας κατὰ τὰς ἰσήμεους ἑορτάς, ὅπως ὁ κάτοικος τῆς πόλεως.

Ἄλλ' ἐκτὸς τοῦ ὅτι, ἐὰν θέλῃ καὶ εἶναι εὐπορος, δύναται νὰ μεταβαίνῃ συχνὰ εἰς τὴν γειτονικὴν μεγαλόπολιν καὶ νὰ ἀπολαμβάνῃ καὶ αὐτὸς ὅλας αὐτάς

Καρδερίνα.

τὰς εὐχαριστήσεις, ὁ γεωργὸς ἔχει ἄλλας, ἀσυγκρίτως ἀνωτέρας τοιαύτας, τὰς ὁποίας ἀπολαμβάνει καθημερινῶς καὶ ἀνεξόδως.

Τῷ ὄντι μὲ ποίαν ἄλλην εὐχαρίστησιν τῆς πόλεως δύναται νὰ ἐξομοιωθῇ ἡ εὐχαρίστησις τοῦ γεωργοῦ, ὅταν κατὰ τὰς μονοτόνους διαδρομὰς τοῦ ἀρότρου του ἀκούῃ οὗτος διαρκῶς τὸ θελκτικὸν κελάδημα τῶν καθημερινῶν συντρόφων του, τῆς σιταρήθρας δηλ. καὶ τῆς καρδερίνας; Ἡ ὅταν ὀργώνων ἢ σπείρων εἰς τὰ

πλάγια τοῦ βουνοῦ ἢ πλησίον δάσους τινός, ἀπολαμβάνη καθ' ὅλην τὴν ἀνοιξιν τὰ ἔξοχα κελαδήματα τῆς πετροπέρδικας, τῆς ἀηδόνης τοῦ κοσσύφου καὶ τοῦ φλώρου;

Ἀλλὰ καὶ μὲ ποίαν ἄλλην εὐχαρίστησιν δύναται νὰ παραβληθῇ ἡ ἄρρητος ἐκείνη ἡδονὴ τοῦ γεωργοῦ, ὅστις, παρακολουθῶν βῆμα πρὸς βῆμα τὸ ἔργον τῶν χειρῶν του, βλέπει αὐτὸ νὰ προοδεύῃ καθημερινῶς—νὰ αὐξάνουν τ.ἔ. ὅλον ἐν τὰ γεννήματά του—καὶ ἐν τέλει νὰ γεμίζουν αἱ ἀποθῆκαι ἀπὸ τὰ προϊόντα τῶν ἀγρῶν του;

8. Ὅχι! τοῦ γεωργοῦ τὸ ἔργον δὲν εἶναι οὔτε κουραστικὸν οὔτε σκληρὸν οὔτε στερεῖται εὐχαριστήσεων. Μόνον ὅσοι δὲν γνωρίζουν αὐτὸ καλῶς, πιστεύουν περὶ τοῦ ἐναντίου καὶ δι' αὐτὸ θεωροῦν δυστυχῇ τὸν γεωργόν.

Μήπως ὅμως μεθ' ὅλα ταῦτα τὸ ἔργον του εἶναι ἐξευτελιστικὸν καὶ πρόστυχον καὶ δὲν ἔχει καμμίαν σημασίαν διὰ τὴν εὐτυχίαν τῆς πατρίδος μας; Ἄς ἐξετάσωμεν καὶ τὸ ζήτημα τοῦτο.

Δημοσθ. Ἀνδρεάδης

§ 2. Ἡ γεωργία μήτηρ τῆς εὐτυχίας τῆς πατρίδος μας.

1. Διὰ νὰ βεβαιωθῶμεν, ἂν τὸ ἐπάγγελμα τοῦ γεωργοῦ εἶναι ἐξευτελιστικὸν ἢ ὅχι διὰ τὸν ἐπαγγελλόμενον αὐτό, καθὼς καὶ κατὰ πόσον οἱ γεωργοὶ μιᾶς χώρας συμβάλλουν κατὰ τι εἰς τὴν εὐτυχίαν τῆς πατρίδος των,

ἄρκεϊ νὰ ἐνθυμηθῶμεν ποῖα καὶ πόσα πράγματα προ-
έρχονται ἐκ τῆς γεωργίας, εἴτε ἀμέσως εἴτε ἐμμέσως,
καὶ ἂν αὐτὰ εἶναι εὐτελεῖ ἢ σπουδαῖα.

Ἡ γεωργία, ὡς γνωστόν, δίδει ὅλα σχεδὸν τὰ
εἶδη, ὅσα χρησιμεύουν διὰ τὴν τροφήν τῶν ἀνθρώπων:
τὸν σῖτον, τὴν κριθήν, τὸν ἀραβόσιτον, τὴν σίκαλιν,
τὴν ὄρουζαν, τὰ ὄσπρια, τὰ γεώμηλα, τὰ λαχανικά, τὰ
ὀπωρικά, τὸ ἔλαιον, καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα προϊόντα,
μὲ τὰ ὁποῖα τρεφόμεθα. Ἐπίσης δίδει τὸν βάμβακα, τὸ
λινάρι, τὸ καννάβι, τὴν μέταξαν, διὰ τῶν ὁποίων κατα-
σκευάζονται τὰ ἐνδύματά μας καὶ τόσα ἄλλα χρήσιμα
πράγματα. Διὰ τῶν προϊόντων τῆς γεωργίας τρέ-
φονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ τὰ διάφορα οἰκιακὰ
ζῶα, ἐκ τῶν ὁποίων λαμβάνομεν τὸ κρέας, τὸ λίπος, τὸ
γάλα, τὰ αὐγά, τὸ μαλλίον, τὰ δέρματα κ.α.π.

2. Τὰ προϊόντα ὅμως ταῦτα, πλὴν ἐλαχίστων, δὲν
εἶναι δυνατόν νὰ καταναλωθοῦν εἰς τὴν κατάστασιν,
εἰς τὴν ὁποίαν παράγονται. Πρέπει νὰ προηγηθῇ κάποια
κατεργασία αὐτῶν διὰ τῆς τέχνης καὶ τῆς βιομηχανίας.
Διὰ νὰ φάγωμεν π.χ. τὸν σῖτον, ἀλέθομεν πρότερον καὶ
ὕστερον ἄρτοποιοῦμεν αὐτόν. Ἐπίσης διὰ νὰ χρησιμο-
ποιήσωμεν τὸ μαλλίον τῶν προβάτων, τῆς αἰγὸς καὶ τῆς
καμήλου διὰ τὴν ἐπένδυσίν μας, μεταβάλλομεν πρῶτον
αὐτὸ εἰς ὕφασμα κ.ο.κ. Ἡ ἄλευροποιῖα, ἡ ἄρτοποιῖα,
ἡ ἐλαιουργία, ἡ οἶνοποιῖα, ἡ σαπωνοποιῖα, ἡ τυρο-
κομία, ἡ ὑφαντουργία, ἡ πλεκτική, ἡ ταπητουργία,
ἡ βυρσοδεψία, ἡ ὑποδηματοποιῖα, ἡ πλεκτική, ἡ πιλο-
ποιῖα κ.λ.π. εἶναι τέχναι καὶ βιομηχανίαι, αἱ ὁποῖαι
κατεργάζονται τὰ διάφορα προϊόντα τῆς γεωργίας καὶ

τῆς κτηνοτροφίας. Αἱ τέχναι καὶ αἱ βιομηχανίαι αὗται δὲν θὰ ὑφίσταντο, ἐὰν ἡ γεωργία καὶ ἡ κτηνοτροφία δὲν ἐτροφοδότηουν αὐτάς μὲ τὰ προϊόντα των, μὲ τὰς π ρ ώ τ α ς δηλ. ὕ λ α ς των, τὰς ὁποίας αὗται κατεργάζονται.

3. Ἐπίσης ἄνευ τῆς γεωργίας δὲν θὰ ὑπῆρχεν οὔτε τὸ ἐμπόριον, τοῦ ὁποίου ἔργον εἶναι τὰ συγκεντρῶνῃ τὰ διάφορα φυσικὰ καὶ βιομηχανικὰ προϊόντα, νὰ ἐναποθηκεύῃ ταῦτα καὶ ὕστερον νὰ τὰ θέτῃ εἰς κυκλοφορίαν, νὰ τὰ ἀποστέλλῃ τ.ἔ. ἀπὸ τόπου εἰς τόπον πρὸς πώλησιν καὶ κατανάλωσιν. Ἄνευ ὅμως τοῦ ἐμπορίου, δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ ἀναπτυχθοῦν οὐδὲ τὰ διάφορα μέσα τῆς συγκοινωνίας, αἱ ἁμαξαι, τ' αὐτοκίνητα, οἱ σιδηρόδρομοι καὶ ἡ ναυτιλία. Διότι διὰ μόνης τῆς μεταφορᾶς ἀνθρώπων δὲν εἶναι δυνατόν νὰ συντηρηθῇ καὶ κανὲν εἶδος συγκοινωνίας.

4. Διὰ τοὺς λόγους τούτους, ὅσον περισσότερον προοδεύει εἰς τινα τόπον ἡ γεωργία, τόσον περισσότερον προάγονται καὶ ἄλλα πολλὰ ἔργα καὶ ἐπαγγέλματα. Ὅπου δὲ ἡ γεωργία μένει στάσιμος ἢ εἶναι ὀπισθοδρομική, ἐκεῖ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εὐδοκιμήσουν οὔτε αἱ τέχναι καὶ αἱ βιομηχανίαι οὔτε τὸ ἐμπόριον οὔτε ἡ ναυτιλία καὶ τὰ λοιπὰ εἶδη τῆς συγκοινωνίας. Ὁ κόσμος ἐκεῖ δὲν εὕρισκει ἐπαρκῆ ἐργασίαν, διὰ νὰ ζήσῃ. Αἱ πολλαὶ δὲ στερήσεις καὶ ἡ πενία κάμνουν ὅλους τοὺς ἀνθρώπους δυστυχεῖς.

Τοῦναντίον δέ, εἰς ὅσας χώρας ἡ γεωργία εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένη, εὐκόλως ἀναπτύσσονται καὶ αἱ ἐξ αὐτῆς

ἐξαρτώμεναι βιομηχανίαι, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ τὸ ἐμ-
πέριον καὶ ἄλλα πολλὰ σχετικὰ ἐπαγγέλματα. Ἐξ
ὧλων δὲ τῶν ἐργασιῶν τούτων εἰς τὰς χώρας αὐτὰς
ἐντὸς μικροῦ διαστήματος, συγκομίζεται καὶ πολὺς
πλοῦτος. Καθιστάμεναι δὲ οὕτω πλούσιαι αἱ χῶραι
ἐκεῖναι, γίνονται καὶ εὐτυχεῖς.

Διότι εἰς τὰς πλουσίας χώρας—ὅπου δηλ. εὐρίσκονται
συγκεντρωμένα ἄφθονα ὅλα τὰ χρήσιμα διὰ τὰς ἀνάγ-
κας τοῦ ἀνθρώπου προϊόντα—οἱ ἄνθρωποι τρέφονται,
κατοικοῦν καὶ ἐνδύονται ὅπως χρειάζεται, διὰ τὴν διατη-
ροῦν καλῶς τὴν ὑγείαν τῶν. Καὶ ἂν συμβῇ ποτε νὰ
ἀσθενήσουν, εὐκολώτερον θεραπεύονται οὗτοι, διότι
δὲν λείπουν ἀπ' αὐτῶν τὰ χρήματα δι' ἰατρούς, διὰ φάρ-
μακα, διὰ κατάλληλον τροφήν, διὰ λουτρά θεραπευτικά,
δι' ἀλλαγὴν ἀέρος καὶ ὅ,τι ἄλλο ἤθελον συστήσει οἱ
ἰατροί. Δι' αὐτὸ εἰς τὰς πτωχὰς χώρας αἱ ἀσθένειαι καὶ
οἱ θάνατοι εἶναι γενικῶς συχνότεροι.

5. Εἰς τὰς πλουσίας χώρας οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔχουν
καὶ δὲν ἀποκτοῦν μόνον τὰ ἀναγκαιοῦντα διὰ τὴν καλὴν
συντήρησιν τῆς σωματικῆς αὐτῶν ὑγείας, ἀλλὰ καὶ πολλὰ
ἄλλα ἀγαθὰ, τὰ ὅποια συντελοῦν εἰς τὴν εὐτυχίαν τῶν.

Ἐκεῖ ἀναπτύσσονται καὶ ὅλαι αἱ ἐπιστῆμαι, τὰ
γράμματα, ἡ ποίησις, τὸ θέατρον, ἡ μουσικὴ, ἡ ζω-
γραφικὴ, ἡ πλαστικὴ κ.α.π. Τὰ ὥραϊα αὐτῶν ἔργα
ἀπολαμβάνουν οἱ πλούσιοι καὶ οἱ πολιτισμένοι λαοί.
Διότι τὰ ἀγαθὰ ταῦτα ἀποτελοῦν τὴν τροφήν τῆς ψυχῆς
καὶ δίδουν τὰς μεγαλυτέρας εὐχαριστήσεις εἰς τὸν ἄν-
θρωπον.

Εἰς τὰς πλουσίας χώρας τὸ δημόσιον ταμεῖον ἔχει

μεγάλα ἔσοδα. Τὸ κράτος εἰς τὰς χώρας ταύτας εἰσπράττει περισσότερα καὶ ἐκ τῶν φόρων καὶ ἐκ τῶν ἐθνικῶν κτημάτων. Δι' αὐτὸ καὶ αἱ κυβερνήσεις τῶν πλουσίων καὶ εὐτυχισμένων αὐτῶν χωρῶν διαθέτουν ἄφθονα τὰ χρηματικὰ μέσα, διὰ νὰ ἔχουν τελείαν δικαιοσύνην καὶ δημοσίαν ἀσφάλειαν, πολλὰ καὶ τέλεια σχολεῖα, τελείαν συγκοινωνίαν, ἀμαξιτοὺς δρόμους, γεφύρας, σιδηροδρόμους καὶ καλοὺς λιμένας.

Ἐπίσης αἱ κυβερνήσεις τῶν χωρῶν αὐτῶν διατηροῦν

εἰς ἀρίστην κατάσχεσιν τὰ δάση τῆς χώρας, ἀποξηραίνουν τὰ ἔλη, προφυλάττουν τὰ κτήματα τῶν κατοίκων ἀπὸ τὰς πλημμύρας, λαμβάνουν διάφορα μέτρα διὰ τὴν ὑγείαν τοῦ λαοῦ, ἰδρύουν νοσοκομεῖα, θεραπευτήρια καὶ ἄλλα κοινωφελῆ ἰδρύματα.

Ὡσαύτως αἱ πλούσιαι χῶραι φρουροῦν καλῶς τὰ σύνορα τοῦ κράτους των δι' ἰσχυρῶν στρατιωτικῶν καὶ ναυτικῶν δυνάμεων καθὼς καὶ δι' ὀχυρωμάτων σπουδαίων, διὰ νὰ μὴ δύναται εὐκόλως ἐχθρὸς τις νὰ καταπατῇ τὴν χώραν των ἢ καὶ τὴν ὑποδουλώνη. Καὶ ὅλα ταῦτα ἐπιτυγχάνονται ἔνεκα τῆς ἀνθούσης εἰς τὰς χώρας ταύτας γεωργίας.

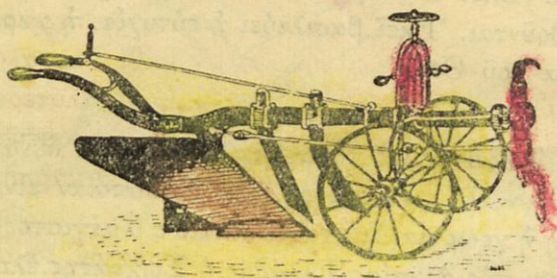
6. Τέλος δὲ εἰς ὅσας χώρας ἡ γεωργία εἶναι προ-
ωδευμένη, ἐπειδὴ, ὡς εἶδομεν, συμπροοδεύουν μετ' αὐ-
τῆς ἡ βιομηχανία καὶ τὸ ἐμπόριον καὶ ὅλα τὰ ἄλλα
ἐπαγγέλματα, ὑπάρχει δι' ὅλους ἀρκετὴ ἐργασία. Ὅλοι
οἱ κατοικοῦντες εἰς αὐτὰς κερδίζουν καὶ ὅλοι ἔχουν ὅσα
τοῖς χρειάζονται, διὰ τὸ ζοῦν καλῶς διὰ τῆς ἐντίμου
ἐργασίας. Ἐκπαιδεύονται δὲ καὶ μορφώνονται τελειό-
τερον. Γίνονται πολῖται χρηστοί, φιλήσυχοι καὶ φιλό-
νομοι. Σέβονται τὴν περιουσίαν καὶ τὰ δικαιώματα τῶν
ἄλλων. Ἐκεῖ αἱ κλοπαὶ καὶ τὰ ἐγκλήματα εἶναι πολὺ
σπάνια. Ἐκεῖ οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀγαπημένοι καὶ ἀλλη-
λοβοηθοῦνται. Ἐκεῖ βασιλεύει ἡ εὐτυχία, ἡ χαρὰ καὶ ἡ
εὐλογία τοῦ Θεοῦ.

7. Τοιαῦτα καὶ τόσον μεγάλα ἀγαθὰ δύνανται νὰ
προέλθουν εἰς τινὰ χώραν, εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι προ-
ηγμένη ἡ γεωργία. Διὰ τοῦτο δικαίως ὁ μέγιστος τῶν φι-
λοσόφων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ὁ Σωκράτης, ἔλεγε περὶ
αὐτῆς, ὅτι εἶναι ἡ μήτηρ καὶ ἡ τροφὸς ὅλων μας. Ὅταν
δὲ τοῦτο εἶναι ἀληθές, δύναται τις νὰ εἴπῃ, ὅτι τὸ ἐπάγ-
γελμα τοῦ γεωργοῦ εἶναι πρόστυχον, οἱ δὲ ἐξασκοῦντες
αὐτὸ δὲν συμβάλλουν εἰς τὴν εὐτυχίαν τῆς πατρίδος των;
Ὁχι βεβαίως. Τὸ γεωργικὸν ἐπάγγελμα εἶναι εὐγενές
ἐπάγγελμα, εὐτυχῇ δὲ ἔθνη ἐκεῖνα, τὰ ὅποια στηρίζοντα
ἐπὶ τῆς γεωργίας.

Σπ. Χασιώτης

§ 3. Τὸ ὄργωμα τῶν ἀγρῶν.

1. Διὰ νὰ φέρῃ ὅμως ἡ γεωργία χώρας τινὸς τὴν εὐτυχίαν καὶ εἰς τοὺς ἐξασκουῦντας αὐτὴν καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς κατοίκους τῆς χώρας ταύτης, χρειάζεται νὰ εἶναι ἐπιστημονικὴ καὶ προοδευτικὴ. Οἱ γεωργοὶ τ.ἔ. αὐτῆς ὅχι μόνον νὰ ἐκτελοῦν ὅπως πρέπει τὸ ἔργον των εἰς ὅλας αὐτοῦ τὰς λεπτομερείας, ἀλλὰ καὶ νὰ γνωρίζουν τὸν λόγον τῆς ἐκτελουμένης κάθε φοράν ἐργασίας των ἀκόμῃ δὲ καὶ νὰ ἐφαρμόζουν κάθε νεωτερισμόν, ὁ ὁποῖος βλέπουν ὅτι φέρει καλῦτερα ἀποτελέσματα εἰς τὸ ἔργον

Τὸ νέον σιδηροῦν ἄροτρον (σελ. 191)

των π.χ. αὐξάνει τὴν ἀπόδοσιν, καλυτερεύει τὰ προϊόντα, ὀλιγοστεύει τὸν κόπον, ἐλαττώνει τὴν ἀπαιτούμενην δαπάνην κ.ο.κ.

Ἐπειδὴ δὲ πάντα ταῦτα γνωρίζουν καὶ ἐφαρμόζουν καλῶς μόνον οἱ ἐπιστήμονες γεωργοί, δι' αὐτὸ οἱ μὴ εὐτυχήσαντες νὰ σπουδάσουν τὴν ἐπιστήμην ταύτην ὀφείλουν νὰ συμβουλευώνται διὰ τὸ κάθετι τοῦ ἔργου των αὐτοὺς, νὰ ἐκτελοῦν δὲ μὲ ἐμπιστοσύνην τὰς συμβουλὰς των. Μόνον κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἶναι δυνατὸν νὰ καλυτερεύουν τὸ ἔργον των καὶ ἐπομένως νὰ προοδεύουν διαρκῶς οἱ γεωργοί.

2. Τὸ πρῶτον, τὸ καὶ σπουδαιότερον, τὸ ὅποιον πρέπει νὰ γνωρίζῃ πᾶς γεωργός, εἶναι νὰ ὀργώνῃ καλῶς τοὺς ἀγρούς του. Κατορθώνει δὲ τοῦτο, ὅταν ὀργώνῃ αὐτοὺς ἐπανειλημμένως, ἀρκετὰ βαθέως καὶ διὰ τοῦ νέου σιδηροῦ ἀρότρου. Καὶ τὸ μὲν ἐπανειλημμένον ὄργωμα χρειάζεται, διὰ νὰ καταστῇ παντοῦ τὸ χῶμα τοῦ ἀγροῦ μαλακὸν καὶ οὕτω νὰ ἤμποροῦν νὰ ἐξαπλώνωνται εὐκόλως καὶ εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ ἀγροῦ αἱ ρίζαι τῶν μελλόντων νὰ σπαροῦν σιτηρῶν καὶ νὰ λαμβάνουν πανταχόθεν τὴν τροφήν αὐτῶν. Τὸ δὲ βαθύ ὄργωμα εἶναι ἐπίσης ἀναγκαῖον διὰ τὸν ἴδιον λόγον, διὰ νὰ ἤμποροῦν δηλ. αἱ ρίζαι τῶν ἰδίων φυτῶν, διαπερῶσαι εὐκόλως τὸ χῶμα καὶ φθάνουσιν εἰς βάθος μεγαλύτερον, νὰ λαμβάνουν τὴν τροφήν των ἀπὸ μεγαλυτέραν ποσότητα χώματος καὶ οὕτω τὰ φυτὰ των, τρεφόμενα ἐπαρκῶς, νὰ ἀναπτύσσωνται καλύτερον καὶ νὰ καρποφοροῦν ἀφθονώτερον.

Ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλον ἐπίσης σπουδαῖον λόγον πρέπει ὁ ἀγρὸς νὰ ὀργώνεται καὶ ἐπανειλημμένως καὶ βαθέως. Διότι οὕτω μόνον κατορθώνεται νὰ γίνεταί τὸ χῶμά του χαλαρώτερον καὶ νὰ διαπερᾶται εὐκολώτερον ἀπὸ τὸν ἀτμοσφαιρικὸν ἀέρα καὶ ἀπὸ τὸ νερὸν τῶν βροχῶν. Ἀμφότερα δὲ ταῦτα εἶναι ἀπαραίτητα διὰ τὴν ζωὴν τῶν φυτῶν. Διότι ὅλαι αἱ στερεαὶ τροφαὶ αὐτῶν, ὅσαι εὐρίσκονται εἰς τὸ χῶμα, εἶναι ἀνάγκη νὰ διαλύωνται ἐντὸς ἀρκετῆς ποσότητος νεροῦ, ἵνα ἀπορροφηθοῦν διὰ τῶν ριζῶν. Ὅταν δὲ τὸ χῶμα χάσῃ τὴν ὑγρασίαν του, τὰ φυτὰ μὴ δυνάμενα πλεόν νὰ τραφοῦν ξηραίνονται. Ἀποθνήσκουν δηλ. ἀπὸ τὴν πείναν καὶ ἀπὸ τὴν δίψαν.

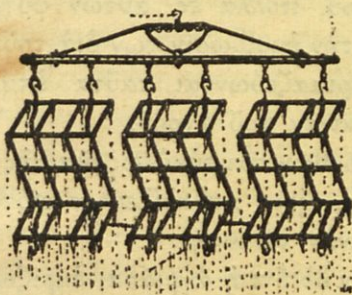
3. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον πρέπει τὸ νερὸν τῶν βρο-
χῶν νὰ κατέρχεται εἰς ἄρκετὸν βάθος καὶ νὰ ἐναποθη-
κεύεται ἐκεῖ ἄρκετὴ ποσότης ἐξ αὐτοῦ διὰ τὰς ἀνάγκας
τῶν φυτῶν τῶν σιτηρῶν. Ἐπειδὴ δὲ οὕτω δὲν ἐξαντλεῖ-
ται τοῦτο εὐκόλως καὶ ταχέως, διατηρεῖται ἡ ὑγρασία
τοῦ χώματος ἐπὶ περισσότερον χρόνον.

Ὅταν τοῦναντίον ἐργώνεται ὁ ἀγρὸς ἐπιπολαίως,
ἡ γῆ πίνει τότε πολὺ ὀλίγον νερὸν καὶ δὲν ἐπαρκεῖ, διὰ
νὰ διατηρεῖται ἡ ἀναγκαία ὑγρασία τοῦ χώματος κατὰ
τοὺς μῆνας τῆς ἀνομβρίας, ἥτις εἶναι τόσον συχνὴ
εἰς τὸν τόπον μας μετὰ τὴν ἀνοιξιν. Αὐτὸς δὲ εἶναι ὁ
κυριώτερος λόγος τῶν συχνῶν πολὺ μικρῶν ἐσοδειῶν
τοῦ σίτου, τῶν ὀσπρίων καὶ τῶν λοιπῶν γεωργικῶν
προϊόντων μας. Δι' αὐτὸ δὲ καὶ ἡ χώρα μας εἶναι ἡναγ-
κασμένη νὰ πληρῶνῃ κατ' ἔτος πολλὰ ἑκατομμύρια
δραχμῶν πρὸς ἀγορὰν ὅλων τῶν γεωργικῶν τούτων
προϊόντων, ἐν ᾧ ἀξιόλογα θὰ ἡδύνατο κατὰ τὸ πλεῖστον
νὰ ἀποφευχθῇ τὸ κακὸν τοῦτο, ἐὰν οἱ γεωργοί μας ὥρ-
γωνον βαθύτερον καὶ τελειότερον τοὺς ἀγρούς. των.

4. Οἱ γεωργοί μας βιάζονται νὰ τελειώσουν τὰ
ὄργωμάτα των ὅσον τὸ δυνατόν γρηγορώτερον, διὰ νὰ
ἡμπορέσουν οὕτω νὰ ὀργώσουν περισσότερα στρέμματα.
Δι' αὐτὸ καὶ κάμνουν τὴν ἐργασίαν των ταύτην πολὺ
ἀτελῶς.

Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι διὰ τὸ τελειότερον ὄργωμα,
εἶναι ἀνάγκη νὰ δαπανήσῃ τις περισσότερα, ἐπειδὴ χρει-
άζεται νὰ ἔχῃ ἰσχυρὰ ζῶα, νὰ τὰ τρέφῃ καλύτερον καὶ
νὰ ἐπαναλάβῃ τρεῖς καὶ τέσσαρας φορὰς τὸ ὄργωμα.
Ἡ ὠφέλεια ὅμως δι' αὐτὸν θὰ εἶναι διπλασία καὶ τρι-

πλασία τῆς ἐπὶ πλέον δαπάνης, τὴν ὁποίαν θὰ καταβάλῃ. Διότι ἔχει ἀποδειχθῇ πειραματικῶς ὅτι, ὅσοι ἐκ τῶν ἀγρῶν εἶναι ὠργωμένοι εἰς μεγαλύτερον βάθος, δὲν ἔχουν βώλους καὶ ἔχουν καθαρισθῇ ἀπὸ τὰ ἀγριόχορτα, ἀποδίδουν 50 ὀκάδας περίπου σίτου κατὰ στρέμμα περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἀγρούς, τοὺς ὠργωμένους ἐπιπολαίως, κατὰ τὸ σύστημα δηλ. τῶν ἰδικῶν μας γεωργῶν. Ἡ τελειότερα δὲ αὕτη ἐργασία στοιχίζει κατὰ μέσον ὅρον 100 περίπου δραχμὰς κατὰ στρέμμα περισσότερον. Ἀλλ' ἐκ τῆς πωλήσεως τοῦ πλεονάσματος

Ἡ σιδηρὰ ὀδοντωτὴ σβάρα (σελ. 194)

τῶν 50 ὀκ. σίτου εἰσπράττομεν 350 δρ. κατὰ στρέμμα ἤτοι 250 δρ. ἐπὶ πλέον. Ἐὰν δὲ σπείρῃ γεωργός τις κατ' ἔτος 200 στρέμματα, θὰ ἔχῃ κέρδος 50 χιλ. δραχμὰς χάρις εἰς τὸ καλὸν ὄργωμα.

5. Πλὴν ὅμως τοῦ βαθέος ὀργώματος, διὰ νὰ ἀποδώσῃ περισσότερα ὁ καλλιεργούμενος ἀγρός, ἀπαιτεῖται καὶ νὰ καθαρισθῇ τελείως οὗτος πρὸ τῆς σπορᾶς ἀπὸ ὅλα τὰ ἀγριόχορτα, πρὸ πάντων δὲ ἀπὸ τὴν ἀγριάδα, ἡ ὁποία εἶναι ἀπὸ τὰ ἐπιβλαβέστερα ζιζάνια εἰς τὰ σπαρτά.

Ὁ λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ θεωρεῖται ὑπὸ τοῦ γεωργοῦ ἀπαραίτητος καὶ ἡ ἐργασία αὕτη, εἶναι, διότι τὰ ζιζάνια ταῦτα, ὅταν παραμένουν εἰς τὸν ἄγρον, ἀφαιροῦν μέγα μέρος ἀπὸ τὰς ἐν αὐτῷ ὑπαρχούσας θρεπτικὰς οὐσίας πρὸς μεγίστην ζημίαν τῶν σπειρομένων σιτηρῶν.

Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι διὰ τῶν ἐπανειλημμένων καὶ βαθέων ὀργωμάτων ἐκριζώνονται τὰ ζιζάνια ταῦτα καὶ αὐτὴ ἀκόμη ἡ ἀγριάδα. Ἐὰν ὅμως ἀφήσωμεν αὐτὰ ἐντὸς τοῦ ὕγρου, πολλὰ ἐξ αὐτῶν φυτρώνουν πάλιν. Δι' αὐτὸ μετὰ τὴν ἐκρίζωσίν των διὰ τοῦ ἀρότρου εἶναι ἀνάγκη νὰ περιμαζεύωνται ταῦτα ἐπιμελῶς καὶ νὰ ἀπομακρύνωνται ἐκ τοῦ ἄγρου.

Τοῦτο κατορθώνεται εὐκόλως διὰ τῆς σιδηρᾶς ὀδοντωτῆς σβάρνας, ἣτις καθαρίζει τελειότερον ἀπὸ τὴν ἐν χρήσει ξυλίνην τοιαύτην.

Σημειωτέον δὲ ὅτι ἡ ἀγριάδα, ἐκριζωνομένη ἐκ τοῦ ἄγρου, δύναται νὰ χρησιμοποιεῖται διὰ τροφήν τῶν ζώων, διότι εἶναι ἀρίστη θρεπτικὴ τροφή.

Σπυρ. Χασιώτης

§ 4. Πρὸ τῆς σπορᾶς.

1. Μετὰ τὴν πρώτην φθινοπωρινὴν βροχὴν καὶ ὅταν οἱ γεωργοί μας ἔχουν ὠργωμένους τοὺς ἀγρούς των, ἀμέσως ἀρχίζουν τὴν σποράν. Τοῦτο ὅμως δὲν εἶναι

ὀρθόν. Μὲ τὴν πρώτην βροχὴν τὸ χῶμα τῶν ἀγρῶν δὲν ἔμπορεῖ νὰ ὑγρανθῇ εἰς ἀρκετὸν βάθος. Ἐνεκα δὲ τούτου δύναται, ἐὰν δὲν βρέξῃ πάλιν, νὰ ξηρανθῇ τοῦτο ταχέως, μετ' αὐτοῦ δὲ καὶ ὅ,τι ἔχει σπαρῇ ἐντὸς τοῦ ἀγροῦ. Δὲν ὑπάρχει λοιπὸν ἀνάγκη νὰ βιασθῇ νὰ σπείρῃ ὁ γεωργός.

Διὰ νὰ μὴ χάνῃ ὅμως οὗτος ἐν τῷ μεταξὺ τὸν καιρὸν τοῦ καθήμενος ἀργός, καλὸν εἶναι νὰ ὀργώσῃ καὶ πάλιν τὸν ἀγρόν, τὸν ὁποῖον πρόκειται νὰ σπείρῃ τὴν φορὰν ὅμως ταύτην πολὺ ἐλαφρῶς.

Διὰ τοῦ ὀργώματος τούτου ὅχι μόνον θὰ καταστρέψῃ ὅσα ἀγριόχορτα ἔχουν ἤδη φυτρώσει, ἀλλὰ καὶ θὰ σκεπάσῃ τοὺς σπόρους τῶν ζιζανίων τούτων, τοὺς εὐρισκομένους ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἀγροῦ του, καὶ θὰ ἀναγκάσῃ αὐτοὺς ν' ἀρχίσουν νὰ φυτρώνουν πρὸ τῆς σπορᾶς τοῦ σίτου. Ὅταν δὲ μετὰ τὴν σπορὰν αὐτοῦ σκεπασθοῦν οὗτοι διὰ τοῦ ἀρότρου, θὰ ἐκριζωθοῦν ἀναγκαίως τὰ νεαρά φυτὰ αὐτῶν καὶ τοιουτοτρόπως ὁ σῖτος ἢ ἡ κριθὴ θ' ἀναπτυχθῇ ἐλεύθερα, χωρὶς τὴν κακὴν δηλ. συντροφίαν τῶν παρασίτων τούτων.

2. Τὰ παράσιτα ταῦτα, ἐκτὸς τοῦ ὅτι τρώγουν, ὥς εἶδομεν καὶ εἰς τὴν προηγουμένην παράγραφον, μέρος τῆς τροφῆς καὶ πίνουν μέρος τοῦ νεροῦ, μὲ τὰ ὁποῖα πρόκειται νὰ τραφοῦν τὰ σπαρτά, προξενοῦν καὶ τὸ ἐξῆς κακόν:

Ὅταν εἶναι πυκνὰ εἰς τὰ μεταξὺ τῶν καλλιεργουμένων φυτῶν διαστήματα, ἐμποδίζουν τὸν ἀέρα καὶ τὸν ἥλιον νὰ κυκλοφοροῦν ἐλευθέρως διὰ μέσου αὐτῶν. Ἡ ἀνεπάρκεια δὲ αὕτη τοῦ ἀέρος καὶ τοῦ φωτὸς εἶναι πολὺ

ἐπιβλαβῆς εἰς τὴν ὑγείαν τῶν φυτῶν. Κιτρινίζουν ταῦτα καὶ γίνονται καχεκτικά, ἐπὶ πλέον δὲ προσβάλλοντα εὐκολώτερον ἀπὸ διαφόρους ἀσθενείας.

3. Μία τῶν ἀσθενειῶν τούτων, ἡ ὁποία καταστρέφει πολὺ συχνὰ τὰ σιτηρά μας, εἶναι καὶ ἡ λεγομένη σ κ ω ρ ί α σ ι ς, κοινῶς σ ι ν α π ί δ ι ἢ κ ο κ κ ι ν ί λ α .

Ἡ ἀσθένεια αὕτη ἀναπτύσσεται κατ' Ἀπρίλιον καὶ Μάϊον, ὅταν συμβῇ νὰ εἶναι ὁ καιρὸς ἔστω καὶ ὀλίγον βροχερὸς καὶ ὀμιχλώδης. Διότι τὴν ἀσθένειαν ταύτην εὐνοεῖ πολὺ ἡ ὑγρασία, ὅταν αὕτη διατηρεῖται μεταξὺ τῶν φυτῶν, ὅσα ἔνεκα τῶν πολλῶν ἀγρίων χόρτων δὲν ἀερίζονται καὶ δὲν ἡλιάζονται καλῶς. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς προσβάλλονται εὐκόλως ἐκ τῆς σκωριάσεως τὰ σπαρτὰ καὶ ὅταν εἶναι πολὺ πυκνά, ἐπίσης καὶ τὰ σπαρτὰ τῶν φύσει ὑγρῶν ἀγρῶν, ὅταν οἱ γεωργοὶ παραμελοῦν νὰ κάμνουν χάνδακας καὶ αὐλακας, διὰ νὰ ἐκφεύγῃ τὸ πλεονάζον νερὸν καὶ ν' ἀποστραγγίζονται οἱ ἀγροὶ οὗτοι.

Τὴν ἀσθένειαν τῆς σκωριάσεως τὴν διακρίνομεν εὐκόλως ἀπὸ τὰ κίτρινα καὶ κοκκινωπὰ στίγματα ἐπὶ τῶν φύλλων καὶ τῆς καλάμης τῶν σιτηρῶν καθὼς καὶ ἀπὸ τὴν ὁμοίου χρώματος κόνιν, ἥτις ἐξέρχεται ἀπὸ τὰ προσβεβλημένα μέρη τῶν φυτῶν τούτων.

Εἶναι δὲ δυστυχῶς ἀθεράπευτος· δι' αὐτὸ πρέπει ὁ γεωργὸς νὰ λαμβάνῃ τὰ μέτρα τοῦ ἐγκαίρως, διότι δύναται νὰ προλαμβάνεται ἢ τοῦλάχιστον νὰ μετριάζεται.

4. Μετὰ τὸ ὄργωμα τοῦτο δὲν πρέπει ὁ γεωργὸς καὶ πάλιν νὰ σπεύσῃ, διὰ νὰ σπείρῃ, ἀλλὰ νὰ περιμείνη ἐπὶ 3—4 ἑβδομάδας, ἕως ὅτου κατακαθίσῃ ἀπὸ τὸ βάρος του καὶ ἀπὸ τὰς νέας βροχὰς τὸ χῶμα, τὸ ὅποιον θ' ἀνασηκώσῃ τὸ ἄροτρον. Τοῦτο δέ, ἵνα μὴ ὁ σπόρος πέσῃ καὶ φυτρώσῃ εἰς χῶμα πολὺ χαλαρὸν καὶ μὲ μεγάλα χάσματα. Διότι, ἐὰν ἀφήσῃ νὰ γίνῃ τὸ κατακάθισμα αὐτὸ τοῦ χώματος μετὰ τὴν σποράν, ἐφ' ὅσον τοῦτο θὰ κατακάθῃται καὶ θὰ κατέρχεται πρὸς τὰ κάτω, θ' ἀπο-

Σιτηρὰ φυόμενα εἰς διάφορα βάθη (σελ. 198)

γυμνώνεται ἐξ αὐτοῦ μέρος τῶν ριζῶν τῶν νεοφυτευμένων σιτηρῶν του καὶ οὕτω θὰ βλάπτωνται ταῦτα σπουδαίως.

Καὶ τοῦτο εἶναι πολὺ φυσικὸν νὰ συμβαίνει, ἀφοῦ αἱ ρίζαι δὲν θὰ εὐρίσκωνται ὅλαι εἰς στενὴν συνάφειαν μὲ τὸ χῶμα, διὰ νὰ ἀντλοῦν ἐξ αὐτοῦ τὰς τροφὰς των.

5. Πρέπει ἐπίσης νὰ προσέξῃ ὁ γεωργὸς μετὰ τὴν σποράν τῶν πιτηρῶν του, ὅπως σκεπάσῃ καλῶς τὸν ριφθέντα σπόρον του. Τοῦτο δὲ πρέπει νὰ γίνῃ διὰ τοῦ

ἀρότρου ἐλαφρότατα, εἰς βάθος δηλ. οὐχὶ μεγαλύτερον τῶν 3 ἢ 4 ἑκατ. τοῦ μέτρου. Διότι, ὅσοι σπόροι σκεπάζονται εἰς μέγα βάθος, χάνονται ἔνεκα τῆς δυσκολίας, τὴν ὁποίαν εὐρίσκουν τὰ νεαρὰ καὶ τρυφερὰ φυτὰ τῶν ἐντὸς τῆς γῆς εἰς τὸ νὰ ἀνασηκώσουν ὅλον τὸ ὑπεράνω αὐτῶν χῶμα, διὰ νὰ ἐξέλθουν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ εὔρουν ἀέρα καὶ φῶς, τῶν ὁποίων ἔχουν ἀπόλυτον ἀνάγκην.

Τὸ ἐλαφρὸν αὐτὸ σκέπασμα τοῦ σπόρου, ὅπως καὶ ὅλα ἐν γένει τὰ πολὺ ἐλαφρὰ ὀργώματα, γίνεται εὐκολώτερον μὲ ἰδιαίτερον ἄροτρον, τὸ ὁποῖον φέρει δύο ἢ καὶ περισσότερα ὑννία καὶ δι' αὐτὸ λέγεται πολλοῦ ὑννίου. Δι' αὐτοῦ δύναται ὁ γεωργὸς νὰ ὀργώσῃ εἰς τὸν αὐτὸν χρόνον διπλασίαν καὶ τριπλασίαν ἑκτασιν ἢ διὰ τοῦ μονοῦνου ἀρότρου.

Σπ Χασιώτης

§ 5. Ἡ ἐκλογή καὶ ὁ καθαρισμὸς τοῦ σπόρου.

1. Ἵνα ὁ γεωργὸς ἐξασφαλίσῃ ἀρίστην τὴν ἐσοδείαν τῶν σιτηρῶν του, δὲν ἀρκεῖ μόνον νὰ ὀργώσῃ ἐπανειλημμένως καὶ τελείως τοὺς ἀγρούς του οὔτε καὶ νὰ καθάρισῃ αὐτοὺς καλῶς ἀπὸ τὰ ἀγριοχορτα καὶ τὰ λοιπὰ ζιζάνια. Ἀπαιτεῖται προσέτι νὰ προσέξῃ πολὺ καὶ εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ σπόρου, τὸν ὁποῖον θὰ σπείρῃ.

Πρὸς τοῦτο δὲ ἀπαιτεῖται, ἵνα οὗτος εἶναι ἐκλε-
κτός. Εἶναι δὲ τοιοῦτος ὁ σπόρος σιτηροῦ τινος: α')
ὅταν λαμβάνεται ἀπὸ εἶδος αὐτοῦ, δυνάμενον νὰ εὐδοκι-
μήσῃ εἰς τὸν τόπον μας· β') ὅταν εἶναι καθαρός, ἥτοι δὲν
περιέχῃ καὶ ἄλλα εἶδη σιτηρῶν· καὶ τέλος γ'), ὅπερ καὶ
τὸ σπουδαιότερον, ὅταν οἱ κόκκοι αὐτοῦ εἶναι ὅσον
τὸ δυνατόν χονδρότεροι καὶ ὑγιέστεροι.

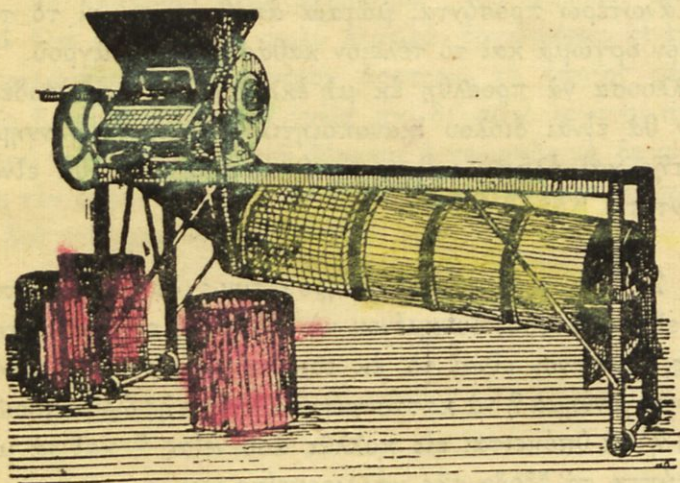
Ὅταν ὁ σπόρος οἷουδήποτε σιτηροῦ δὲν ἔχῃ ὅλα
τ' ἀνωτέρω προσόντα, μάταια ἀποβαίνουν καὶ τὸ τέ-
λειον ὄργωμα καὶ τὸ τέλειον καθάρισμα τοῦ ἀγροῦ. Ἡ
μέλλουσα νὰ προέλθῃ ἐκ μὴ ἐκλεκτοῦ σπόρου ἐσοδεία
δὲν θὰ εἶναι διόλου ἱκανοποιητική, διότι τὸ γέννημα
αὐτῆς καὶ ὀλίγον καὶ κατωτέρας ποιότητος θὰ εἶναι
πάντοτε. Καὶ ἰδοὺ διατί!

2. Ὅταν ὁ σπόρος σιτηροῦ τινος δὲν προέρχεται
ἐξ εἰδους αὐτοῦ, δυνάμενον νὰ εὐδοκιμῇ εἰς τὸν τόπον
μας, ἐπόμενον εἶναι τὸ ἐκ τοιούτου σπόρου προερχό-
μενον γέννημα ἢ νὰ καταστρέφεται πρὸ τῆς ὠριμάνσεώς
του ἢ νὰ ὑπόκειται εἰς πολλὰς ἀσθενείας ἢ καὶ νὰ μὴ
καλύπτῃ τὰ ἔξοδα τῆς καλλιεργείας του.

Ὅταν ἐπίσης ὁ πρὸς σπορὰν σπόρος σιτηροῦ τινος
εἶναι ἀκάθαρτος, ἀναμεμιγμένος π.χ. μετὰ πολλῶν
ἄλλων σπερμάτων ἄλλων εἰδῶν σιτηρῶν ἢ ζιζανίων,
φυσικὸν εἶναι καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ μέλλον νὰ προέλθῃ γέν-
νημα νὰ εἶναι πλήρες ξένων οὐσιῶν, αἵτινες ἐλαττώνουν
πολὺ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ.

3. Ὁ σπόρος τοῦ σίτου, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, πρέπει
νὰ εἶναι ἀπηλλαγμένος καὶ ἀπὸ τὸν δ α υ λ ί τ η ν, ἀπὸ
τούς μικροὺς δηλ. καὶ ὑπομέλανας ἐκείνους κόκκους,

οἷτινες μὲ τὴν ἐλαχίστην τριβὴν μεταβάλλονται εἰς μαύρην σκόνην. Ὅταν σπόρος τις σίτου ἔχῃ καὶ ὀλίγους τοιούτους κόκκους δαυλίτου, τὸ γέννημα τοῦ ἐπομένου ἔτους ἀσφαλῶς θὰ εἶναι γεμᾶτον ἀπὸ αὐτοῦς, δι' αὐτὸ δὲ καὶ ἡ ἐξία του παραπολὺ ἐκπεσμένη. Διότι τὸ ἄλευρον τὸ προερχόμενον ἐκ σίτου, προσβεβλημένου ἐκ δαυλίτου, εἶναι πάντοτε μαυριδερόν, ἄνοστον καὶ μυρίζει ὄχι εὐχάριστα.

Πρὸς ἀπαλλαγὴν τοῦ σίτου τῆς μελλούσης ἐσπείας ἐκ τῆς ἀσθενείας ταύτης, τὸ προχειρότερον καὶ ἀσφαλέστερον φάρμακον εἶναι νὰ ἐμβαπτίζεται ὁ σπόρος αὐτοῦ μίαν ἢ δύο ἡμέρας πρὸ τῆς σπορᾶς του εἰς διάλυσιν ἀραιὰν θειικοῦ χαλκοῦ 2 ο)ο.

4. Ὅσον δὲ διὰ τὸ καθάρισμα τοῦ σπόρου τοῦ σίτου ἐξ ὅλων τῶν ξένων σπερμάτων καὶ τὴν ἐξεύρεσιν τοιοῦτου χονδροκόκκου καὶ ὕγιου, ὁ γεωργὸς δύναται

νά ἐπιτύχη τὰ δύο ταῦτα πολύτιμα προσόντα, καθα-
ρίζων τοῦτον δι' εἰδικοῦ μηχανήματος, τοῦ σιτο-
καθαριστηρίου. Εἶναι δὲ τοῦτο θαυμασία μη-
χανὴ εὐμεταχείριστος καὶ ὅχι πολὺ ἀκριβὴ οὔτε πολύ-
πλοκος. Δι' αὐτῆς ὁ σῖτος α') μὲν καθαρίζεται
τελείως ἀπὸ τοὺς σπόρους τῶν ζιζανίων, ἥτοι τῆς ἡ-
ρας, τῆς ἀγρίας βρόμης, τοῦ ἀγρίου βίκου, τῆς πα-
παρούνας, τῆς βρούβας κ.ἄ.τ. καθὼς καὶ ἀπὸ τοὺς
κόκκους τῆς κριθῆς, τῆς βρόμης, τῆς βρίζας καὶ τῆς
ρόβης· β') δὲ χωρίζονται οἱ κόκκοι αὐτοῦ ἀναλόγως τοῦ
μεγέθους αὐτῶν εἰς τρεῖς κατηγορίας, ἥτοι εἰς τοὺς
παρὰ πολὺ χονδρούς, εἰς τοὺς μετρίου μεγέθους καὶ εἰς
τοὺς μικροὺς καὶ ἀτροφικοὺς. Ἐκ τούτων ὁ γεωργὸς
λαμβάνει πρὸς σπορὰν μόνον τοὺς κόκκους τῆς πρώ-
της ποιότητος, ἥτοι τοὺς μᾶλλον χονδρούς, οἵτινες
εἶναι καὶ οἱ ὑγιέστεροι. Διότι οὗτοι μόνον, ὡς κα-
λύτερον θρεμμένοι, ὑπάρχει ἐλπίς νὰ δώσουν φυτὰ
εὐρωστότερα, μὲ στάχυν μεγαλυτέρους καὶ μὲ καρπὸν
ἀφθονώτερον. Ἐνῶ τούναντίον θὰ συμβῇ μὲ τοὺς μι-
κροὺς καὶ τοὺς ἀτροφικοὺς σπόρους. Τὰ φυτὰ αὐτῶν ἀναμ-
φιβόλως θὰ γίνουν ἰσχνὰ καὶ καχεκτικά, ὀλίγιστα δὲ θὰ
δυνηθοῦν νὰ σχηματίσουν στάχυν, καὶ αὐτὸν μὲ ὀλιγι-
στους καρπούς. Τὰ περισσότερα τῶν φυτῶν τούτων θὰ
ἔχουν τόσον ἀτελῆ ἀνάπτυξιν, ὥστε δὲν θὰ ἐπιζήσουν
κἄν, διὰ νὰ καρποφορήσουν, ἀλλὰ θὰ ξηρανθοῦν προ-
ώρως. Μέρος μάλιστα αὐτῶν οὐδὲ κἄν θὰ βλαστήσουν.

5. Ἐφ' ὅσον τὰ φυτὰ εἶναι ἀκόμη μικρὰ καὶ δὲν
ἔχουν εἰσέτι ἐξέλθει εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, δὲν ἔχουν σχη-
ματίσει ἀρκετὰς ρίζας, ἵνα τρέφωνται δι' αὐτῶν ἀπὸ τὸ

χῶμα τοῦ ἀγροῦ οὐδὲ φύλλα, διὰ νὰ λαμβάνουν δι' αὐ-
τῶν ἐκ τοῦ ἀέρος ἄλλο μέρος τῆς τροφῆς των. Διὰ νὰ
ζήσουν τότε καὶ διὰ ν' ἀναπτυχθοῦν, λαμβάνουν τὴν
πρώτην τροφήν των ἀπὸ τὰ ὑλικά, τὰ ὁποῖα περιέχονται
ἐντὸς τῶν σπόρων. Ἐπομένως, ἐὰν σπόρος τις δὲν
εἶναι καλὰ θρεμμένος, περιέχει μέσα του ἀνεπαρκῆ πο-
σότητα θρεπτικῶν οὐσιῶν. Δι' αὐτὸ τὸ νεαρὸν φυτόν,
ἐπειδὴ τότε δὲν τρέφεται ἐπαρκῶς, δὲν ἀναπτύσσεται
καλῶς· τοῦναντίον δέ, ὅταν ὁ σπόρος εἶναι ἐπαρκῶς
θρεμμένος καὶ ἐπομένως ὑγιής. Εἰς τὴν περίπτωσιν
ταύτην καὶ τὸ μέλλον νὰ προέλθῃ ἐξ αὐτοῦ φυτὸν θὰ
εἶναι ὑγιέστερον καὶ ὁ καρπὸς αὐτοῦ περισσότερος καὶ
ἐκλεκτότερος, δι' αὐτὸ καὶ ἡ ἀξία του μεγαλυτέρα.

6. Διὰ τὸν σοβαρώτατον τοῦτον λόγον ἐπιβάλλεται
νὰ καθαρίζεται πάντοτε ὁ πρὸς σποράν προωρισμένος
σῖτος διὰ τοῦ σιτοκαθαριστηρίου. Ἐκ πολλῶν πειρα-
μάτων, γενομένων εἰς γεωργικὰς σχολὰς, παρατηρήθη
ὅτι ἡ παρῴλεις τοῦ καλοῦ καθαρίσματος τοῦ σπόρου
τοῦ σίτου ἐλαττώνει τὴν ἀπόδοσιν αὐτοῦ κατὰ 20 πε-
ρίπου ὀκάδας κατὰ στρέμμα. Ὡστε, ἐὰν εἷς τινα γεωρ-
γικὴν κοινότητα, ἥτις σπεῖρει κατ' ἔτος 2 χιλ. π.χ.
στρέμματα μὲ σῖτον, παραλειφθῇ τὸ ἐν λόγῳ καθαρίσμα,
ἡ ζημία ὁλοκλήρου τῆς κοινότητος ταύτης θὰ ἀνέλθῃ
εἰς 40 χιλ. ὀκάδας κατ' ἔτος, ἥτοι εἰς 280 χιλ. δραχμῶν.

Τὴν ζημίαν ταύτην δύναται ν' ἀποφεύγῃ ἡ κοινότης
αὕτη, ἐὰν οἱ γεωργοὶ αὐτῆς, προμηθευόμενοι συνετα-
ρικῶς δύο τοιαῦτα σιτοκαθαριστήρια διὰ δαπάνης 15
μόνον χιλ. δραχμῶν ἐφάπαξ, καθαρίζουν ἐκ περι-
τροπῆς πάντες ὅλον τὸν πρὸς σποράν τοῦ σίτου αὐτῶν
ἀναγκαιῶντα σπόρον.

Σπ. Χασιώτης

§ 6. Πῶς πρέπει νὰ περιποιούμεθα τὰς ὄρνιθας.

1. Ὁ διδάσκαλος τοῦ Μικροῦ Κάμπου εἶχε δώσει εἰς τὴν μητέρα καὶ τὴν ἀδελφὴν του πολλὰς ὁδηγίας, πῶς πρέπει νὰ περιποιῶνται τὰς ὄρνιθας, διὰ νὰ μὴ ἀσθενοῦν καὶ διὰ νὰ δίδουν μεγαλύτερον εἰσόδημα ἀπὸ αὐγὰ καὶ κοτόπουλα. Ἡ καλὴ ἐκείνη οἰκοκυρά μετὰ τῆς κόρης τῆς ἔθεσαν πρό τινος χρόνου εἰς ἐνέργειαν τὰς ὁδηγίας του καὶ ἐφήρμοζον αὐτὰς μὲ μεγάλην ἀκριβείαν.

Διεδόθη ἤδη εἰς ὅλον τὸ χωρίον ὅτι αἱ ὄρνιθες τῆς κυρὰ Μάνθαινας, τῆς μητρὸς τοῦ διδασκάλου, γεννοῦν ὅλαι αὐγὰ καθ' ἐκάστην σχεδὸν ἡμέραν καὶ δίδουν πολλὰ κοτόπουλα τὰ ὅποια μεγαλώνουν πολὺ γρήγορα καὶ γίνονται ὀλόπαχα. Ἐκεῖνο δέ, τὸ ὅποῖον ἐκίνει περισσότερον τὴν περιέργειαν τῶν γυναικῶν τοῦ χωρίου, εἶναι πῶς κατορθώνει ἡ κυρὰ Μάνθαινα νὰ μὴ ἀρρωσταίνουν ποτὲ αἱ ὄρνιθές της, ἐνῶ τὰς ἰδικὰς των θερίζει τόσον συχνὰ ὁ ψόφος. «Θὰ μεταχειρίζεται, ὡς φαίνεται, ἔλεγον, θαυματουργὰ βότανα, τὰ ὅποια τρώγουν αἱ ὄρνιθές των καὶ ποτὲ δὲν ἀρρωσταίνουν». Δι' αὐτὸ πολλαὶ γυναῖκες τοῦ χωρίου συνεκεντρώθησαν εἰς τὴν αὐλὴν τῆς κυρὰ-Μάνθαινας καὶ τὴν παρεκάλεσαν νὰ φανερώσῃ εἰς αὐτὰς τὸ μυστικόν, εἰς τὸ ὅποῖον ὀφείλεται ἡ μεγάλη αὐτῇ προκοπὴ τῶν πουλερικῶν της:

«Δὲν ἔχομεν μυστικὰ ἄλλα ἀπὸ αὐτά, τὰ ὅποια μᾶς ἔμαθεν ὁ υἱός μου» εἶπεν ἡ καλὴ οἰκοκυρά. Τὴν στιγμὴν ἀκριβῶς ἐκείνην εἰσῆρχετο εἰς τὴν αὐλὴν καὶ

ὁ υἱὸς τῆς Ἀπόστολος, ἐπιστρέφων ἀπὸ τὸ σχολεῖον· μαθὼν δὲ τὸν σκοπὸν τῆς ἐκεῖ συγκεντρώσεως τῶν γυναικῶν τοῦ χωρίου, εἶπεν εἰς αὐτάς: «Πολὺ μὲ εὐχαριστεῖ ἡ περιέργειά σας, καὶ θὰ σᾶς φανερώσω ἐγὼ τὰ μυστικὰ τῆς ὀρνιθοτροφίας μας. Τὸ σπουδαιότερον ἀπὸ ὅλα εἶναι ἡ μεγάλη ἐπιμέλεια καὶ προσοχὴ τῆς μητέρας μου καὶ τῆς ἀδελφῆς μου. Ἀκολουθήσατέ με, σᾶς παρακαλῶ, ἵνα σᾶς δείξω καὶ τὰ ἄλλα μυστικὰ τὰ ὅποια ζητεῖτε νὰ μάθετε. Περιεργασθῆτε ἐν πρώτοις τὴν κατοικίαν τῶν ὀρνίθων μας. Δὲν ὁμοιάζει διόλου μὲ τὸ χαμηλόν, στενόχωρον καὶ πολὺ ἀκάθαρτον κοτέτσι σας, τὸ γεμάτον ἀπὸ τὴν ἀκαθαρσίαν καὶ ἀπὸ ἀπειράριθμα ζωῦφια καὶ ἄλλα μολύσματα. Δὲν εἶναι ὅπως ὅλα τὰ ἄλλα τοῦ χωρίου, σκοτεινὸν καὶ ὑγρὸν, χωρὶς ἥλιον καὶ χωρὶς καθαρὸν ἀέρα. Σᾶς ἐρωτῶ: ἂν κανεὶς ἀπὸ ἡμῶς τοὺς ἀνθρώπους ἤθελε ζήσει μέσα εἰς μίαν τοιαύτην κατοικίαν, εἶναι δυνατόν νὰ μὴ ἀρρωσταίνη καὶ νὰ μὴ κινδυνεύῃ νὰ ἀποθάνῃ;

Πῶς λοιπὸν θέλετε καὶ αἱ ὀρνίθες, αἱ ὅποια εἶναι πολὺ ὀλιγώτερον ἰσχυραὶ ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, νὰ μὴ ἀρρωσταίνουν εἰς μίαν τόσον ἀνθυγιεινὴν κατοικίαν καὶ νὰ μὴ φοβοῦν; Θαῦμα μάλιστα εἶναι, πῶς μὲ τοιαύτην κατάστασιν ἔχει ὁ κόσμος ἔστω καὶ ὀλίγα αὐγά καὶ ὀλίγα κοττόπουλα.

2. »Ὁ ὀρνιθὼν μας, ὡς βλέπετε, διὰ νὰ εἶναι πάντοτε καθαρὸς καὶ πάντοτε εὐάερος, ἔχει ἀρκετὸν ὕψος καὶ μεγάλην θύραν, ὥστε νὰ εἰσέρχεται τις εὐκόλως, διὰ νὰ καθαρίζῃ αὐτόν. Εἰς τὸ κάτω μέρος τῆς θύρας

ὑπάρχει ἡ μικρὰ αὕτη θυρίς, διὰ νὰ εἰσέρχονται καὶ ἐξέρχονται αἱ ὀρνιθες. Ἐκεῖ πρὸς τὸ ἐπάνω μέρος τοῦ ὀρνιθῶνος ὑπάρχει παράθυρον, διὰ τὸν ἀέρα καὶ διὰ τὸν ἥλιον. Οἱ τοῖχοι τοῦ ὀρνιθῶνος μας ἔσωθεν εἶναι πανταχοῦ τελείως λεῖοι, χωρὶς ρωγμάς, χωρὶς ὀπὰς καὶ χάσματα, ἵνα μὴ χρησιμεύουν ὡς καταφύγιον τῶν ζωυφίων καὶ μάλιστα τῆς κοτόφειρας. Γνωρίζετε ὅλαι, πιστεύω, πόσον τὰ διάφορα ζώδια εἶναι ἐπιβλαβῆ εἰς τὴν υἰείαν τῶν ὀρνίθων καὶ ὅτι πολλὰ ἀπὸ αὐτάς, καὶ ἰδίως τὰ μικρὰ ὀρνίθια, πολλάκις εὐρίσκουν ἔνεκεν αὐτῶν τὸν θάνατόν των. Ἴδετε πῶς οἱ τοῖχοι τοῦ ὀρνιθῶνος ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν εἶναι καλῶς ἀσβεστωμένοι! Τὸ ἀσβέστωμα αὐτὸ ἐπαναλαμβάνεται πολὺ συχνά, διότι ἡ ἀσβεστος εἶναι τὸ καλὺτερον φάρμακον ἐναντίον τῶν ζωυφίων καθὼς καὶ εἰς τὸ νὰ προλαμβάνη τὰς διαφόρους ἀσθενείας. Τὸ κάτω μέρος τοῦ ὀρνιθῶνός μας στρώνεται συχνά μὲ καθαρὰν λεπτὴν ἄμμον, ἵνα σηκώνεται μετ' αὐτῆς εὐκολώτερον ἢ κόπος τῶν ὀρνίθων διὰ τοῦ συχνοῦ σαρώματος. Αἱ δὲ στεναὶ αὐταὶ σανίδες, εἰς τὰς ὁποίας ἀναβαίνουν αἱ ὀρνιθες, διὰ νὰ ἀναπαυθοῦν τὴν νύκτα, εἶναι, ὡς βλέπετε, κινηταί. Δὲν εἶναι δηλαδὴ καρφωμένοι, ἀλλὰ ἀπλῶς στερεώνονται κατὰ τινὰ τρόπον εἰς τὰς δύο πλευράς τοῦ ὀρνιθῶνος, ὥστε εὐκόλως νὰ φέρωμεν αὐτάς ἔξω, ἵνα τὰς πλύνωμεν καὶ καθαρίζωμεν πολὺ συχνά. Εἶναι δὲ αὗται ἀρκετὰ στερεαὶ καὶ μὲ ἀρκετὸν πλάτος, οὐχὶ μικρότερον τῶν 4 δακτύλων. Διότι θέλομεν αἱ ὀρνιθές μας νὰ ἀπλώνουν ἐπ' αὐτῶν καλῶς τὰ δάκτυλα τῶν ποδῶν των, διὰ νὰ εἶναι ἡ στάσις των πολὺ ἀναπαυτικὴ. Διὰ νὰ ἀναπνέουν δὲ αἱ ὀρνιθές μας πάντοτε καθαρὸν ἀέρα, τοποθετοῦμεν τὰς στάσεις των εἰς ἀρκετὴν ἀπόστασιν

ἀπὸ τοῦ δαπέδου τοῦ ὀρνιθῶνος. Πρέπει δὲ νὰ γνωρίζετε ὅτι τὸ σπουδαιότερον μυστικόν μας εἶναι ἡ μεγάλη καθαριότης. Δι' αὐτὸ καὶ ἀλλάζομεν πολὺ συχνὰ τὸ ἄχυρον, τὸ ὁποῖον χρησιμεύει ὡς στρῶμα εἰς τὰς φωλεὰς τῶν ὀρνίθων τόσον εἰς αὐτάς, εἰς τὰς ὁποίας γεννοῦν τὰ αὐγά των, ὅσον καὶ εἰς ἐκεῖνας, ὅπου αὐταὶ κλωσσοῦν. Κάτω ἀπὸ τὸ ἄχυρον αὐτὸ θέτομεν καὶ ὀλίγην στάκτην ἢ κόνιν ἁσβέστου πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ζουφίων. Τὴν καθαριότητα, ὡς βλέπετε, διατηροῦμεν μετὰ μεγίστης ἐπιμελείας, μέχρι σχολαστικότητος μάλιστα, ὡς θὰ ἔλεγέ τις, μὴ γνωρίζων τὴν μεγίστην σημασίαν αὐτῆς διὰ τὴν ὑγιεινὴν τῶν ὀρνίθων. Δι' αὐτὸ καὶ τὴν αὐλὴν ἀπ' ἄχρου εἰς ἄχρον καθαρίζομεν πολὺ συχνά, ἵνα μὴ πατοῦν αἱ ὀρνιθεὶς μας εἰς τὴν λάσπην καὶ εἰς τὰς ἀκαθαρσίας, ἀλλὰ πάντοτε εἰς ὅπον στεγνὸν καὶ καθαρὸν. Δι' αὐτὸ καὶ τὰ νερά τῶν βροχῶν ἐγκαίρως ἀπομακρύνομεν ἀπὸ τὴν αὐλὴν μας».

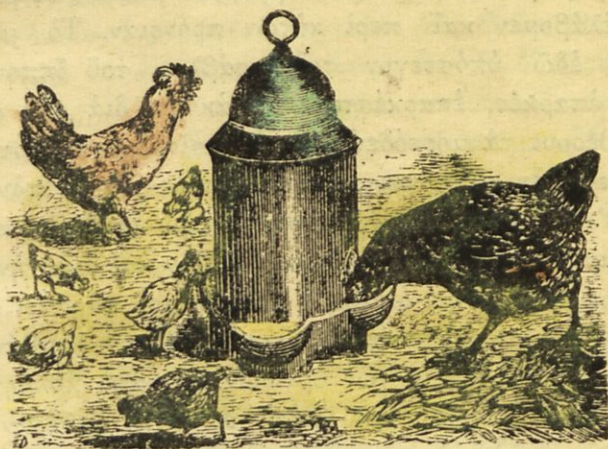
Σπυρ. Χασιώτης

§ 7. Πῶς αἱ ὀρνιθες γίνονται πολυτόκοι;

1. Αἱ γυναῖκες τοῦ χωρίου μὲ μεγάλην προσοχὴν ἤκουον ὅλα, ὅσα ἐδίδασκεν εἰς αὐτάς ὁ διδάσκαλος, ἔβλεπον δὲ καὶ ἐξήταζον ὅλα μὲ μεγάλην περιέργειαν.

Βλέπων ὁ Ἀπόστολος τὸ μέγα αὐτὸ ἐνδιαφέρον διὰ τὴν νέαν μέθοδον τῆς ὀρνιθοτροφίας, ἐξηκολούθησε

τὴν διδασκαλίαν τοῦ: «Παρατηρήσατε, εἶπε, πόσον τὰ τὰ σκεύη, εἰς τὰ ὅποια τοποθετοῦμεν τὴν τροφὴν καὶ τὸ νερὸν τῶν ὀρνίθων μας, λάμπουν καὶ αὐτὰ ἀπὸ τὴν καθαριότητα. Δι' αὐτὸ καὶ τὸ νερόν, ἀπὸ τὸ ὅποῖον πίνουν αἱ ὀρνιθες, ἀναγκάζεται ἡ ἀδελφή μου ν' ἀλλάζῃ δύο καὶ τρεῖς φορές τὴν ἡμέραν, διὰ νὰ εἶναι πολὺ καθαρὸν πάντοτε καὶ διαυγές. Ἐγὼ δέ, διὰ ν' ἀπαλλάξω τὴν ἀδελφήν μου ἀπὸ τὸν κόπον αὐτὸν παρήγ-

Ποτιστήριον ὀρνίθων.

γειλα ἤδη νὰ μᾶς στείλουν ὀλίγα ἀπὸ τὰ ἰδιαίτερα ἐκεῖνα ποτιστήρια, τὰ ὅποια εἶναι τοιουτοτρόπως κατασκευασμένα, ὥστε νὰ ρέῃ ἐξ αὐτοῦ αὐτομάτως τὸ νερὸν διαρκῶς εἰς τόσῃν μικρὰν ποσότητα, ὅσῃν πίνουν αἱ ὀρνιθες, χωρὶς νὰ δύνανται νὰ πατήσουν ἐντὸς αὐτοῦ καὶ νὰ μολύνουν μὲ τὰς ἀκαθαρσίας των.

» Πρέπει ἀκόμη νὰ προσέχωμεν, νὰ μὴ πίνουν αἱ ὀρνιθες τὸ νερὸν πολὺ ζεστόν, ὅπως συμβαίνει, ὅταν ἀφήνεται τοῦτο κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας ἐκτεθειμένον

εἰς τὸν ἥλιον. Δι' αὐτὸ τοποθετοῦμεν αὐτὸ ὑπὸ σκιάν, ἵνα διατηρῇται δροσερόν. *Τὸν χειμῶνα ὅμως ἀντιθέτως πρέπει τὸ νερόν, ἀπὸ τὸ ὅποῖον πίνουν αἱ ὀρνιθες, νὰ εἶναι ὀλίγον τι χλιαρόν. Ἐπίσης πρέπει νὰ ὑπάρχη ἀρκετὴ σκιά εἰς τὴν αὐλήν πρὸς προφύλαξιν τῶν ὀρνίθων ἀπὸ τὰ ἡλιακὰ καύματα τοῦ θεοῦ καθὼς καὶ ὑπόστεγόν τι, ἵνα καταφεύγουν ἐν καιρῷ μεγάλου ψύχους καὶ βροχῶν. Καθὼς δὲ βλέπετε, ἐλάβομεν καὶ περὶ αὐτῶν πρόνοιαν. Τὸ μικρόν αὐτὸ ἐδῶ ὑπόστεγον τοῦ στάβλου τοῦ ἵππου μας εἶνε ἐπαρκές, ἐπαρκέστερα δὲ ἀκόμη διὰ τὴν σκιάν τοῦ θέρου τὰ μορεόδενδρα, τὰ ὅποια ἔχομεν φυτεύσει ἐδῶ εἰς τὴν αὐλήν μας, ἀκριβῶς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Ἄλλ' ἐπὶ πλέον τὰ φύλλα τῶν δένδρων αὐτῶν χρησιμεύουν κατ' Ἀπρίλιον καὶ Μάϊον καὶ διὰ τὴν σηροτροφίαν, ἐκ τῆς ὁποίας ἡ ἀδελφὴ μου παράγει ἀξιόλογον ποσότητα μετάρξης. Ἄλλο μέτρον λαμβάνομεν διὰ τὴν προφύλαξιν τῶν ὀρνίθων μας ἀπὸ κολλητικὴν τινὰ νόσον, ὅπως λόγου χάριν ἀπὸ τὴν χολέραν τῶν ὀρνίθων καὶ ἀπὸ τὴν διφθερίτιδα αὐτῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι τόσον θανατηφόροι. Ἄν ἴδωμεν μίαν ὀρνιθα ἄρρωστον, ἀμέσως δένομεν αὐτὴν μακράν, χωριστὰ ἀπὸ τὰς ἄλλας. Καὶ ἂν τυχὸν ψοφήσῃ, τὴν θάπτομεν εἰς ἀρκετὸν βάθος. Διότι, ἂν πάσχῃ αὕτη ἀπὸ κολλητικὴν τινὰ ἀσθένειαν, ἄνευ τοῦ μέτρου αὐτοῦ διαδίδεται εἰς ὅλας τὰς ἄλλας. Τάχιστα δὲ μεταδίδεται καὶ εἰς τὰς ἄλλας ὀρνιθας τοῦ χωρίου καὶ τότε, ὅπως ἐδῶ εἰς τὸ χωρίον μας συχνὰ δυστυχῶς συμβαίνει, ἐρημύωνονται ὅλοι οἱ ὀρνιθῶνες.

2. Ἄλλ' ἡ μεγάλη πρόοδος τῆς ὀρνιθοτροφίας μας

δὲν ὀφείλεται μόνον εἰς τὰ ὑγιεινὰ μέτρα, ὅσα λαμβά-
νομεν. Αἱ ὀρνιθές μας εἶναι καὶ φυσικῶς πολυτόκοι.
Διότι προέρχονται ἀπὸ αὐγὰ ὀρνίθων, αἱ ὁποῖαι ἐκ
φύσεως ἔχουν τὸ πλεονέκτημα νὰ εἶναι πολυτόκοι. Ἡ
ἐκλογὴ δὲ αὕτη γίνεται μετὰ τοσαύτης ἐπιμονῆς, ὥστε
ἀπεκτήσαμεν ὀρνίθας ἀπὸ τὰς μᾶλλον πολυτόκους. Αἱ ὀρ-
νιθές μας, ἐν ὅσῳ εἶναι νέαι, γεννοῦν περισσότερα ἀπὸ
130 αὐγὰ ἢ μία κατ' ἔτος καὶ κατὰ μέσον ὅρον. Ἐν ᾧ ἐκεῖ-
ναι, τὰς ὁποίας ἐτρέφομεν ἄλλοτε, δὲν μᾶς ἔδιδον 60 ἔως
70 τὸ πολὺ αὐγὰ ἐκάστη ἐτησίως. Ἐπειδὴ δὲ μετὰ τὸ
τρίτον ἔτος καὶ αἱ καλαὶ ὀρνιθες γεννοῦν ὀλιγώτερα
αὐγὰ, διατηροῦμεν πάντοτε τὰς νεωτέρας μεταξὺ αὐ-
τῶν. Διότι αὗται γεννοῦν περισσότερα αὐγὰ ἀπὸ τὰς
ἄλλας κατὰ τὸν χειμῶνα, ὅποτε τὰ αὐγὰ εἶνε πολὺ
σπάνια, ὅπως γνωρίζετε, καὶ περιζήτητα.

3. » Διὰ τὴν αὐξήσιν δὲ τῆς φωτοκίας τῶν ὀρνίθων
μας καὶ διὰ τὴν καλὴν αὐτῶν ὑγίαν συντελοῦν βε-
βαίως καὶ μάλιστα κατὰ πρῶτον λόγον καὶ αἱ τροφαί,
τὰς ὁποίας δίδομεν εἰς αὐτάς.

Τὸ μέγιστον μέρος τῆς τροφῆς των εὐρίσκουν εὐ-
τυχῶς αἱ ὀρνιθές μας εἰς τὸν κῆπον τῶν ὀπωροφόρων
δένδρων μας. Τὸν κῆπον αὐτὸν ἔχομεν χωρισμένον
ἀπὸ τὸν λαχανόκηπον καὶ περιφραγμένον πανταχόθεν
μὲ πλεκτὸν σύρμα, διὰ νὰ μὴ προξενοῦν αἱ ὀρνιθες ζη-
μίας. Ὑπὸ τὰ δένδρα εὐρίσκουν αἱ ὀρνιθες ἀρκετὴν
σκιάν καὶ δρόσον καὶ ἐπὶ πλέον χλόην, σκώληκας, μύρ-
μηκας, διαφόρους ἄλλα ἔντομα καὶ παντὸς εἶδους ἐπι-
βλαβῆ ζώφια καθὼς καὶ κοχλίας. Καὶ ἐν ᾧ τρέφονται
δωρεὰν αὔται, λιπαίνουσι διὰ τῆς κόπρου των τὰ δένδρα.

καὶ ἐπὶ πλεόν περιορίζονται ὅπως δῆποτε αἱ προσβολαὶ αὐτῶν ἀπὸ τὰ διάφορα ἐπιβλαβῆ ζώφια.

Εἰς τὰς ὀρνιθας δίδομεν ἐπίσης πρὸς τροφήν των καὶ ὅλα τὰ ὑπολείμματα τοῦ μαγειρείου καὶ τῆς τραπέζης τοῦ φαγητοῦ μας καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ λιπαρὰ ἀποπλύματα τῶν μαγειρικῶν σκευῶν. Διότι αἱ ὀρνιθες εἶναι, ὅπως καὶ οἱ χοῖροι, παμφάγα ζῶα καὶ τρώγουν μετὰ τῶν φυτικῶν καὶ ὅσας εὐρίσκουν ζωϊκὰς οὐσίας. Δι' αὐτὸ καὶ εἰς τὸ ἐμπόριον πωλοῦνται ἀλεσμένα κόκκαλα καὶ σκόναι διάφοροι ἀποξηραμμένου αἵματος καὶ κρεάτων ἰδίως, αἱ ὅποια, ἀναμιγνύμεναι μὲ τὰς ἄλλας τροφὰς τῶν ὀρνίθων εἰς ἐλαχίστην ποσότητα, συντελοῦν πολὺ εἰς τὸ ν' αὐξάνουν τὴν φωτοκίαν. Δι' αὐτὸ ἤρχισαμεν ἤδη νὰ μεταχειριζώμεθα τὰς τεχνητὰς αὐτὰς τροφὰς, ἀπὸ τὰς ὁποίας εἴμεθα πολὺ εὐχαριστημένοι.

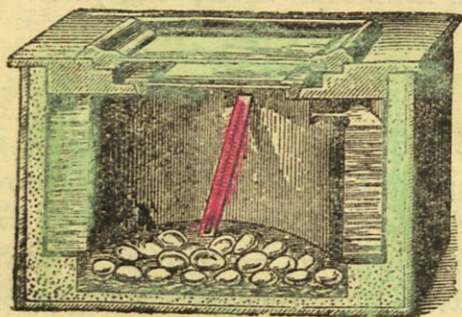
4. » Ἀλλὰ κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος αἱ ὀρνιθές μας τρέφονται μὲ πολτοὺς πηκτοὺς ἀπὸ πίτυρα καὶ ἄλευρα δημητριακῶν καρπῶν, εἰς τὰ ὅποια ἀναμιγνύομεν καὶ βρασμένα γεώμηλα. Τοὺς πολτοὺς δίδομεν ἐντὸς καθαροῦ δοχείου κατὰ πᾶσαν πρωίαν καὶ ἐσπέραν. Κατὰ τὸν χειμῶνα τοὺς πολτοὺς αὐτοὺς παρασκευάζομεν μὲ χλιαρὸν νερόν. Διότι ἡ ὀλίγον ζεστὴ τροφή μεγάλως συντελεῖ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην εἰς τὴν φωτοκίαν. Κατὰ πᾶσαν δὲ μεσημβρίαν καὶ εἰς οἵανδῆποτε ἐποχὴν δίδομεν εἰς τὰς ὀρνιθας σπόρους ἀραβοσίτου, κριθῆς, βρόμης καὶ σκύβαλα σίτου, φροντίζοντες ν' ἀλλάζωμεν συχνὰ τὸ εἶδος αὐτῶν. Διότι αἱ ὀρνιθες ἀγαποῦν τὴν ποικιλίαν. Τρώγουν τότε μὲ περισσοτέραν

ὄρεξιν καὶ τρέφονται πολὺ καλύτερον. Ἐπὶ πλέον δὲ δίδομεν καθ' ἑκάστην ἀρκετὰ φύλλα λαχανικῶν διαφορῶν, ἀπὸ μαρούλια λ.χ. σπανάκια, λάπατα, ἀντίδια, λάχανα, κολοκύθια καθὼς καὶ χλόην ἀπὸ χόρτα ἄγρια, ἀπὸ τριφύλλια καὶ ἄλλα διάφορα.

5. »Ἰδέτε τώρα καὶ τὸν κλωβὸν αὐτόν, εἰς τὸν ὁποῖον κλείομεν εἰς ἰδιαίτερον στενὸν χῶρον ἕκαστον ὀρνίθιον, ἐπὶ 2 ἕως 3 ἐβδομάδας διὰ νὰ τὰ παχύνωμεν. Ἡ ἀκίνησις αὕτη, εἰς τὴν ὁποίαν τὰ ὑποβάλλομεν, εἶναι ἀπαραίτητος, διὰ νὰ παχύνωνται ταχέως καὶ καλῶς. Ἡ τροφή, τὴν ὁποίαν δίδομεν ἀφθόνως εἰς τὰ ὑποπάχυνσιν ὀρνίθια, εἶνε πολλοὶ πηκτοί, παρεσκευασμένοι μὲ ἄλευρα σιτηρῶν καὶ μὲ βρασμένα γεώμηλα, ζυμωμένα μὲ χλιαρὸν ὕδωρ ἢ καὶ μὲ γάλα, ὅταν μᾶς περισσεύῃ. Τὸν κλωβὸν αὐτόν τοποθετοῦμεν εἰς μέρος στεγνόν, ἡμισκότεινον καὶ οὐχὶ ψυχρόν, ἀλλ' οὔτε καὶ πολὺ ζεστόν. Καὶ τέλος διατηροῦμεν ἄκραν καθαριότητα, ἣ ὁποία διευκολύνει πολὺ τὴν πάχυνσιν.

6. »Λυποῦμαι, διότι δὲν μᾶς ἤλθεν ἀκόμη καὶ μία κλωσσομηχανή, τὴν ὁποίαν παρήγγειλα, ἵνα θαυμάσητε πῶς χάρις εἰς αὐτὴν δυνάμεθα, χωρὶς κλώσσας νὰ παράγωμεν ὅσα θέλομεν πολλὰ κοτόπουλα. Θέτομεν ἀπλῶς τὰ αὐτὰ αὐτὰ ἐντὸς τῆς μηχανῆς εἰς ἰδιαίτερόν τινα χῶρον, ὅπου θερμαίνονται διαρκῶς ἐπὶ 21 ἡμέρας μὲ τόσῃν ἀκριβῶς ζέστην, ὅσῃν δίδει καὶ ἡ κλώσσα. Μὲ τὴν μηχανὴν αὐτὴν, τὴν ὁποίαν θὰ θέτῃ εἰς ἐνέργειαν καὶ θὰ ἐπιβλέπῃ ἡ ἀδελφή μου, θὰ ἔχωμεν πολλὰς ἑκατοντάδας ὀρνιθίων κατ' ἔτος.

7. » Σᾶς συνιστῶ δὲ νὰ ἔρχεσθε συχνὰ καὶ νὰ βλέπετε πῶς ἡμεῖς ἐργαζόμεθα εἰς τὴν ὀρνιθοτροφίαν, ἵνα καὶ σεῖς ἐφαρμόζετε τὰς ἰδικὰς μας μεθόδους.

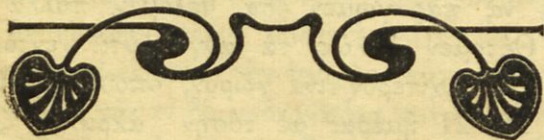

Κλωσσομηχανή (σελ. 212)

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ ἡμπορέσετε νὰ ἔχετε καὶ σεῖς, ἄφθονα αὐγά καὶ κοτόπουλα ».

Αἱ γυναῖκες τοῦ χωρίου ἔμειναν καταγοητευμέναι ἐξ ὧσων εἶδον καὶ ἤκουσαν καὶ ηὐχαρίστησαν τὸν διδάσκαλον.

Σπ. Χασιώτης

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'

§ 1. Ἡ παντοδυναμία τοῦ Θεοῦ.

1. Εὐλόγει, ἡ ψυχὴ μου, τὸν Κύριον. Κύριε, Θεέ μου, εἶσαι πολὺ μέγας. Εἶσαι ἐνδεδυμένος τιμὴν καὶ μεγαλοπρέπειαν καὶ ἔχεις ὡς φόρεμά Σου τὸ φῶς καὶ καταπέτασμα τὸν οὐρανόν. Κάμνεις ἁμαξάν Σου τὰ νέφη καὶ περιπατεῖς ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων. Ἀναβλύζεις πηγὰς εἰς τὰς φάραγγας, διὰ νὰ ρέουν διὰ μέσου τῶν ὀρέων καὶ νὰ ποτίζονται οὕτω τὰ ζῶα τῶν δασῶν καὶ νὰ βλαστάνῃ ἡ γῆ χόρτα διὰ τὰ κτήνη καὶ βοτάνας διὰ τοὺς ἀνθρώπους. Δίδεις τὸν σῖτον, τὸ ἔλαιον καὶ τὸν οἶνον εἰς τὸν ἄνθρωπον, διὰ νὰ τρέφεται καὶ νὰ εὐχαριστεῖται.

2. Πόσον μέγала καὶ θαυμαστά εἶναι τὰ ἔργα Σου, Κύριε! Τὰ πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας. Ἡ γῆ εἶναι πλήρης ἐκ τῶν ποιημάτων Σου.

Ἰδοὺ ἡ μεγάλη καὶ ἡ εὐρύχωρος θάλασσα, ὅπου ἔχουν τὴν κατοικίαν τῶν ζῶα ἀναρίθμητα, μικρὰ μετὰ μεγάλων. Πάντα ταῦτα ἀναμένουν ἀπὸ Σοῦ τὴν τροφήν των. Ἐκτείνεις τὴν χεῖρά Σου, καὶ χορταίνου ἐκ τῶν ἀγαθῶν Σου. Ἀποστρέφεις τὸ πρόσωπόν Σου, καὶ ἀμέσως ταράσσονται. Ἀφαιρεῖς τὴν πνοήν των, καὶ εὐθὺς ἀποθνήσκουν. Ἀποστέλλεις τὸ πνεῦμά Σου, καὶ ἀμέσως γεννῶνται καὶ ἀνανεώνεται τὸ πρόσωπον τῆς γῆς. Ρίπτεις τὸ βλέμμα Σου ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ κάμνεις αὐτὴν νὰ τρέμῃ. Ἐγγίζεις τὰ ὄρη, καὶ εὐθὺς καπνίζου. Εὐλόγει, ἡ ψυχὴ μου, τὸν Κύριον.

(Ἐκ τοῦ ρθ' ψαλμοῦ τοῦ Δαβίδ).

Μετάφρασις Δ. Ἀνδρεάδου

§ 2. Ἡ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ.

Πόσοι εἶναι θαυμαστὸν τὸ ὄνομά Σου, Κύριε, εἰς πᾶσαν τὴν γῆν! Ἡ δόξα Σου ὑπερβαίνει τοὺς οὐρανοὺς.

Ὅταν θεωρῶ τοὺς οὐρανοὺς, τὸ ἔργον τῶν δακτύλων Σου, τὸν ἥλιον, τὴν σελήνην καὶ τοὺς λοιποὺς ἀστέρας, λέγω καθ' ἑαυτόν: «Τί εἶναι ἐν συγκρίσει πρὸς αὐτὰ ὁ ἄνθρωπος, ὥστε νὰ τὸν ἐνθυμεῖσαι καὶ νὰ φροντίζης περὶ αὐτοῦ;»

Καὶ ὅμως Σὺ ἔκαμες αὐτὸν ὀλίγον τι κατώτερον τῶν ἀγγέλων καὶ τὸν ἐστεφάνωσες μὲ δόξαν καὶ με τιμήν. Τὸν κατέστησες κύριον τῶν ἔργων Σου καὶ ὅλα τὰ ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ: τὰ πρόβατα καὶ τοὺς βοῦς, τὰ ζῷα τοῦ ἀγροῦ, τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοὺς ἰχθῦς τῆς θαλάσσης καὶ ὅσα ζοῦν ἐντὸς αὐτῆς.

Πόσον εἶναι θαυμαστὸν τὸ ὄνομά Σου, Κύριε, εἰς πᾶσαν τὴν γῆν!

(Ἐκ τοῦ ἡ' ψαλμοῦ τοῦ Δαβὶδ).

Μετάφρασις Δ. Ἀνδρεάδου

§ 3. Ἡ παντογνωσία τοῦ Θεοῦ.

1. Κύριε, μὲ ἐδοκίμασες καὶ μ' ἐγνώρισες. Σὺ γνωρίζεις ποῦ κάθημαι καὶ πότε ἐξυπνῶ. Ἐννοεῖς μακρόθεν τοὺς διαλογισμούς μου. Ἐξετάζεις τὸ περιπάτημά μου καὶ γνωρίζεις πάσας τὰς ὁδοὺς μου. Πρὶν ἢ φθάσῃ εἰς τὴν γλῶσσαν ὁ λόγος μου, Σὺ γνωρίζεις αὐτόν, Κύριε. Πανταχόθεν μὲ περικυκλώνεις καὶ ἔχεις διαρκῶς ἐπ' ἐμέ τὴν χεῖρά Σου.

2. Κύριε, ποῦ νὰ ὑπάγω μακρὰν τοῦ πνεύματός Σου καὶ ποῦ νὰ κρυβῶ ἀπὸ τοῦ προσώπου Σου; Ἐὰν ἀναβῶ εἰς τοὺς οὐρανοὺς, εἶσαι ἐκεῖ· ἐὰν καταβῶ εἰς τὸν Ἄδην, ἰδοὺ πάλιν καὶ ἐκεῖ Σὺ. Ἐὰν λάβω τὰς πτέρυγας τῆς αὐγῆς καὶ κατοικήσω εἰς τὸ τέλος τῆς θαλάσσης, καὶ ἐκεῖ ἀκόμῃ θὰ μὲ κρατῇ καὶ θὰ μὲ ὁδηγῇ ἡ χεὶρ Σου. Ἐὰν πάλιν εἶπω: «Τὸ σκότος θὰ μὲ κρύψῃ» ἡ νύξ θὰ γίνῃ φῶς μου καὶ θὰ λάμπῃ ὡς ἡμέρα, διότι διὰ Σὲ τὸ σκότος εἶναι φῶς. Τίποτε ἰδικόν μου, Κύριε, δὲν εἶναι εἰς Σὲ ἄγνωστον.

(Ἐκ τοῦ 91' ψαλμοῦ τοῦ Δαβὶδ).

Μετάφρασις Δ. Ἀνδρεάδου.

§ 4. Ἡ εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ.

1. Εὐλόγει, ἡ ψυχὴ μου, τὸν Κύριον καὶ πάντα τὴ ἐντός μου τὸ ὄνομα Αὐτοῦ τὸ ἅγιον! Εὐλόγει, ἡ ψυχὰ μου τὸν Κύριον καὶ μὴ λησμόνει πάσας τὰς εὐεργεσίας Αὐτοῦ. Μὴ λησμόνει τὸν συγχωροῦντα πάσας τὰς ἀνομίας σου, τὸν ἰατροῦντα πάσας τὰς ἀσθενείας σου, τὸν σφύζοντά σε ἀπὸ παντὸς κακοῦ καὶ πληροῦντα τὸ γῆράς σου δι' ὅλων τῶν ἀγαθῶν.

2. Εἶναι μακρόθυμος ὁ Κύριος καὶ πολυεὐσπλαγχνος. Δὲν μᾶς πληρώνει κατὰ τὰ ἀνομήματα ἡμῶν οὔτε κρατεῖ διὰ παντὸς τὴν ὀργὴν τοῦ ἐναντίον ἡμῶν. Ὅσον εἶναι τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τῆς γῆς, τόσον μεγάλη εἶναι καὶ ἡ εὐσπλαγχνία Αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους. Καθὼς ὁ πατὴρ εὐσπλαγχνίζεται τὰ τέκνα αὐτοῦ, τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ Κύριος λυπεῖται καὶ ἀγαπᾷ τοὺς

φοβουμένους Αὐτόν. Διότι Αὐτὸς γνωρίζει τὴν πλάσιν
ἡμῶν καὶ ἐνθυμεῖται ὅτι εἴμεθα χῶμα. Καὶ ἀληθῶς
αἱ ἡμέραι τοῦ ἀνθρώπου εἶναι καθὼς τὸ χόρτον καὶ τὸ
ἄνθος τοῦ ἀγροῦ, τὸ ὁποῖον ἐνῶ ἀνθίζει, διερχόμενος
ἀνωθέν του ὁ ἄνεμος, τὸ ἀφανίζει. Τὸ ἔλεος ὅμως τοῦ
Θεοῦ εἶναι παντοτεινὸν διὰ τοὺς φοβουμένους Αὐτόν.

(Ἐκ τοῦ ργ' ψαλμοῦ τοῦ Δαβίδ).

Μετάφρασις Δ. Ἀνδρεάδου

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟΥ ΤΗΣ Ε΄ ΤΑΞΕΩΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

Φρονηματιστικά διάφορα.

	Σελ.
1. Ἕσμα ἐωθινόν	3
2. Ὁ ναύτης ἐν τρικυμίᾳ	4
3. Ὀδοιπόροι καὶ ἄρκτος	5
4. Λέων καὶ ἀλώπηξ	6
5. Ἀλκιβιάδης καὶ Σωκράτης.....	7
6. Καρραγωγεὺς	8
7. Ὁ θάνατος ἐνὸς πιστοῦ σκύλου.....	9
8. Μίλων ὁ Κροτωνιάτης.....	12
9. Φιλοστοργία μεγάλων ἀνδρῶν	13
10. Διαγόρας ὁ Ρόδιος	15
11. Σεβασμὸς πρὸς τὸ γῆρας	16
12. Μιλτιάδης καὶ Δόλογχοι.....	17
13. Εὐγνωμοσύνη δούλου	18
14. Ἡ Σπαρτιάτις Χειλωνίς	20
15. Τὸ ναυτόπουλον	25
16. Ὁ Μίδας	28
17. Ὁ Δαίδαλος καὶ ὁ Ἴκαρος.....	34
18. Ὁ Προμηθεύς.....	37
19. Ὁ Ἑρυσίχθων	40
20. Ἡ ἱστορία τοῦ γκιώνη.....	44
21. Ὁ μέθυρος Γεράσιμος	49
22. Ὀμηρικὴ ἄρματαδρομία	

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

Φυσιογνωστικά διάφορα.

	Σελ.
1. Οί ὁδηγοὶ τῶν πλοίων.....	63
2. Τὸ ξύπνημα τῶν πτηνῶν τοῦ δάσους	67
3. Τὸ δάσος (ποίημα)	70
4. Ὁ φοῖνιξ	71
5. «Ἐρχεται ἡ ἀνοιξίς».....	76
6. Ἀστακολογία	78
7. Οἱ νεκροθάπται τῶν ἀγρίων ζώων	81
8. Ἡ βασίλισσα τῶν μελισσῶν.....	86
9. Ὁ τρύγος (ποίημα)	89
10. Ὁ Μπάρρης.....	90
11. Ὁ Ἀθως (ποίημα).....	95
12. Μία ἐπίσκεψις εἰς μεταλλωρυχεῖον.....	15
13. Ἡ ἱστορία ἐνὸς μικροῦ χωρίου.....	102
14. Ὁ χειμὼν (ποίημα)	107
15. Ὁ χειμὼν (ποίημα)	108

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

Ἀρχαία ἐλληνικὴ ζωή.

1. Ἀνέκδοτα περὶ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου.....	110
2. Οἱ γάμοι τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου	111
3. Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες	113
4. Ἡ ἐορτὴ τῶν Μεγάλων Παναθηναίων	118

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'

Θρησκεία.

1. Ὁ Μ. Βασίλειος.....	121
2. Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος.....	128

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'

Ἐκ τῆς Βυζαντινῆς ἱστορίας.

	Σελ.
1. Οἱ Ρῶσσοι εἰς τὰ Βαλκάνια.....	140
2. Ἡ τελευταία λειτουργία τῆς Ἀγίας Σοφίας	145
3. Ἐμβατήριον (ποίημα)	152
4. Ἡ εἴσοδος τοῦ Μωάμεθ εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν	153
5. Ἡ γῆ ἡ Ἑλληνίς (ποίημα).....	160

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'

Ὑγεία.

1. Ἡ σπουδαιότερα τῶν φροντίδων μας.....	162
2. Τὸ λούσιμον τοῦ σώματός μας.	164
3. Ὁ καθαρὸς ἀὴρ πηγὴ τῆς ζωῆς μας.....	166
4. Ἐν βλέμμα ἐντὸς τοῦ στομάχου μας	170
5. Αἱ καλαὶ τροφαί.....	174

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'

Γεωργία καὶ κτηνοτροφία.

1 Τὸ ἐπάγγελμα τοῦ γεωργοῦ	176
2. Ἡ γεωργία μήτηρ τῆς εὐτυχίας τῆς πατρίδος μας.....	184
3. Τὸ ὄργωμα τῶν ἀγρῶν	190
4. Πρὸ τῆς σπορᾶς.....	194
5. Ἡ ἐκλογή καὶ ὁ καθαρισμὸς τοῦ σπόρου	198
6. Πῶς πρέπει νὰ περιποιούμεθα τὰς ὀρνίθας;.....	203
7. Πῶς αἱ ὀρνίθες γίνονται πολύτεκνοι;	206

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'

Θ ε ό ς.

	Σελ.
1. Ἡ παντοδυναμία τοῦ Θεοῦ	213
2. Ἡ φιlanθρωπία » »	214
3. Ἡ παντογνώσια » »	215
4. Ἡ εὐσπλαγχνία » »	216

ΤΕΛΟΣ

Φ ΤΤ Κ

Υπουργείον

Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων

Ἔν Αθήναις τῇ 10/9/29

Ἀριθ.] Πρωτ. 44451
] Διεκλ.

Πρὸς

τὸν κ. Δημ. Ἀνδρεάδην

Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν ὅτι δ' ἡμετέρας ταυτοῦ ἀποφάσεως, ἐκδοθείσης τῇ 7ῃ Σ)βρίου 1929 καὶ μετὰ τὴν καταχωρίσθεισά ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 99 (τεῦχος Α') φύλλῳ τῆς Ἐφημ. τῆς Κυβερνήσεως, ἐνεκρίθη ὑμῶν συγγραφὴν βιβλίου «ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ...»

Ἐν τῇ δημοτικῇ σχολείῳ εἰς καθαρὴν γλῶσσαν κατὰ τὰς ἐτάσεις τοῦ νόμου 3438 διὰ μίαν τριετίαν ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1929-30 ὑπὸ τὸν ὅρον, ὅπως κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν ἐκτελεσθῶσιν αἱ ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ὑποδείξεισιν τροποποιήσεις αἱ διατυπωθεῖσαι ἐν τῇ σχετικῇ αἰτιολογικῇ ἐκθέσει αὐτῆς τῇ δημοσιευθείσῃ ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 88 τῆς 31ης Ἰουλίου 1929 (Τεῦχος Β') φύλλῳ τῆς Ἐφημ. τῆς Κυβερνήσεως.

Ο Ὑπουργὸς

Κ. ΤΟΝΤΑΣ

ΤΙΜΗ ΛΕΓΕΤΟΥ ΔΡ. 18.45 (ΔΕΜΕΜΟΝ ΔΡ. 3 ΕΙ ΠΛΕΟΝ)

Ἀριθ. διατιμῆσεως καὶ ἀδείας κυκλοφορίας 4790/2-10-29

Τὰ διδασκτικὰ βιβλία, τὰ πωλούμενα μακρὰν τοῦ τόπου τῆς ἐκδόσεως τῶν ἐπιτελείται νὰ πωλῶνται ἐπὶ τιμῇ ἀνωτέρα κατὰ εἰκοσι τοῖς ἑκατὸν τῆς κανονισθείσης πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς δαπάνης συσκευῆς καὶ τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν. (Ἄρθρον 9 Διατάγματος περὶ τοῦ τρόπου τῆς διαμίσσεως διδασκτικῶν βιβλίων καὶ χορηγίας ἀδείας κυκλοφορίας αὐτῶν, τῆς 26 Ἰουλίου 1929)